

M52r

**I სახელითა გამისამოთა და პისამოთა და სულისა ტმილისამოთა
გილი მითხოვად ცხორებასა ქართველთა მეფეთასა და
პირველითბათოა გამათა და ნათესავთა**

m19v პირველად ვაქსენოთ ესე, რამეთუ | სომეხთა და ქართველთა, რანთა და მოვაკნელთა,
ჰერთა და ლეკთა, და მეგრელთა, — ამათ თუსთა — ერთი იყო მამა, სახელით თარგამოს. ესე 5
თარგამოს იყო ძე თარშისი, ძისწული იაფეთისი, ნოეს ძისა. და იყო ესე თარგამოს კაცი გმირი.

და შემდგომად განყოფისა ენათადსა, ოდეს აღაშენა ნებროთ ბაბილონს გოდოლი, და
განეყვნეს მუნ ენანი, და განიშენეს მუნით ყოველსა ქუეყანასა, წარმოვიდა ესე თარგამოს
ნათესავითურთ მისით, და დაემკუდრა ორთა მათ მთათა შუა კაცოშეუვალთა, არარატსა და
მასისისასა. 10

M52v და იყო ნათესავი მისი დიდი და ურიცხუ, რამეთუ ესხნეს ცოლ მრავალ, ძენი და
ასულნი, და შვილნი და შვილისშვილნი ძეთა და ასულთა მისთანი. რამეთუ ცხოვნდა იგი
m20r ექუსას წელ. და ვერდარა იტევდა ქუეყანად არარატისა და მასისისა. 15

ხოლო ქუეყანად იგი, რომელი წილით ხუდომოდა, ესე არს საზღვარი ქუეყანისა
მისისა: აღმოსავალით — ზღუად გურგანისა, დასავალით — ზღუად პონტოსა, და
სამხრით — მთად ორეთისა, და ჩრდილოეთ — მთად კავკასია. 15

ხოლო შვილთა შორის თარგამოსისთა გამოჩნდეს კაცი რვანი, გმირნი, ძლიერნი და
სახელოვანნი, რომელთა სახელები ესე არს: პირველსა ერქუა ჰაოს, მეორესა — ქართლოს,
მესამესა — ბარდოს, მეოთხესა — მოვაკან, მეხუთესა — ლეკ[ან], მეექუსესა — ჰეროს,
მეშვეობესა — კავკას, მერვესა — ეგროს. 20

ესე რვანი იყვნეს გმირნი, ხოლო ჰაოს უმეტეს გმირი იყო ყოველთასა, რამეთუ
ეგევითარი არაოდეს ყოფილ იყო, არცა წყლისრღუნის წინაათ და არცა შემდგომად, ტანითა
და ძალითა და სიმჯნითა. ხოლო ვერდარა იტევდა ქუეყანად არარატისა და მასისისა. 25

M53r განუყო თარგამოს ქუეყანად და ნათესავი თუსი რვათა ამათ გმირთა: ნახევარი ნათესა-
ვისა მისისა და ნახევარი და უმჯობესი ქუეყანისა მისისა მისცა ჰაოსს, ხოლო შვდთა ამათ
მისცა ხუედრი მათი არძანგებისაებრ მათისა. 25

2 ქართუელთა M. 3 პირველთაგანთა M. 4 ვახსენოთ M. ქართუელთა M. 5 თუისთა M. მამა M. 6 თარგამაოს M.
თარგამაოს M. თარშისი] თარბისი M. ძისა M. თარგმაოს M. 7 აღაშენეს M. ნებროთ — M. 8 განეყვნეს M.
თარგამოზ m. 9 და — M. კაცშეუვალთა M. კაცსშეუვალსა m. 10 მასისას M. 11 ურიცხუ M. ურიცხვი m.
12 და² — m. ცხოვნდა m. 14 რომელი — M. წილ m. ხდომოდა Mm. საზღუარი M. 15 აღმოსავლით M. ზღუა M.
ზღვად m. გურგანისა და რომელსა აწ გილანის ზღვად სახელსდებენ m. გურგენისი M. დასავლით M. ზღუა M.
ზღვად m. პონტოსა Mm] + რომელსა აწ შავ ზღვად სახელ სდებენ m. 16 მთა] ზღუა M. ორეთისა და] თურისა M.
ორეთისა + რომელ არს ქურთო ქუეყანას, პირისპირ მიდიისა, მიდია თავრიზია m. კავკასიად + რომელსა
სპარსი იალბუზს უწოდებენ m. 17 თარგმოზისთა m. მისთა M.18 სახელოვანი m. პირველის m. ერქუა — m.
ჰამოს M. 19 ლეკ[ან]] ლეკოს m. ლეკ M. 20 მეშვიდესა Mm. 21 იფუნეს Mm. 22 წყლის რღნის m. 23 ძალითა]
არითა M. და — m. 24 განყო M. თარგამოს ქუეყანად — M. თუსი + თარგამოს M. ამთა ამათ m.
25 მისცა — M. ჰავოსსა M. ჰოს m. შვილთა Mm. ამათ] მათ M.

ლეონტი მროველი

წარმოიყვანნა შედნი იგი ჩრდილოეთ კერძო და განუყვნა ქუეყანანი ღირსებისაებრ
m20v მათისა: მისცა ქართლოსს და უჩინა საზღვარი: აღმოსავალით – პერეთი და მდინარე
ბერდუჯისი, დასავლით – ზღუად პირტოლესახ, სამხრით – მთახ, რომელი მიჰყების ბერ-
დუჯის მდინარის თავსა, და მთახ, რომელი მიჰყების დასავლით კერძო, რომლისა წყალი
გარდამოდის ჩრდილოეთ კერძო და მიერთვის მტკუარსა, რომელ მიჰყების მთახ შორის 5
კლარჯეთსა და ტაოსა ვიდრე ზღუამდის; და ჩრდილოეთ – საზღვარი ღადო მთახ მცირე,
რომელი გამოვალს შტოდ კავკასიისგან, და მოჰკიდავს წუერი დასასრულსა ღადოსასა,
რომელსა პქუან ლიხი. და ამათ საზღვართა საშუალ მისცა ყოველი ქართლოსს.

ხოლო ბარდოსს მისცა მტკუარსა სამკრით, ბერდუჯის მდინარითგან ვიდრე ზღუადმდე,
სადა შეკრბებიან მტკუარი და არაქი. და ამან ბარდოს აღაშენა ქალაქი ბარდავი და დაეშენა მუნ. 10

M53v ხოლო მოვაკანს მისცა მტკუარსა ჩრდილოეთ, მცირისა ალაზნისა შესართავითგან
ვიდრე ზღუამდე. და ამან აღაშენა ქალაქი მოვაკნეთი, და დაემკუდრა მუნ.

ხოლო პეროსს მისცა ქუეყანად მტკუარისა ჩრდილოეთ, მცირისა ალაზნისთავითგან
ვიდრე ტყე-ტბადმდე, რომელსა აწ პქუან გულგულა. და ამან პეროს აღაშენა პირველად
ქალაქი შესაკრებელთა შორის ორთავე ალაზანთასა, და უწოდა სახელი თჯი პერეთი. და მის 15
გამო პქუან პერეთსა პერეთი, და აწ მას ადგილსა პქუან ხორანთა.

მცირი ეგროსს მისცა ქუეყანად ზღუსფურისად და უჩინა საზღვარი: აღმოსავლით –
მთახ მცირე, რომელსა აწ პქუან ლიხი, დასავლით – ზღუად; მდინარე მცირისა ხაზარეთისად,
m21r სადა წარსწუდების წუერი კავკასიისად. ხოლო ამან ეგროს აღაშენა | ქალაქი და უწოდა
სახელი თჯი ეგრისი. აწ მას ადგილსა პქუან ბედია. 20

ხოლო კავკასიათა ჩრდილოეთ არა იყო ხუედრი თარგამოსისი, არამედ არა იყო კაცი
კავკასიასა ჩრდილოეთ. და უმკუდრო იყო ქუეყანად იგი კავკასიითგან მდინარედმდე დიდად,
რომელი შესდის ზღუასა დარუბანდისასა. ამისთჯე გამოიყვანნა მრავალთა გმირთავან ორნი

1 წარმოიყუანნა Mm. შვიდნი Mm. განუყუნა M. გუნუბუნნა m. 2 საზღუარი M. აღმოსავლით M. პერეთი] პაერთა M. 3 ბერდუჯისი] შერდაოჯისი M. ბერდუჯისი + დებედა m. დასავლით M. ზღუა M. სამხრისა M. მიჰყების M. მიყვების m. 3-4 ბერდუჯის] შერდაოჯის M. 4 მთა Mm. მიჰყების M. მიყვების m. დასავლით M. დასავალ m. 5 ჩრდილოთ M. კერძო] კერძი M. მიერთუის M. მიჰყების M. 6 კლარჯეთს M. ზღვამდის m. საზღუარი M. მთა M. მცირე – m. 7 გამოვლის M. პშტოდ M. კავკასიაგან m. მოჰკიდავს m. 8 რომელსა + აწ m. პქუან M. პქუან m. საზღუართა M. 9 ხოლო – M. ბარდოს Mm. მტკუარს M. სამხრით M. მდინარისგან m. ვიდრე + სადა m. 10 მტკუარი – M. არახსი M. არაღსი m. ბარდაოს M. 11 ხოლო] და m. მოვაკანს] მოვანს M. შესართავითგან] თავიდგან M. 12 დაემკუიდრა M. 13 მტკურისა Mm. ალაზნისა თავიდგან M. თავითგან] შესართავთაგან m. 14 ტყებამდენ M. ტყებაბამდე m. გულგულა] გოლგოთა M. 15 ორთავე + მტკუართა და m. ალაზანსა m. და – m. თუისი M. თჯე M. 16 პქუან M. 17 ხოლო – m. ეგრისისა m. საზღუარი M. 18 პქუან M. 19 წასწულების M. წარსწვდების m. 20 თვისი M. მას] ამას m. პქუან M. ბედიაა M. 21 კავკასიანთა m. არა] არცა m. ხვედრი m. თარგმოსისა M. თარგამოსისა m. ~ იყო არა M. კავკასიანთა m. 22 და უმკვიდრო Mm. იყო – m. კავკასიიდგან M. კავკასთავანთაგან m. ვიდრე m. 23 ზღუა M. გამოიყუანნა M. გამოიყუანა m.

ლეონტი მროველი

გმირნი: ლეკან და კავკასი, და მისცა ლეკანს ზღუათაგან დარუბანდისათა ვიდრე მდინარემდე
M54r ლომექისა, | ჩრდილოეთ ვიდრე მდინარემდე დიდად ხაზარეთისა. და მისცა კავკასის ლომექის
მდინარითგან ვიდრე დასასრულადმდე კავკასისა, დასავალით.

ხოლო ჰაოს დაემკუდრა საყოფელთა თარგამოსისთა და იპყრა ქუეყანამ ჩრდილოეთ,
ვითა დამიწერია, სამხრით – ვიდრე მთამდე ორეთისა, აღმოსავლით – ვიდრე ზღუადმდე 5
გურგანისა, დასავლით – ვიდრე ზღუადმდე პონტომსა. და ამათ შკდთავე გმირთა ზედა იყო
განმგებელ და უფალ ჰაოს. და ესე ყოველნი იყვნეს მორჩილ ჰაოსის. და ამათ ყოველთა იყო
ერთი ენად – სომხური. და ესე რვანივე ერთობით ჰმონებდეს ნებროთ გმირსა, რომელი იყო
მეუე ყოვლისა ქუეყანისაც.

შემდგომად ამისა მცირედთა წელიწადთა მოუწოდა ჰაოს შკდთა მათ გმირთა, შემოკრიბ-
ნა და ჰრქუა მათ: „მოგუცა ღმერთმან მაღალმან ძალი და სიმრავლე ნათესავისა ჩუენისაც. აწ 10
შეწევნითა ღმრთისა დამბადებელისათა ვიყვნეთ არავისა მონა და არავის ვპმსახუროთ
თუნიერ ღმრთისა დამბადებელისა“. ეწამნეს დიდნი იგი გმირნი, და დაუმტკიცეს განზრახვად
M54v იგი, და განუდგეს ნებროთს, და არღარა მისცეს ხარკი, და ეზრახნეს სხუათა ვიქთმე
m21v ნათესავთა, | და შეუორგულდეს სხუანიცა ნათესავნი. 15

მაშინ განუწყრა ნებროთ და შემოკრიბნა გმირნი მისნი და ყოველნი, რომელნი ერჩდეს,
სპანი მისნი, და მოპმართა თარგამოსიანთა. ხოლო ჰაოს მოუწოდა შკდთავე გმირთა და
ყოველსა ნათესავსა თარგამოსისსა. და შეეწივნეს სხუანიცა ვინმე ნათესავნი დასავლეთისანი.
შეკრიბნა ჰაოს ესე ყოველნი და დადგა ძირსა მასისისასა.

ხოლო ვითარ მოადგა ნებროთ ქუეყანასა ადარბადაგანისასა და დადგა მუნ, წარავლინნა 20
გმირნი სამეოცნი და მათ თანა სპანი ძლიერნი წყობად თარგამოსიანთა. ხოლო ვითარცა
მოიწივნეს სპანი იგი ნებროთისნი, მაშინ მიეგებნეს შკდნი იგი გმირნი, ძმანი ჰაოსისნი, სპითა
ძლიერითა, ხოლო ჰაოს სპითა უძლიერესითა დაუდგა უკუანით, ზურგით.

1 ლეკაა M. კავკასი M. კავკას m. და – m. ზღვიდგან m. დარუბანდისაგან m. მდინარემდე m. 2 ლომექს M. ჩრდილოთ Mm. ხაზარეთისათა Mm. და – m. კავკასის Mm. ~ კავკასის მისცა m. 3 მდინარეთაგან M. ~ მდინარეთაგან ჰომექის M. კავკასისა Mm. დასავლით M. დასავალი m. 4 დაემკუიდრა Mm. საყოფელთა + მამისა თუისისა m. თარგმაოსისათა M. თარგამოზისასა m + და m. იპყრა] დაიპყრა m. 5 დაგვიწერია m. სამხრით [მუნითგან M. მთამდე] ზღუა M. მთით m. ორეთისი M. ორეთისაგან m. ზღუადმდე + პონტოსა m. 6 გურგენისა M. დასავალი M. ვიდრე – M. ზღუადმდე] ზღუამდინ M. და – m. შვიდთავე Mm. გმირთა] მმათ m. 7 ჰაოს – m. იყენეს Mm. ჰაოსსა M. ჰაოსისა m. 8 ენაა M. რვანი m. მონებდეს M. ნებროთს M. იყო + პირველი m. 10 ამისსა M. ამის m. მცირედ M. შვიდთა Mm. 11 ჰრქუა M. ჰრქუა m. 12 შეწევნით M. ვიყვნეთ M. არავის m. მონა – M. ვმსახუროთ M. მსახუროთ m. 13 თუინიერ M. თვინიერ m. დამბადებელისათა M. ეწამნეს] ეწიებ M. [დიდნი] შვიდნი m. 14 განდგეს M. არღარად m. 15 უორგულდეს M. დაურგულდეს m. 17 მომართა M. თარგამოსანთა M. თარგამოზიანთა m. ჰაოს] ჰაოს M. ჰაოზ m. შვიდთავე Mm. 18 ყოვლისავე m. თარგამოსსა M. თარგამოსიანსა m. 19 შეკრიბა m. დადგა] დაგა M. მასისისასა] მისსა M. 20 ხოლო] და m. ადარბადგისასა M. ადრაბადგანისასა m. მუნ + მუნით წარმოავლინა m. 21 გმირნი + მისნი m. ძლიერნი] ურიცხუნი m. თარგამოსანთა M. 22 იგი – m. ნებროთისანი m. შვიდნი Mm. ჰაოსისანი Mm. 23 უკანით Mm.

ლეონტი მროველი

M55r იქმნა მათ შორის ბრძოლად სასტიკი, რომელი ემსგავსა სასტიკებასა ჰაერისასა, რამეთუ მტუერი ფერებისა მათისაა — ვითარცა ღრუბელი ზრქელი, ელვად აბჯრისა მათისაა — ვითარცა ელვად ცისაა, ქმად პირისა მათისაა — ვითარცა ქმად ქუხილისაა, სიმრავლე ისართად და ტყორცად ქვისა მათისაა — ვითარცა სეტყუად ქშირი, და დათხევად სისხლისა მათისაა — ვითარცა ღუარი სეტყუათად.

m22r განგრძელდა ბრძოლად მათ შორის და მოსწყდა ორგნითვე ურიცხვ. ხოლო ჰაოს უდგა ზურგად გმირთა მისთა, ძალ-სცემდა და ნუგეშინის-სცემდა ქმითა საზარელითა, რომელი მსგავს იყო მეხისტებისა. მაშინ სძლეს თარგამოსიანთა და მოსრნეს სამეოცნი იგი გმირნი ნებროთისნი და სპანი მათნი. ხოლო შკდნი ესე | გმირნი თარგამოსიანნი: ქართლოს, ბარდოს, მოვაკან, ჰეროს, ლეკან, კავკასიან, უგროს, — ესენი დარჩეს ცოცხლებით თუნიერ წყლულებისა, და ძლევაშემოსილნი ჰმადლობდეს ღმერთსა.

10

M55v ხოლო ვითარცა ესმა ნებროთს, განწყრა და წარმოემართა მათ კერძო ძალითა მისითა ყოვლითა, ხოლო ჰაოსს არა ჰყვეს სპანი ნებროთის სპათა ოდენნი. განმაგრდა იგი ღირდალთა შინა მასისისათა. მიუდგა ქუეშე კერძო ნებროთ, და იყო იგი ჭურვილი რკინითა და რვალითა ტერფთაგან ვიდრე თხემაძე, და აღჭდა გორსა ერთსა ზრახვად ჰაოსისა დამორჩილებასავე მისსა, რათა სთნდეს მიქცევად მისა. ხოლო ჰაოს ჰრქუა გმირთა მისთა: „განმიმაგრეთ ზურგით კერძო და მივეახლო ნებროთს“. და წარვიდა და მივიდა პირისპირ მახლობელად ნებროთისა, და სტყორცა ისარი, და ჰკრა მკერდსა ნებროთისსა, ფიცარსა ზედა რვალისასა, და განავლო ზურგით. მაშინ დაეცა ნებროთ და იოტა ბანაკი მისი, და განთავისუფლდეს ნათესავნი თარგამოსისნი. და მან ჰაოს ყო თავი თუსი მეფედ მმათა თუსთა ზედა და სხუათაცა 20 ნათესავთა, მახლობელთა საზღვართა მისთასა.

ხოლო შკდნივე ესე ძმანი წარვიდეს თუს-თუსად ქუეყანად და იყვნეს მორჩილ ჰაოსისა.

m22v აქამდის დავწერეთ ამბავი ესე რვათავე ძმათად: ხოლო აქათგან ვიწყოთ და წარმოვთქუათ ამბავი | ქართლოსისი და ნათესავისა მისისად ვიდრე დღეთა ჩუენთამდე. და ვითარ-იგი განუყო ქუეყანად თარგამოს ნათესავსა მისსა, რვათავე შვილთა მისთა*, და მისცა 25 ქართლოსს ქუეყანად, რომელი ზემო აღვწერეთ.

2 სქელი Mm. 4 ისართად] ერისა M. ტყორცნა მ. ქვისა M. 5 ღუარი — M. 6 განგრძელდა] განდლიერდა M. ურიცხუი M. ურიცხვი მ + სული მ. 7 ძალ-სცემდა] რომელ სცემდა M. ცემად M. 8 მსგავსი M. თარგამოსიანთა M. თარგამოზინთა M. 9 ნებროთისნი მ. შვილი Mm. თარგამოსიანნი M. 10 კაგბასან + და მ. დარჩნეს მ. 11 წყლულებასა M. მადლობდეს M. ღმერთსა + დამბადებელისა მ. 12 მათ] მით M. 13 ~ ყოვლითა ძალითა მისითა მ. ჰყვეს M. ნებროთისნი M. ოდენი მ. გამაგრდა Mm. ღირდალთა] ღარღათ M. 14 მისისითა M. მასისათა მ. ქუეშო Mm. 15 და — მ. ახახდა მ. გორასა Mm. ~ ერთსა გორასა + ზედა მ. ჰაოსსა M. + და ეტყოდა მ. 16 მისა] მისდავე მ. ჰაოს M. ჰქეა M. მისთა — M. 17 ზურგით + კერძო ჩემი მ. წავიდე M. მივიდე M. 18 ნებროთისასა მ. ნებროთისასა² მ. 19 განავლო] განვლო მ. 20 ნათესავი Mm. თარგამოსისი M. თარგამოსიანი მ. ჰყო M. თუისი M. თუისთა M. და — M. 21 ნათესავია + ზე M. (ზედა მ). საზღუართა Mm. 22 შკდნივე M. ესე — M. თუსსა M. ქუეყნად მ. იყუნეს M. მორჩილ] მოსარჩლე M. ჰაოსისა + ხოლო მ. 23 დაგსწერეთ M. 24 ქართლოსისი] ქართლისა Mm. მისისად] მათისა M. მათისა მ + ცხოვრება მათი მ. 25 განუყო] განანუყო თარგმაოს M. ნათესავისა Mm. მისსა] მისდა Mm. 26 ქართლოს M. აღვწერეთ Mm.

* მინაწერი: „ღმერთო, წარმართო დედოფალი მარიამ და სასუფელი დაუმკვიდრე“.

ლეონტი მროველი

და ესე ქართლოს მოვიდა პირველად ადგილსა მას, სადა შეერთვის არაგუ მტკუარსა, M56r და განვიდა მთასა მას ზედა, რომელსა ეწოდების არმაზი, და პირველად შექმნა მუნ ზედა სიმაგრე და იშენა მუნ ზედა სახლი, და ვიდრე აღმართებადმდე მუნ ზედა კერპი არმაზისი, ერქუა მთასა მას ქართლი. და მის გამო ეწოდა ყოველსა ქართლსა ქართლი – ხუნანითგან ვიდრე ზღუადმდე სპერისა.

5

შემდგომად მისავე ქართლოს აღაშენა ციხე ორბისად, რომელსა აწ ჰქან სამშკლდე, და კუალად აღაშენა მტუერისციხე, რომელსა აწ ჰქან ხუნანი. ცხოვნდა იგი მრავალთა წელთა და განმრავლდა ნათესავი მისი.

ხოლო შვილთა შორის მისთა გამოჩნდეს ხუთნი გმირნი, რომელთა სახელები ესე არს: პირველსა ერქუა მცხეთოს, მეორესა – გარდაბოს, მესამესა – კახოს, მეოთხესა – კუხოს, მეხუთესა – გაჩიოს. ესე ხუთნივე იყვნეს გმირნი, არამედ მცხეთოს უგმირე იყო სხუათა მათ.

10

მოკუდა ქართლოს და დაჰულეს იგი თავსა ქართლისასა, რომელსა აწ ეწოდების არმაზი. და შემდგომად ამისა ცოლმან მისმან აღაშენა დედაციხე, და მანვე აღაშენა ბოსტანქალაქი, რომელსა აწ ჰქან რუსთავი. და განყვნა ცოლმან ქართლოსისმან ხუთნივე იგი გმირნი, შვილნი მისნი: M56v გარდაბოსს მისცა ხუნანი და უჩინა საზღვარი: აღმოსავლით – მდინარე | ბერდუჯისი, დასავლით m23r – ქალაქი გაჩიანი, და | სამხრით – მთა პირველ ქსენტული, და ჩრდილოეთ – მტკუარი.

15

ხოლო გაჩიოსს მისცა ორბისციხე და სკურეთისა მდინარითგან ვიდრე თავადმდე აბო-ცისა. და ამან გაჩიოს აღაშენა ქალაქი გაჩიანი, რომელსა მაშინ ერქუა სანადირო ქალაქი.

ხოლო კუხოსს მისცა ბოსტანქალაქი, რომელსა აწ ჰქან რუსთავი, და მისცა არაგუთ-გან ვიდრე ჰერეთამდე, თავადმდე მთისა კახეთისა, და მტკუარსა შეა.

20

ხოლო კახოსს მისცა კავკასიასა და კახეთისა მთასა შორის, არაგუთგან ვიდრე ტყეტბადმდე, რომელ არს საზღვარი ჰერეთისად. და ამან კახოს აღაშენა ჩელეთი. და კუხოს შეეწია შენებასა მისსა, რამეთუ დედაციხე კახოსის ხუედრი იყო. და მისცა კახოს შეწევნისათვის, და შეეწია შენებასა ჩელეთისასა, რომელსა ბერ ერქუა პირველ, შენებულსა კახოსისსა.

25

1 შეერთუის M. არაგვი Mm. 2 ზედა] ზე M. 2-3 მუნ ზედა სიმაგრე] სიმაგრენი მას ზედა m. 3 სახლი + უწოდა მთასა მას სახელი თუსისა ქართლი m. და² – M. კერპი + იყო M. 6 მისავე M. ამისსა m + ამავე m. ჰქუიან M. სამშვილდე M. 7 და – m. მტუერისციხე] მტუერი m. ჰქუიან M. 9 შვილთა] შვილთაგან m. ესე არს – M. 10 პირველსა ერქუა მცხეთოს – M. მეორესა გარდაბოს] საგარდაბოს M. 11 იყუნეს M. ერქუა – m. სხუათა] ხუთთავე m. მათ + და ამის შემდეგ m. 12 დაფლეს Mm. თავსა + ზედა Mm. აწ – M. 13 ამისა – M. 14 ჰქუიან M. განყუნა M. ცოლმან + მისმან M. ქართლოსმან M. ქართლოსისამან m. 15 ხუნან M. საზღუარი Mm. 16 ხენებული Mm. 17 სკურეთის] სკორეთის M. 19 ხოლო] და m. კუხოსს] კახოსს M. ჰქუიან M. ჟუიან m. და – Mm. არაგუთგან] ეგრითგან M. 19-20 არაგვიდგან m. 20 ჰერეთამდე – M. ჰერეთამდე m. მთასა Mm. კახეთისასა Mm. 21 ხოლო – m. კახოს m. კავკასიასა m. კახეთის m. არაგვიდგან M. არაგვითგან m. 22 რომელი M. საზღუარი M. ამან] მან M. და² – M. კუხოს] კახოსს M. 23 მისსა] ჩელეთისასა m. კახოს² M. კახოსი m. ხედრი m. 24 შეწევნისათუის Mm. შეეწია] შესწია M. ჩელეთისასა m. რომელსა] რომელ არს m. 25 კახოსისსა] კახეთისასა Mm.

ლეონტი მროველი

ხოლო მცხეთოს, რომელი უგმირე იყო ძმათა, ესე დარჩა საყოფელთა მამისა მათისა ქართლოსისთა, რომელსა აწ ჰქან არმაზი. და მანვე აღაშენა ქალაქი შესაკრებელსა შორის M57r მტკუარისა და არაგუსასა, და უწოდა სახელი თუსი მცხეთა. და დაიპყრა ქუეყანა ტფილი-სითგან და არაგუთგან დასავლით ვიდრე ზღუამდე სპერისა.

და ესე იყო განმგე და უფალ მათ ოთხთავე ძმათა ზედა და ესე ოთხნივე იყვნეს 5 მორჩილ მისა.

ესე არიან განყოფანი ქართლოსის ძეთანი, და რომელი განყვნა დედამან მათმან შემდგომად სიკუდილისა ქართლოსისა.

ხოლო მრავალთა წელთა და მრავალთა უამთა ცხოვნდა ძე ქართლოსისი და განმრავლ- m23v და | ნათესავი მისი. ხოლო შვილთა შორის მცხეთოსისთა გამოჩნდეს სამნი გმირნი 10 სახელოვანნი, რომელთა სახელები ესე არს: პირველსა უფლოს, და შემდგომსა – ოძრებოს, და მესამესა – ჯავახოს.

განუყო მათ ქუეყანა და ნათესავი მათი ყოველი: ოძრებოსს მისცა ტასისკარითგან ვიდრე ზღუამდე სპერისა ქუეყანა კლდოვანი. ამან ოძრებოს აღაშენნა ორნი ციხე-ქალაქი: ოძრე და ოუხარისი.

ჯავახოსს მისცა ფანვარითგან ვიდრე თავადმდე მტკუარისა. ამან ჯავახოს აღაშენნა ორნი ციხე-ქალაქი: წუნდა და ქალაქი არტანისათ, რომელსა მაშინ ერქუა ქაჯთა ქალაქი, M57v ხოლო აწ ჰქან ჰური.

ხოლო უფლოს დარჩა საყოფელთა მამისა მათისა მცხეთოსისთა მცხეთას, და ეპყრა ქუეყანა არაგუთგან და ტფილისითგან ვიდრე ტასისკარა მდე და ფანვარა დმდე. და ამან აღაშენა უფლისციხე, ურბნისი და კასპი. არაგუთგან და არმაზითგან ვიდრე ტასისკარა მდე. უწოდა ამას ქუეყანასა ზენასოფლისათ, რომელსა აწ ჰქან შიდა ქართლი.

ხოლო ვიდრე სიკუდილა მცხეთოსისა ესე ყოველნი ნათესავნი თარგამოსისნი იყვნეს სიყუარულსა ზედა ერთმანერთისასა. და შიში აქუნდა ნებროთიანთა და ჰგონებდეს

1 ძმათა + მისთა m. მათისათა M. 2 ქართლოსისათა Mm. ჰქიან M. ჰქიან m. 3 მტკურისა Mm. არაგუისათა M, არაგვისასა m. თუები Mm. 3-4 ტბილისიდგან m. 4 არაგვითგან Mm. ზღვადმდე m. 5 უფალი m. და³ – M. იყუნეს Mm. 6 მისსა m. 7 არიან] ათ M. განყოფილი M, განაყოფნი m. და – m. განუყუნა m, განყუნა M. დედამა m. 8 ქართლოსა M. 9 ხოლო – M. მრავლოს^{1,2} m. ცხონდა m. 10 მისი + და მათ ყოველთა m. ცხეთოსისათა M, მცხეთოსისა m. 11 პირველს m. და შემდგომსა] მეორესა m. ოძროხოს M. 12 და – m. 13 ოძრებოს M, ოძრაჯოს m. ტასისკარითგა M, ტასისკარისაგან m. 14 ზღვამდე m. სპერის M, სპერის m. ოზრაჯოს M, ოძრაჯოს m. აღაშენა Mm. ციხენი M. 15 ოძრაჯი m. ოუხარისი + ხოლო m. 16 ჯავახოს M. ფანვარიდგან M, ფანვარიდმა m. მტკურისა m + და m. აღაშენა Mm. 17 ქალაქ m. არტანისი m. 18 ჰქიან M, ჰქიან m. 19 უფალის m. საყოფელი m. მცხეთოსა M, მცხეთოსისა m. მცხთას m. ეპყრა] დაიპყრა m. 20 არაგვითგან M, არაგვთაგან m. ტფილითგან m. ფანვარა დმდენ M, ფანამრა მდე m. და ამან + უფალოს m. 21 ურბნისი და – M. და¹ – m. არაგუთგან] აგვითგან M, არაგუთაგან m. არმაზისგან M. ტასისკართა მდე M. 22 ჰქიან M, ჰქიან m. შიდა ქართლი] შინა ქართლი M. 23 მცხეთოსისა M. თარგამოსისნი M, თარგამოსისანი m. 24 იყუნეს Mm. სიყუარულსა M. ერთმანერთისასა m. აქუნდა M, აქუნდა m. ჰგონებდნენ

ლეონტი მროველი

იგინი ნებროთიანთაგან ძებნასა სისხლსა ნებროთისსა და ისწრაფდეს იგინი მაგრებასა ციხე-ქალაქთასა შიშისათუს ნებროთიანთად სა.

m24r ხოლო ვითარცა მოკუდა მცხეთოს, ძე ქართლოსისი, | შთავარდა შური შორის შვილთა ქართლოსისთა, იწყეს ბრძოლად და კდომად ურთიერთას, რამეთუ უფლოსს, ძესა მცხეთოსისსა, არა ერჩდეს, არცა ხადოდეს უფლად, რომელი დატევებულ იყო საყდართა 5 ქართლოსისთა, რამეთუ მამისა მისისაგან მიცემულ იყო უფლებად ქართლოსიანთად.

M58r იწყეს ბრძოლად და კდომად ურთიერთას და განაგრძელეს | მათ შორის ბრძოლად, რომელ უამ სამე აღდგიან მათგანნი ორნი ნათესავნი ერთსა ზედა, და სხუანი შეეწეოდიან: რომელნიმე – მას და რომელნიმე – მას, და კუალად სხუანი აღდგიან ერთმანერთსა ზედა, და სხუანი შეეწეოდიან. და რომელსამე უამსა იქმნის მშკდობად მათ შორის და შეიშალნიან 10 და იბრძოდიან. და განგრძელდა მათ შორის ესევითარი საქმე, და არა ვინ იყო მათ შორის უწარჩინებულეს და უსახელოვნეს, არამედ ადგილითი-ადგილად თავადნი იჩინნიან. ხოლო ვინცა იყვის მცხეთას რეცა თავადი, იგი იყვის სხუათა ზედა, და არცა სახელ-ედებოდა მეფედ, არცა ერისთვად, არამედ მამასახლისი ეწოდებოდა და იგი იყვის მაზავებელი და ბჭე 15 სხუათა ქართლოსიანთა, რამეთუ ქალაქი მცხეთად განდიდებულ იყო უმეტეს ყოველთასა, და უწოდდეს დედაქალაქად.

და მას უამსა დაივიწყეს ღმერთი, დამბადებელი მათი, და იქმნეს მსახურ მზისა და მთვარისა და ვარსკულავთა ხუთთა. და მტკიცე და უფროხსი მათი საფიცარი იყო საფლავი ქართლოსისი.

m24v მას უამსა შინა განძლიერდეს ხაზარნი და უწყეს ბრძოლად ნათესავთა ლეკანისთა და 20 კავკასისთა. და ესე ნათესავნი თარგამოსისნი ყოველნი მას უამსა იყვნების სიყუარულსა ერთმანერთისასა მშკდობით. ხოლო შვილთა ზედა კავკასისთა იყო უფალ დურძუკ, ძე ტირეთი- სი. ეზრახნეს ესწი ექუსთავე ნათესავთა თარგამოსიანთა და ითხოვეს შუელად ხაზართა ზედა.

1 ნებროთიანთაგან მ. სისხლსა Mm. ნებროთისასა Mm. ისწრაფდეს] იხარებდეს M. მაგრებსა M. 1-2 ციხე-ქალაქთაგან მ. 2 შიშისათუის Mm. 3 მცხეთოს M. ქართლოსი M, ქართლოსისათა M. 4 ქართლოსთა M, ქართლოსისათა M. ურთიერთარს M. რამეთუ – M. უფოს M, უფალოსს M. არად M. ხადოდეს] ხადეს M. დატევებულ] დატევებულ M. საყდართა + ზედა M. 6 ქართლოსისათა M. რამეთუ – M. მამისგან M. მისისაგან – M. უფლობად M. ბრძოლად M. 8 რომელ] რომელსამე M. სამედ M. აღადგიან M. ამათგანნი Mm. 9 რომელიმე M. რომელიმე² M. მას² – Mm. აღდგეს M. ერთმანეთსა M. 10 და¹ – M. სხვანი M. და² – M. მშეიდობა M. მშეიდობად M. და³ + კუალად M. შეეიშალნიან M. 11 ებრძოდიან Mm. გაგრძელდა M. 12 უწარჩინებლეს M. უწარჩინებულ M. უსახელოვანების M. უსახელოვანების M. არამედ] და M. ადგილითი ადგილად] ადგილთა M. თავადი M. იჩინიან M, იჩნია M. 13 ვინაცა M], ვინცა] რომელიცა M. იყვს M, იყუნის M. მცხეთასა M. იყენის Mm] + ყოველთა მათ M. არცა + იგი M. 13-14 სახელ ... ეწოდებოდა და – M, სახელ-დებოდათ M. 14 ეწოდებოდათ M. იყენის Mm. მაზავებულ M. ბრჭყ M. 15 გადიდებულ M. 16 უწოდეს M. 17 იქმნეს Mm. 18 მთვარისა M. მტკიცეს M. ~ საფიცარი მათი M. საფლავი – M. 19 ქართლოსისა M. 20 უწყეს] და იწყეს M. ბრძოლა M. ნათესავსა M. ლეკისათა Mm. 21 კავკასიოსთა M, კავკასისათა M. ნათესავნი – Mm. თარგამოსიანთა M, თარგამოზიანნი M. 21-22 იყუნეს Mm. ~ მშეიდობით სიყუარულსა ზედა ერმანეთისსა M. მშეიდობით M. 22 კავკასისათა Mm. იყო უფალ – M. დურძუკ] და ურძუკ Mm. 23 ესწი] ესე Mm. თარგამოსანთა M, თარგამოზიანთა M. ხაზართა M.

ლეონტი მროველი

ხოლო შეკრბეს ყოველნი ნათესავნი თარგამოსიანნი და გარდავლეს მთავ კავკასისად და მოტყუენნეს ყოველნი საზღვარნი ხაზარეთისანი და აღაშენნეს ქალაქნი პირსა ხაზარე-
თისასა და წარმოვიდეს.

ამისა შემდგომად ხაზართა იჩინეს მეფე და დაემორჩილნეს ყოველნი ხაზარნი მეფესა
მას, ჩინებულსა მათსა, და წარმოიძლუანეს იგი და გამოვლეს ზღვსკარი და დარიალან,
რომელსა აწ ჰქონდანდი; და ვერ წინა-აღუდგეს თარგამოსიანნი, რამეთუ იყო სიმრავ-
ლე ურიცხვ ხაზართამ, და წარტყუენნეს ქუეყანანი თარგამოსიანთანი და შემუსრენეს
ყოველნი ქალაქნი არარატისა და მასისისა და ჩრდილოასანი. და დაურჩეს ციხე-ქალაქნი:
თუხარისი, სამშკლდე და მტუერისციხე, რომელ არს ხუნანი, შიდაქართლი და ეგრისი.

და ისწავეს ხაზართა ორნივე ესე გზანი, რომელ არს ზღვსკარი, დარუბანდი, და
M59r არაგუსკარი, რომელ | არს დარიალან. და განამრავლეს ხაზართა გამოსლვად და ტყუენვად
მათი, და ვერდარა წინააღუდგეს. მიერითგან იქმნეს ესე ყოველნი თარგამოსიანნი მოხარკე
ხაზართა.

ხოლო ოდეს პირველ გამოვიდა ხაზართა მეფე და მოტყუენნა ქუეყანანი, რომელნი
ზემოთ დამიწერიან, და გარდავლო მთავ კავკასისად, იყო მის თანა ძე მისი, სახელით
უობოს. და ძესა მისსა მისცა ტყუე სომხითისა და ქართლისად, და მისცა ქუეყანად,
კავკასისა ნაწილი, ლომეკის მდინარის დასავლით დასავლეთამდე მთისა.

და დაეშენა უობოს. და მათნი ნათესავნი | არიან ოვსნი. და იგი არს ოვსეთი, რომელი
ნაწილი იყო კავკასისა. ხოლო დურმუკ, რომელი უწარჩინებულეს იყო შვილთა შორის
კავკასისთა, მივიდა და დაჯდა ნაპრალსა შინა მთისასა, და უწოდა სახელი თუსი დურმუკეთი,
და მისცემდა ხარქსა მეფესა ხაზართასა. ხოლო მასვე გზობასა მისცა მამის მმისწულსა მისსა
ხაზართა მეფემან ნაწილი ლეკანისი აღმოსავალით, ზღვთგან დარუბანდისით, მდინარემდე
ლომეკისა, და მისცა ტყუე რანისა და მოგაგნისად. და დაეშენა იგი მუნ, რომელი ნაწილი
M59v იყო | ლეკანისი. ხოლო ხოზონიხ, რომელ უწარჩინებულეს იყო ნათესავთა შორის ლეკანისთა,

1 თარგამოსიანი M, თარგამოზიანნი m. გარდავლეს M. კავკასია M. კავკასია m. 2 საზღვარნი Mm. აღეშენეს M, აღაშენეს m. ქალაქი m. 4 ამისსა Mm. შემდგომ m. 5 მათსა] მთასა m. წარმოიძღვნეს m. იგი – m. ზღვისკარი M.
და დარიალან – Mm. 6 ჰქიან M. და – Mm. თარგამოსანნი M, თარგამოზიანნი m. 7 ურიცხვი M. ~ ხაზართა
ურიცხვი m. ხაზარეთ M. და¹ – Mm. წარტყუენნეს Mm. თარგამოსანთა M, თარგამოზიანთა m. შემუსრენეს Mm.
8 არარატისანი m. მასისანი Mm. ჩრდილოეთისანი m. და²] ხოლო m. 9 თუხარისისი M, თუხარისისა m.
სამშვილდე Mm. ხუნნი M. შიდაქართლი] შიდა M. 10 ხაზართ m. ზღვისა Mm. 11 არაგუსკარი M. დარიალან]
დარღალა M, დარიელა m. ხაზართ m. გამოსულა M. 12 წინააღუდგეს + და m. იქმნას M, იქმნეს m. თარგამოსანნი M.
14 ხოლო + ხაზართ M. მოატყუენნა m. 15 დაგვიწერია m. კავკასია Mm + და Mm. მის თანა – Mm. 16 და¹ –
M. მისცა ძესა თუსია m. 17 კავკასის M. ლომეკის] ლომეკისა M, ლომეკისა m. დასავლით M] – m. 18 მათი m. რომელ
Mm. 19 დურძოკ M, დურმუკი m. უწარჩინებლეს M, უწარჩინებულესი m. 20 კავკასისათა m. მთისასა] მათისასა
Mm. მისსა m. თუსი M. ურმუკეთი M. 21 და – M. გზობას M. მმისწულისა მისისა M. 22 ლეგნისა M,
ლეკანისა m. აღმოსავლით M. ზღუითგან M, ზღვდგან m. მდინარემდე m. 23 ლომეკის] ლუმეკის M. და¹ –
Mm. რომელ Mm. 24 უწარჩინებლეს M. ლეკანისათა m.

ლეონტი მროველი

მივიდა და დაჯდა ნაპრალსა შინა მთისასა, აღაშენა ქალაქი და უწოდა სახელი თუსი ხოზანახეთი.

და გარდაკდეს მას შინა ჟამნი მრავალნი. და ესე ყოველნი ნათესავნი იყვნეს მოხარკე ხაზართა. მიერითგან განძლიერდეს სპარსნი მზისა აღმოსავლითგან, ნათესავნი ნებროთისნი.

და გამოჩნდა ნათესავთა შორის ნებროთისთა კაცი ერთი გმირი, რომელისა სახელი 5

აფრიდონ, რომელმან შეკრა ჯაჭუთა ბევრასფ, გუელთა უფალი, და დააბა მთასა ზედა, რომელ

არს კაცთა შეუვალი. ესე, ვითარ წერილ არს ცხორებასა სპარსთასა, აფრიდონ უუფლა 10

ყოველსა ქუეყანასა სპარსთასა, რომელთამე ქუეყანათა შეჰვავნნა ერისთავნი, კელადნი მისნი,

და რომელიმე ქუეყანად მოხარკყო. ამან წარმოჰვავნა ერისთავი მისი სპითა დიდითა, 15

რომელსა სახელი ერქუა არდამ, შვილი ნებროთის ნათესავთად. მოვიდა ქართლად და შემუსრ-

ნა ყოველნი ქალაქი და ციხენი ქართლისანი, და მოსრა ყოველი, რაოდენი ხაზარი | პოვა 10

ქართლსა შინა. ამან აღაშენა ქალაქი ზღვსკარს და უწოდა სახელი დარუბანდი, რომელი 20

ითარგმანების „დაქშა კარი“. და მანვე მოზღუდა მცხეთად ქალაქი ქვითკირითა. და აქამომდე

არა იყო ქართლსა შინა საქმე ქვითკირისაც. ამის გამო დაისწავლეს ქვითკირი.

ამანვე არდამ მოჰკიდა კირით ზღუდე ციხესა არმაზისსა და აქამთ მტკუარამდის, 15

წარმოზღუდა ცხური არმაზისი ვიდრე მტკუარამდე.

და ერისთვობდა აფრიდონ მრავალთა წელთა. ხოლო ოდეს განუყო აფრიდონ ყოველი ქუეყანად სამთა ძეთა მისთა, მაშინ, რომელსა ძესა მისცა სახლად სპარსეთი, მასვე ხელა წილად ქართლი, რომელსა სახელად ერქუა იარედ.

ხოლო შემდგომად არდამ ერისთვისა გარდაიცვალნეს დ ~ ერისთავნი. მიერითგან 20

უცალო იქმნეს ძენი აფრიდონისნი, რამეთუ იწყეს ბრძოლად ურთიერთას, და მოკლეს ორთა ძმათა იარედ, ძმად მათი.

მაშინ პოვეს ჟამი მარჯუე ქართლოსიანთა*, | ხოლო ეგრისწყალს ქუემომთ დარჩა 25

ბერძენთა, რამეთუ მკუდრნი მის ადგილისანი ეზრახნეს ოვსთა და გარდამოიყვანეს ოვსნი,

1 მთისასა] მათისასა M. ოუისი M. 2 ხოზონხეთი m. 3 ჟამი მრავალი M. იყუნეს Mm. 4 ხაზართა + ხოლო m. მიერთგან M, მიერიდგან m. მზის m. ნებროთისანი m. 5 გამოუჩნდა M. მებროთისთა M, ნებროთისათა m. 6 აფრიდონ] არფიმო M. შეკრაო m. ჯაჭვითა M, ჯაჭვით m. შევრასფ M. უფალიო m. დააბა] დიდება M, დაბა m. 7 შეუალიო m. ვითარი m. წერილი m. ცხოვრებასა m. სპარსთასა + ხოლო m. 8 შეგაზაფნა M, შეგზაფნა m. ხელადნი m. 9 -ყო] ეყო Mm. წარმოუგზავნა M, წარმოგზავნა m. მისი] თვისი m. სპითა] სულითა M. 10 სახელი – m. ნებროთისი M, ნებროთისა m. ქართლს m. მოსრა] მორა M, მოსრა m. 11 ყოველნი m. რაოდენნი m. ხაზარი m. 12 ამან + არდამ ერისთავმან m. ზღვის M, ზღვსკარსა m. სახელად m. 13 დაშა m. ქუიტკირითა M. აქამიძის M. 14 ქატკირისა + და m. ამის] და მის m. ქატკირი M. 15 ადარ M. კირი M. არდამაზისა M. არმაზისა m. მტკურამდის M + და M. 16 ცხური M, ცვირი m. მტკურამდე m. 17 ერისთავობდა M, ერისთაობდა m. აგადონ M, არდამ m. 18 რომელსა ძესა] რომელ სძლეს M, რომელსაცა ძესა m. სახელად] სახლად M. 20 არდამ] ადარიმა M. ერისთუისა M. გარდიცვალნეს M. დ] და Mm. 21 აფრიდონისნი M. ურთიერთას] ურთიერთა არს M. 23 პოვის M. ქართლოსიანთა + ბერძენთასა m. 24 ბრძენთასა M. მკუდრთა Mm. მის] მას M. ადგილისათა Mm. ზრახნეს M. ოვსთ m. და – Mm. გარდამოიყუანეს M, გარდმოიყუანეს m.

* აქედან M-ში ტექსტი სხვაგან (61v-64r) არის ჩაწერილი.

ლეონტი მროველი

M66r და პოვეს ერისთავი სპარსთამ ველსა გარე, და კნისობდა, და მოკლეს იგი. და რომელი პოვეს სპარსი, ყოველი მოსწყუდეს ოვსთა და ქართველთა, და განთავისუფლდეს ქართველნი, ხოლო რანი და ჰერეთი დარჩა სპარსთა. და შემდგომად ამისა მრავალთა წელიწადთა კუალად განძლიერდეს სპარსნი, და განდიდნა მეფე სპარსთამ, რომელსა ერქუა ქეკაპოს. ხოლო მას უამსა იყო ვინმე ლეკეთს კაცი მგრძნებელი,* ნათესავი ზანიზიხისი. და მან გრძნებითა 5 თუსითა დააბრმო ქეკაპოს მეფე და სპად მისი, და ვერ შევიდა ლეკეთს, უკუმოიქცა და მაშინდა განუანთლდა თუალები. ამან კუალად მოხარკე-ყვნა ქართველნი და წარვიდა კუალად.

[შემდგომად] ამისა რაოდენთამე წელიწადთა მოვიდა ამბავი, ვითარმედ მოსე განვლო ზღუად ისრაელთამ და იზრდებიან იგინი უდაბნოსა მანანაათა. განკურდეს ყოველნი და მათ ყოველთა წარმართთა აქეს ღმერთი ისრაელთა. 10

და შემდგომად ამისა რაოდენთამე წელიწადთა უცალო იქნა ქეკაპოს, მეფე სპარსთამ, რამეთუ იწყო ბრძოლა თურქთა. პოვეს უამი მარჯუე სომეხთა და ქართველთა, და განუდგეს სპარსთა და განამაგრნეს ციხენი და ქალაქნი მათნი, და შეერთნეს ყოველნი ნათესავნი თარგამოსიანნი.

M66v შემდგომად ამისა რაოდენთამე წელიწადთა გამოგზავნა ქეკაპოს, სპარსთა მეფემან, ბე 15 მისი, რომელსა ერქუა ფარბოროტ, სპითა დიდითა სომეხთა და ქართველთა და ყოველთა თარგამოსიანთა ზედა. ხოლო შეკრბეს ყოველნი თარგამოსიანნი, მიეგებნეს და ეწყვნეს ადარბადაგანს, სძლეს და იოტეს ფარბოროტ, და მოსრეს სპად მისი.

შემდგომად ამისა მცირედთა წელთა კუალად გამოგზავნა ამანვე ქეკაპოს ძმისწული 20 მისი, ბე შიოშ ბედნიერისამ, რომელი მოიკლა თურქეთს, ვითარცა წერილ არს წიგნსა სპარსთა ცხორებისასა.

წარმოემართა ესე ბე შიოშისი, სახელით ქაიხოსრო, და ვერ წინააღუდგეს მას სომეხნი და ქართველნი, რამეთუ დიდი იყო ძალი მისი, მოვლო ყოველი სომხითი და ქართლი, მოტყუენა ყოველივე, იავარ-ყვნა ყოველნი ციხენი და ქალაქნი, და დაუტევნა ერისთავნი, და აღაშენა ადარბადაგანს სახლი სალოცველი სჯულისა მათისამ, და წარვიდა. 25

1 კნისობად m. რომელ Mm. 2 ყოველივე m. მოსწყუდეს M, მოსწყუდეს t. ქართუელთა M. 3 და ჰერეთი] ერთი M. ამისსა Mm. წელიწადთა + და M. 4 მეფობასა M. ქეკაპოს M. 4-5 ხოლო მას უამსა ... ზანიზიხისი] იყო მგრძნებელი ნათესავი, ხოლო ზანიხისი M. 6 თუსითა M. დააბრმო] აბრმო M. ქელგაპოს M. 7 ყუნა M. ქართუელნი M. 8 შემდგომად – M. ამისსა M. 9 იგი M. მანანათა M. განკუირდეს M. 11 ამისსა Mm. იქმნეს M. ქეკაპოს] კეპოს M. 12 იწყო] იყო M. თურქთა] თურქეთა M. ქართუელთა M. 14 თარგამოსიანნი M. 15 ამისსა M. ქეკაპოს] ქესაპოს M. 15-16 ბე მისი – M. 16 ფარბოროტ] ფარბოროტ M. სპათა M. დიდთა M. 17 თარგამოსანთა M. თარგამოსანნი M. ეწყვნეს] დაეწყუნეს M. 18 ადარბადაგანს] ადარბადგას M. ფარბოროტ] ფარბორიტ M. სპაა M. 19 ამისსა M. მოგზავნა M. მმისწული] დისწული M. 20 შიოშ] ბიობ M. წიგნთა M. 22 შიოშისი] ბიობისი M. ქეიხოსრო M. და – M. 23 და¹ – M. ქართუელნი M. 24 მოტყუენვა M. იავარ-ყვნა M. 25 აღაშენა M. ადარბადაგანს M.

* აქედან m-ს აკლია.

ლეონტი მროველი

და შემდგომად ამისა რაოდენთამე წელიწადთა უცალო იქმნა ქაიხოსრო მეფე, და იწყო
ბრძოლად თურქთა და ეძიებდა სისხლსა მამისა მათისასა. და პოეს ჟამი სომებთა და
M67r ქართველთა, განუდგეს სპარსთა, და მოსრნეს ერისთავნი სპარსთანი და განთავისუფლდეს.

მასვე ჟამსა მოვიდეს თურქი, ოტებულნი მისვე ქაიხოსროს განვლენა, გამოვლეს ზღუად
გურგანისი, აღმოჰყენეს მტკუარსა, და მოვიდეს მცხეთას სახლი ოცდარვად და ეზრახნეს 5
მამასახლისასა მცხეთისასა, აღუთქუეს შეწევნად სპარსთა ზედა. ხოლო მამასახლისმან მცხე-
თულმან აუწყა ყოველთა ქართველთა, ინებეს დამეგობრებად მათ თურქთა, რამეთუ აქუნდა
შიში სპარსთა, და შემწეობისათვეს დაიმეგობრნეს თურქი იგი გამოსხმულნი და განიყვნეს
ყოველთა ქალაქთა შინა. ხოლო უმრავლესნი მათგანნი მოვიდეს და პოვეს ადგილი ერთი
Q1r მცხეთას, დასავალით კერძო, კლდეთა შორის გამოკუეთილი ღრმამ, და მოითხოვეს ადგილი 10
იგი მცხეთულთა მამასახლისისაგან, მისცა და აღაშენეს* | იგი და მოზღუდეს მტკიცედ. და
ეწოდა მას ადგილსა სარკინე. და იყვნეს ესე თურქი და ქართველნი ნებისმყოფელ ერთმანერ-
ოსა, მოელოდეს მოსლვასა სპარსთასა, და ამაგრებდეს ციხეთა და ქალაქთა.

მას ჟამსა, სადათუცა ვინ მოვიდის ძურისმოქმედთაგანი – საბერძნეთით, გინა ასურე-
M67v თით, | გინა ხაზარეთით – ოტებული, ყოველნივე დაიმეგობრნიან ქართველთა შემწეობი- 15
სათვეს სპარსთა ზედა.

და გამოკდეს ამას შინა ჟამი მრავალნი. მაშინ ნაბუქოდონოსორ მეფემან წარმოტყუენა
იერუსალემი, და მუნით ოტებულნი ჰურიანი მოვიდეს ქართლს და მოითხოვეს მცხეთულთა მა-
m26r მამასახლისისაგან** | ქუეყანად ხარკითა. მისცა და დასხნა არაგუსა ზედა, წყაროსა, რომელსა
ჰქეან ზანავი, და რომელი ქუეყანად აქუნდა მათ ხარკითა, აწ ჰქეან ხერკ ხარკისა მისთვეს. 20

აქამომდის ქართლოსიანთა ენად სომხური იყო, რომელსა ზრახვიდეს. ხოლო ოდეს
შემოკრბეს ესე ურიცხუნი ნათესავნი ქართლსა შინა, მაშინ ქართველთაცა დაუტევეს ენად
სომხური. და ამათ ყოველთა ნათესავთაგან შეიქმნა ენად ქართული. და იპყრეს სჯული
უბოროტესი ყოველთა ნათესავთა, რამეთუ ცოლქმრობისათვეს არა უჩნდა ნათესავობად და
ყოველსა ნათესავსა სულიერსა ჭამდეს, საფლავი არა იყო და მკუდარსა შესჭამდეს. 25

1 ამისსა M. ქეიხოსრო M. 2 და¹ – M. 3 ქართუელთა M. 5 გურგენისი M. აღმოჰყავს M. 7 ქართუელთა M.
დამეგობრობა M. 8 გამოსხმულნ M. განიყუანეს M. 9 შინა] შიგან M. 10 დასავლით M. გამოკუეთილი] მოკუეთილი M. 11 მამასახლისითგან M. აღაშენა M. და² – MQ. 12 იყუნეს M. ქართუელნი M. 12-13 ერთმანერ-
ოსა M. 13 მოილოდინეს M. მოელოდნეს Q. მოსავალსა M. სპარსთას M. და¹ – MQ. 14 ჟამსა + შინა MQ.
ძვირისმოქმედთაგან M. ძურისმოქმედთაგანი Q. ასურით MQ. 15 ოტებული, გინა ხაზარეთით MQ. ყოველივე MQ.
დაიმეგობრნიან] მეგობარ არიან M. და მეგობარ არიან Q. ქართუელთა M. 15-16 შემწეობისათვეს M. 17 ნაბუქო-
დონორ M. ნაბუქოდონორ Q. წარმოსტყუენა M. წარმოტყუენა Q. 18 ისრუსალემი Q. ურიანი M. მოითხოეს Q.
19 ქუეყანა M. ქუეყანა Q. ხარკით M. ხარკით + ხოლო მამასახლისმან მცხეთულმან m. დაასხნა m. არგუსა Qm.
20 ჰქეიან M. ჰქეიან² M. მისთვეს M. 22 ქართუელთაცა M. 23 ყოველთა – M. ნათესავთაგანი M. და – M.
24 ნათესავთასა m. ცოლქმრობისათვეს M. ცოლქმრობისათვეს Q. უჩნდა] უნდა MQm. ნათესავსა – m.
25 ჭამდეს Q. არა] არ m. და – MQm. მკუდარს m.

* აქედან იწყება Q.

** აქედან გრძელდება m26r.

ლეონტი მროველი

M68r შემდგომად ამისა რაოდენთამე წელიწადთა აღმოვიდა ძე სპარსთა მეფისა ვაშტაშაბისი, სახელით სპანდიატ რვალი, გოლიათი და სახელოვანი. ხოლო ვერ წინა-აღუდგეს სომებინი და ქართველნი, არამედ განამაგრნეს ციხენი და ქალაქი და მოელოდეს მოსლვასა მისია. ხოლო მოვიდა რამ იგი ადარბადაგანს, ეწია ამბავი სპარსთა, რამეთუ მოკლეს მამამ მისი თურქთა, და შემოვიდეს თურქი სპარსეთად. მაშინ დაუტევა სპანდიატ ბრძოლამ 5 სომებთა და ქართველთამ, შეიქცა თურქთა ზედა ძიებად სისხლსა მამისა მისისასა; და განთავისუფლდეს სომებინი და ქართველნი.

Q1v M68v შემდგომად ამისა რაოდენთამე წელიწადთა მეფე იქმნა სპარსეთს ძე სპანდიატისი, რომელი არს სახელით ბაჰრამ, რომელი იცნობების არდაშირობით. ესე განდიდნა უფრო 10 ყოველთა მეფეთა სპარსთამასა. ამან დაიპყრა ბაბილონები და ასურეთი, მოხარკე-ყვნა ბერძენი და ჰრომნი. და მაშინ ქართველნი მოხარკე იყვნეს მისდავე. და იყვნეს ქართლსა ესრეთ აღრეულ ესე ყოველნი ნათესავნი. და იზრახებოდა ქართლსა შინა ექუსი ენამ: სომხური, ქართული, ხაზარული, ასურული, ებრაული და ბერძული. ესე ენანი იცოდეს ყოველთა მეფეთა ქართლისათა, მამათა და დედათა.

თავი. შემოსლვად აღმასადრებელი*

15

M60r ესე ალექსანდრე გამოჩნდა ქუეყანასა საბერძნეთისასა, ქუეყანასა, რომელსა ჰქევან მაკე- დონი, ძე კაცნობისი, მეგატელისამ, ვითარცა წერილ არს ჰამბავი მისი წიგნსა** | ბერძენ- თასა.

M60v ამან ალექსანდრე დაიპყრნა ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი. ესე გამოვიდა დასავალით და შევიდა სამხრით, შემოვიდა ჩრდილოეთ, გარდამოვლნა კავკასნი და მოვიდა | ქართლად 20

1 ამისსა MQm.რაოდენთამე მ. წელთა მ. მეფისა – QM. ვაშტა შაბისა მ. 2 სპანდა ტარვალი M, სპანდია ტარვალი Q. გოლიათი + იგი M. 3 განამაგრეს მ. და³ – მ. მოსულასა M. მოსვლასა მ. 4 რამ – MQ, რა მ. არდარაბადგანს M, არდარაბადგანს Q, ადრაბდგანსა მ. ანბავი მ. რამეთუ – მ. მამამ [მამის მამა M. 4-5 ~ ანბავი კუალად შემოვიდეს თურქი სპარსეთათ და მოკლეს მამამ მისი მ. 5 დაუტევეს მ. სპანდიატი მ, სპანდატ M. 6 ქართულისა Mm. შეიქცა] შეიქნა მ. ძებად] ძებნად MQ, ძებად – მ. სისხლისა მ. მისისასა] მათისასა M, მისისა მ. 7 განათავისუფლდენ მ. 8 ამისსა MQm. რაოდენთამე Q. სპანდიატრვალისა მ. 9 რომელი არს სახელით ბაჰრამ] რომელისა ერქეა სახელად ბამამ მ. ბარამ M. არდაშირობით Mm. განადიდნა მ. 10 ბაბილონი Q. ყნა] ყუნა Mm. 11 ჰრომი მ. ქართულნი M. იფუნეს Mm. იფუნეს² Mm. ქართლს Q. 12 ექუს M, ექუსი გ Q. 13 და – მ. იცოდენ მ. 13-14 ყოველთა] სახლთა ქართველთა მამათა და დედათა მ. და – Q. 15 თავი – მ. შემოსულა M, შემოსლვა Q. 16 ქუეყანასა² + მას მ. ჰქეიან Mm. 16-17 მაკელონია მ. ძენი MQ. ძე + ფილიპესი მ. 17 კაცნობისა მ. მეგაბტელისა M. ამბავი M. წიგნთა მ. 17-18 ბრძენთასა M. 19 ალექსანდრემ მ. დაიპყრა მ. ყოველი მ. დასავლით Mm. 20 ჩრდილოდ მ. გარდავლნა M, გარდოვლნო მ.

* „ღმერთო, აკურთხე დედოფალი მარიამ, რომლისა ბრძანებითა იწერებიან ესე წიგნი“ (M).

** აქედან M-ში ტექსტი წინა ფურცლებზეა, ხოლო Q-ს აკლია.

ლეონტი მროველი

და პოვნა ყოველნი ქართველნი უბოროტეს ყოველთა ნათესავთა სჯულითა, რამეთუ ცოლ-ქმრობისა და სიძვისა თუსობა უჩნდა, ყოველსა სულიერსა ჭამდეს, მკუდარსა შესჭამდეს.

და უკურდა ესე ალექსანდრეს, რამეთუ არარომელნი ნათესავნი იქმოდეს ამას. და პოვნა ციხე-ქალაქი ესე ძლიერნი შუაქართლს: წუნდა, ხერთვისი მტკუარისაა, ოძრექ, მოკიდებული კლდესა ღადოხსასა, თუხარისი მდინარესა ზედა სპერისასა, რომელსა ჰქიან
ჭოროხი, ურბნისი, კასპი და უფლისციხე, ქალაქი დიდი მცხეთად და უბანნი მისნი: სარკინე და ციხედიდი, ზანავი, უბანი ჰურიათად, და რუესთავი და დედაციხე, სამშულდე და მტუერისციხე, რომელ არს ხუნანი, და კახეთისა ქალაქი.

ამათ ყოველთა ციხე-ქალაქთა შინა პოვნა კაცნი სასტიგად მბრძოლნი, და განყო ლაშქარი მისი, | და ყოველთა ამათ ციხე-ქალაქთა გარემოადგინნა. და თუ დადგა მცხეთას და დაუდგინნა ლაშქარნი იმიერ და ამიერ, ზემოხთ და ქუემოხთ. და თუ დადგა ქსანს ზედა, ადგილსა, რომელსა ჰქიან ნასტაგისი. მტუერისციხეს და თუხარისსა არა | ჰბრძოდა, რამეთუ ვერ შეუძლებდა დაპყრობად. ხოლო სხუანი ესე ციხენი და ქალაქი დაიპყრნა ექუს თუე.

ხოლო სარკინელთა ბუნთურქთაგანთა აგინეს მეფესა, განუწყრა ალექსანდრე და არლარა ინება ზავი, ვედრებად მათი და ჰრქუა მათ: „ვინამთვან მაგინეთ მე, ესე არს ნაწილი თქუენი, რათა დაგბოცნე ყოველნი“. და მოიცვა ქალაქი სარკინე და ვერასადამთ განეპარა ერთიცა კაცი.

ხოლო სარკინელთა შესჭირდა, რამეთუ ჰბრძოდა ათერთმეტ თუე, იწყეს ფარულად კლდესა კაფად და განკურიტეს კლდე იგი, რომელი ლბილ იყო და ადვილად საკურეტელი, და განკრბეს ქურელსა მას სარკინელნი ღამე და შეივლტოდეს კავკასიად და დაუტევეს ცალიერად ქალაქი.

C2r დაიპყრა ალექსანდრე ყოველი ქართლი და მოსრნა ყოველნი იგი ნათესავნი აღ-რეულნი, ქართლს მყოფნი, და უცხონი იგი ნათესავნი მოსრნა და დატყუევნა დედანი და ყრმანი უცებნი, ათხუთმეტისა წლისა უმცროვესნი. და დაუტევნა ნათესავნი ქართლოსიანნი,

1-2 ცოლქრმობისა M. 2 და – M. თუსობა] სიძვისათვის m. უჩნდათ m. უჩნდა + ნათესაობადამ m. სჭამდეს m. შესჭამდეს + იზილა რად ნათესავნი სასტიგნი წარმართნი, რომელსა აწ ბუთურქად, ყივჩაყად უწოდათ, მსხლომარენი მდინარესა ზედა მტკურისასა მოხვევით m. 3 და¹ – m. არა – M. ამას] მას Mm. 4 ესე – m. შუაქართლ M. ხერთუისი M. ხერთვისი m. 5 თუხარის Mm. ჰქიან Mm. 6 ჭოროხი m. ორბნის M. მისი m. და² – m. 7 ზავნი M. დედაციხეს M. სამშვილდე Mm. 8 მტურის M. მტკურის m. კახეთი საქალაქე M. კახეთის m. 9 ციხე-] ციხეთა და m. განუყო Mm. 10 მისი] თუხი m. ამა M. დგაა M. 11 დაუდგინა M. ლაშქარი M. და ამიერ – M. თუით M. ქასანს M. ქსანსა m. 12 ჰქიან M. ნასტარიგი M. ნასტაკისი m. ნასტაგისი + ხოლო m. მტუერისციხესა m. თუხრისასა M. თუხარისს m. 13 დაიპყრეს m. 14 სარკინელთა + შუა M. ბუნთურქსაგანთა] ნათქურთაგანთა M. ბუთურქთაგანთა m. აგინეს – M. 15 აღარად m. ინება – M. და – Mm. არა შეიწყნარა – M. ჰქია Mm. მე – m. 16 დაგბოცნე m. ვერა სადეთ M. ვერად სადეთ m. 18 შესჭირდათ m. თერთმეტ m. 19 კლდეს m. და¹ – m. განკურიდეს M. განკურიტეს] გაკუირდეს m. 20 კავკასად M. 22 ყოველი ქართლი და – M. ~ ნათესავნი იგი m. 23 დატყუენვა M. დაატყუევნა m. დატყუენვა + და M. 24 ათხუთმეტისა M. თხუთმეტის m. უმცროსნი M. უმცროსნი] უმცროესნი m. ქართლოსანნი M.

ლეონტი მროველი

და დაუტევა მათ ზედა პატრიკად, სახელით აზონ, ძე იარედოსისი, ნათესავი მისი, ქუეყანით
M61v პრომით, რომელსა პქუან ფროტათოს. ესე ფროტათოსელნი იყვნეს კაცნი ძლიერნი და
მწერნი და ეკირთებოდეს ქუეყანასა პრომისასა. და მოიყვანნა ქართლად, და მისცნა აზონს
m27v პატრიკსა. | და დაუტევა აზონ ქართლს ერისთვად და მის თანა სპანი იგი მპყრობელად
ქართლისა.

და უბრძანა ალექსანდრე აზონს, რამთა პატივ-სცემდენ მზესა და მთოვარესა და
ვარსკულავთა ხუთთა, და პმსახურებდენ ღმერთსა უხილავსა, დამბადებელსა ყოვლისასა;
C2v რამეთუ მას უამსა არა იყო წინასწარმეტყუელი და მოძღუარი სჯულისა ჭეშმარიტისამ,
რომელმანმცა ამხილა, არამედ თუთ მოიგონა სჯული ესე ალექსანდრე მეფობასა შინა
მისსა, ყოველსა ქუეყანასა სჯული ესე დაუდვა, და წარვიდა ალექსანდრე. 5

ხოლო ამან აზონმან მოარღვნა ზღუდენი ქალაქსა მცხეთას საფუძველითურთ, და
დაუტევნა ოთხნი იგი ციხენი, რომელნი მოსდგმიდეს პირსა ქართლისასა: თავადი ციხე,
რომელ არს არმაზი, და ერთი ციხე დასასრულსა არმაზისისა და ციხე ერთი თავსა ზედა
M62r მცხეთისასა, მეოთხე ციხე დასავლით მცხეთაჲ, მტკუარსა ზედა. და ესენი მოიმტკიცნა და
განავსნა იგინი ლაშქრითა. და ყოველთა ქართლისა ქალაქთა და მოარღვნა ზღუდენი და
C3r დაიპრნა ყოველნი საზღვარი ქართლისანი პერეთითგან და ბერდუჯითგან ვიდრე ზღუად-
მდე სპერისა. და დაიპრა ქართლსა ზედა ეგრისიცა, და მოხარკე ყვნა ოვსნი, ლეპნი და
ხაზარნი.

და ვითარ წარვიდა ალექსანდრე ეგჟატედ და ვითარცა აღაშენა ქალაქი ალექსანდ-
რიამ, და ოორმეტ წლამდის მოვლო ყოველი ქუეყანამ, და ათორმეტსა წელსა შინა დაეპყრნეს
ყოველნი კიდენი ქუეყანისანი, და მეოთრმეტესა წელსა ალექსანდრიასა შინა მოკუდა იგი.
და ვითარ მოკუდებოდა იგი, სიცოცხლესავე შინა მისსა განუტევნა ყოველნი მთავარნი, 10

---

1 პატრიკად] პატრიაქად M. სახელითა m. იარდოსისი M, იარედოსი m. მისი + მისი M. ქუეყანით Mm. ქუეყანით + მაკედონით და მისცა ასიათასი კაცი ქუეყნით m. 2 პრომი M. პქუან M. ფროდატოს m. ფროტაოსელნი m. იყენეს Mm. 2-3 და მწერნი – M. 3 და + ესენი m. მიიყუანა M, მოიყუანა m. და³ – M. მისცა m. აზონ m. 4 პატრიკსა] პატრიაქსა Mm. აზონ M. ქართლს] ქართლოს M. ერისთავად და] ვითარმედ M. ~ ქართლს ერისთავად აზონ m. 6 და¹ – M. აზონსა m. პატივსცემდეს C, პატივსცემდეთ m. მთვარესა Cm. 7 შახურებდენ Mm. უხილავსა + და m. 9 რომელმანცა M, რომელმანც m. რომელმანც C + ასწავა და C. თუთ M. ალექსანდრემ C, ალექსანდრემან m. 10 მისსა] მისისასა M. შჯული C. 11 აზოვამან M. მოარღუივნა M, მოარღვივნა Cm. საფუძვლითურთ Cm, საფუძულითურთ M. 12 დაუტევნნა C. ოთხი M. მოსდგომიდეს Cm. თავად Cm. 13 არმაზისასა M, არმაზისა Cm. და¹ – MmC. ციხე^{1]} ცხვირისასა Cm. + და MC. 14 მომტკიცნა MCm. 15 ქართლის Mm. და² – Cm. მოარღვივნა C, მორღუნა M. 16 საზღვარნი] ზღუდენი M. პაერითითგან M, პერეთითგან და – mC. ბერდუჯისმდინარითგან Cm. 16-17 ზღვამდე m, ზღუამდე C. 17 სპერის m. დაიპრა m. მოხარკ M. ყენა Mm. ოსნი M. 19 ვითარცა¹ M. ეგვიპტედ Mm. ვითარცა²] ვითარ M, ვითარცა – m. 19-20 ალექსანდრე M. 20 ოორმეტსა M, ოორმეტ m. წლამდინ m. ოორმეტ m. დაიპრეს m. 21 ყოველი m. ~ ქუეყნის კიდენი m. მეოთრმეტესა] მეთოთხმეტესა M, მეოთრმეტეს m. წელსა + შინა M. წელსა] წელშინა m. ალექსანდრიას m. მოკუდა + და m. იგი – M. იგი + უსწორო დიდი კულმწიფე m. 22 იგი + მისვე m. სიცოცხლესა m. მის M. მისსა – m. ყოველნი – m. მთავარნი + იგი m.

ლეონტი მროველი

m28r რომელნი დამონებულ იყვნეს მისგან. და იგინი | წარვიდეს თჯს-თჯსად ქუეყანად. და
მოიყანნა ოთხნი კაცნი, ტომნი მისნი, რომელნი იყვნეს სახელით: ანტიოქის, პრომოს,
ბიზინტიოს და პლატონ. და მისცა ანტიოქის ასურასტანი და სომხითი და კერძო
აღმოსავლეთისად უჩინა მას. და მან აღაშენა ქალაქი სახელითა მისითა ანტიოქიად, ხოლო
პრომოს მისცა თრიმიკოსი და უჩინა კერძოდ დასავალისად. და მან აღაშენა ქალაქი პრომი. 5
და ბიზინტიოს მისცა საბერძნეთი და ქართლი, და უჩინა კერძოდ ჩრდილოდესად. და
მოუწერა წიგნი – ანდერძი აზონ პატრიკსა, ერისთავსა ქართლისასა, რათა პმსახურებდეს
M62v იგი ბიზინტიოს. და მან აღაშენა ქალაქი ბიზინტიად, რომელსა აწ ჰქან კოსტანტინეპოლე. 10
ხოლო პლატონ დაუტევა ალექსანდრიას.

და ვითარცა მოკუდა ალექსანდრე, ამან აზონ დაუტევა სჯული, ალექსანდრეს მოცემუ-
ლი, იწყო კერპთმსახურებად, და შექმნა ორნი კერპნი ვეცხლისანი – გაცი და გაიმ. და
C3r პმონებდა იგი ბიზინტიოს, მეფესა ბერძენთასა, და | იყო კაცი მნელი და მესისხლე. და ესე
დააწესა და ამცნო სპათა მისთა, ვითარმედ: „ყოველმან ქართველმან, რომელმან პოვოს
საჭურველი, მოკალთ იგი!“ და ჰყოფდეს ესრეთ პრომნი ქართველთა ზედა. და ვინცა-ვინ
გამოჩნდის ქართველთაგანი ქმნულკეთილი და ჰასაკოვანი, მოკლიან. და იყო ჭირი დიდი 15
ნათესავსა ზედა ქართველთასა.

და ესე აზონ მათ პრომთაცა ზედა იყო მესისხლე და მოესრნეს მათგანნი მრავალნი.

1 რომელნი + შეპრობილ და m. იყენეს M. მისგან] მისდა M. და იგინი წარვიდეს თჯს – M. თუისად M. ქუეყნად M] ქალაქად m. ქალაქი + ვითარცა ბრძანებულ ყო m. და² + მერმე მაშინ m. 2 მოიყანნა Mm. კაცნი – M. რომელნი იყვნეს სახელით – M, რომელნი იყვნეს სახელით] რომელთა სახელად ეწოდებოდა, ერთსა m. ანტიოქიზ Mm. ანტიოქის + მეორესა პროზ m. პრომოს + მესამესა m + მეოთხესა m. 2-3 პრომოს, ბიზანტიოს და პლატონ და – M. 3 მისცა] და M. ანტიოქიზ M. ასუროსტანი M. 4 ქალაქი – M. სახელითა მისითა – m. ანდიოქიად m. ხოლო – m. 5 პრომოს] რომს M, პროს m. თრინიკოსი M, თრიმიკოზი m. დასავლეთისად m. ~ პრომი ქალაქი m. 6 ბიზინტიოს Mm. 7 მოუწერა ... ქართლისასა – M. ერისთავს m. მსახურებდეს Mm. 8 ბიზინტიას M, ბიზინტიოსსა m. მან] ამან m. ქალაქი – m. ჰქან] ეწოდების m. კოსტანტიპოლე m. 10 ვითარცა – m. მოკუდა ... დაუტევა – M. ალექსანდრე¹ + ხოლო m, ალექსანდრესი M. შეული m. 11 შექმნა Mm. ვერცხლისანი m. გაცი და გაიმ] განწმედად M. 12 მონებად M, მონებადა m. ბიზინტიოსსა M. ხოლო m. და² – M. და] საბერძნეთისასა m. იყო + ესე აზონ Cm. მნელი] ბნელი C, ძელი m. მესისხლე] მრისხანე Cm. 13 და – mC. ვითარმედ – M, ვითარმედ] კუალად Cm. ყოველთა Cm. ქართულმან M, ქართველთაგანმან Cm, ქართველმან + ერმან M. პოვოს] იქონიოს mC. 14 მოჰკალით M, მოჰკალო Cm. ესრეთ – mC. რომნი M] + იგი ესრეთ Cm. ქართულთა M. 15 გამოჩნდდა Cm. ქართულთაგანი M. ქმნულ-] ქმნა M. ქმნულკეთილ Cm. კეთილ M. და¹ – Cm. ასაკი M. მოკლიან + იგი Cm. 16 ნათესავსა – Cm. ნათესავსა ზედა ქართველთასა] და მოუთმენელი ყოველსა ქართველთა ზედა Cm. ქართულთასა M. 17 ესე] ამან Cm. აზონ + პატრიკმან Cm. პრომთა CMm. ზედაცა Cm. ზედაცა + მოაწია რისხვა დაუცადებელი, რამეთუ Cm. იყო – Cm. მესისხლე + მათიცა mC. ~ მრავალნი მათგანნიცა (მათგანნიცა m) Cm.

ლეონტი მროველი

ცხოვრებად ფარნაშაზესი.

რომელი იყო პირები მეფე | ქართლისად

მას უამსა შინა იყო ჭაბუკი ერთი მცხეთას ქალაქსა შინა, რომელსა ერქუა სახელი ფარნავაზ. ესე ფარნავაზ იყო მამულად ქართველი, ნათესავი უფლოს მცხეთოსის ძისად, და დედულად სპარსი ასპანელი. და იყო იგი ძმისწული სამარისი, რომელი მოსლვასა მას ალექსანდრესა მცხეთელ მამასახლისი ყოფილ იყო. ესე სამარ და ძმად მისი, მამად ფარნავაზისი, მოკლულ იყო ალექსანდრესგან. ხოლო დედასა ფარნავაზისა წარეყვანა ფარნავაზ, სამისა წლისა ყრმად, და შევლტოლილ იყო კავკასიად, და მუნ აღზრდილ იყო; და მოსრულ იყო მცხეთასა, მამულსა თუსსა.

ხოლო ესე ფარნავაზ იყო კაცი გონიერი, მქედარი შემმართებელი და მონადირე კელოვანი, და იმალვიდა იგი სიკეთესა თუსსა აზონის შიშისაგან, ხოლო მონადირებითა იქმნა მეცნიერ აზონისა და შეიყუარა იგი აზონმან მონადირობისათუს. ევედრებოდა ფარნავაზს დედად მისი: „შვილო ჩემო, ეკრძალე აზონს და ნურას იჩინებ თავისა შენისა სიკეთესა, ნუჟუკუე მოგკლან შენ“. და იყო შიში და ძრწოლად მის ზედა.

და ვითარ განმრავლდა შიში აზონისი მათ ზედა, პრქუა ფარნავაზს: „შვილო ჩემო, დაუტევე საყოფელი მამათა შენთად და წარმიყვანე მამულსა ჩემსა, ასპანს, ძმათა ჩემთა თანა, და განერე შენ ცოცხალი კელისაგან აზონისა“. და დაამტკიცეს განზრახვად ესე – წარსლვად ასპანს. ჭირ უჩნდა ფარნავაზს დატევებად საყოფელსა მამათა მისთასა, არამედ შიშისათუს დიდისა დაამტკიცა წარსლვად.

| მაშინ იხილა ფარნავაზ სიზმარი, რეცა იყო იგი სახლსა შინა უკაცურსა და ეგულ-
m29r ვებოდა განსლვად | და ვერ განვიდა. მაშინ შემოვიდა სარკუმელსა მისსა შუქი მზისად
და მოერტყა წელთა მისთა, განიზიდა და განიყვანა სარკუმელსა მას. და ვითარ განვიდა
ველად, იხილა მზე ქუემდებარედ, მიყო ქელი მისი, და მოჰკოცა ცუარი პირსა მისსა

1 ცხოვრებად ... ქართლისად – M. 2 პირველ mC. ქართლისა ქართლისიანი Cm. 3 შინა¹ – Cm. სახელად Cm. 4 ფანვარაზ¹ M. ფანვარაზ² M. ქართველი] ქართლელი M. უფლოსი Cm] უფოს M. მცხეთესი M. მცხეთოს Cm. 5 ძმისწული] დისწული M. 6 ალექსანდრიესსა Cm. სამარ] სარამ M. 7 ალექსანდრისგან M. ალექსანდრესაგან C. ფარნავაზისა M. ფარნავაზისასა Cm. წარეყუანა MCm. 8 ფარნავოზ M. სამის m. შელტოლვილ M. შევლ-ტოლვილ C. შეულტოლველ m. კავკასად Cm. აღზდილ M. 9 მოსულ Cm. მცხეთას Cm. 10 ხოლო] და M. ფარნავოზ M. მქედარი + და Cm. 11 თუისსა M. მონადირებით M. მონადირებით m] + მისითა mC. 12 აზონისსა M. იგი – mC. 12-13 ფარნავაზ M. ~ დედად მისი ფარნავაზს Cm. 13 ნურარას Cm. იჩემბებ mC. შენისასა Cm. 13-14 ~ სიკეთესა თავისა შენისასა mC. 14 უკვე m. მის] მას MmC. 15 პქუა MmC] + დედამან მისმან Cm. ფარნავაზ M. ფარნავაზს m. 16 წარიყუანე M. წარმიყუანე m. ისპანს mC. ჩემთა – M. 17 დამტკიცეს m. 18 წასულა M. ასპანისა MmC. ჭირი M. ფარნავაზს m. საყოფლისა mC. არამედ – C. 19 შიშისაგან M. დამტკიცა mC. 20 ფარნავოზ M. ~ სიზმარი ფარნავაზ Cm. იგი – m. 20-21 ეგულებოდა MC. 21 გავიდა C. მაშინ შემოვიდა – M. სარგმელსა Cm. 22 განიზიდა] გაზიდინი M. განიზდა Cm. გამოიყუანა M. განიყუანა Cm. სარკმელსა Cm. და³ – M. 23 ქუემდებარედ] ქუემდებლად M. მიჰყ Cm. და – C. ცვარი C. ცუარი] ცხვირი m. პირსა მისსა] პირისა მისისა Cm.

ლეონტი მროველი

C4v და | იცხო პირსა მისსა. განიღუძა ფარნავაზ და განუკურდა სიზმარი იგი და თქუა: „სიზმარი იგი ესე არს: მე წარვალ ასპანს და მუნ კეთილსა მივეცემი“.

ხოლო მას დღესა შინა განვიდა ფარნავაზ და ნადირობდა მარტო, და დევნა უყო ირემთა ველსა დიღმისასა. და ივლტოდეს ირემნი ღირღალთა შინა ტფილისისათა, მისდევდა ფარნავაზ, სტყორცა ისარი, ჰერა ირემსა, და მცირედ წარვლო ირემმან და დაეცა ძირსა კლდისასა. მივიდა ფარნავაზ ირემსა ზედა, და დღე იგი იყო მწუხრი, გარდაჲ კდა და დაჯდა ირემსა მას თანა, რამთმცა დაყო მუნ ღამე იგი და დიღეულმცა წარვიდა.

M64r ხოლო კლდისა მის ძირსა ქუაბი იყო, რომლისა კარი აღმოქმნულ იყო ქვითა ძუელად, და შეპერნდა დარღუევად შენებულსა მას. მაშინ დაასხა წუმად მძაფრი, ხოლო ფარნავაზ აღმოიღო ჩუგლუგი და გამოარღუა კარი ქუაბისად მის, რამთმცა მუნ შიგა დაიმშრალა წუმისა მისგან. და შევიდა ქუაბსა მას და იხილა მუნ შინა განძი მიუწდომელი და სამსახურებელი – ოქროდ და ვეცხლი მიუწდომელი. მაშინ ფარნავაზ განკურდა, და აღივსო სიხარულითა, და მოეგონა სიზმარი იგი, და დაჲ კრძალა კარი ქუაბისად ეგრეთვე. მსწრაფლ წარმოვიდა და უთხრა დედასა თჯსსა და ორთა დათა მისთა. მასვე ღამესა წარმოვიდეს სამნივე იგი საკედრებითა | და ჭურჭლებითა, და იწყეს გამოღებად განძისა მის და დაფლვად სიმარჯუესა თჯსსა. და გითარ განთენდებოდის, კუალად ეგრეთვე აღმოქმნიან კარი ქუაბისად მის. და ესრეთ გამოკრიბეს განძი იგი ხუთ ღამე, და დაიგულეს სიმარჯუესა მათსა მრავალგან.

C5v მაშინ ფარნავაზ წარგზავნა მონად თჯი ქუჯის თანა და პრქუა: „მე ვარ ნათესავი უფლოსისი, მცხეთოსის ძისა და მმისწული სამარა მამასახლისისად, და არს ჩემ თანა ხუასტაგი დიდძალი. აწ უკუეთუ ინებო, რამთა მოვიდე შენ თანა და ვიყვნეთ ჩუენ მმა, და M64v ვიკმაროთ ჩუენ ხუასტაგი იგი ორთავე, და გამოუჩნდეთ მტერად აზონ ერისთავსა, და | სუემან

1 მისისა + და C. განიღვიძა MCm. ფანავაზ მ. განუკუირდა MCm. სიზმარი იგი – Cm. 1-2 და თქუა სიზმარი იგი – M. 2 კეთილსა] სიკეთესა Cm. 3 ფარნავაზ – M. 4 დიღმისასა M. ირემი C. ღრღალთა M, ღრღილალთა C. 5 სტყორცა M. ისარი + და Cm. წავლო C. 6 მოვიდა M. ზედან m. იყო – M. გარდაჲ C. და² – m. 7 დაყო] და იყო Cm. და – m. 8 ~ იყო ქუაბი mC. ამქმნილ M. ქუით MC, ქუით m. მუელად] და + სიძუელითა Cm. 9 შეპერნდა M, შეპერნდა mC. შინებულსა M. მაშინ] მუნ M. დასხნა m, დასხა C. წვიმად C. მძაფრი] მძლავრი m, მძლავრი C. 10 ჩუგლოვი M. გამოარღუა M, გამოარღუა m. შინ mC. დაიმშრალა] დამაშურალი M, დაიმაშვრალა m. 11 წუიმისა M, წვიმისა mC. შერავიდა mC. ქვაბსა m. და² – Cm. შინა – M, შინა] შიგ mC. მიუწდომელი + ოქრო და ვერცხლი m. 11-12 და სამსახურებელი – M. ოქროსა და ვეცხლისა C. ვერცლისა m. 12 ფარნაოზ M. განკუირდა M, განკუირდა Cm. აღიგნეს M. 13 იგი – M. ეგრეთვე + და mC. 14 წარმოვიდა + შინა mC. თუისსა MC. დაათა M. მისთა + და m. ღამეს m. 15 და ჭურჭლებითა – M, ჭურჭლებით Cm. იწყეს] დაიწყეს Cm. გამოღებად] გამოკრებად M. დაფლეს M. 16 სიმარჯუესა Cm. თუისსა M, თვისსა C. და – M. და] ხოლო mC. გათენდებოდის Cm. აღმოქმნიან] ამოპერნან M. 17 განძი – M. დაგულეს C. სიმარჯუეს Cm. 18 მრავალგან – mC. 19 თუისი M. ჰერა MCm. 20 უფლოსი M, უფლოს Cm. მცხეთოსი M, მცხეთოს Cm. და¹ – M. მმისწული] დისწული M. ჩემ თანა] ჩემდა Cm. 21 ხოსტაკი M, ხუსტაგი Cm. დიდძალი] დიდძალ და Cm. უკუეთუ – MCm. რამთა + მით ხუსტაგით Cm. ვიყუნეთ MCm. ჩუენ Cm. 22 ჩუენ – m. ხოსტაკი M, ხუსტაგი C, ხვასტაგი m. და¹ – M. გამოუჩნდეთ + ჩვენ Cm. ჩუენ M. მტერ M. აზოვენ M, აზონს Cm. ერისთავსა] ევასა M + ქართლისასა Cm.

ლეონტი მროველი

ჩუენმან გუცეს ჩუენ ძლევად კეთილი“.⁵ მაშინ განიხარა ქუჯი სიხარულითა დიდითა და პრქუა: „აღდეგ და მოვედ ჩემ თანა, და ნუ ჰშურობ ხუსტაგსა შენსა, და ხუსტაგითა შენითა განგიმრავლნე სპანი შენნი, ვიდრე გამოვჩნდეთ მტერად აზონისა. მაშინ განიხარონ ყოველთა ქართველთა, აწყუედილთა მისგან და მიწყუდეულთა. და ვჰვონებ, რომელ პრომთა მათგანნიცა გამოგუერთნენ, რამეთუ ურიცხუნი აწყუედილ არიან მათგანნიცა აზონისგან“.

C6r

მაშინ ფარნავაზ ფარულად წარვიდა სიხარულითა | და, რომელი შესაძლებელ იყო, განძისა მისგან წარიტანა თანა, და დედამცა და დანი მისნი მის თანა, და მივიდა ქუჯის თანა. და პრქუა მას ქუჯი: „შენ ხარ შვილი თავთა მათ ქართლისათამ, და შენ გმართებს უფლებად ჩემი. აწ ნუ ჰშურობ ხუსტაგსა შენსა, რათა განგიმრავლნეთ სპანი შენნი. და უკუეთუ მოგუცეს ძლევად, შენ ხარ უფალი ჩემი, და მე ვარ მონად შენი“.

m30r

მაშინ შეიერთნეს და ეზრახნეს ოვსთა | და ლექთა, ხოლო მათ განიხარეს, რამეთუ არა სთნდა ხარკისა მიცემად აზონისა, და გამოყვეს ოვსნი და ლექნი, და განიმრავლნეს M65r სპანი ეგრისით. და შეკრბეს ურიცხუნი სპანი და მოპმართეს აზონს, ხოლო აზონმან მოუწოდა სპათა თუსთა და შემოკრიბნა.

მაშინ ათასი მეტარი რჩეული პრომთა მათგანი, რომელთა ბოროტი წარპკიდებოდა C6v აზონისგან, განუდგეს | აზონს და მოვიდეს წინაშე ფარნავაზისა. მაშინ ყოველნი ქართველნი განუდგეს აზონს, ხოლო სპანი, რომელ დარჩეს, ვერლარა მიენდო მათ, რამეთუ ყოველთა ზედა ბოროტისმოქმედ იყო. წარვიდა აზონ და მივიდა კლარჯეთს, და განმაგრდა იგი სიმაგრეთა შინა კლარჯეთისათა. ხოლო მოვიდა ფარნავაზ მცხეთას, და დაიპყრნა ოთხნი იგი ციხენი მცხეთისანი და მასვე წელიწადსა შინა დაიპყრა ყოველი ქართლი თუნიერ კლარჯეთისა.

ამან ფარნავაზ წარავლინნა მოციქულნი წინაშე მეფისა ანტიოქოს ასურასტანისასა, და წარსცა ძღუენი დიდძალი, და აღუთქუა მას მსახურებად, და ითხოვა მისგან შეწევნად

1 ჩუენ² – M. ძლევად + და m. განიხარა M. ქუჯის M, ქუჯიმ Cm. 2 ჰქუა M, რქუა m. ჩემ] ჩუენ თანა M. ჰშურობ MCm. ხუსტაგსა M, ხვასტაგსა¹ Cm, ხოსტაკითა M, ხვასტაგითა Cm. 3 განგიმრავლებ m. გამოჩნდეთ Cm. აზინისა Cm. 4 ქართუელთა M. ვაგონებ M, ვგონებ m. რომთა M. 5 მათგანიცა m. მათგანიცა + მრავალნი Cm. გამოგურთნებ M, გამოგვერთნენ Cm. ურიცხვნი C. აწყუეტილ Cm. აზორისაგან C, აზონისაგან m. 6 სიხარულით C. 7 განძისა მისგან – M. თანა] თან C. და ედაცა M. დაანი M. 8 ჰქუა MCm. ქუჯიმ Cm. მათთა M. 9 უფლობად Cm. ჰშურობ MCm. ხოსტაგსა M, ხუსტაგსა Cm. განგამრავლე M. შენნი – mC. 10 ჩემი] ჩუენი C, ჩვენი m. 11 და¹ – M. ოსთა M. გაიხარეს C. 12 არად Cm. სთნდათ Cm. ხარკისა – M. და¹ – m. გამოჰყუეს M, გამოყუეს Cm. ოსნი M. განიმრავლეს Cm. 13 და¹ – Mm. მომართეს MmC. აზნის M, აზონსა Cm. 14 თუისთა M. 15 ათასი Cm. პრმით M. წაპკიდებოდა MmC. 16 აზონისაგან Cm. მოვიდეს + და მოვიდეს m. ფარნავაზისსა Cm. ქართუელნი M. 17 ხოლო – M. დარჩომილ (იყუნეს C) იყვნეს Cm + აზონს mC. მიენდო + აზონ Cm. 18 ზედა – M. ბოროტის მოქმედი MmC. მოვიდა] მივიდა M. კალარჯეთს m. გამაგრდა MmC. იგი – M. 19 კალარჯეთისათა m. დაიპყრო C, დაიპყრო m. 20 იგი – M. ციხენ M. თუინიერ M. 21 კლარჯეთისა] კარჯეთისა Cm. 22 წარავლინა Cm. მოციქული C. ~ წინაშე მოციქული m. ანტიოქოზ Cm. ასურასტანისა MmC. 23 წარცა M.

ლეონტი მროველი

C7r ბერძენთა ზედა. ხოლო ანტიოქის შეიწყნარა ძღუენი მისი და უწოდა შვილად თჯსად, და
წარმოსცა გურგუნი, და უბრძანა ერისთავთა სომხითისათა, რაოთა შეეწეოდიან ფარნავაზს. |

M65v ხოლო წელსა მეორესა აზონ მოირთნა სპანი საბერძნეთით, განძლიერდა ფრიად და
მოპმართა ფარნავაზს. ხოლო ფარნავაზს განემრავლნეს ქართველნი მკედარნი, მოუწოდა
მათ და უქმო ქუჯის და ოვსთა. და შეკრბეს ესე ყოველნი და მოერთნეს ერისთავნი 5
m30v ანტიოქისინი სომხითით. და ესე ყოველნი შეკრიბნა ფარნავაზ და მიეგება ნაქალაქევსა
თანა არტანისასა, რომელსა ერქუა მაშინ ქაჯთა ქალაქი, რომელ არს ჰური. და ეწყვნეს მუნ
და იქმნა ბრძოლად დიდძალი, და მოსწყდეს ორგნითვე ურიცხუნი. ხოლო იძლივნეს
ბერძენი ფარნავაზისგან და ივლტოდა ბანაკი მათი. და მოკლეს აზონ, და ურიცხუნი სპანი
მათნი მოსრნეს და ტყუე ქმნეს.

C7v და წარვიდა ფარნავაზ და მოტყუენა საზღვარი საბერძნეთისა ანძიანძორისად და
ეკელეცით შემოიქცა, მოვიდა კლარჯეთს, დაიპყრა კლარჯეთი და წარმოვიდა მცხეთად
სიხარულითა დიდითა, ხოლო | სიმდიდრესა ზედა მისსა დაერთო ხუსტაგი აზონისიცა; და
იქმნა სიმდიდრე გარდარეული ფარნავაზს.

M68v ხოლო ეგრისწყალს ქუმომთ დარჩა ბერძენთა, რამეთუ მკუდრთა მის ადგილისათა | არა* 15
ინებეს განდგომა ბერძენთა.

მაშინ ფარნავაზ მისცა და მისი ოვსთა მეფესა ცოლად, და მეორე და მისი მისცა
ქუჯის ცოლად. და მისცა [ქუჯის] ქუეყანად ეგრისწყალსა და რიონსა შუა, ზღუთგან
მთამდე, რომელსა შინა არს ეგრისი და სუანეთი, და დაამტკიცა ერისთავად მუნ. და მან
ქუჯი აღაშენა ციხე გოჯი.

M69r მაშინ ფარნავაზ უშიშ იქმნა ყოველთა მტერთა მისთაგან და მეფე იქმნა ყოველსა
ქართლსა და ეგურსა ზედა, და განამრავლნა ყოველნი მკედარნი ქართლოსიანნი, განაწესნა
C8r ერისთავნი რვანი და სპასპეტი. ერთი გაგზავნა მარგუს ერისთავად და მისცა მცირით
მთითგან, რომელ არს ლიხი, ვიდრე ზღუადმდე რიონს ზემომთ. და ამანვე ფარნავაზ
აღაშენნა ორნი ციხენი: შორაპანი და დიმნად.

10

15

20

25

1 ბერძენთა] ბრძენთა M. შეიწყნაროს M. თუისად M. 2 გვირგვინი M. ერისთავთა] ერთა M. შეეწევოდიან M.
შეეწეოდენ Cm. ფარნავოზს M. 3 აზონამ M. 4 მომართა MmC. ქართუელნი M. ~ მკედარნი ქართლისანი Cm.
5 მოირთნეს Cm. ერისთავნი] ევნი M. 6 ანტიოქიზისი MmC. და² – m. 7 რომელი M. უწყნეს Mm, ეწყვნეს
C. 8 ორთავეგანნი M. ურიცხვი C. 9 ფარნავაზისაგან Cm. მოპკლეს M. აზონა M. ურიცხვი C. 10 ქმნეს M.
11 საზღუარი M. ანძანძორა M. 12 ეკლეცით MmC. კლარჯეთსა + და C. 13 ხუსტაგი M. ხუსტაგი m. აზონისცა
M. აზონისაცა Cm. 14 ექმნა Cm. გარდარეული + ფარნავაზს Cm. 15 მკუდრთა MC. მის] მას M. 17 ფარნავოზ
m. და] და M. და Q. ოსთა MQ, ოქსთ mC. მეორე] ერთი C. და²] და M. და Q. მისცა] მიეცა MQ. 18 ქუჯის
... ქუჯის – MQ. მისცა – MQ. ქუეყანად] – Cm. ეგრისი MQ. წყლისა Q. რიონს M. ზღვიდგან MmC, ზღუდგან
Q. 19 და² – m. დაამტკიცა C. დაამტკიცა + იგი Cm. ერისთავად m. მუნ + ქუჯიმ Cm. და მან – Cm. 21 ყოველთა
m. 22 ეგურს M. ზედათ M. განმრავლდა Cm. ქართლოსიანნი M. ქართლოსისანნი C. 23 ერისთავნი] ევნი MQ.]
+ რვანი MQmC. სპასპეტი C. სპასპეტი m. ერთი – MQ. მარგუს Mqm, მარგუს C. ერისთავად m] ევად MQ.
24 მთითგან] მათგან MQ. ზღუადმდე MC. 25 აღაშენა MC. ციხე C.

* აქედან M-ში 68v-ზეა. აქედანვე გრძელდება Q.

ლეონტი მროველი

Q1v	და გაგზავნა ერთი კახეთისა ერისთავად და მისცა არაგუთგან ვიდრე ჰერეთამდე,	
m31r	რომელ არს კახეთი და კუხეთი.	
	ერთი გაგზავნა ხუნანისა ერისთავად და მისცა ბერდუჯის მდინარითგან ვიდრე ტფილისამდე და გაჩიანთამდის, რომელ არს გარდაბანი.	
	ერთი გაგზავნა სამშულდისა ერისთავად და მისცა სკურეთისა მდინარითგან ვიდრე 5 მთამდე, რომელ არს ტაშირი და აბოცი.	
	ერთი გაგზავნა წუნდისა ერისთავად, და მისცა ფასისკარითგან ვიდრე თავადმდე მტკუა- რისა, რომელ არს ჯავახეთი და კოლამ და არტანი.	
	ერთი გაგზავნა ოძრეის ერისთავად, და მისცა ტასისკარითგან ვიდრე არსიანთამდის, ნოსტისთავითგან ზღუამდის, რომელ არს სამცხე და აჭარამ. 10	
C8v	ერთი გაგზავნა კლარჯეთისა ერისთავად და მისცა არსიანთითგან ზღუამდე. და ქუჯი იყო ერისთავი ეგრისისა. 15	
Q2r	ხოლო ერთი დაადგინა სპასპეტად, და მისცა ტფილისითგან და არაგუთგან ვიდრე ტასისკრამდე და ფანავარადმდე, რომელ არს შიდა ქართლი. და ესე სპასპეტი იყო ყოვ- ლადვე წინაშე მეფისა და მთავრობით განაგებდის ყოველთა ერისთავთა ზედა. ხოლო ამათ ერისთავთა ქუეშე, ადგილთა და ადგილთა, განაჩინნა სპასალარნი და ათასისთავნი, და მათ ყოველთაგან მოვიდოდა ხარკი სამეფო და საერისთვო. 15	
M69v	ესრეთ განაწესა ესე ყოველი ფარნავაზ მიმსგავსებულად სამეფოსა სპარსთავსა. და ვერდარა იძიეს შური ბერძენთა მის ზედა, რამეთუ უცალო იყვნეს ბერძენნი ბრძოლისაგან ჰრომთავსა. 20	
C9r	ამან ფარნავაზ მოზღუდა ქალაქი მცხეთა მტკიცედ და ყოველი ქალაქი და ციხენი ქართლისანი, მოოკრებულნი ალექსანდრესგან, ამან აღაშენნა. m31v	

1 ერთი] მეორე Cm. კახეთისა Cm. ერისთავად] ევად MQ. და² – MQ. არაგვითგან MCm. 2 რომელ არს – M.
და კუხეთი – MQ. და – m. 3 ერთი] მესამე Cm. ერისთავად] ევად M, ევდ Q. 4 გარდაბანი] გარბნი M. 5 ერთი]
მეოთხე Cm. სამშვილდეს M, სამშვილდისა C, სამშულდეს Q. ერისთავად] ევად MQ. სკორეთისა MQ, სკუირე-
თისა C, სკერეთისა m. 6 ტაშირი და აბოცი] ხაშირი და გოცი MQ. 7 ერთი] მეხუ Cm. წუნდას MQCm.
ერისთავად] ევად MQ. ფანვარითგან M, ფანავრითგან C, ფანავრიდან m. 7-8 მტკურისა MQC. 8 და² – M. არტან
MQ. 9 ერთი] მეექუსე Cm. ერისთავად] ევად MQ. ტასისკარიდგან M, ტასისკრთგნ Q. არსიანთამდის C.
10 ნოსტისთავიდგან Mm] + ვიდრე Cm. ზღუამდე Cm. 11 ერთი] მეშვიდე Cm. კლარჯეთ MQCm. ერისთავგები
MQ + და MQ. 13 ხოლო – m. ერთი] მერვე m. არაგვიდგან Mm, არაგვითგან C. 14 ტასისკარამდე Cm,
თასისკრამდე MQ. ფანვარადმდე MQ, ფანავრამდე C, ფანავარამდე m. შიდა] შიგა MQ. 14-15 ყოველადვე შემდგო-
მადვე MQ. 15 მეფის C. და – QmC. ყოველთა – MQ. ერისთავთა] ევათა MQ. 16 ერისთავთა] ევათა MQ. განაჩინა
m. 17 სამეუფო MQ. საერისთო Mm, საერისთვო Q, საერისთაო C. 18 სამეუფოსა MQm. და – MQ. 18-19 და
ვერდარა იძიეს შური ... ჰრომთავსა] და მოიყუნა ცოლი დურმუკელთა (დურძუკელთ m) ნათესავი კავკასიი
(კავკასის m) Cm. 19 იყუნეს M. 20 ჰრომთასა MQ. 21-22 ალექსანდრესგან QmC.] + და Cm. აღაშენა MQ,
აღაშენნა – m. ალექსანდრესგან + და ამან ფარნავაზ (+ აღაშენა C) და ვერდარა იძიეს შური ბერძენთა
ფარნავაზსა (ფარნავაზისა m) ზედა, რამეთუ უცალო იყუნეს იგინი უფლებისაგან ჰრომთასა Cm.

ლეონტი მროველი

და ამანვე ფარნავაზ შექმნა კერპი დიდი სახელსა ზედა თუსსა, ესე არს არმაზი, და ფარნავაზს სპარსულად არმაზ ერქეუა; აღმართა კერპი იგი არმაზი თავსა ზედა ქართლისასა, და მიერითგან ეწოდა არმაზი კერპისა მისთუს, და ქმნა სატურებად დიდი კერპისა მისთუს აღმართებულისა.

ოცდაშვიდისა წლისა მეფე იქმნა და სამეოცდახუთ წელ მეფობდა ნებიერად და 5 ჰმსახურებდა იგი ანტიოქისს, მეფესა ასურასტანისასა, და ყოველნი დღენი მისნი, რაო დაჯდა, მშვიდობით დაყვნა, და აღაშენა და განავსო ქართლი.

M70r ხოლო თუენი გაზაფხულისა და სთულისა და არისანი | დაყვნის მცხეთას, სამეუფოსა
C9v ქალაქსა, და თუენი ზამთრისანი დაყვნის გაჩიანთა, ხოლო თუენი ზაფხულისანი – წუნდას, 10 და უამითი უამად მივიდის ეგრისს და კლარჯეთს და მოიკითხნის მეგრელნი და კლარჯნი და განავის ყოველი საქმე დაშლილი.

ხოლო იგი ჰრომნი ათასნი მკედარნი, რომელნი აზონისგან მოერთნეს ფარნავაზს, 15 რომელი ზემოთ ვაკსენეთ, იგინი განყვნა კევთა და ქუეყანათა შინა და იპყრნა იგინი კეთილად, რამეთუ ბრძოლასა მას აზონისსა მქნედ იყვნეს, და უწოდა მათ სახელად აზნაურნი.

m32r და რამთგან წარვიდა ალექსანდრე, არღარა ჭამდეს კაცსა თკნიერ, რომელი შესწი-
რიან კერპსა მსხუერპლად. და იყო განსუენებად და სიხარული | ყოველსა* ქართლისა ზედა
Q2v მეფობისათუს ფარნავაზისა, და იტყოდეს ამას ყოველნი: „გვმადლობთ სუესა ჩუენსა, რამეთუ 20 მოგუცა ჩუენ მეფე ნათესავთაგან მამათა ჩუენთავსა** და აღგუებადა ზარკი და ჭირი უცხოთა ნათესავთაგან“.

1 მანვე MQ. ფარნავაზ – MQ. [სახელსა] სახლსა MQm. თუისა M, თვისა Cm. ესე არს] ესევე არს Cm. და¹] რამეთუ mC. 2 ფარნავაზ MQmC. ერქვა m. ამართა MQmC. არმაზს Cm. 3 მიერიდგან M. მისთუს Mm, მისთვის C. ~ მის კერპისათუს Cm. მისთუს M. 5 ოცდაშვიდისა M, ოცდაშვიდის Cm., კზ Q. წლის mC. და¹ – MQ. სამეოცდახუთს m. წელს Cm. ნებიერ MQ. 6 მსახურებდა M. ანტიოქის MQ, ანტიოქიოზ Cm. რაა M, რაა] რა] რა C. 7 მშვიდობით MmC. დაყვნა – MQ, დაყუნა Cm. და¹ – MQ. 8 თუშნი Q. გაზაფხულის M, ზაფხულისანი Q. [სთულისა] სთვლისა Cm. და² – MQm. არისანი] არსნი MQ. დაყუნეს M, დაყნეს Q, დაყუის Cm. 9 თუშნი¹ Q, თვენი m. დაყუნეს M, დაყნეს Q, დაყნის C, დაყუის m. თუშნი² Q. ზაფხულისნი M. 10 უამით უამად C, უამი უამად m. ეგრის MQ. მოიკითხნეს MQ. მეგრი Q, კალარჯნი m. 11 ყოველნი საქმენი m. 12 რომნი MQ. აზონისაგან m. მოერთვეს Cm. 13 ზემოთ Q. ვახსენეთ MCm. განყუნა MmC. და¹ – m. და² – MQmC. 14 აზონისასა Cm. იყუნეს Mm, იყვნეს C. სახელად – m. 16 და] ხოლო m. არადგან M. არათგან Q. აღარა m. სჭამდეს m. თუინიერ M. რომელ MQm. 17 მსხუცნალად Q, მსხუერპლას m. და¹ – MQm. განსუენებად Q, განსევნებად m. 18 მეფობისათუეს M, მეფობისათვის Cm. ფარნავაზისსა MQ, ფარნავაზისსა Cm. მადლობდეთ Cm. [სუესა] სპასა MQ. 19 მოგუცა m. მეფე – Cm. ჩუენთასა MQC. აღგვიჯდა M, აღგუებდა C, აღვეჯდა m, აღვუჯდა Q. და² – QM. 20 ნათესვთაგან m.

* C-ზი „იყო ... ყოველსა“ შემდეგ არის ჩაწერილი იმავე ხელით.

** ფრაზა „რამეთუ ... ჩუენთასა“ მერეა ჩაწერილი იმავე ხელით.

ლეონტი მროველი

და ესე ყოველი აღასრულა ფარნავაზ სიბრძნითა და სიქველითა და სიმწნითა და
C12r სიმდიდრითა,* ესუა ძე და უწოდა სახელი | საურმაგ.**

და ესე ფარნავაზ იყო პირველი მეფე ქართლსა შინა ქართლოსისა ნათესავთაგანი. ამან
M70v განავრცო ენა ქართული და არღარა იზრახებოდა სხუა ენა ქართლსა შინა თუნიერ
ქართულისა, და ამან შექმნა მწიგნობრობა ქართული.***

5

და მოკუდა ფარნავაზ და დაფლეს წინაშე არმაზისა კერპისა. და მის წილ მეფე იქმნა
ძე მისი, საურმაგ.

მას უამსა შინა ზრახვა-ყვეს ერისთავთა ქართლისათა და თქუეს: „არა კეთილ არს
ჩუენდა, რახთამცა ვპმსახურებდეთ ნათესავსა ჩუენსა, არამედ ვიყვნეთ ერთად, და მოგებლათ
ჩუენ საურმაგ და ვიყვნეთ ჩუენ თავისუფალ, ვითარცა ვიყვნით პირველ, და მივსცემდეთ
ხარკსა, ვინცავინ გამოჩნდეს მძლე, რამეთუ ესრეთ ყოფითა უფროხს განვისუენებთ“.
10

C12v დაამტკიცეს განზრახვა და მოკლვა საურმაგისი. ხოლო იგრძნა საურმაგ და
წარვიდა ფარულად, და ივლტოდა, და წარიტანა თანა დედა მისი, და მივიდა დურძუკეთს
დედისძმათა მისთა თანა.

m32v მაშინ პრომთა იგი აზნაურნი წარვიდეს, და მივიდეს დურძუკეთსვე | და პრქუეს
საურმაგს: „დიდი კეთილი დგას ჩუენ ზედა მამისა შენისა. ამისთუ ვართ ჩუენ ერთგულე-
ბასა შენსა“. 15

მაშინ საურმაგ ეზრახა ოვსთა მეფესა, მამისა დისწულსა მისსა, და ითხოვა შეწევნა. ხოლო
M71r იგი სიხარულით წარვიდა შუელად მისა. და საურმაგ შეკრიბა დურძუკეთიცა და
წარმოემართა ქართველთა ზედა, და ვერვინ წინა-აღუდგა მას. და დაიპყრა ყოველი ქართლი
და მოსრნა განდგომილნი მისნი, და რომელთამე შეუნდო, ხოლო დაამდაბლნა ქართლოსანნი
20

1 [სიქველითა] სიქადულითა MQm, და სიქველითა – m. და³ – Cm. 2 სიმდიდრითა + სიქადულითა თუსითა m.
სახელი – MQ. 3 პირველად C. ქართლისა Cm, ქართლოსის Cm, ქართლოსისსა M. ნათესავთაგანი m. 4 ენა
MQCm. ქართული] ქართლისა Mm. არღარა ა. C. იძრახებოდა m. ქართლის mC. თუინიერ Mm, თვინიერ C.
5 ქართულისა] ქართლისა Mm. ამან] მამინ C. 6 ~ კერპისა არმაზისა Q, ~ კერპისა მის არმაზისა Cm. მის] ამის
MQ. 7 სარმაგ M, სურმაგ m, სურმაგ + მეორე მეფე სურმაგ, ძე ფარნავაზ მეფისა ქართლოსანი. აქ
მწიგნობრობა დაიწყეს ქართველთა ქართული Cm. მეფე იქმნა ძე მისი საურმაგ] ხოლო დაჯდა რა მეფე სურმაგ m.
8 ზრახვა Q. ყევს MmC. ერისთავთა] ევათა M, ევთა Q. 9 ვმსახურებდეთ MQmC. ვიყოთ MQ. 10 ჩუენ – Cm.
სურმაგ Mm. და² – C. ვიყუნეთ MmC. ჩუენ C. ვიყუნით MmC. ვიყვენით + ჩუენ თავისუფალ ვითარცა ვიყვენით
C. 11 ყოფით m. უფრო MQmC. განვისუმნებთ Q. 12 დაამტკიცეს] განამტკიცეს MQ. განძრახვა m] + ესე m.
მოკუდა MQ, მოკლვა Cm. სურმაგისი Cm, სურმაგ m. 13 და² – MQ. და³ – MQm. ურძუკთას M, ურძუკთას Q.
15 რომთა MQm. ურძუკეთსვე MQ, დურძუკეთსავე m. ჰეჭეს M, ჰეჭეს Q, ჰრეჭეს m. 16 სარმაგს M, სურმაგს m. ჩუენ
ზედა – M. ამისთუს M. ჩუენ + მტკიცე Cm. 16-17 ერთგულობასა Cm. 18 სურმაგს m. ოვსთ m. მამის Cm. ითხოვა
შეწევნა] შეწენა MQ, შეწევნა m. 19 წარვიდა] წარმოემართა Cm. შეწლად Q. მისსა MQCm. და] მაშინ Cm.
საურავ M, სურმაგ m. შეიკრიბა ა. Q, შეიკრიბა MCm. ურძუკეთიცა MQ. 20 ქართუელთა M. ყოველი – MQ.
21 დამდაბლა m. ქართლისანნი M.

* „სიმწნითა სიმდიდრითა“ ჩაწერილია შემდეგ იმავე წელით.

** აქედან C-ში პაგინაცია სწორდება.

*** აშიაზე იმავე ხელით: „აქა მწიგნობრობა დაიწყეს ქართუელთა ქართული“.

ლეონტი მროველი

და წარჩინებულ ყვნა აზნაურნი, ხოლო განმრავლებულ ყვნა დურძუქნი, ნათესავნი კავკა-
სისნი. |

ხოლო ტყუენვასა მას ხაზართასა ყოველნივე მშკდობით დარჩომილ იყვნეს სიმაგრისა-
გან ქუეყანისა, და ვერლარა იტევდა მათ დურძუქეთი. მაშინ ამან საურმაგ წარმოიყვანნა
იგინი, ყოველთა კავკასისა ნათესავთა ნახევარნი, და რომელნიმე მათგანნი წარჩინებულ
ყვნა, და სხუანი დასხნა მთიულეთს დიდოეთითგან ვიდრე ეგრისამდე, რომელ არს სუანეთი.
და ესენი | იპყრნა მისანდობელად თუსად, დედული.

და დაჯდა საურმაგ მცხეთას მეფედ და უმატა ყოველთა სიმაგრეთა მცხეთისა და
ქართლისათა, და მან შექმნნა ორნი კერპნი: აინინა და დანანა, და აპმართნა გზასა ზედა
მცხეთისასა. და ჰმსახურებდა იგი მეფესა ასურასტანისასა. და მოიყვანა ცოლი სპარსი,
ასული ბარდაველისა ერისთვისა, და ესხნეს მის თანა ორნი ასულნი, და არა ესუა ძე.
მაშინ მოიყვანა სპარსეთით | შვილი ნებროთის ნათესავთაგან, ცოლისა მისისა დედის
დისწული, და დაიჭირა იგი შვილად, რომელსა ერქუა სახელი მირვან. და მისცა ასული
თუსი ცოლად, ქალაქი გაჩიანი და საერისთვო სამშკლდისა. და მეორე ასული მისცა ძესა
ქუჯისსა, მამისა დისწულსა მისსა.

მეფობდა საურმაგ ბედნიერად მრავალთა წელთა, და მოკუდა საურმაგ. და მეფე იქმნა
მის წილ შვილი მისი მირვან.

ესე მირვან იყო ტანითა სრული, შუენიერი, ძლიერი, მენე და ქველი. ამისსა მეფობასა
დურძუქთა დაივიწყეს სიყუარული ფარნავაზისი და საურმაგისი, და გარდამოვიდეს დურ-
ძუქეთს მყოფნი და გაერთნეს თანა ჭართალეთსა მსხდომნი კავკასიანნი, მოტყუენნეს კახეთი
და ბაზალეთი. მაშინ მირვან მეფემან მოუწოდა ყოველთა ერისთავთა ქართლისათა, და
შემოკრიბნა ყოველნი სპანი – მკედარნი და ქუეითნი. და ყოველნი კავკასიანნი იყვნეს
სარწმუნოდ მორჩილებასა მირვანისსა, რომელნი გარდამოვლინებულ იყვნეს საურმაგ

1 ყვნა MmC. ყვნა MmC. ურძუქნი MQ, დურძუქნი + და m. 1-2 კავკასიანი C, კავკასიანი m. 3 ტყუენვასა Q. შვილობით MmC. იყუნეს Mm. 4 ქუეყნისა + მათისა Cm. მათ – MQ. ურძუქეთი MQ. სურმაგ m. წარმოიყუანნა MCm. 5 კავკასის M, კავკასის m. რომელნი MQ, რომელნიმე m. 6 ყვნა MmC. დასხნა] მიითვალეს M. 7 დაიპყრნა QmC. მისანდობად m, მისანდობლად C. დედული m] დიდებულნი Q. 8 სურმაგ m. 8-9 ~ ქართლისა და მცხეთისათა M. 9 შექმნა MQmC. ინინა Q, დანანა] დანა MQ. ამართნა MQ, ამართა Cm. 10 მსახურებდა Mm. მოიყუანა MCm. 11 ბარდაველისი M, ბარდაველისი Q, ბარდაველის C, ბარდველის m. ერისთავისა Cm] ევისა M, ევისი Q. არამ QmC. 12 მოიყუანნა M, მოიყუანა m. ნებროთისი M, ნებროთისი Q. ნათესავითგან MQ. 13 ~ სახელი ერქუა QmC. 14 თუსი] მისი M. ცოლად + და m. საერისთაო C, საერისთო MQm. მეორე] ერთი M. 15 ქუჯისასა Cm. მამის Q. დისწულისა მისისა M. 17 შვილი] შვილებული Cm. მირვან + მესამე მეფე მირვან, შვილებული სურმაგ მეფის ნებროთიანი m. 18 ~ იყო მირვან MQ. ტანით m. შუმინერი Q. მენე – MQ. ქუელი Cm. 19 დაურძუქუთა M, დაურძუქუთა Q. დაივიწყეს სიყუარული] და დაიწყეს სიყუარულითა M. გარდმოვიდეს m. 19-20 ურძუქეთს MQ. 20 გააერთნეს M. ჭართალეთს Qm. კავკასიანნი M. მოტყუენნეს Q, მოტყუენნეს m. კახეთი] კუხეთი Cm. 21 და¹ – Q. მირვან] მირიან MQ. ~ მეფემან მირვან Cm. ერისთავი] ევათა M, ეთა Q. ქართლისა MQ. 22 შემოკრიბნა Cm. სპანი + თუსნი Cm. მკედარი Q. და¹ + სპანი Mm. ქუეთი M, ქუხითი Q. და² – Q. იყუნეს Mm. 23 მორჩილებას m] + ზედა QmC. მირიანისსა MQ, მირვანისსა Cm. რომელი იყუნეს MmC. სურმაგ m.

ლეონტი მროველი

მეფისა, თუნიერ ჭართალთასა. შემოკრიბნა ესე ყოველნი და წარემართა დურძუკეთს, შეკრბეს დურძუკნი და დაუდგეს სიმაგრეთა ზედა გარდასავალთა გზასა მას. მაშინ მირვან გარდა კდა M72r ცხენისაგან, მივიდა ქუეითთა თანა თჯსთა და წარუძღვა წინა, ქუეითთა ზურგით შემოად- m33v გინნა მქედარნი და მივიდა კართა მათ შინა, ვითარცა ჯიქი სიფიცხლითა, ვითარცა | ვეფხი სიმწითა და ვითარცა ლომი ზახილითა.

იქმნა მათ შორის ბრძოლად ძლიერი, ხოლო მირვანს ვერ ჰქუეთდა მახული დურძუკ- C14v თამ, ვითარცა კლდესა სიპსა, და დადგა უძრავად, ვითარცა კოშკი მტკიცე. და გაგრძელდა Q3v მათ შორის ბრძოლად და მოსწყდა | ორგნითვე ურიცხვ. ხოლო იძლივნეს დურძუკნი და ივლტოდეს, მიუდგეს უკუანა ქართველნი, მოსრნეს და | ტყუე ქმნეს.

და შევიდა მირვან დურძუკეთს, და მოაოქრა დურძუკეთი და ჭართალი. და შეაბნა 10 კარნი ქვითკირითა, და უწოდა სახელად დარუბალ.

და დაჯდა მირვან მცხეთას, და მეფობდა ნებიერად და უშიშად, იყო კაცი უხუად მიმნიჭებელი კეთილისამ. შეიყუარეს იგი ყოველთა მკუდრთა ქართლისათა და ჰმსახურებდა იგი მეფესა ასურასტანელთასა.

ამის ზე მიიცვალა ანტიოქის მეფობად ბაბილონს, და მას უამსა შინა მეფე იქმნა 15 სომხითს, რომელსა ერქუა არშაკ. და ემზახა მირვან არშაკს, და მისცა ასული თჯსი ძესა არშაკისსა, არშაკს.

და მოკუდა მირვან და მეფე იქმნა მის წილ ძე მისი, ფარნაჯომ.

C15r ამან ფარნაჯომ უმატა ყოველთა ციხე-ქალაქთა შენებად, და ამან აღაშენა ციხე M72v ზადენი, და შექმნა კერპი, სახელით ზადენ, და აღჰმართა ზადენს, და იწყო შენებად კახეთს 20 ქალაქსა ნელქარისასა, რომელ არს ნეკრესი.*

1 მეფისამ Q, მეფისაგან მ. თვინიერ Mm. ჭართალთასა] ჭაურჭელთასა MQ. და – მ. ~ წარემართა და MQ.
2 ურძუკნი MQ. და – MQ. გარდასლვათა MC, გარდასვლთა მ. მას – QmC. მირიან MQ. 3 ცხენისაგან + და Cm. ქუეითთა¹ Q, ქვეითთა მ. თვისთა Mm] – Q. ქუეითთა² Q] + და მ. 3-4 შემადგინნა მ. 4 და + თჯო mC. მოვიდა QM. სიფიცხითა C, სიფიცხით მ. 5 ზახილითა] + და მ. ზაზილითა მ. 6 ძლიერი – Q. მირვანს] მირიანს MQ. ჰკუტოდა Q. მახვილი MQ] + და M. 6-7 ურძუკთა MQ. სიპსა] სპასა MQ. 7 უძრავად] უძრავად Q. მტკიცედ M. 8 ურიცხუ M, ურიცხვნი მ. დურძუკნი] დრკუნი MQ. 9 უკანა MQ, უქან მ. 10 შევიდეს M. ~ დურძუკეთს მირვან მ. მირვან] მირიან MQ. ჭართალი] ჭართლი MQ, ჭართალეთი Cm. 11 კარი მ. ქუტკირით Q, ქუიტკირითა MCm. და უწოდა – MQ. დარუბალდა M, დარუბალდა Cm. 12 და¹ – M. მირვან] მირიან MQ. და მეფობდა – MQ. და³ – MQCm. 13 კეთილისამ] + და Cm. ~ მიმნიჭებელი კეთილისა უხუად M. მკუიდრთა Mm, მკვიდრთა C. მსახურებდა მ. 14 ასურისტანისასა m] + ხოლო Cm. 15 მიიცუალა M. ანტიოქისა QCm. შინა – Cm. 16 სომხითს მ. არშაკ¹] არბაკ MQ. და¹ – MQCm. ეზრახა MQm. მირვან] მირიან MQ. არბაკ² MQ. და მისცა ... არშაკს – MQ. 17 არშაკისსა] არსაკისასა მ. 18 მირიან MQ. ფარნაჯომ M] + მეოთხე მეფე ფარნაჯომ, ძე მირვან მეფისა ნებროთიანნი Cm. 19 ხოლო ამან C. ფარნაჯომ – MQ, ფარნაჯომ + მეფემან მ. უმეტა M. შენებად Cm. 20 სახელითა მ. ამართა MQmC. შენაებად C. 21 ქალაქსა] ქალაქი მ. ნელქარისსა MQ, ნელ ქარისასა – Cm.

* აშიაზე მხედრულით: „ფარნაჯომ აღაშენა ნეკრესი ქალაქი საეპისკოპოზო“ (Q3v).

ლეონტი მროველი

ამისა შემდგომად შეიყუარა სჯული სპარსთამ, – ცეცხლისმსახურებამ, – მოიყვანნა
m34r სპარსეთით | ცეცხლისმსახურნი და მოგუნი, და დასხნა იგინი მცხეთას, აღგილსა მას,
რომელსა აწ ჰქან მოგუთამ, და იწყო ცხადად გმობად კერპთა. ამისთვის მოიძულეს იგი
მკუდრთა ქართლისათა, რამეთუ დიდი სასოებამ აქუნდა კერპთა მიმართ.

მაშინ შეითქუნეს ერისთავი ქართლისანი უმრავლესნი, და წარავლინეს მოციქული 5
წინაშე სომებთა მეფისა და ჰრეკეს: „მეფე ჩუენი გარდაპქდა სჯულსა მამათა ჩუენთასა,
არღარა ჰმსახურებს ღმერთთა, მპყრობელთა ქართლისათა, და შემოიღო სჯული მამული,
C15v და დაუტევა სჯული | დედული. აწ არღარა ღირს არს იგი მეფედ ჩუენდა. მოგუეც ძე შენი 10
არშაკ, რომელსა უზის ცოლად ნათესავი ფარნაგაზიანთა, მეფეთა ჩუენთამ, გუაშუელე ძალი
შენი და ვაოტოთ ფარნაჯომ, შემომღებელი ახლისა სჯულისამ. და იყოს მეფედ ჩუენდა ძე 15
შენი არშაკ და დედოფლად ჩუენდა – ცოლი მისი, შვილი მეფეთა ჩუენთამ“.

მაშინ სთნდა სომებთა მეფესა განზრახვამ ესე, გაგზავნა მოციქული მათი პასუხითა
M73r კეთილითა და ჰრეკე | მათ: „უკუეთუ ჰეშმარიტად უბიწოდთა გულითა გნებავს მეფედ
Q4r თქუენდა ძე ჩემი, თქუენ, ყოველთა ერისთავთა, მომეცით მე მძევალი და მიგცე ძე ჩემი 15
C16r მეფედ თქუენდა და ყოვლითავე ნიჭითა აღგავსნე“. მაშინ ერისთავთა ქართლისათა უმრავ-
m34v ლესთა მისცეს მძევლები და განაცხადეს განდგომამ ფარნაჯომისი. 20

მაშინ სომებთა მეფე ყოვლითა ძალითა მისითა წარმოემართა ქართლს, ხოლო ფარ-
ნაჯომ მეფემან მოუწოდა სპარსთა, და მოიყვანნა | სპარსნი ძლიერნი და, რომელნიმე
დარჩომოდეს, შემოკრიბნა ქართველნიცა. ხოლო ერისთავი ქართლისანი განდგომილნი
მიეგებნეს სომებთა მეფესა ტაშირს. და მუნ შეკრბა სიმრავლე სომებთა და ქართველთამ, 20
ხოლო ფარნაჯომ მიეგება მუნვე, ტაშირს.

იქმნა მათ შორის ბრძოლამ ძლიერი და მოსწყდა ორგნითვე ურიცხვ, რამეთუ იძლია
ფარნაჯომ სომებთა და ქართველთაგან, და მოიკლა ფარნაჯომ, და მოსრეს სპამ მისი.

1 ამისა – m. მოიყუანს M, მოიყუანა Cm. 2 დასხნა m. მცხეთას – MQ. 3 ჰქუან M. და იწყო ... კერპთა – MQ.
გმობად] გამობადა m. ამისთუის M. მოიძულვეს M. 4 მკუიდრთა MC. აქუნდათ Cm. მიმართ] მათია Cm.
5 ერისთავი] ევანი MQ. 6 ჰქუეს M, რქუეს m. გარდაპქდა MQmC. შჯულთა C. 7 მსახურებდეს M. შემოიღეს
MQ. მამული] დედული M. 8 და დაუტევა სჯული დედული – MQ. შჯული C. არღა C. მოგუტცა Q. 9 არბაკ MQ.
ფარნაგაზიანთი C. ჩუენთამ] + და m. გუაშუტლეთ Q, გვაშველე Cm. 10 და¹ – MQ. გავოტო MQ. ფარაჯუომ M.
შემამღებელი M. ახლის m. შჯულისა C. ჩვენდა C. 11 არშაკ] არბაკ MQ. ჩუენდა C, ჩვენთა C. 13 რქუა
M. უკეთუ MQ. უბიწოდა MQC, უბიწოდ m. გნებავსთ C. მეფედ] მეფობად MQ. 14 ჩემი + მეფედ თქუენდა M.
თქუენ – M. ერისთავთა – M. მომეცით] მოცემით MQ. მძევალი] მრავალი M. მიგცე] მიგცე M. 14-15 ძე ჩემი
მეფედ თქუენდა – M. 15 ყოვლითავე] ყოველთავე Qm. ერისთავთა] ევანი MQ. 15-16 უმრავლებთა M. 16 ძევლები
Q. და – MQ. განცხადეს C. 17 სომებთ m. ქართლისა Mm. 18 მოიყუანნა MmC. 19 ქართუელნიცა M. ერისთავნი] 20
ევანი MQ. ~ ქართველნი შემოკრიბნა იგინიცა (იგიცა m) Cm. ქართლისნი M. განდგომილი – MQ. 20 ტაშირსა
Cm. ქართუელთა M. 21 მიეგება Q. 22 და – MCQm. ორთაგანვე M, ორთაგნვე Q. ურიცხვი MC. რამეთუ –
Cm. 23 ფარნაჯომ Q. ქართუელთაგან M. მოიკლამ Q. ფარნაჯომ MQ. სპამ M.

ლეონტი მროველი

ხოლო ძე ფარნაჯომისი, სახელით მირვან, ერთისა წლისა ყრმად, წარიყვანა მამამბუძე-
მან მისმან და ივლტოდა სპარსეთს, ხოლო სომეხთა მეფემან მოსცა ძე მისი, სახელით არშაკ.

C16v დაჯდა მეფედ არშაკ და დაიპურა ყოველი ქართლი, | და მეფობდა იგი ნებიერად, და
M73v უმატა ყოველთა სიმაგრეთა ქართლისათა, და უმეტეს მოამტკიცნა ზღუდენი ჯავახეთს,
ქალაქესა წუნდას.

5

მოკუდა არშაკ და მეფე იქმნა ძე მისი, არტაგ.

და ესე მეფე არტაგ ორ წელ ოდენ მეფობდა, და მეორესა წელსა მეფობისა მისისასა
მოვიდეს ერისთავნი სპარსთანი სპითა დიდითა ძიებად სისხლისა ფარნაჯომისა და სპათა მათ
სპარსთასა, რომელნი აღწყუედილ იყვნეს ფარნაჯომის თანა. ვერ წინა-აღუდგა მათ არტაგ,
M35r მეფე ქართველთამ, რამეთუ დიდ იყო ძალი სპარსთამ, არამედ განამაგრნა ციხენი და 10
ქალაქი. და მოვლეს | სპარსთა ყოველი ქართლი და მოაკრნეს ველნი, არამედ ციხე-
ქალაქი ვერა რომელი წარიღეს, და წარვიდეს.

C17r მოკუდა არტაგ და დაჯდა მის წილ ძე მისი, ბარტომ. |

ამან უმატა ზღუდეთა მცხეთისათა და ყოველთა სიმაგრეთა ქართლისათა.

15

და აღზარდეს სპარსთა ძე ფარნაჯომისი, მირვან, რომელი სიკუდილსა მას ფარნა-
ჯომისა წარეყვანა მამამბუძესა მისსა, რომელი გა გსენეთ პირველ. ესე მირვან იყო კაცი
ქველი, მწერ მქედარი. და მრავალგზის გამოიცადა იგი ბრძოლასა თურქთა და არაბთასა.

M74r ამან შეკრიბნა სპანი ძლიერნი სპარსეთს, წარემართა ქართლს, მიუგზავნა მოციქული
ერისთავთა ქართლისათა და პრქუა მათ: „მოიქსენეთ სიყუარული მამისმამისა ჩემისა | მირვანისი
Q4v და კეთილი მისი თქუენდა მომართ. დაღაცათუ | მამამან ჩემმან შემოილო სჯული უცხოე თქუენ 20

1 სახელით – MQ. მირვან] მრიან M, მირან Q. ~ წარიყვანა ყრმა M, ~ წელიწადისა ერთისა ყრმად წარიყვანა Q, ~ წელიწადსა ერთსა ყრმად Cm. 2 და – M. მოსცა + ქართველთა მეფედ Cm. მისი] თვისი Cm. სახელით – MQ, სახელითა m. არშაკ] არბაკ MQ. არშაკ + მეტეთე მეფე არშაკუნიანი (არშაკიანი m) Cm. 3 დაჯდა მეფედ არშაკ და – MQ. მეფედ] მეფე m. დაიპურამ Q. იგი – Cm. 4 უმეტესად Cm. მომტკიცნა M. ჯავახეთს] ბავახეთს M. 5 ~ წუნდას ქალაქესა Cm. წუნდა + და m. 6 არშაკ] არბაკ MQ. ძე მისი – M. მოკუდა + მეფე C. იქმნა + მის წილ Cm. არტაგ + მეექუსე მეფე არტაგ, ძე არსაკ მეფისა, არშაკიანი Cm. 7 ესე მეფე არტაგ – MQ. 8 ერისთავნი] ევათნი MQ. სისხლისათვის Cm. სპათა] სპისა Cm. მათ] მის Cm. 9 აწყუედილ MCQ, აწყუეტილ m. იყენეს MCm. ფარნაჯომს C, ფარნაჯომსა m. წინამ აღუდგა Q. თანა + ხოლო Cm. წინააღუდგეს m. მათ + მეფე Cm. 9-10 მეფე – M. ~ მეფე არტაგ m, არტაგ] არცა M] + გაამეფეს M. 10 ქართველთამ – Cm. ~ ძალი იყო MQ. ძალი + მათ Cm. 11 მოაკრნეს Cm.] მოვლეს M. ველნი] ყოველნი m. 11-12 ციხე-ქალაქი MQCm. 12 ვერა Q. რომელნი Cm. წარვიდეს + და Cm. 13 მოკუდა + მეფე Cm. ბარტომ + მეფედ. მეშვიდე მეფე ბარტომ ძე არტაგ მეფისა არშაკუნიანი Cm. 14 ამან + მეფემან ბარტომ Cm. უმეტა M. ზღუდეთა] ზღუდე Cm. მცხეთისა Cm. 15 და] ხოლო Cm. ფარნაჯომისა C. მირვან] მირიან MQ. მას – M. 15-16 ფარნაჯომისასა Cm. 16 მამამა მძუძესა m. ვახსენეთ M, ~ პირველ ვახსენეთ Cm. მირვან] მირიან MQ. 17 ქუელი MC. გამოიცადა] გამოცდილი Cm. იგი – Cm. ბრძოლასა – M. თურქუთა M. არაბთასა + ხოლო Cm. 18 ამან + მირვან Cm. სპარსეთსა C. წარემართა ქართლს – Cm. 19 ერისთავთა] ევათა MQ, ერისთავსა m. ჰქუა M, რქუა m. მოიქსენა M, მოვიხსენეთ Cm. მამისმამისა] მამისა მის Cm. ჩემმისა – M. მირვანისი] მირიანისი MQ. 20 მომართ] მიმართ Cm. ჩემმან ფარნაჯომ Cm. უხცოე – MQ.

ლეონტი მროველი

შორის, და მისგანცა გაქუნდა კეთილი. სამართლად მოიკლა მამამ ჩემი, რამეთუ ვერ კეთილად
C17v იპყრა სჯული მამათა თქუნთათ. | და აწ ნუ არს საურავი და შიში გულსა თქუნწსა სიჯუდილი-
სათკ მამისა ჩემისა, რამეთუ სჯულისა დატევებისათკ მოჰკლვენ მამანი შვილთა და ძმანი –
ძმათა. და არა იძების სისხლი სჯულისა დატევებისათკ მოჰკლულთა.

m35v მე ვარ შვილი მამათა თქუნთა ფარნავაზიანთათ, დაღაცათუ აღზრდილ ვარ სპარსთა 5
თანა, არამედ ვარ მე სჯულსა ზედა მამათა თქუნთასა და ვესავ მე ღმერთთა, მპყრობელთა
ქართლისათა, და სასოებითა მათითა წარმართებულ ვარ ძიებად მამულისა ჩემისა. და აწ
მიითუალეთ ჩემგან დიდებად და კეთილი“. ხოლო ერისთავთა ქართლისათა არა შეიწყნარეს
ბრძანება მირვანისი, არამედ ყოველი მივიღეს წინაშე ბარტომ მეფისა. ხოლო მცირედნი
ვინმე ქართველი არაწარჩინებული წარვიდეს და მიერთნეს მირვანს. 10

C18r ხოლო მეფემან ბარტომ შემოიკრიბნა ყოველნი ქართველნი და მოირთო ძალი სომხი-
M74v თით და მოეგება იგი ხუნანს და იპყრა ზურგად ქალაქი ხუნანი. და მოვიდა მირვან და
დადგა მდინარესა ზედა ბერდუჯისასა.

და იწყეს ბრძოლად და გამოჩნდეს ორთავე შორის ბუმბერაზნი. იყვნეს თუესა ერთსა 15
ყოველთა დღეთა ბუმბერაზთა ბრძოლანი, ოდესმე მათ სძლიან და ოდესმე მათ სძლიან.
ხოლო ამას თუესა შინა ერთსა ამან მირვან თავის-თავითა მოკლა ცამეტი ბუმბერაზი
ქართველთა და სომეხთაგანი, და არავინ გამოჩნდა ქართველთა და სომეხთაგანი მძლე
მირვანისი, და ვერცადა თკ ბარტომ მეფე ჰბრძოლა მას, რამეთუ არა იყო ბარტომის თანა
ძალი გოლიათობისათ.

მაშინ ბარტომ მეფემან განაწყვნა სპანი მისნი და მოჰკმართა ყოვლითა სპითა. და იქმნა 20

1 და მისგანცა გაქუნდა კეთილი – Cm. სამართლად + და M. 2 ეპყრა Cm. და¹ – MQ. თქუნთა Q] + რომლისაგან
გაქვსთ მრავალი კეთილი Cm. ~ შიში და საურავი Cm. 2-3 სიჯუდილისათკ Q, სიჯუდილისათვის M. 3 სჯულისა Q.
დატევებისათუის M. მოჰკლებ M, მოჰკლებ Q, მოჰკლებ Cm. 4 და – mC. არამ Q. იძებნების MQ. სისხლით C.
სჯულის M. დატევებისათვის M. მოჰკლულთა] მწიურელთა M. 5 მამათ] მეფეთა Cm. ფარნავაზიანთა MQm.
აღზრდილი Qm. 6 ღმერთთა] ათთა MQ. 6-7 მპყრობელთა ქართლისათა] მამათა თქუნთა Cm. 7 სასოებათა M.
მათითა] მათა M. წარმართებულ ვარ] მოვალ Cm. ჩემისა] თქუნისა MQ. და¹ – mC. აწ – Q. 8 მიითუალეთ] 25
მიიღეთ Cm. ითუალეთ M, აღითვალეთ Q. კეთილი + თქუნწ ყოველთა ქართველთა Cm. ერისთავთა] ევათა M. არამ
Cm. 9 ბრძანებული Cm. მირვანისი] მირიანისი MQ. ~ მივიღეს ყოველნი Cm. 10 არ წარჩინებულთაგანი Cm.
წარმოვიდეს MQ. მირვან] მირიანს MQ. 11 შემოკრიბნა m. ყოველნი + მყოფნი AQ, მყოფნი მყოფნი M.
ქართველნი] სპანი ქართლისანი Cm. 12 და¹ – Cm. მიეგებამ Q, მიეგება Cm. და² – Cm. იპყრამ CQ] + იგი MQ.
ქალაქი] ქართლი MQ. და³ – Cm. მივიდა MQC. მირვან] მირიან MQ. 13 ზედა – M. ბერჯუდისსა Q. 14 და¹ – MQ.
ბრძოლა Cm. ორთავე] ორგნივე Cm. შორის + მუნ M. იყუნეს M] და იწყეს ბრძოლა Cm. 15 ~ ყოველთა დღეთა
ბუმბერაზთა ბრძოლასა თუესსა ერთსა MQ. დღეთა + იყო Cm. ოდესმე^{1]}] ოდეს Cm. და ოდესმე მათ სძლიან – MQ.
ოდესმე^{2]}] ოდეს Cm. 16 ამას] ამა C, ამათ m. ~ ერთსა შინა QCm. მირვან] მირიან MQ. თავის-თავითა Mm, თავის-
თავით C, თვითა Q. ბუმბერეზი M. 17 ქართულთა M. არვინ Cm, არამვინ Q. ქართულთაგანი M. სომეხთაგანი]
სომეხთა შორის Cm. 18 მირვანისი] მირიანისი MQ. ვერცადა] ვერც Cm. ~ მეფე ბარტომ Cm. ებრძოდა MQ.
ბარტომის] მის Cm. 19 ძალი – MQ. გოლიათობა M, გოლიათობა Q. 20 განაწყნა] განიყუანა M, განიყვანა Q.
განაწყუნა C. მისნი] თვისნი C, თუსნი m. მოჰკმართა] მიმართა Mm, მიჰკმართა QC. სპითა + მისითა C, სპითა +
მირვანს და მუნით მირვან მოეგება ყოვლითა სპითა მისითა (თკ მისითა m) Cm. ქმნა MQ.

ლეონტი მროველი

C18v
m36r | ბრძოლად ძლიერი, მოსწყდა ორგნითვე ურიცხვ, და იძლივნეს სომებნი და ქართველნი სპარსთაგან, და მოკლეს ბარტომ, მეფე ქართველთაა.

ხოლო ამას ბარტომს არა ესუა ძე, არამედ ასული ერთი. და სიცოცხლესავე მისსა Q5r მოეყვანა ეგრისით ძისწული ქუჯისი, სახელით ქართამ, რომელსა | შესდგმიდა* ფარნავა- M75r ზიანობად ფარნავაზის დისა, ქუჯის ცოლისაგან, და დედისა მისისა, საურმაგის ასულისა, ქუჯის ძის ცოლისაგან. და ამის ქართამისდა მიეცა ასული მისი ცოლად ბარტომ მეფესა და აღლო ესე შეილად. და ესე ქართველთა სათნოებისათვს ექმნა ბარტომს, რამეთუ ქართველთა დიდი სათნოებად აქუნდა ფარნავაზიანთა მიმართ და არა უნდა სხვსა ნათესავისა მეფობად, რომელსამცა არა შესდგმიდა ფარნავაზიანობად.**

ესე ქართამ, ძედ შვილებული ბარტომ მეფისაა, მასვე წყობასა შინა მოიკლა ბარტო- C19r მის თანა, ხოლო ცოლი მისი, ასული ბარტომისი, უძლები დარჩა, ივლტოდა და წარვიდა სომხითს, და მუნ შვა ყრმაა, და უწოდა სახელად ადერკი, და იზარდებოდა იგი მუნ.

ხოლო ვითარ მოკლა მირვანმან ბარტომ და შემოვიდა ქართლად, დაიპყრა ყოველი ქართლი, და, რომელნი დაშოომილ იყვნეს ერისთავი ქართლისანი ციხეთა და სიმაგრეთა შინა, მისცა მათ ფიცი და აღთქუმად, და გამოიყვანნა ყოველნი, და მძლავრებით გამოიყვანა ცოლი ბარტომისი სამშკლდით, და შეირთო ცოლად, რომელი შვილი იყო არშაკუნიანთა და და დაჯდა მცხეთას.

M75v
C19v
m36v | და ნებიერად მეფობდა მცირედ უამ და მოკუდა. და დაჯდა მის წილ ძე მისი არშაკ, დედით არშაკუნიანი და მამით ნებროთიანი და ფარნავაზიანი.

---

1 ბრძოლა MQCm. ძლიერი + მათ შორის Cm. ურიცხვი MC, ურიცხუნი Q. და² – C. ~ ქართველნი და სომებნი m. 2 სპარსთაგან – MQ. ~ მეფე ბარტომ Cm. ქართველთა MQ] – Cm. 3 ხოლო – Cm. ბარტომს + მეფესა Cm. ბარტომ C. არა Q. ესვა MC, ესუა Q. სიცოცხლესვე Cm. 4 მოეყუანა C. ქუჯისა Q, ქუჯისის m. სახელითა m. შესდგომიდა m. 5 ფარნავაზისი M. დისა] და M, დის Cm. საურმაგისაგან M. ასულისაგან M. 6 ძის – M. ცოლისაგან] ცოლისა M. და ამის ქართამისდა – M, ქართამისდა] ქართამისათვს ეგრისი მიეცა Cm. მიეცა] და M. მისი] თუსი Cm. ბარტამ Cm. მეფისა M. 7 აელო M. ესე¹ – M, ესე] ეს m, და ესე² – MCm. სათნოებისათვის M. ბარტამს M. 7-8 ბარტომს ... აქუნდა – Cm. სათნოობა M. 8 ფარნავაზიანთ Cm. მიმართ] მართ Mm. და] რამეთუ C. უნდა] ნებვიდა M. სხვისა MC, სხვის m. ნათესავის m. უნდა + ქართველთა Cm. 9 რომელმაცა m. ფარნავაზიანობად] + ხოლო Cm. 10 ქართამ] ქართულთა M, ქრთამ Cm. ძედ] მძედ M] – Cm. შვილებული M. შინა – M. 10-11 ბარტომისთა¹ M, ბარტომის თანა C. ბარტებისი² M, ბარტამ მეფისა C. 12 შვა] შვა M. უწოდეს C. ადერკი] ადრეკი Mm. იგი – Mm. 13 ვითარ] ვითარცა Cm. მირვანმან] მირიანმან M. ბარტამი M. ვითარცა მოკლა მეფე ბარტომ მეფემან C, მირვან მეფემან m. ქართლსა C. 13-14 დაიპყრა ყოველი ქართლი – M. და] ხოლო C. 14 რომელნიმე Mm. იყუნეს MCm. ერისთავი] ევანი M. 15 აღთქმა Mm, აღთქმად C] + მეფემან მირვან Cm. გამოიყვანა] მოიყუანა m. მძლავრებითა M. გამოიყუანა M. 16 ბარტამისი M. სამშვილდით Cm] სიმშვიდითა M. არშაკუნიანთა და ფარნავაზიანთ C, არბაკუნიანთ M, არშაკუნიანთვე m. 17 და – Mm. ჯდა M. 18 მოკუდა + მეფე მირვან Cm. და დაჯდა] მეფე იქმნა C. არშაკ] არბაკ Mm. 19 არშაკუნიანი] არბაკუნიანი M. დედით არშაკუნიანი ... ფარნავაზიანი – C] ხოლო ესე მეფე არშაკ იყო დედით არშაკიანი და მამით ნებროთიანი და ფარნავაზიანი m.

* აქედან აკლია Q-ს.

** აშიაზე სინგურით მიწერილია: „მერვე მეფე მირვან, ძე ფარნაჯომ მეფისა, ნებროთიანი“ m.

ლეონტი მროველი

ამან* განაშუენა ნელქარი, ქალაქი კახეთისათ, რომელ არს ნეკრესი, და პმატა სიმაგრესა უფლისციხისასა. და იყო ესე ძლიერი ძალითა, დიდი და გოლიათი.

ხოლო ესე ადერკი, ძე ქართამისი, ასულისწული ბარტომ მეფისათ, რომელი ვაჭსენეთ ზემოთ, აღზარდეს სომხითს, და იყო კაცი ჰასაკითა შუენიერი, ტანითა დიდი და გოლიათი,

მრავალგზის გამოცდილ იყო ბრძოლასა სომებთა და ასურთასა, და მას მოეკლა მრავალი ბუმბერები, და სახელოვან ქმნილ იყო იგი. ამან მოითხოვნა სპანი სომებთა მეფისაგან, და 5

მოსცნა მას და წარმოემართა არშაკს, ქართველთა მეფესა ზედა, დედისმმასა მისსა. ხოლო არშაკ | შემოკრიბნა ყოველნი ერისთავნი ქართლისანი და რანითცა მოირთო ძალი სპარსთათ, და

მიეგება წინა. და შეკრბეს ორნივე სპანი თრიალეთს და დაიბანაკეს მახლობელად ერთმანერთისა. 10

C20r M76r ითხოვა ბრძოლად არშაკ ადერკისათ. ხოლო ადერკი სიხარულით აღიჭურა საჭურ- 10

ველითა შუენიერითა, და აღჯდა ტაიჭსა და პრქუა სპათა მისთა: „განმიმაგრეთ ზურგით კერძო ჩემი, და ნუ შესძრწუნდებით!“ და განვიდა. ეგრეთვე არშაკ შეიჭურა და განვიდა განწყობილთა შორის. აღზახნეს ორთავე ქმითა სასტიკითა და მიეტევნეს ურთიერთას, და

m37r | იწყეს ორთავე გუმერად ოროლითა, და ვერ ჰკუეთდეს საჭურველსა ერთმანერთისასა. და 15

ბრძოლისა სიგრძესა შინა განუტყდა ოროლები, და აღმოიღეს ჩუგლუგები და იწყეს ბრძოლად ჩუგლუგებითა. ოდეს უხეთქნიან ჩუგლუგები იგი საჭურველსა ზედა მათსა, 15

C20v ჰკვანდის ქმად იგი | ქმასა მას უროვასასა, რომელი ეცემის მჭედლისაგან გურდემლსა, და ეს განაშორა M, განაშენა m. ნელქარ M, ნელქარ Cm. ნეკრისი M. მატა M. 2 ესე + არშაკ Cm. დიდ 10

CM] + მკნე Cm. 3 ხოლო ესე ადარკი] ზუსადერკი M. ქართამისი + სურმაგის ასულის** წულისა და თვით ადერკი (არდეკი m) ბარტომ მეფის ასულის წული Cm. ბარტამ M. ვაჭსენე M, ვახსენე C, ვახსენე m. 4 ზომო M, ზემო Cm. აღზარდ M. და¹ – m. იყო + ესე ადერკი Cm. ასაკით MCm. შვენიერი Cm. ტანით M. 5 მრავალგზით m. გამოცდილი m. იყო + იგი C. ბრძოლათა Cm] + მას C. მათ m. 6 ბუნბერაზი Cm. ქმნილი 15

m. იგი] ხოლო Cm. ამან + ადერკიმ Cm. მოითხოვა Cm. და¹ – Cm. 7 მოსცა Cm. მას] მან Cm. წარუმართა M. არშაკს] არბაკს M. 8 არშაკ] არბაკ M. ერისთავნი] ევანი M. და რანითცა – Cm. სპარსთათ] სპათა M, სპარსეთით Cm. 9 წინ m. და¹ – m. თრიალეთსა C. ერთმანეთისა C. 10 ხოვგა Cm. ბრძოლად] + თავის თავსა Cm. არშაკ] არბაკ M. ადერკისათ] ადორკისა M, ადერკის Cm, ადერკი²] ადორკი M. სიხარულით MQ. 11 შვენიერით Cm. და¹ – Cm. დაღვდა M. პქუა MCm. 12 კერძი Cm. და² – M. არშაკ] არბაკ M. აღიჭურა Cm. 13 ურთიერთასა C. 14 გურემა M, გვრემად Cm. ორორი M, ორორითა Cm. ვერა M. პქუეთეს M, კუეთდეს Cm. საჭურველთა Cm. ერთმანეთისასა C. და² – M. 15 სიგრძეს m. განუტყდათ Cm. ორორები M, ოროლიები C, ორკები m. და¹ – Cm. 16 ბრძოლად Cm. ჩუგლუგი² Cm. ~ მათსა ზედა Cm. 17 ჰკვანდის ... უროისასა] მსგავს იყვის ქმასა უროსასა Cm. უროს M. უროვასასა + მჭედლისასა M. იცემის Cm. მჭედლისაგან – M. გურდემლსა + ზედა Cm. 18 მსგავსი MCm. 19 სძლიერს Cm. ერთმანეთისა Cm. 20 დილეულ] დილას M. და³ – m. მშვილდები MCm.

* სინგურით: „მეცხრე მეფე არშაკ, ძე მირვან მეფისა, ნებროთიანი“. „ხოლო ესე მეფე არშაკ იყო დედით არშაკიანი და მამით ნებროთიანი და ფარნავაზიანი“ Cm.

** სიტყვა „ასულის“ C-ში ჩამატებულია ვახტანგის ხელით.

ლეონტი მროველი

M76v იწყეს რბევად და სისრად ერთმანერთისა. ჰკრა ადერკი ისარი მკერდსა არშაკისსა, და ვერლარა უფარა სიმაგრემან საჭურველისამან, და განვიდა ზურგით, და ჩამოვარდა არშაკ ცხენისაგან.

შემოიქცა ადერკი მსწრაფლ, და მივიდა სპათა თანა სომხითისათა და ჰრქეა მათ: „გაფუცებ ღმერთთა თქუენთა, ნუ განპმარტებთ მახულთა თქუენთა ქართველთა ზედა, რამეთუ მამულნია ჩემნი. და აწ მე ვარ მეფე მათი ძალითა და შეწევნითა თქუენითა“. 5
C21r ისმინეს სომეხთა | ვეღრებად მისი და დაადგრეს ადგილსა ზედა.

მოვიდა ადერკი მახლობელად ქართველთა სპისა და კმა-უყო კმითა მაღლითა: „მე ვარ შვილი მეფეთა თქუენთა, და სუესა ჩემსა მოუცემია მეფობად ჩემდა. აწ მიიღეთ ჩემგან კეთილი და სიხარული. | აპა, ესერა, არა მოუშუენ სპანი სომხითისანი თქუენ ზედა“. მაშინ ჰრქეეს ქართველთა: „შენ | გამოსჩნდი უმჯობესი ყოველთა შორის ნათესავთა ფარნავაზის- 10
A1r თა. რამთვან მოკუდა მეფე ჩუენი, შენ ხარ მეფე ჩუენი. და ვპმადლობთ სუესა ჩუენსა, რამეთუ მოგუეცა საზღაურად მეფისა ჩუენისა შვილივე მეფეთა ჩუენთა, გოლიათი და 15
M77r სახელოვანი“.

და გარდაკდეს ყოველნივე ქართველნი, დაცუეს პირსა ზედა თუსსა და თაყუანის-ცეს C21v ადერკის, და მშკდობით შეკრბეს ერთად სომეხნი და ქართველნი და სპარსნი რანისანი. და 15
მოიღეს ქართველთა გურგუნი არშაკისი და დაადგეს ადერკის და წარმოიყვანეს ქართლსა.*

1 სისრად] სრვად M. ერთმანეთისა m] + და m. ადერკი] ადრეპი Mm. ~ ისარი ადერკიმ (ადრეპი m) Cm. არშაკისსა] არბაკისსა M, არშაკისსა Cm. ვერლარა] ვერა C, ვერ m. 2 საჭურჭლისამან C, საჭურვლისამან m. და¹ – Cm. განვიდა] განვარდა M. და² – Cm. არშაკ] არბაკ M, არშაკ – Cm. ცხენისაგან + და მოკუდა არშაკ მეფე ქართველთა Cm. 3 ადერკი] ადრეპი M. მსწრაფლ – Cm. მოვიდა M. ჰრქეა MCm. 4 განამარტებთ M, განმარტებთ Cm. მახვილთა MCm. თქუენთა C, თქვენთა m. 5 რამეთუ – M. მამულნი M. ჩემნი] ჩვენნი Cm. 6 და – M. დადრეს Cm. ადგილსავე Cm. ზედა + ხოლო ადერკი შემოიქცა და Cm. 7 ადერკი – Cm. ~ მივიდა მახლობელად ადრეპ ქართველთა M. ქართველ m. სპათასა M. ქართველ Cm. მაღლითა + და თქეა Cm. 8 სუსა m. მოსცემია m. მეფობად] მეფობად M + თქუენ Cm. ჩემდა + და Cm. 9 არა] აღარა M. მოუშვენ M, მოუშვენ C. ~ სპანი სომხითისანი არა მოუშვენ თქუენ (თქუენსა m) ზედა Cm. სომხითისანი] სომეხნი M. 10 ჰრქეეს M, ჰრქეეს] მიუგეს Cm + ყოველთა Cm. ქართუელა M. გამოსჩნდე M, გამოსჩნდი Cm. შორის – Cm. ნათესავისათა M. 10-11 ფარნავაზისა] ფარნავაზინთა M, ფარნავაზინთა m] – A. 11 რადგან AM, რადგან m. მეფე + ესე M. ჩუენი + და A. ჩვენი C + აწ Cm. ~ და ვმადლობთ ... შენ ხარ მეფე ჩუენი A. ჩვენი C + და ვამდაბლოთ M, ვმადლობთ mC. სვესა Cm. ჩვენსა C. 12 რამეთუ] რომელ M. მოგვცა Cm, მოგუე ... A, მოგუეცი M. საზღაურად – A, საზღურად M, საზღვრად Cm. მეფისა + ამის M. ფიფისა A. ჩვენისა C, ჩუენთა AMm. 12-13 გოლიათი და სახელოვანი – A. 14 და¹ – Cm. ყოველნი Cm. ქართუელნი M. დაცუივე... A, დაცუივე M, დაცუივეს Cm. ...სსა A, თუისსა MC. თაყუანის-ცეს MC. 15 ადრეკის M. მშეიღობ... A, მშეიღობით MC. ...თად A, ერთგან Cm. და³ – A. სპარსნი] სპანი M. რანისანი – m. . .ეს A. 16 გუირგუნი M] – A. გუირგუნი C. არშაკისი] არბაკისი AM, არშაკ მეფისა Cm. და დადგეს m. დაადგეს + თავსა Cm. ...ეს A, ადრეკის M, ადერკი მეფისა Cm. წარმოიყვანეს M, წარმოიყვანეს Cm. ქართლსა – AM. მეათე მეფე ადერკი, ასულის წული ბარტამ მეფის შვილობილისა არშაკინი C. მეათე მეფე ადერკი, ასულის წული ბარტ მეფისა და ძე ქართამისი ბარტამ მეფის შვილობილისა, არშაკინი m.

* „მეათე მეფე ადერკი, ასულის წული ბარტ მეფისა, შვილობილი და ძე ქართამისი, ბარტომ მეფის შვილობილისა, არშაკინი“. (m 37v).

ლეონტი მროველი

და ამან ადერკი დაიპყრა ყოველი ქართლი და უგრისი, — და მოსცა სომეხთა მეფემან
ასული თჯის ცოლად, — და დაჯდა მცხეთას, და მეფობდა კეთილად. ოცდაათისა წლისა მეფე
იქმნა და ორმეოცდაათჩუდმეტ წელ მეფობდა.*

ხოლო პირველსავე წელსა მეფობისა მისისასა იშვა უფალი ჩუენი იესუ ქრისტე
ბეთლემს ჰურიასტანისასა, და მოვიდეს მისა მოგუნი ძღუნისა შეწირვად. და შემდგომად
მოგუთა შესლვისა იერუსალემს მოვიდა ჰამბავი მცხეთას, ვითარმედ სპარსთა იერუსალემი
წარმოტყუენესო. და ჰურიანი, ორმელი მცხეთას იყვნეს, იქმნა მათ შორის გლოვად და
ტირილი. და შემდგომად მეორესა წელსა, სხუად მოვიდა ჰამბავი, ვითარმედ: „სპარსნი იგი
არა ტყუენვად მოვიდეს იერუსალემს, არამედ აქუნდა ძღუწნი ყრმისა ვისმე შობილისათჯს“. 10
და განიხარეს ჰურიათა მცხეთელთა.

შემდგომად ამისა ვითარ გარდაქდეს წელნი ოცდაათნი, მოვიდეს მოციქულნი ჰურია-
თახსანი იერუსალემით ჰურიათა თანა მცხეთელთა, ვითარმედ: „იგი, ომლისათჯს მოვიდეს
მოგუნი და შეწირეს ძღუენი, აღზრდილ არს და იტყუს იგი თავსა თჯისა ძედ ღმრთისა. და აწ
წარმოგვლენიან ჩუენ მოციქულნი ყოველთა ჰურიათა თანა, რახთა მოვიდენ მეცნიერნი შჯულისანი
და განვიკითხოთ და განვბჭოთ მის ზედა. და აწ თქუენგანცა შჯულისა მეცნიერნი წარმოვიდენ“.

და წარვიდეს მცხეთით ელიოზ მცხეთელი | და ლონგინოზ კარსნელი და მუნ
დახუდეს ჯუარცუმასა უფლისასა.

და მოილო მუნით კუართი უფლისად ელიოზ მცხეთელმან, ვითარცა წერილ არს ესე
განცხადებულად „მოქცევასა შინა ქართლისასა“.

1 ამან] მან M] + მეფემან Cm. ადრეკომ Cm. ქართლი] ქუე ... A. ...რისი A. სომეხთ m. სო ... A. 2 თუისი M,
თვისი Cm. ... ად A და მეფობდა] მეფედ M. ოცდაათი წლის M, ოცდაათის წლისა Cm. 2-3 ~ იქმნა მეფე A.
3 და — M. ორმოცდა ჩ... A. ორმეოცდაჩვიდმეტ M, ორმეოცდაჩვიდმეტი წელი Cm. 4 პირველსა ACm. მი ... A. 5 ურ
... A. ურიასტანისასა M. და — m. მოვდა Cm. მისა — m. მისსა Cm. დ... A. შემდგომად] მათ M, შემდგომად — Cm.
6 შესლვასა M, შესულისა C. იელუსალემად M, იერუსალემს Cm. ამბავი AM. ვ ... A. ვითარმედ] კუალად m. სპარსთა
— AM. იელუსალემი M, იერუსალემი Cm. 7 ...არმტყუენ... A. წარტყუენესო Cm. ურიანი M. იყუნეს MCm. 8 მეორისა
A, მეორეს M. სხვა C. ...ვიდა A. ამბავი AM. ვითარმედ] კუალად m. იგი — ACm. 9 ტყუენვად] წარტყ... A. წარტყუენვად C,
არა წარტტყუენად ვისმე m. იელუსალემს A] — MM, იერუსალემს C. აქუნდა] პქინდა M, აქუნდათ C. ყრმისათებას A.
9-10 ვისმე Cm. შობილისათვის M, ვისმე შობილისათვის და — A. 10 და — Cm. ურიათ AM. მცხეთელთა + და M.
11 შემდგომად ამისა — A, ამისსა MCm. ვითარ — Cm. გარდაქდეს] გამოქდეს m] + რახ Cm. ოცდაათი Cm. მოვიდა
ACm. მოც ... A, მოციქული Cm. 11-12 ჰურიათასანი] ურიათ M] — C. 12 იელუსალემით A, იელუსალემს M,
იერუსალემით Cm] + მცხეთელით Cm. ურიათ AM, ჰურიათ C, ~ მცხეთელით ჰურიათა თანა Cm. ვითარმედ] კუალად m.
...თუის A, ომელისათუის M, ~ ომლისათჯს იგი მოგუნი (მოგუნი m) მოვიდეს Cm. 13 ძ... A, ძღუენი + იგი Cm,
ძღვნი C. არს + იგი A. იტყუის AMC, იტყვის m. იგი — Cm. თუისასა AM. და² — m. 14 წაგვივლენია M,
წარმოგვივლენიეს A, წარგვივლენიან Cm. ჩვენ Cm. მოციქული A] — M. ~ თანა ურიათა (ჰურიათა C) ACm.
სჯულისანი AM. 15 და¹ — A. გავ... A, განვპრჭოთ M, განვაპჭოთ m. მის] მას m. თქუენგანცა] თქუენისა M, ..ნგანცა A.
სჯულისა M] — A. ~ აწ თქუენგანცა წარმოვიდენ მეცნიერი სჯულისანი (შჯულისანი m) Cm. ~ წარმოვიდენ
მეცნიერნი A. 16 მცხეთით] მანდით M. აქათ Cm. ელიოზ M, კარსნელი] კანა ... A, კარსანელი m. 17 ჯვარცმასა C,
ჯუარცმას m. უფლისა m. 18 და მოილო] მათ მოიდეს A. ~ და მუნით მოიდეს Cm. მცხეთელმან] მღუდელმან C,
მღდელმან m. ესე — Cm. 19 განცხადებულად — A. მოქცევასა შინა ქართლისასა — A. შინა — Cm.

* M-ში აშიაზე: „ამის ადერკისა მეფობაზე იშვა უფალი ჩვენი იასო ქრისტე“ (M73r).

ლეონტი მროველი

და ამან მეფემანვე ადერკი უმატა ყოველთა ციხე-ქალაქთა ქართლისათა სიმაგრე და უმეტეს მოამტკიცნა ზღუდენი ქალაქისა მცხეთისანი წყლისა იმიერ და ამიერ.

A2r და ამისვე ადერკისა მეფობასა შინა მოვიდეს | ათორმეტთა მოციქულთაგანნი ანდრია
M78r და | სჯმეონ კანანელი აფხაზეთს და ეგრისს. და მუნ აღესრულა წმიდად სჯმეონ კანანელი 5
ქალაქსა ნიკოფისსა, საზღვარსა ბერძენთასა, ხოლო ანდრია მოაქცინა მეგრელნი და წარვიდა
გზასა კლარჯეთისასა.

C23r ხოლო ვითარცა ესმა მეფესა ადერკის მეგრელთაგან სჯულისა დატევებად, განუწყრა
m38v და წარავლინნა ერისთავნი მისნი და იძულებით კუალადვე მიაქცივნა მეგრელნი, და
დამალნეს ჯუარნი და ხატნი. და შერისხნა მეფე | ერისთავთა კლარჯეთისათა, რომელ 10
მშედობით განუტევეს ანდრია მოციქული.

და ამისვე ადერკის მეფობასა გამოჩნდა კუალად მეფობად სპარსეთისაა, რამეთუ,
რამთგან შესრულ იყო ალექსანდრე და განერყუნა სპარსეთი, აქა ჟამამდე არღარა დაჯდო-
მილ იყო მეფე სპარსეთს, რამეთუ ადგილთა და ადგილთა იყვნეს ერისთავნი სპარსეთსა. 15
მაშინ შეკრბეს ერისთავნი სპარსეთისანი და დასუეს მეფედ აუღალან ბრძენი. მაშინ სომეხნი
და ქართველნი იყვნეს მორჩილ აუღალანის, სპარსთა მეფისა.

M78v და ვიდრე ადერკის მეფობადმდე ერთი დაჯდის ქართველთა მეფედ, რამზომცა მრავალ
C23v იყვნიან შვილნი მეფეთანი. და ამას ადერკის ესხნეს ორ ძე, რომელთა | განუყო ქალაქი
A2v მცხეთად და ქუეყანად მტკუარსა, შიდაქართლი, მცხეთად, მუხნარით კერძი ქალაქი | და

1 და^{1]} ხოლო Cm. ამან] მან AM. მეფემანვე] ადერკი მეფემან Cm. ყოველთა – Cm. ყოველთა ციხე-ქალაქთა – ACm. ~ სიმაგრეთა ქართლისათა A. ქართლისათა + ქალაქსა და ციხეთა Cm. 2 უმეტესი C, უმეტესნი m. წყალსა Cm. 3 ამისვე M. ადერკის AC. შინა – A. მივიდეს AMQm. ათორმეტთა + წმინდათა m. მოციქულთაგანი M. 4 სიმონ AmC, სვიმონ M. კანანელი – mC. ეგრის AM, აფხაზეთსა და ეგრისსა m. სიმონ AmC, სუიმონ M, სი ... A. კანანელი – M. 5 ქალაქსა] ქართლისა M. ...კოფისისასა A. ნაკოფისსა M, ნიკოფისისასა Cm. საზღუარსა M, საზღვართა Cm. მოაქცია MmC. 7 ხოლო + ესე M. ადრეკის M. მეგრთაგან A. სჯულის m. დატეობა A. 8 ერისთავნი] ევანი M. და² – AmC. იძულვებით M. კუალად Am. 9 ~ ხატნი და ჯუარნი AC, ხატი და ჯვარნი m. შერისხდა AmC. მეფე + ადერკი AmC. ერისთავთა] ევათა M, ერისთავსა Cm. კლარჯეთისასა AmC. რომელი M. 10 შვილობით M, შვილობით A. განუტევ ... A, განუტეს M, განუტევა Cm. 11 და] ხოლო Cm. ამის mC. ადერკის Am, ადრეკის M. ...უ A. 12 რამდენ C. განირყუნა M. ჟამადმდე AM. არღარა] არა M. 12-13 ჯდომილ M. 13 ადგილ-ადგილ M, ადგილთა A, ადგილთა და ადგილთა Cm. იყუნეს AMmC. ერისთავნი] ევანი M. საპარსეთსა – AM, საპარსეთ შინა Cm. 14 ერისთავნი] ევანი M. აუღალან] წინა M. ბრძენი] ბერძენი M. 15 ქართუელნი M. იყუნეს AMmC. აუღალ ... A, აუღალან mC, უიან M. მეფისად mC. 16 ადრეკისამდე M. მეფობადმდე – M. მეფობამდე Cm. დაჯდეს Cm. ქართუელთაგანი M. რაზომცა M. მრავალნი AmC. 17 იყუნიან AMmC. და] ხოლო AmC. ორნი ძენი Cm. რომელთა + ერქუა სახელად ერთსა ბარტომ და მეორესა ქართამ და ამათ Cm. რომელთა] და ამათ C. განუყო + ყოველი ქუეყანად თუსი მისცა Cm. და + ყოველი ქართლი A. 18 ქუეყანად მტკუარსა, შიდაქართლი, მცხეთად, მუხნარით კერძი ქალაქი – A. მცხეთად – Cm. მუხნარით Cm.

და ვიდრე ადერკის მეფობადმდე ... მისცა ქართამს, ძესა თუსსა || და ამათ განუყო ყოველი ქუეყანად თუსი. მისცა ქალაქი მცხეთად და ქუეყანად მტკუარსა შიდა ქართლი მუხნარით კერძი ქალაქი და

ლეონტი მროველი

ყოველი ქართლი მტკუარსა ჩრდილოეთ, ჰერეთითგან ვიდრე თავადმდე მტკუარისა და ეგრისისა, ესე მისცა ბარტომე, ძესა თუსსა, ხოლო არმაზით კერძი ქალაქი მტკუარსა სამხრით, ქართლი ხუნანითგან ვიდრე თავადმდე მტკუარისა, და კლარჯეთი, მისცა ქართამს, ძესა თუსსა.

და მოკუდა რამ ადერკი, მეფობდეს შემდგომად მისა შვილნი მისნი.

5

ხოლო ამათსა მეფობასა ვესპასიანოს, პრომთა კეისარმან, წარმოტყუენა იერუსალემი, და მუნით ოტებულნი ჰურიანი მოვიდეს მცხეთას და დასხდეს ძუელადვე მოსრულთა ჰურიათა თანა, რომელთა თანა-ერთნეს შვილნი ბარაბათსნი, რომელი ჯუარცუმასა უფლისასა განუტევეს ჰურიათა უფლისა ჩუნისა იესუს წილ.

ხოლო მო-რამ-კუდეს ადერკის ძენი: ბარტომ და ქართამ, და მეფე იქმნეს შემდგომად 10 მათსა შვილნი მათნი: არმაზს – ფარსმან და შიდაქალაქსა – კაოს.

C24v

M79r | ხოლო ადერკისითგან ვიდრე აქამდე ესე მეფენი იყვნეს მორჩილებასა შინა სომეხთა მეფისასა, და უმეტეს არმაზელნი მეფენი შეეწეოდიან სომეხთა ყოველთა მტერთა მათთა ზედა.

1 ჩრდილოეთი ACm, ჩრდილო M. ერეთითგან A, შრეთითგან C, ჰურითგან M. მტკუარისა] ქართლისა Cm.
2 ეგრისა A, ეგრისისა + და C. ესე + ყოველი Cm. ბარტომს A, ბარტომს M. მტკუარისა M. 3 სამეტით m. ხუნანიდგან M] ყოველი A. კლარჯეთი + ესე ყოველი Cm. 4 თუისსა M] + და შემდგომად ამისსა მოკუდა მეფე ადერკი და მეფე იქმნა მის წილ ძე მისი (მისნი C). მცხეთას დაჯდას ბარტომ და არმაზს ქართამ Cm. 5 და – M. რამ – A. ადერ M, ადერკი + თერთმეტი A. მისსა M. და მოკუდა რამ ... მისნი – Cm. 6 ხოლო – A. ამათსა] მისნი. მათსა A. მეფობასა + ზე M + შინა Cm. სპარსიანოს AM, ისპასიანოს C, ოესპასიანოს m. რომთა M. კაისარმან M. წარტყუენა M, წარმოსტყუენა Cm. იელუსალიმი A, იელუსლემი M, იერუსალიმი Cm. 7 ურიანი M, ურ ... A. ძველადვე C, ძველადვე მოსრულთა] რომელთავე A. 8 ურიათა AM. თანა + და A. რომელთა – A. თანა-ერთნეს] და ერთი A. რომელნი A. ჯუარცმასა A, ცმასა MCm. 9 განუ ... A. ურიათა M. თესოს AMCm] + ქრისტეს Cm + და მოკუდეს ბარტამ ... [მე]ფე იქმნეს შვილნი A. 10 და² – M. იქმნა M. 11 მათსა + მეფე იქმნეს შვილნი A. მათნი – A. შინაქალაქსა M. კაოს M. 12 ხოლო – A. ადერკითგან A, ადრეკისიდგან M. ვიდრე აქამდე – A. მეფენი იყვნეს] მეფობდეს M. 13 მეფეთასა M. და – A. არმაზელნ M. მათთა – A.

ყოველი ქართლი მტკუარსა ჩრდილოეთით ბრეთითგან ვიდრე თავადმდე ქართლისა და ეგრისისა და ესე ყოველი მისცა ბარტომს ძესა თუისსა.

ხოლო არმაზით კერძი ქალაქი მტკუარსა სამხრით, ქართლი ხუნანითგან ვიდრე თავადმდე მტკურისა, და კლარჯეთი. ესე ყოველი მისცა ქართამს ძესა თუისსა, და შემდგომად ამისსა მოკუდა მეფე ადერკი და მეფე იქმნა მის წილ ძენი მისნი. მცხეთას დაჯდა ბარტომ და არმაზს ქართამ.*

და მეფობდენ ძენი (+ მეფის m) ადერკისანი მცხეთით ბარტომ მეფე და არმაზით ქართამ მეფე Cm.

ხოლო ადერკისითგან ვიდრე აქამდე ... აზორკ და შიდაქართლსა – არმაზელ || და მეფობდა ესე ბარტომ და ქართამ მშვიდობით და სიყუარულსა ზედა ერთმანეთისასა. ესუა (ესვა m) ძე ბარტომს, რომელსა ერქუა კაოს. და ქართამოს ესუა ძე სახელით (სახელითა m) ფარსმან. და შემდგომად ამისსა მოკუდეს მეფენი ბარტომ და ქართამ. და მათ წილ დასხდეს მეფედ მცხეთას ძე ბარტომისი კაოს, და არმაზს ძე ქართამისი ფარსმან Cm.

* მეათერთმეტე (მეთერთმეტე m) მეფენი მცხეთით ბარტომ და არმაზით ქართამ ძენი ადერკი (ადერკის m) მეფისანი არშაკუნიანი (არშაკუნიანი m) Cm.

ლეონტი მროველი

Q5r მაშინ მეფე იქმნა სომხითს დიდი იგი მეფე იარვანდ, და დაივიწყა მან კეთილი
A3r ქართველთა და ემძლავრა* | ფარსმანს არმაზელსა და მოუღო საზღვარსა ქართლისასა
C25r ქალაქი წუნდა და არტანი მტკუარადმდე. და დასხნა წუნდას შინა კაცნი მკეცნი, ნათესავ-
ნი დევთანი, და უწოდა სახელად ქაჯატუნი, რომელი-ესე ითარგმანების „დევთა სახლად“. 5
და ვერ ძებნეს მეფეთა ქართლისათა საზღვარნი, და მოკუდეს მწუხარებასა შინა დიდსა
ფარსმან და კაოს. და დასხდეს შემდგომად მათსა შვილნი | მათნი: არმაზს – აზორკ და
შიდაქართლსა – არმაზელ.

იყვნეს კაცნი ესე მჯნენი და შემმართებელნი, და შეითქუნეს ესენი და განიზრახეს
ძიებად საზღვართა ქართლისათა. და მას უამსა მოკლა სუმბატ ბივრიტიანმან იარვანდ,
სომეხთა იგი მეფე, და დასუა მეფედ ძმად იარვანდისივე, არტაშან. 10

C25v მაშინ ამათ მეფეთა ქართლისათა – აზორკ და არმაზელ – მოუწოდეს ოვსთა და
m40r ლეკთა, და გარდამოიყვანნეს ოვსთა მეფენი, ძმანი ორნი | – ბაზუკ და აბაზუკ – სპითა |
M79v ოვსეთისათა, და მათ გარდამოიტანნეს თანა პაჭანიკნი და ჯიქნი, და გარდამოვიდა მეფე
ლეკთა და გარდამოიტანნა დურძუკნი და დიდონი.

1 იარვანდ A, იარენდ M, ~ იარვანდ მეფე C. მან] მუნ A. და + ამან იარვანდ მეფემან C. 2 ფარსმან A, ფარსამანს C. მოუღო ACm. საზღუარსა M, საზღუარსა Q, საზღუარი Cm. ქართლისა C. 3 მტკუარამდე AM, მტკურამდე CmQ. და² – MQ. დაასხნა A. 4 დევთანი – MQ. [ქაჯატუნი] საჯატუნი A, ქაჯატუნი M, ქაჯატუნი Q, ქაიჯატუნი Cm. ესე – ACm. სახლი Cm. 5 ძებნები] იძებნები ACmQ. საზღვარ ... A, საზღუარნი MCm] + მათნი Cm. მოკუდეს + მეფენი კაოს და ფარსმან C. ... არებასა A. 6 კაოს] კასპოს MQ] + ცამ... A. და² დასხდეს შემდგომად მათსა – ACm. არმაზ M. საზუკ M. 7 შიგა ქალაქსა M, შიდა ქართ ... A, შიგად Q. ქართლსა] ქალაქსა MQ. არმაზელ] არმაზ ზედა Q. 8 ხოლო ესე მეფენი არმაზელ და აზორკ იყუნეს Cm, იყუნეს MC. ესე – ACm. მკნენი] მკეცნი AMQ. შემართებელნი A, შემართებელნი m.] შემძლებელნი M, შემმართებელი CQ. და² – ACm. ... ახეს A, განიძრახეს Mm, განიზრახეს C. 9 ძიება AMQ. საზღუართა MCm. და – Cm. მას უამსა] მაშინ ACm. სამბატ M. ... ვრიტიანმან A, ბავრატიანმან MQ, ბივრიტიანმან Cm. იარვანდ A, არვან და MQ. 10 სომეხთა იგი მეფე] იარვანდ მეფე სომეხთა Cm, იარვანდ + მეფეისა, რომელსა ეწოდებოდა სახელად არტაშნ C, ~ მეფე სომეხთა A, ... ავანდისი A, არვანდისავე M, არვანდისივე Q, იარვანდ მეფეისა (მეფეის m), რომელსა ეწოდებოდა სახელად Cm. არტაშან] არტაბგ M, არტაშტ Q. 11 მეფე ... A. აზორკ] ... რზოლ A, აზოკ MQ. არმაზელ A, ~ არმაზელ და აზორკ Cm, და არმაზელ – Q. არმაზელ] მაზვარ MQ. 12 გარდამოიყუანნებ M, ... ნეს A, გარდამოიყუანეს C, გარდამოიყუანეს m. გარდამოიყუანეს Q. ოვსნი MQ. მეფენი + და Qm. ორნი + გ... A, გოლიათნი Cm + სახელით C, სახელით m. ბაზუკი MQ. აბაზოკ A, ამბაზუკ MQ. ბაზუკ და აბაზუკ Cm. 13 მათ] ამათ Am. გარდამოატანნეს MQ, გარდმოიტანნეს Cm. ... ნა A, თანა – m. პაჭანაკნი A, პაჭანიგნი MQ. 13-14 გარდამოვიდეს MQ, გარდმოვიდა Cm. ლ ... A. 14 და + გან C. ... ამოიტანნა A, გარდამოატანნა M, გარდმოიტანნა Cm] გარდამოაგნნა Q.

და ვერ იძებნები მეფეთა ქართლისათა საზღუარნი მათნი. და მოკუდეს მეფენი კაოს და ფარსმან მწუხარებასა შინა დიდსა. და დაუტევეს შვილნი მეფემან კაოს, დაუტევა (დაუტევე m) ძე სახელით არმაზელ და ფარსმან მეფემან დაუტევა ძე, რომელსა ერქვა სახელად აზორკ. და შემდგომად სიკუდილისა კაოსისა და ფარსამანისა, დასხდეს მეფედ შიდა ქართლს არმაზელ და არმაზს – აზორკ.*²

* აქედან გრძელდება Q.

** მეათორმეტე მეფენი შიდა ქართლით არმაზელ, ძე კაოს მეფეისა, და არმაზით აზორკ ძე ფარსმან მეფეისა, არშაკიანნი Cm.

ლეონტი მროველი

და ამათ მეფეთა ქართლისათა შემოიკრიბნეს სპანი თუსნი, და შეკრბა* ესე ყოველი სიმრავლე ურიცხვ. და სიმარჯუთ ფარულად შეკრბეს, ვიდრე შეკრბებოდეს სპანი სომეხ-
A3v თანი. და შევიდეს ესენი სომხითს და უგრძნულად წარმოსტყუენეს | შირაკუანი და
ვანანდი ბაგრევანადმდე და ბასიანამდე, და შეიქცეს და ჩატყუენეს დაშტი ვიდრე ნახჭევანა-
მდე, და აღიღეს ტყუე და ნატყუენავი ურიცხვ, და აღივსნეს ყოვლითავე ზუასტაგითა და
გამოვლეს გზად ფარისოსისა. 5

მაშინ სუმბატ ბივრიტიანმან მოუწოდა სპათა სომხითისათა, და შეკრბეს სომეხნი
C26r მსწრაფლ | და დევნა უყვეს. ხოლო ესე ჩრდილონი ყოველნი განსრულ იყვნეს მტკუარსა
და მისრულ იყვნეს კამბეჩოანსა, და დაებანაკა იორსა ზედა, და განიყოფდეს ტყუესა და
ნატყუენავსა. მაშინ სუმბატ წარავლინა მოციქული და ჰრქუა: „რომელი აღიღილა ნატყუენავი
10 სომხითით: პირუტყვ, ოქროო და ვეცხლი და ნაქსოვი, – ყოველი მიმინიჭებიეს თქუენდა. და
რომელი დათხეულ არს სისხლი სომეხთა თქუენ მიერ, იგიცა უძიებელ იყოს თქუენ ზედა,
M80r გარნა რომელი აწვე გყავს კაცი ტყუედ, განუტევეთ და წარვედით მშედობით განმდიდ-
m40v რებულნი“. | ხოლო მათ პასუხ-უგეს ესრეთ, ვითარმედ: „არა სხუად | შემოვედით
Q5v სომხითს, არამედ ძიებად შენდა, და ვერ გპოვეთ შენ. ხოლო აწ მოვედ ჩუენდა და მიიღე
ნაწილი შენი, და თუ არა, მოვიდეთ ჩუენ, სადაცა იყო, და ვერ განერე კელთაგან ჩუენთა
C26v ცოცხალი“. |

A3v მაშინ სუმბატ ბივრიტიანმან განვლო მტკუარი**, და ბაზოკ, ოვსთა მეფემან, სთხოვა
მუქარაო, მიუგზავნა მოციქული და სთხოვა თავის-თავ ბრძოლაო.

1 ამათ] მათ Cm. შემოიკრიბნეს] შეკრიბნეს A. თუისნი AM, თვისნი CmQ. და – ACmM. შეკრბეს m. ესე – m.
ე ... A. 2 იცხვი A, ურიცხვი Cm, ურიცხუ M. სიმარჯვით AM, სიმარჯვით Cm. ...ბეს A, შეკრბეს M] + ხოლო
Cm. ...ეს A. სპანი – A. 2-3 სომეხთ ... A, სომეხთანა Cm. 3 და – Cm. შევიდნენ m. უგრძნებლად AMQ,
უგრძნეველად C, უგრძნეულად m. შირაკუნი] შირაკით A, შირთი MQ. 4 ბაგრევანამდე A, ბაგრევანამდე Cm,
შაგრევნამდე M. და¹ – MQ. და³ – A. ჩატყუენეს Q] + და m. ჩატყუენეს + შირაკუნი და დაშტი C. ნახჭევანამდე
m. ნაჭევანამდე A, 4-5 დაშტი ... ნატყუენავი – MQ. 5 ტყუემ C. ურიცხუი AM, ურიცხვი Cm. აღისვეს m.
ხოსტაკითა M, ხუასტაკითა Q. 6 ფარისისისა Am, ფოსოსისა MQ. 7 ბევრეტიანმან M, ბევრიტიანმან Q.
შემოკრიბეს C, შემოკრიბნეს m. 7-8 ~ მსწრაფლ სომეხნი ACQm. 8 უყენს CM. ესე + ყოველნი ACm,
~ ყოველნი ჩრდილონი ACm, ჩრდილოვანი M, ჩრდილოელი Q. განსრულ] გაუყრელ A, გაყრილ M, განყრია Q.
8-9 იყენეს MCm. მტკუარსა და მისრულ – MQ. იყენეს² AMC. 9 კამბეჩანს MQm. და² – A. დაებანაკათ Cm,
დაებანაკათ Q. განუყოფდეს MQ, განიყოფდის A. ტყუეთა Cm, ტყუესა Q. 10 ნატყუენავთა Cm, ნატყუენავსა Q.
ჰქუა CMm, რქუა A. რომელი Cm. აღიღილიათ Cm. ნატყუენავი Q. 11 სომხითით პირუტყვ – Cm, პირუტყვი AM.
ვერცხლი Cm. მიმინიჭებია MQ. 12 უძიებელ] უძებნელ AMQ. იყოს] არს A. 13 გარნა] არამედ ACm. აწვე – Cm.
აწვე AM. გყავსთ Cm. კაცნი Cm. ტყუეს Q. გაუტევეთ MQ. შვიდობით mCM] – A. 13-14 განმდიდრებულნი + და
აღავსენ ყოვლითავე C, აღსავსენ ყოვლითავე m. 14 პასუხი CMQm. მიუგეს A. ესრედ MQ] – A. ვითარმედ –
ACm. 15 არამედ ... შენ – MQ. ვერა A. გპოვეთ ACm. ხოლო – ACm. ჩემდა MQ, ჩვენდა Cm. 16 და¹ – Cm. არა] არ m. მოვედით MQ. ჩუენ] შენდა ACm. სადაც m. ვერ] არა CM. არც m. კელისაგან MQ. ჩუენისა MQ, ჩვენთა Cm.
18 მტკვარი Q. ბაზუკ Q. ჰოვსთა MQ, ოვსთ Cm. და – m. 19 ითხოვა Cm.

* „შეკრბა“ C-ში ჩამატებულია ვახტანგის მიერ.

** აქედან A-ს აკლია რამდენიმე ფურცელი.

ლეონტი მროველი

ხოლო სუმბატ აღიჭურა და აღჯდა ვარსამატსა მისსა და განვიდა განწყობილთა შორის. და მუნით გამოკდა ბარზოკ, და აღიზახნეს ორთავე, და მიეტევნეს. და სცა სუმბატ ჰოროლნი სარტყელსა ზედა და განავლო ზურგით წყრთა ერთი, აღიღო ცხენისაგან და დასცა ქუეყანასა ზედა. მაშინ მიეტევა ამბაზუკ შუელად ძმისა თუსისა, და მოსწუადნა სუმბატ ჰოროლნი იგი და მიეგება და ეგრეთვე მასცა სცა და განავლო, და აღიღო და დასცა ქუეყანასა ზედა და თქუა: „ესე სომეხთა დედათა და მამათა და ყრმათა ჩჩულთათუს, რომელნი თქუენ მოსრენით“.

M80v მაშინ სპათა მათ ყოველთა – ოვსთა, ლეკთა და ქართველთა და ყოველთა მათ
C27r ჩრდილოთა ნათესავთა, – ერთპირად აღიზახნეს და თქუეს: „გინაათგან მოკლნეს ძმანი ესე
ორნი, თავნი გოლიათობისა ყოვლისანი, სიკუდილი ჩუენი არად შესარაცხელ არს“, და 10
m41r უფროხსად განბოროტნეს და შეკრბეს ყოველნი სპასალარობა/სა ქუეშე არზოკ და არმაზე-
ლისსა, ქართველთა მეფეთასა, და ყოველნი მიეტევნეს სუმბატს და სპათა სომხითისათა.

მაშინ იქმნა ბრძოლად დიდალი მათ შორის და განგრძელდა მათ შორის ბრძოლად
სამ უამითგან ვიდრე მეცხრედ უამადმდე. და მოსწყდა ორგნითვე ურიცხვ, და აღჯდა
მტუერი და დღე ბნელ იქმნა, ვითარცა ღამე, და აღრეულ იქმნეს ერთგან და ვერდარა 15
იცნობდეს ერთმანერთსა მტუერისა მისგან.

მაშინ იძლია ბანაკი ჩრდილოხსად სომეხთაგან, მეოტი იქმნეს და დაიფანჩნეს ყოველნივე.
მიუდგა სუმბატ მრავალგან მოწყლული, და სდევნა ღამემდის და მოსრნა ყოველნი ოვსნი
C27v და ლეკნი, რომელთაგან მცირედნი დაურჩეს. ხოლო ქართველნი უფრო დარჩეს სამეოტოთა
M81r გზათა მეცნიერებისაგან. და შემოიხუეწნეს ორნივე მეფენი ქართლისანი მცხეთას, მოწყ- 20
ლულნი.

1 აღიჭურვა მ. ვარსამატსა] ვარზამტსა M, ვარზამტსა Q. წყობილთა Q. 2 გამოჰკდა CmQ. ბაზოკ Cm. სცნა M. 3 ჰოროლნი M, ოროლნი Cm. სარტყელისად Q. განვლო Cm. მწყრთა Cm. 4 ანბაზუკ AMCQ. შველად ACm, შველად M, შუცლად Q. ძმასა თუისსა AM, ძმასა თუსსა Q. 5 ჰოროლნი MQ, ოროლნი Cm. იგი – Cm. და¹ – MQ. და² – Cm. მასცა] მასაცა C, მას AMQ. სცნა M. განვლო Cm. და აღიღო – AM. და³ – MCm. 6 ზედა – Cm. ესე – AM. და² – MCm. ჩვილთათუის AM, ჩვილთათვის Cm, ჩკლთათუს Q. 7 მოსრენით] ასწყუდენით C, ასწყუიტენით M. 8 ქართველთა + მათ Cm. და² – Cm. ყოველთა – Cm. 9 ნათესავთა – AMQ. ერთ პირად] ვითარცა ერთითა პირითა Cm. ვინადგან C, ვინათგა m. მოიკლნეს m. ესე] ისი MAQ. 9-10 ~ ორნი ის ძმანი C, ~ ძმანი ის ორნი m. ~ ყოვლისა გოლიათობისანი C, გოლიათობისანი AMM. 10 ყოვლისნი AM. სიკვდილი Q. ჩვენი C. არად] არა რად C. შერაცხილ AMQm. 11 უფროს C] – AMM. სპასილარობასა MM. ქუეშე Q. არზოკ] არძუკ AM, არზუკ Q, აზორკ Cm. 11-12 ამაზერისსა AM, ამზერისა Q, არმაზელ C, არმაზელი m. 12 სუმბატსა m. სომხითისათა] მისთა Cm. 13 გაგრძელდა M. განგრძელდა] განბლიერ- და Q, და განგრძელდა მათ შორის ბრძოლად – Cm. 14 სამ] მას m. მეცხრედ] ცხრა Cm. უამადე Cm. ურიცხუი AM, ურიცხვი C, ურიცხვი Q. და² – Cm. აღჯდა] აღდგა m. 15 მტუცრი Q, მტუერი Cm. ბნელ] ნათელი Cm, ბნელი Q. იქმნეს M. ღამე + ბნელი Cm. და² – m. აღრეულნი Cm. იქმნეს AMQ] იყუნეს Cm. ერთგანა m. ვერდარა] ვერ Cm. 16 იცნობოდეს Q. ერთმანეთსა Cm. მტუერისაგან Cm, მტურისა MQ. მისგან – m. 17 ბანაკი – m. ჩრდილომთი] – AMQ. იქმნეს AMQmC. ღამემდე] ღამემდეს] C, ღამემდე] AMQ. 18 მრავალთაგან ACmM. მრავალთაგან Q, მრავალთაგან + მრავალთა A. ღამემდე C, ღამემდე m. 19 რომელთაგან – Cm. დაურჩენეს Cm, დარჩენეს m. ქართუელნი M. სიმეოტოსა] სიმეხთა AMQ. 20 მეცნიერობითა C, მეცნიარობითა m. და – AMQ. შემოიხუეწნენ Cm.

ლეონტი მროველი

Q6r მაშინ სუმბატ განმარჯუებული შემოვიდა ქართლად და მოაოქრა ქართლი, რომელი |
არღარა პოვა ციხეთა და ქალაქთა გარეგნით, არამედ ციხე-ქალაქთა არა პბრძოდა, რამეთუ არა
მზად იყო მსწრაფლ გამოსლვისაგან. არამედ აღაშენა ციხე ქუეყანასა ოძრჯისასა, რომელსა
ეწოდებოდა სამცხე, ადგილსა, რომელსა ჰქანა დემოთი, მოკიდებულად მთასა დადოხესასა, და
დაუტევნა მას შინა ლაშქარნი შემწედ წუნდელთა, და ბრძოლად ოძრკელთა წარვიდა.

5 მეფენი ესე ქართლისანი, აზორკ და არმაზელ, სიფიცხლითა გულისა მათისათა არა
C28r შეუშინდეს, არამედ განამაგრნეს ციხენი და ქალაქი მათნი, და განწირნეს ყოველნი ველნი
m41v ქართლისანი და არა დასცხრეს კირთებისაგან სომეხთა ზედა. და იწყეს ოვსთა ძებნა
სისხლისა | მათისა სომეხთა ზედა, გარდამოვიდეს ქართლად, დაემეგობრნეს ქართველთა, და
მარადის ჰკირთებდეს სომეხთა.

M81v და იყო ოძრკეს ქალაქსა შინა ერისთავი მეფისა არმაზელისი, აზნაურთაგანი. და იგი
დადგრომილ იყო სარწმუნოებით ერთგულებასა ზედა არმაზელისსა, და მას შეეწევოდეს
მეგრელნი. ხოლო წუნდელნი და დემოთელნი შეეწეოდეს ერთმანერთსა და დაუცხრომელად
იბრძოდეს. და უფროხესი ბრძოლად მათი იყვის მდინარესა ზედა, რომელსა ჰქანან ნოსტე.

C28v და იყო კლარჯეთს ერისთავი აზორკ მეფისად, აზნაურთაგანივე, და იგი ავნებდის
საზღვართა სომხითისათა, ქუეყანასა პარხლისასა, რომელ არს ჭაო. და ვერვინ შეუვიდოდა
მავნე კლარჯეთს, რამეთუ შეუვალი და მაგარი იყო ტყითა და კლდითა. და მკუდრნი
კლარჯეთისანი იყვნეს მკურცხლნი და მქნენიცა.

ხოლო თუთ მეფენი ქართლისანი მცხეთით გაემართვოდიან სომხითს, გზასა აბო-
ცისასა, და მარადის ესრეთ ჰკირთებდეს ქართველნი და ოვსნი.

5

10

15

20

1 გამარჯვებული MCm, გამარჯუტბული Q. და – Cm. მოაოქრად Q. რომელნი Cm. 2 აღარად Q] – Cm. პოვად Q.
გარეგნით] გარე CQm. ციხეთა და ქალაქთა m. პბრძოდა] ებრძოდა AMQ. რამეთუ] რომელ AMQ. 3 მზად] მზა
Cm. გამოსულისაგან AM. არამედ – Q. ციხე + ერთი Cm. ქუეყანას Q] – Cm. ოძრკევისასა AM, ოძრკეს Cm,
ოძრკევისასა Q. 4 ჰქუიან ACMm. ეწოდების CQ. დემოთი] დომთა AMQ. 5 მას შინა] შიგან Cm. წუნდელთა]
წუნდათ AMQ. და] რამეთუ Cm. მბრძოლად AM, მბრძოლად Q, ბრძოდა m. ოძრკეველთა AMQ] + და AMQm.
წარვიდა + ხოლო Cm. 6 ~ ესენი მეფენი m. არზუე AMQ, აზორ m. არმაზელ Cm, ამზაერ AMQ. არად Q.
7 გამაგრნეს C. ციხე Cm. და¹ – Cm. და² – AMQ. განიწირნეს AMQ, განწირეს Cm. 8 ქართლისნი AM. არად Q.
კირთებისგან m] კრებულისაგან AM. და² – Cm. 9 მათისა + ძიებად Cm. ზედა + ოვსნი C. 8-9 ~ ოვსთა
სისხლისა მათისა ძიებად m. 9 გარდამოვიდოდეს Q, გარდამოვიდეს m + ოვსნი Cm. ქართლად + და Cm,
ქართველთა] ქართუელთა M + და აღერივნეს ერთგან ოვსნი და ქართველნი Cm. 10 ერთგან ჰკირთებდეს]
ჰკირთებდა M, პბრძოდეს Cm. სომეხთა – AMQm. 11 და¹] ხოლო Cm. ~ ერისთავი ოძრკეს ქალაქსა შინა Cm.
ერისთავი] ევა M, ევი Q. მეფისად Q. ამზაპერისი A, ამზაპერისი Q, არმაზელისა m. და² – m. 12 დადგრომილ m.
სარწმუნოებით m. ერთგულობასა CmQ, ერდგულებასა M. ამზაერისა AMQ, არმაზელისასა C, არმაზელელის-
სა m. შეეწეოდეს CQm. 13 ერთმანეთსა Cm. 14 მათი – Cm. იყენეს AMm. მდინარესად Q. ჰქუიან ACMm.
15 აზორკ] არმეგ AM, არზუე Q. აზნაურთავევნი AQ. აზნაურთავევნი M. და² – mC. 16 სომხითისათ C. ქვეყნასა m.
პარხლისსა A, პარტლისსა M. ტაო M, ტაო Cm. ვერავინ AM, ვერავინ Q. 17 შეუალი Cm, შეუვიდა AM,
შეუვიდოდა C, შეუიდიდოდა m. ტყუითა ACMm, ტყუითა M. მკუდრნი ACMm. 18 იყენეს Cm, იყენეს + კაცნი Cm.
მკუირცხნი A, მკუირცხლნი Cm, მკურცხნი MQ. და – AMQ. მქნენიცა] მქედარნიცა Cm. 19 თუთ M, თუთ C.
მცხეთი C. გაემართოდიან Cm] გაღმართ ევნებოდიან MQ. სომხითის Qm. 19-20 აბოცისსა MQ. 20 ჰკირთებდეს]
ჰკირთებოდეს MQ, ჰკირთებოდის Cm. ქართუელნი MQ. და ოვსნი – Cm.

ლეონტი მროველი

მაშინ წარმოემართა ძალითა მისითა ყოვლითა არტაშან, მეფე სომეხთა, და სპასპეტი სუმბატ ბივრიტიანი. ხოლო ქართველთა განამაგრნეს ციხენი და ქალაქნი, და მოირთუს ძალი ოვსეთით და განავსნეს ციხენი და ქალაქნი.

M82r და მოვიდეს სომეხნი, და დადგეს მცხეთას, და ჰბრძოდეს ხუთ თუქე, და დღეთა 5
ყოველთა იყვის ბრძოლად ბუმბერეზთა.

Q6v მაშინ შესჭირდა ქართველთა და ოვსთა და ითხოვეს მშკდობად, და აღუთქუეს
C29r მორჩილებად და არღარა ძიებად სისხლისა და ზღვარისა. მაშინ ისმინა სომეხთა მეფემან
m42r ვედრებად მათი, ქმნეს ფიცი | და აღთქუმად. და დაიმონნა იგინი, ქართველნი და ოვსნი,
სომეხთა მეფემან და წარვიდა.

ხოლო გარდაჯდეს ამას შინა წელნი რაოდენნიმე და აღშენდა ქართლი, მოოკრებული 10
სომეხთაგან. მაშინ უცალო იქმნეს სომეხნი და იწყეს ბრძოლად სპარსთა და ბერძენთა.

და პოვეს მას შინა ჟამი მარჯუე ქართველთა და ოვსთა, იწყეს კირთებად სომეხთა,
რამეთუ სპანი სომეხთანი ყოველნი და ორნი ძენი მეფისანი და სუმბატ იყვნეს ბრძოლად
სპარსთა.

A4r | და ვითარცა განამრავლეს ქართველთა და ოვსთა ვნებად სომეხთა, მაშინ არტაშან 15
მეფემან შეკრიბნა სპანი, რომელნი შინა დარჩომოდეს, და მისცნა ძესა თჯსსა ზარენს, და
M82v წარმოგზავნნა ქართველთა ზედა და ოვსთა.

ხოლო შეკრბეს ქართველნი და ოვსნი, და მიეგებნეს ქუეყანასა ჯავახეთისასა, ეწყვნეს
C29v და სძლიეს ქართველთა და ოვსთა და აოტეს ზარენ, | ძე სომეხთა მეფისა, და მოსრეს
სპად მისი ყოველი, და სდევნეს საზღვარამდე სომხითისა, ქუეყანასა პარხრისასა, რომელ 20
არს ტაო, მიეწივნეს ზარენს ძესა მეფისასა და შეიპყრეს ზარენ, ძე მეფისა, ტბისა მის
პირსა, რომელსა ცელი სახელ-ედების, და უკმოიყვანეს.

1 წამოემართა MQ. ყოველთა MQ, ~ ყოვლითა ძალითა მისითა C. არტაბან MQ, არტარშან C. ~ სომეხთა მეფე C. ~ არტაშან მეფე ყოვლითა ძალითა მისითა m. სომეხთა – m. სპასპეტი Q] + მისი Cm.2 ბავრიტიანი MQ. განამაგრეს Cm. 2-3 და მოირთუს ... ქალაქნი – MQ. 4 და – Cm. მოვილნეს m. თვე C, თუმ Q. 5 იყოის M, იყუის C. ბუნბერაზთა m. 6 შესჭირდათ Cm. ქართუელთა M. და² – Cm. მვიღობა M. და³ – CQm. 6-7 აღუთქუეს მორჩილებად და – mC. აღუთქუეს Q. მორჩილება M. 7 არღარა] არა Cm. ძიებად Cm. სისხლისა mC. ზღუარისა M, ზღვრისა C. სომეხთ Q. 8 ქმნეს ფიცი] მაშინ იქმნეს (იქმნა m) საფიცი Cm. აღთქმა M, აღთქმა CQm. დაიმონა Q. იგინი – Cm. 10 ამასა m. რაოდენნიმე Q. და – m. 11 იქმნეს MQm. და] რამეთუ Cm. ბრძოლა MCm. 12 და] მაშინ Cm. მას შინა – Cm. მარჯუე Q, მარჯვე Cm. ქართუელთა AM. კირთება Cm. 13 იყენეს AMCm. 15 ვითარცა] ვითარ MCQm. ქართუელთა M. და² – MQ. სომხითისა MQ. არტაშან] არტაბ M, არტაშ Q. 16 შემოკრიბნა Cm. და¹ – MQ. მისცა MQ. თუისსა M] მისსა A. ზარენს A, ზარენს M. 17 წარმოგზავნა AMCQm. ქართუელთა M. და ოვსთა – ACm. 18 ქუეყანასა Q. ჯავახეთისასა + და Cm. ეწყენეს MQCm. 19 დასძლივეს M, დასძლიეს Q, სძლეს A. + ზარენს A, სძლუეს M, სძლიეს + ზარენს ACm. ქართველთა და ოვსთა და – ACm, ქართუელთა M. აოტეს] უტევს MQ. ძე სომეხთა მეფისა – ACm. სომეხთ Q, მეფისა MQ. და³ – Cm. მოსრენეს Cm. 20 სპანი Cm. მისი] მისნი C, მისი – m. სდეუნეს m. საზღუარამდე ACm, საზღუართამდე M, საზღვართამდე Q. სომხითისასა Q. 20-21 ქუეყანასა პარხრისასა, რომელ არს ტაო – MCQm. 21 ზარენ ძე მეფისა – Cm, ზარენ – ACm. მიეწივნეს ზარენს, ძესა მეფისასა და – mQ. მის – MQ. 22 პირსა ACm, პირს C. სახელ-ედების] პქვიან Cm. რქუიან A, ~ რქუიან ACm. უკმოიყვანეს MCm.

ლეონტი მროველი

ხოლო ოვსთა პნებვიდა მოკლვად ზარენისი სისხლისათუს მეფეთა მათთანასა, არამედ ქართველთა დაიცვეს ცოცხლებით ძიებისათუს საზღვართა მათთანასა, და დასუეს პყრობილად ციხესა დარიალანისასა, და ვერ ძებნეს სომეხთა, რამეთუ უცალო იქმნეს სპარსთაგან.

მაშინ წელსა მესამესა, მოვიდა სუმბატ ბივრიტიანი და ძენი მეფისანი – არტავაზ და ტიგრან – ყოვლითა სპითა სომხითისათთა. მაშინ ქართლისა მეფეთა უბრძანეს ქუეყანასა A4v მათსა შევლტოლად ციხეთა და ქალაქთა | და მთიულეთთა, და განამაგრნეს ციხენი და M83r ქალაქნი. ხოლო მოვიდეს სომეხნი და დადგეს თრიალეთს. აღდგეს მათ შორის მო- C30r ციქულნი | და დაიზავნეს. მისცეს ქართველთა ძე მეფისად შეპყრობილი და აღუთქუეს | m42v შეწევნად ესრეთ, ვითარმედ: „უკუეთუ ვინმე აღდგეს მტერი თქუენ ზედა და მოლმართ 10 გბრძოდის, ჩუენ, ორნივე მეფენი, თავითა ჩუენითა და სპითა ჩუენითა თანამდგომ და შემწე გექმნეთ. და უკუეთუ კუალად მიღმართ ვისმე პბრძოდით, ათას-ათასითა მკედრითა Q7r ჭურვილითა შეგეწეოდით. და | ვქმნეთ ქალაქსა ამას ჩუენსა ქართველთასა დრამად არტაშან მეფისა ხატითა“.

და ამისთუცა უკ-მოსცეს სომეხთა საზღვარი ქართლისად: ქალაქი წუნდად და ციხე 15 დემოთისად, ჯავახეთი და არტანი. და მიერითგან იქმნეს მოყუარე სომეხნი და ქართველნი და ოვსნი, და სამნივე ერთობით პბრძოდეს მტერთა.

1 ოვსთა ა. ნებევდა A. ნებვიდა M. მოკულა MCm] + მას A. სისხლისათუის A, სისხლთათუს MQ, სისხლისათვის Cm. მათასა M, მათთასა Q. 2 ქართუელთა M. დაიცუეს M. ცოცხლებითა Q. ძიებისათუის AM, ძიებისათვის Cm. საზღუართა M. 3 პყრობილად] პატიმრად Cm. დარალანისასა A, დარიალასასა M, დარიელასა Cm, დარიალასსა Q. და – QA. და ვერ] ვიდრე M. ...ხთა A. სომეხთა + ძე მეფისა Cm. რამეთუ] ხოლო MQ. იქმნეს CmQ, ~ იყუნეს უცალო Cm. იქმნეს M. 4 სპარსთაგ... A. 5 მაშინ] ხოლო Cm. ბივრიტია ... A, ბავრიტიანი MQ. და + ორნი Cm. არტვაზ C. 6 ტიგრინი M, ტიგრანი Q. სომხითიანითა MQ. მეფე ... A. ქართლის M, ...თა A, ~ მეფეთა ქართლისათა Cm. უბანეს Cm. ქუე ... A, ქუეყანათა MCQm. 7 მათთა MQ. შელტოლვად MQCm. ციხე Cm. და¹ – mC. მთეულეთა A, მთეულეთა MQ. და² – A. განამაგრეს Cm, გაამაგრნეს A. 8 ხოლო – ACm. თრიალეთს + და Cm. აღდგეს] აღადგინეს MQ. 8-9 მოციქული M. და – MQ. 9 დააზავნეს A. ქართუელთა M. შეპყრობით A. უთქუეს M. 10 ვითარმედ – ACm. უკეთუ CAMQm. ვინმე] ვინ A. თქუენ ზედა – ACm. 11 გებრძოდეს A, გებრძოდეს C, გებრძოდეს t, გებრძოდეს M, ებრძოდის Q. ჩვენ C] + იგი MQ. ჩუენითა¹ – MQ. ჩუენითა² C. 12 გექმნეთ] თანადაგიდგეთ ACm] შემწე შექმნეთ] + და გიშველოთ Cm, გიშველოთ A. და უკუეთუ კუალად მიღმართ ვისმე პბრძოდით (პბრძოდეთ MQ)] და ოუ ვისმე მიღმა (მიღმართ C) (ბრძოდეთ A) პბრძოდეთ ACm. 13 ჭურვილი Cm. ...წეოდეთ A, შეგეწეოდეთ MQ] + თქუენ (თქვენ t) Cm. 13-14 და ვქმნეთ ქალაქსა ამას ჩუენსა ქართველთასა (ქართუელთას M)] და ესეცა უქმნეს ქალაქსა ჩუენსა A. და ესეცა აღუთქუეს ქართველთა, ვითარმედ ქალაქსა ჩუენსა დრამად, არტაშან მეფისა ხატითა დავსცეთო Cm. დრამა A, დრამა] და-მმა M, და-მმა Q. 14 არტაბან M, არტაშინ Q. ხატითა + დავსცეთ A. 15 და¹] ხოლო ACm. ამისთუის A, ამისთვის Cm, ამისთუისცა M. ~ სომეხთა უქმოსცეს ACm. საზღუარი M. 16 და მოთისა A. იქმნეს AMQm, იქმნეს – C. ~ მოყუარე იქმნეს t. ქართუელნი M. 17 და¹ – ACm. ერთობით] ერთად A, ერთგან Cm. ბრძოდეთ AM. მტერთა + მათთა Cm.

ლეონტი მროველი

და აღესრულნეს აზორკ და არმაზელ, ნუგეშინისცემულნი დიდად, რამეთუ სიმწითა
მათთა უკუ-მოიხუნეს საზღვარნი ქართლისანი. და შემდგომად მათსა მეფობდეს შვილნი
C30v მათნი: არმაზს ამაზასპ | და შიდაქალაქსა – დეროკ.

A5r M83v და შემდგომად მათსა მეფობდეს შვილნი მათნი: არმაზს – ფარსმან ქველი და
შიდაქალაქსა – მირდატ.

m43r ხოლო აქამომდე ესე მეფენი ყოველნი ორ-ორნი იყვნეს მოყურობასა ზედა ერთგან და
მტერობასა ვისსამე ზედა. | მაშინ ამან მირდატ, ქართველმან მეფემან, მოიყვანა ცოლი
სპარსი, ნათესავი მეფეთამ, და წუევითა სპარსთათა მტერ ექმნა ფარსმან ქველსა
C31v | არმაზელისა, და მოხადა მირდატ სახლსა შინა თჯსსა ფარსმან ქველსა რეცა მიჯლიშად

5

---

1 და] ხოლო Cm. აზორკ A, აზუკ MQ. არმაზაელი A, ამაზერ MQ. 2 უკუ (უკუ Q) მოიხუნეს MQ.
საზღუარნი M. ქართლისანი] ქართულისანი M. 1-2 და აღესრულნეს ... ქართლისანი] ხოლო მეფეთა
ქართლისათა ესხნეს ძენი, არმაზელსა ესუა ძე, რომელსა ეწოდებოდა სახელად ამზასპ ... C. 3 ამაზასპ] ამზაპ
A, ამაზსა M. შიდაქალაქსა] შინაქართლსა AMQ. დეროკ] დერკუ MQ. 4 ქუველი A. ქუელი M. 5 შიდა
ქალაქსა] შიდა ქართლს A, შინა ქართლს MQ. მირდატ A. 6 ხოლო – A. ორ-ორნი] ორნი A, ოროლნი MQ.
იყუნეს AM. 6-7 და მტერობასა ვისსამე ზედა] ერთგან მოყუარენი ვისმე და ერთგან მტერნი ვისმე A.
7 ქართულმან M, ქართველმან + მეფემან m. მოიყუანა Mm. 8 წუევნითა M. წევნითა Q. სპარსთა თანა M,
სპარსთა Q. ექმნეს A, იქმნა MQ. ფარსმან m. ქუველსა A, ქუელსა M. 9 არმაზელსა MQm. არმაზელისად
და მოხადა მირდატ – A. და + განიზრახა მუხტლად სიკუდილი ფარსმან ქუელისად. და დღესა მოხადა m.
მირდატ + მეფემან m. და მოხადა – MQ. შინა – Am. თუისსა AM. ფარსმან ქუელსა – A. ქუელისა M.
~ ფარსმან ქუელსა სახლთა თჯსსა m. მეჯლისად m.

C30v და აღესრულნეს აზორკ და არმაზელ ... მტერობასა ვისსამე ზედა. || ხოლო მეფეთა ქართლისათა ესხნეს
ძენი არმაზელსა, უსუა (უსვა m) ძე, რომელსა ეწოდებოდა სახელად ამზასპ. | და მეფესა აზორკს ესუა (ესვა m)
ძე სახელითა დეროკ.

და შემდგომად ამისსა რაოდენთამე წელიწადთა აღესრულნეს ესე მეფენი ქართლისანი არმაზელ და
აზორკ, ნუგეშინის-ცემულნი დიდად, რამეთუ სიმწითა და სიქუელითა მათთა უკმოიხუნეს საზღვარნი ქართლისანი,
ჯავახეთი და არტანი, ქალაქი წუნდა და ციხე დემოთისა. ესე ყოველნი უკმოიხუნეს სომეხთა მეფისაგან,
რომელნი წაპმდა (წახუმოდა) მამათა მათთა მეფეთა ფარსმანსა (ფარსმანს) და კაოსსა სომეხთა მეფის იარ-
ვანდისაგან. და შემდგომად არმაზელ და აზორკ მეფისა მეფობდეს ძენი მათნი, მცხეთით ამზასპ (ამზასპ) ძე
C31r არმაზელ მეფისად და არმაზით დეროკ – ძე აზორკ მეფისად.

| ხოლო* მეფობდეს ქართლს ესე ამზასპ (ამზას m) და დეროკ მშვიდობით და უშფოთველად. ესხნეს ძენი.
მეფეს ამზასპს ესუა ძე, რომელსა ეწოდებოდა სახელად მირდატ.

და მეფესა დეროკს ესუა ძე სახელით ფარსმან ქუელი. და შემდგომად უამთა რაოდენთამე მოკუდეს მეფე
ამზასპ და დეროკ. მათ წილ მეფე იქმნეს შიდა ქალაქსა მირდატ, ძე ამზასპ მეფისა და არმაზით ფარსმან ქუელი,
ძე დეროკ მეფისა.

ხოლო** ამათ ფარსმან ქუელისა და მირდატის მეფობამდე ყოველი იყუნეს მოყრობასა (მოყურობასა C)
ზედა, ერთგან მოყუარენი ვისნიმე და ერთგან მტერნი ვისნიმე m.

---

* მეათოთხმეტე მეფენი შიდა ქალაქსა ამზასპ, ძე არმაზელ მეფისა და არმაზით დეროკ, ძე აზორკ მეფისა
არშაკუნიანი Cm.

** მეათხუთმეტე მეფენი შიდა ქალაქსა მირდატ – m, ძე ამზასპ (არმაზელ m) მეფისა და არმაზით ფარსმან
ქუელი – m, ძე დეროკ (+ აზორკ m) მეფისა არშაკუნიანი m.

ლეონტი მროველი

და განცხრომად. რომელი-ესე აუწყა ვინმე ფარსმანს და განაკრძალა, ხოლო იგი არღარა მივიდა.

მიერითგან იქმნეს იგინი მტერ ურთიერთას, და მირდატს შეეწეოდეს სპარსნი, ხოლო ფარსმანს – სომეხნი. და ესე მირდატ იყო კაცი ურვილი და მესისხლე, ხოლო ფარსმან ქველი კაცი უხუად მიმნიჭებელი და კეთილი და შემნდობელი; ჰასაკითა შუენიერი, ტანითა დიდი და ძლიერი, მწე მწედარი და შემმართებელი ბრძოლასა, | უშიში, ვითარცა უკორცოდ 5

m43v და ყოვლითავე უმჯობესი ყოველთა მეფეთა ქართლისათა, რომელი გარდაცვალებულ

M84r იყვნეს | უწინარეს მისსა, რომლისათვისცა უფუარდა ესე მირდატისკერძთაცა ქართველთა და

C32r სმულდა მირდატ მესისხლეობისა და მედგრობისა მისისათვს. და გამოერთნეს უმრავლესნი

A5v მირდატის კერძნიცა. ემდლავრა ფარსმან | ქველი და აოტა, და წარვიდა მირდატ სპარსეთს. 10

1 რომელი-ესე აუწყა] უთხრა Am. აუწყა Q. ფარსმან m, ფარსმან + ქველსა არმაზელსა m. 1-2 განაკრძალა ... მივიდა] და არა მივიდა A. განკრძალა Mm, განკრძალა Q. ხოლო იგი – m. არღარა m. 2 მივიდა + ხოლო m.

3 მიერიდგან M. იქმნეს Am, იქმნა MQ. იგინი – Am, იგი MQ. მტერ ურთიერთას და – A. 4 და¹ – A. კაცი – MQ. ურვილი] ჭურვილი MQ. მისისხლე A, მესისხლე] მისი სახელი MQ. ხოლო – MQ. ქუელი M, ქუტლი Q, ქველი + იყო m. 5 კაცი კეთილი და უხუად მიმნიჭებელი და შემნდობელი A. ~ ქუელი უხუად მიმნიჭებელი და კაცი კეთილი და შემანდობელი (შემნდობელი Q) MQ. ~ კაცი კეთილი და უხუად მიმნიჭებელი m, კაცი¹ – Q. ასაკით QA, ასაკით M, ჰასაკით + იყო m. შუენიერი Q. ტანითა + შუენიერი M. ტანით m. 6 მწე + და MQ. და² – A. შემმართებელი] მიმართებელი MQ. 7 და – M. ყოველთავე Q. გარდაცუალებულ M. 8 იყუნეს AM. რომლისათვისცა – A. რომლისათვისცა] თუისსა M. ~ ესე უფუარდა A. ქართულთა A. 9 მესისხლეობისა MQ. მისისათუის M. 10 ქუელსა MQ. და¹ – A. სპარსეთად A. 11 ხოლო – A. მაშინ – A. სპასეტი] სპარსეთი A. ქუელისა Q. ქველი] ქუელი AMCm. 12 ფარნაზ A. ესე ფარნავაზ – A. ბუტესმტე ACQm, ბუტესმტე M, ~ ბუტესმტე იყო ესე ფარნავაზ Cm. იყო – A] + ესე Cm. ფარსმან] ფარნავაზ Cm] + ფარსმანის Cm. ქველისა – ACm, ქუელისი M, ქველისი Q. ფარსმან ქველისა] ფარსმანის Cm. და¹ + მისანდობელი Am. 13 შიდა ქალაქსა] ქართლსა A, შიგა ქართლსა M, შიგა ქალაქსა Q, შიდა ქალაქს C] + რომელ არს მცხეთა m. მირდატისასა Cm. და – AMQ. იყუის m. 14 ფარსმან + ქველი Cm. განაგებდის + ყოველსა Cm. მათსა] მისსა A, თუსსა Cm. 15 გამოიყუანა MCm. და – Cm. მომართა AMCmQ. 16 შემოკრიბნა] შეკრიბნა MQ. სომხითით] სამხრეთით M. მიეგება Q. 17 და¹ – ACm. ბუმბარეზთა A.

17-18 გამოჩნდეს Q. 18 მუმბარეზთა A, ბუმბერაზნი C, ბუმბერეზნი m. შორის + რომელსა ვერ ებრძოდიან მუმბარეზნი (ბუმბერაზნი Cm) ქართლისანი Am. მძლედ ბუმბერეზთა ზედა – ACm. ქართლისა და სომხითისათა – ACm. ქართლისათა MQ. სომხისანი Cm. 19 განვიდეს MQ. თუით A, თკით M. ~ მეფე ფარსმან A, ფარსმან Cm. ესრეთ – ACm.

ლეონტი მროველი

m44r და სძლიან. ხოლო მოკლა ფარსმან აჩვდმეტი ბუმბერეზი სპარსთად, ხოლო სპასპეტმან |
ფარნავაზ მოკლა ბუმბერეზი ოცდასამი.

A6r მაშინ იყო სპარსთა შორის კაცი ერთი გოლიათი, სახელით ჯუანშერ, რომელი ლომსა
| ქელითა შეიპყრობდა. და მან სთხოვა ბრძოლად მეფესა ფარსმანს. ხოლო ფარსმან ქველი
სიხარულით აღიჭურა და განვიდა. და აღიზახნეს ორთავე ქმითა სასტიკითა და მიეტევნეს
C33r ურთიერთას, და იწყეს | ბრძოლად ქრმლითა. და უამი ბრძოლისა მათისად ემსგავსა უამსა
ქუხილისა და ტეხისასა. აჯობა ფარსმან, ჩამოაგდო და მოკლა, და მიიქცა სპისა მისისა
კერძო და ქმა-ყო ქმითა დიდითა: „აპა, ლომნო მძუნვარენო, ცხოვარნი დასეტყულნი!“

M85r მაშინ მიეტევნეს ქართველნი და სომეხნი სპარსთა ზედა, აოტნეს და მოსწყუდნეს, და
| ტყუე ყვნეს ურიცხუნი, და მირდატ წარვიდა სპარსეთადვე.

და წელსა მეორესა კუალად მოვიდა მირდატ სპითა უძლიერესითა, ხოლო ფარსმან
ქველმან შემოიკრიბნა სპანი თუსნი, მკედარნი და ქუეითნი, და დადგა მცხეთას ქალაქსა
შინა, რამეთუ არა ჰყვეს სპანი მირდატის სპათა ოდენნი. მოვიდა მირდატ და დადგა ჯაჭუს,
C33v და ეგრეთ ყოველთა დღეთა იბრძოდიან ბუმბერეზნი. და ბრძოლასა მას შინა მოკლა ფარსმან
მეფემან | თავისთავ ათორმეტი ბუმბერეზი, ხოლო სპასპეტმან ფარნავაზ – ათექუსმეტი.

Q8r მაშინ სიფიცხლითა გულისა თუსისათა ფარსმან, მეფემან ქველმან, | არღარა განახა
სიმრავლე სპარსთად, არამედ განვიდა უამსა განთიადისასა სპითა თუსითა, და დაესხა. და

1 ხოლო] მას ბრძოლასა შინა ACm. ფარსმან + მეფემან A. ჩუიდმეტი M, ათჩვიდმეტი Cm,
აჩუიდმეტი Q. ბუმბარეზი A, ბუმბერაზნი C, ბუმბარეზნი m. სპარსნი Cm. სპასპეტმა M] + მისმან Cm.
2 ფარნავაზ – A. ~ ოცდასამი ბუმბერაზი Cm. 3 მაშინ] ხოლო Cm. სახელი A. სახელითა m. ჯუანშერ] ჯონბერი A,
ჯუმბერ M, ჯუნბერ Q. 4 ქელით C. და – ACm. მან] ამან AmC. ბრძოლა AMCMQ] + თავ ... A. თავის-თავ Cm.
ფარსამანს Cm. ფარსამან Cm. ქუელი A, ქუელი MCm, ქუელი Q. 5 აღისახნეს A. ორთავე – m. ორთავე]
ორნივე C. და² – A. 6 ურთიერთას] ...მანერთსა A, ურთიერთსა m. და¹ – m. ~ კრმლითა ბრძოლა A, ბრძოლად Cm.
და² უამი] რამეთუ Cm, და უამი] ქმ A. 7 ქეხილისასა AMCMQ. და ტეხისასა – A, ტეხასა MQ. აჯობად Q. და
მოკლა – A. მოიქცა Cm. მის m. 8 და – A. ქმად Q. უყო Q. დიდითა] მაღლითა ACm] + და პქუა M.
და პქუა m. ლომნო + და m. მძუნვარენო] ბრძუნვალენო A, მძუნვარენო M, მძვინვარენო Q. ცხოვარნი] ცხრანი
MQ. დასეტყუილნი AMCM, დასეტყვილნი Q. 9 ~ სომეხნი და გართველნი A, ქართუელნი M. სპარსთა] მათ M.
აოტნეს mC. მოსწყუილნეს AMC. ამოსწყვიტეს m. 10 ტყუე Q, ყუნეს AM, ტყუე C, ყუეს mC. ურიცხნი C,
ურიცხნი Q. ~ წარვიდა (მირტად C) მირდატ CAQ, მირდატ] ~ მეოტი M, მეოტ m. მირდატ + მეოტი QC,
მირდატ + მეფე A. 11 და] ხოლო Cm. მეორეს M. მირდატი m, მირტადატ C. სპითა + მეტად Cm. 11-12 ფარსამან
Cm. ქუელმან CMQ] – A. შემოკრიბნა AQC. სპანი თუსნი] ქართველნი მეფეარნი A. სპანი თუსნი – Cm.
12 ქუეთნი Q. და¹ – AQ. დადგა – A. დადგად Q. მცხეთა A. 13 ეკეს Cm. მირდატისა A. ოდენი CQm. დადგად Q.
ჯაჭუს M. ჯაჭუს m. 14 ეგრეთვე Q] – mC. ~ დღეთა ყოველთა A. იბრძოდა A. იბრძოლან C. ბუმბერეზნი – A.
ბუმბერაზნი C. ბუნბარაზნი m. ~ მას ბრძოლასა A. მას – m. მას] ამას Cm. ~ ამას ბრძოლასა Cm. ~ ფარსმან
მოკლა A. ~ ფარსამან მეფემან მოკლა mC. მოკლად Q. მეფემან – A. 15 თავის-თავითა ACm. თუსისათა M.
~ მუმბარეზი A. თორმეტი Cm. ბუნბერაზი m. ბუმბერაზი C. სპასპეტმა C. სპასპეტმა + მისმან Cm.
ხოლო ... ათექუსმეტი – A. ფარნავაზ + მოკლა C. ათექუსმეტი ბუნბერაზი m. ათექუსმეტი + ბუმბერაზი C.
16 მაშინ + ფარსმან მეფემან ACmQ. სიფიცხთა AQmC. გულისათა AQ. გულისა Cm. თუსისათა] მისისათა Cm.
ფარსმან მეფემან ქველმან – ACmQ. განახა] განახა ... A. 17 სიმრავლე სპარსთა – A. სპარსთა] სპათა Mm.
სპარსთა QC. გავიდა Cm. თუისითა AM. მისითა m. თუსთა] მისითა Cm. დაესხა + თავსა სპარსთა მათ mC.

ლეონტი მროველი

A6v	მოსცა სუემან მისმან ძლევად, აოტა ბანაკი მათი და მოსწყუდა ურიცხუ. და წარვიდა მირდატ მეოტი სპარსეთადვე.	
m44v	და მიერითგან განითქუა სახელი ფარსმან ქველისად და სპასპეტისა მისისა ფარ-	
M85v	ნავაზისი. და წინამძღვარ ექმნა იგი სპათ ქართლისა და სომხითისათა, და ოწყო ბრძოლად სპარსთა და შესლვად სპარსეთს, და ვერლარა ოდეს ვინ წინა-აღუდგა ფარსმან ქველსა. 5	
C34r	მაშინ სპარსთა გება ყვეს მარჯუე ესე: რამეთუ მოიყვანეს მზარაული ერთი, და აღუთქუეს მას კეთილი დიდი, და პრქუეს: „წარვედ და შეეწყნარე ფარსმან ქველსა, და წარიტანე შენ თანა წამალი სასიკუდინე და შეუზავე საჭმელსა თანა მისისა და შეაჭამე მას“.	
	ხოლო წარმოვიდა მზარაული იგი და ყო ეგრეთ, ვითარცა ემცნო სპარსთა მათ, და ესრეთ მოკლა ფარსმან მეფე ქველი. მაშინ იქმნა გლოვად და ტირილი და ტყებად ყოველთა 10 ზედა ქართველთა წარჩინებულითგან ვიდრე გლახაკადმდე.	10
A7r	და იტყებდეს ყოველნი თავთა თუსთა ყოველთა შინა ქალაქთა და დაბნებთა, რამეთუ დასხიან მგოსანნი გლოვისანი, და შეკრბიან ყოველნი, და იქსენებდიან სიქველესა და სიმქნესა და სიშუენიერესა და სახიერებასა ფარსმან ქველისასა და იტყოდეს ესრეთ:	
M86r	„ვად ჩუენდა, რამეთუ მოგუძინა სიკუდილმან ბოროტმან და მეფე ჩუენი, რომლისაგან 15 ქსნილ ვიყვენით მონებისაგან მტერთადსა, მოიკლა იგი კაცთაგან მგრძნებავთა. და აწ მივეცენით წარტყუენვად ნათესავთა უცხოთა“.	15
C34v	მაშინ გამოვიდეს სპარსნი და გამოიტანეს თანა მირდატ, და დაიპყრეს ქართლი, და მისცეს მირდატს ნაწილი მისი, ხოლო ნაწილი ფარსმანისი თუთ დაიჭირეს, და დაუტევეს ერისთავი არმაზს. 20	20

1 სუმან Q. მოსწყუდნა m, მოსწყო A. მოწყუიდა M. ურიცხუნი A. ურიცხი M. 2 მეოტი – m. 3 ამიერითგან A. მიერიდგნ M. განითქუა Q + ჰამბავი და m. ქულისა Mm. და] ხოლო m. 3-4 ფარნავაზისა m. და¹ + მიერითგან m. და¹ – A. 4 ქართლისა – A. ~ სომხითისა და ქართლისათა m. უწყო m. 5 ვერა ოდეს A. ვინ – A. წინააღუდგეს Am. წინად აღუდგად Q. ფარსმან ქველსა] სპარსნი A. ქულსა – A. ქულსა M. 6 განგება m. ყუეს M. სიმარჯუით m. სიმარჯუმ Q. ესე] და A. რამეთუ – A. მიიყუანეს M. მზუარეული A. მზარეული MQm. 7 აღუთქუებს Q. რქუეს A. პქუეს m + ესრეთ კუალად m. შეიწყნარე MQ. ფარსმანს m. ქულისა – m. ქულსა A. ქულისა M. ქუსლისა Q. 8 შენ – Am. სასიკუდინე] საკლავი A. და – m. და ... მას და ჩურთე საჭმელისა მისისა და შეაჭამე Am. მას – m. 9 ხოლო – A. წარვიდა MQ. მზუარეული A. ეგრე Cm. ემცნო] უთხრეს ACm. მათ – ACm. 10 ესრეთ – ACm. ~ მეფე (ფარსამან m) ფარსმან Cm. მეფე – Q. ქული MQ] – ACm. და¹ – A. ტყუება Cm. 11 ~ ქართველთა ზედა ACm. ქართუელთა M. წარჩინებულთაგან Am. გლახაკადმდე ACmQ. გლახაძმდე M. 12 და¹ – ACm. იტყებდებ მ. ყოველნი – A. ~ თავთა მათთა ყოველნი Cm. თუსთა] მათთა A. თუისთა M] + და A. შინა – ACm. და დაბნებთა] უბანთა და დაბათა A. დაბანებთა m. და² – Cm. 12-13 რამეთუ – ACm. დასხლიან Am. დასხლან M. გლოვისანი] გროვისანი M. და¹ – Cm. 13 აქსენებდიან ACm. იხსენებდიან M. ~ სიმქნესა და სიქულესა ACm. 14 სიშუნიშსა Q, სიმშუენიერესა Cm. ქულისასა MCm, ქუსლისასა Q. და³ – Q. იტყ.. A, იტყოდიან Cm. ესრედ M. 15 ჩუენდა] ჩვენდა Cm. ჩუენ A. რამეთუ – A. მოგუძინა Cm. მოგიძინა MQ. მოგუძინა – A. სიკუდილმან] ჩუენ სუემან A, სუემან Cm. ბოროტმან – Cm. ჩვენი Cm. რომლისაგან] რომლისა მიერ A. 16 ვიყუენით MCm. მონებისაგან] მონისაგან Q. მტერისა m. იგი – ACm. კაცთა ACm. მგრძნებავთა] გრძნეულთაგან A, მგრძნიბელთაგან Cm, მგრძნებელთა Q. 17 მივეცენით + ჩუენ A. ჩვენ Cm. წარტყუენად M, წარტყუებუნვად Q ~ უცხოთა ნათესავთა A. უცხოთა] ურიცხუთა MQ. 18 გამოვიდნეს m. თანა თან Cm. და² – ACQ. 19 ფარსმანისა Cm. თუთ] თუით AM, თვით Cm. 20 არმაზისი M, არმზისი Q.

ლეონტი მროველი

m45r ხოლო ფარნავაზ სპასპეტმან წარიყვანა ცოლი და | ძე მეფისა ფარსმანისი, ივლტოდა
და მივიდა სომხითს, რამეთუ სომეხთა მეფისა ასული იყო ცოლი იგი ფარსმანისი.

და დაიპყრეს ქართლი მირდატ და ერისთავმან სპარსთამან. ხოლო მეგრელი აგნეს
ერთგულებასა ფარსმანის ძისასა.

ხოლო მას ჟამსა შინა მოყუარე იქმნეს ურთიერთას სომეხნი და ბერძენი. მაშინ 5
Q8v სომეხთა მეფემან მოირთო ძალი საბერძნეთით, | და წარმოემართნეს ბრძოლად სპარსთა, და
მეგრელი მიერთნეს ქართველთა, და შეკრბა სიმრავლე დიდი.

M86v მაშინ მირდატ და ერისთავმან სპარსთამან მოირთეს ძალი სპარსთაგან, ხოლო სომეხნი 10
C35r და ბერძენი და მეგრელი შთავიდეს შიდა | ქართლს, და მუნ მიეგებნეს ქართველნი და
A7v სპარსნი მდინარესა ზედა, რომელსა პქან ლიახვ. და მუნ იქმნა ბრძოლად მათ შორის 15
ადგილსა, რომელსა ეწოდების რეკი. და მოსწყდა ორგნითვე ურიცხვ, იძლივნეს სპარსნი და
ქართველნი, მოკლეს მირდატ და ერისთავი სპარსთამ, და მოსრნეს სპანი მათნი, და დასუეს
მეფედ ძე ფარსმან ქველისად, სახელით ადამი.

და იმეფა რამ სამ წელ, და მოკუდა, და დარჩა ძე მისი ერთისა წლისა ყრმად და
ვიდრე აღიზარდებოდა ყრმად იგი, მეფობდა დედად ადამისი, ცოლი ფარსმან ქველისად, 15

---

1 ~ სპასპეტმა (ფარნაზ m) ფარნავაზ Cm. წარიყვანა Mm, წარიყვანა Q. მეფისა – QACm. მეფისა + ქუელისა M. ფარსმანისი] ფარსმან ქუელისა AmQ. ფარსმან C. 2 და – A. მეფისამ Q. ~ ცოლი იყო A. იგი – ACm. ფარსმანისი Cm. 3 დაიპყრა A. ერისთავმან] ერმან A. მეგრნი A. აგნეს] დადგეს ACm, ეგნეს MQ. 4 ერთგულებასა ACm. ერდგულებასავე M, ერთგულებასავე Q. ფარსმანისსა M. 5 ხოლო – ACm. შინა – ACm. მოყუარედ A. იქმნეს] იყუნეს ACm, იქმნეს MQm. ურთიერთას – A. 6 ძალი საბერძნეთით – MQ. [საბერძნეთი] ბერძენთაგან A. წარმოემართა ACm. 7 მეგრელინი მიერთნეს – A. ქართველთა მიერთნეს მეგრელინი Cm. ქართველთა ეშუელნეს მეგრნი A. შეკრბამ Q. დიდი] ურიცხუ A. შეკრბა სიმრავლე დიდი] შეკრბეს სპანი ურიცხუნი Cm. 8 სპარსთამან – M. სპარსეთით Am. 9 და¹ – Cm. ჩავიდეს Cm. შიდა] შიგა AMQ. ქართლსა m. მოეგებნეს CmQ. 9-10 ~ სპარსნი და ქართველნი ACm. ქართუელნი M. 10 პრქუიან M, პქუიან Cm. ლიახუი AMC, ლიახვი m. 11 ადგილსად Q. ეწოდების] პრქუიან A, პქუიან Cm. რეკა A. და – ACm. მოსწყუბდა Q, ამოსწყდა m. ორგნითვე] ორთაგანვე AM. ირიცხუინი A, ურიცხვი MCm. იძლინეს A. 12 ქართუელნი MJ + და A. მოკლეს + მეფე Cm. სპარსეთისა Cm. მათნი + თექუსმეტი A. და³ – A. დასუეს Q. 13 მეფედ – Cm. ქუელისა MCm] + მეფედ Cm. სახელით ადამი] რომელსა ერქუა (+ სახელად Cm) ადამი ACm. ადამი + მეათექუსმეტე მეფე ადამი, ძე ფარსმან ქუელისა არშაკუნიანი (არშაკიანნი m) Cm. და იმეფა რამ სამ წელ ... ამაზასპ] და სამ წელ ოდენ მეფობდა და მოკუდა მეფე ადამი. და დაუტევა ძე წლისა ერთისა ყრმად, რომელსა ეწოდებოდა სახელად ფარსმან. და ვიდრე აღიზრდებოდა ყრმად ფარსმან, მეფობდა მის წილ მამის დედა მისი, ცოლი ფარსმან ქუელისა, რომელსა ერქუა სახელად ღადან. და ვითარ აღიზარდა მის წული ფარსმან ქუელისა და ძე ადამისა, სახელით ფარსმანვე, ღაჯდა თვით მეფედ.

მეათშუიდმეტე მეფე ფარსმან, ძე ადამისი, არშაკუნიანი (არშაკიანნი m). ხოლო მეფობდა ესე ფარსმან ყოველისა ქართლსა ზედა. და ესვა ძე და უწოდა სახელად ამზაპ. და შემდგომად ამისსა მოკუდა მეფე ფარსმან და მეფედ იქმნა მის წილ ძე მისი, რომელსა ეწოდებოდა სახელად ამზაპ (ამზაპ m).

მეათვრამეტე მეფე ამზაპ, ძე ფარსმანისი არშაკუნიანი (არშაკიანნი m) Cm. 14 და იმეფა რამ სამ წელ] სამ წელ ოდენ მეფობდა A. იმეფა რომელი სამ წელ Q. რამ – M. და² – A. ერთისა წლისა] წელიწდისა (წელიწადისა Q) ერთისა AQ. ერმა AMQ. 15 აღიზრდებოდა MQ. იგი] ფარსმან Cm. დედა] მის წილ მამის დედა Cm. ადამისი] ამისი MQ. ცოლი ფარსმან ქუელისა (ქუელისა Q) სახელით ღადანა] რომელსა სახელი ერქუა ღადან ჩუიდმეტი A. ქუელისა A. ქუელისა + სახელით ფარსმანვე. თურამეტი. და შემდგომად მისსა მეფობდა A.

ლეონტი მროველი

- C35v სახელით ღადანა. და ვითარ აღიზარდა ძისწული ფარსმან ქველისად, მეფე იქმნა ამაზასპ.
m45v | და მეფობდა იგი, და მისა შემდგომად მეფე იქმნა ძე მისი, ამაზასპ.
- და იყო ესე ამაზასპ კაცი ძლიერი, დიდი და გოლიათი, მიმსგავსებული ფარსმან
ქველისადვე. და ამისსა მეფობასა შინა გარდამოვიდეს ოვსნი, დიდნი სპანი, გზასა დვალეთი-
სასა. ხოლო ვერ ცნა ამაზასპ მეფემან გარდამოსლვად ოვსთად ვიდრე გარდამოსლვამდე 5
C36r მთისა. |
- M87r და მოვიდეს რად ოვსნი იგი, დადგეს ლიახუსა ზედა რვა დღე განსუენებად, და
არასადა განვიდა მარბიელი, რამეთუ ქალაქსა მცხეთისასა შემუსრვად მოსრულ იყვნეს.
- A8r მაშინ მოუწოდა ამაზასპ ყოველთა ერისთავთა ქართლისათა, და მოვიდეს | ერისთავნი
აღმოსავალისანი: ერისთავი კახეთისად, ერისთავი ხუნანისად, და ერისთავი სამშკლდისად,
და შემოკრბეს მქედარნი სპასპეტისანი. ვიდრე მოსლვადმდე დასავლეთისა ერისთვისა,
მოვიდეს ოვსნი ჩრდილოესა კართა ქალაქისათა, რომელ არს მუხნარი. 10
- მაშინ ამაზასპ მეფემან განავსნა ციხენი და კარნი მცხეთისანი ლაშქრითა. და იყო
სიმრავლე ქუეითთა მცხეთელთად, რომელნი კართა და ზღუდეთა სცვიდეს მათგან კიდე,
რომელნი გარე მეომრად განვიდოდეს, ოცდაათი ათასი ქუეითი ყოვლადვე, და მაშინ სხუად,
რომელი ჰყვა მქედარი, — ათი ათასი. 15
- C36v და განვიდა ამაზასპ და განაწესნა | ქუეითნი | იგი არაგუსა იმიერ და ამიერ სიმაგრეთა
m46r შინა კართასა. ხოლო მქედრითა ლაშქრითა განვიდა ადგილსა, რომელსა ჰქანან საფურცლე,
M87v და აღიღო ზურგად ქალაქი და ქუეითნი იგი, რომელნი დაედგინნეს კართა მათ შინა.
-
- 1 მეფე იქმნა ამაზასპ – A. ამაზასპ – MQ. 2 და მეფობდა იგი – A. მისა] ამისსა M. ~ და შემდგომად მისსა A.
მეფე იქმნა] მეფობდა A. 3 და] ხოლო Cm] – A. ესე ამაზასპ – A. ამზასპ Cm + იყო Cm. ძლიერი + და Am.
და² – ACm. მიმსგავსებული] მსგავსებით A, მსგავსი Cm. 4 ქველისა A, ქველისავე M, ქუელისა Cm. და –
ACm. შინა – ACm. გარდამოვიდეს] გამოვიდეს A, გარდამოვიდეს m. ~ სპანი დიდნი AMCMQ. 4-5 ღოლეთი-
სასა M, დავლეთისასა m. 5 ხოლო – ACm. ცნა M.] იგრძნა ACm. ამზასპ ACm. მეფემან გარდამოსლვად
ოვსთად – A. გარდამოსულვა M, გარამოსლვა Q, მოსლვა Cm. გარდამოსლვადმდე] გამოსლვადმდე A, გარდოვ-
ლამდე m, გარდამოვლამდე C. 6 მთისა] მათისა ACmM. 7 და¹ – ACm. რა M] – ACm. იგი] და ACm. ოვსნი
+ და ACm. ლიახესა Qm. განსუტნებად Q. და² – A. 8 არსად Cm. გავიდოდა Cm. რამეთ... A. შემუსურვად M.
მოსრულ] გამოსრულ A, გარდამოსულ C, გარდმოსვლ m. იყუნეს AMCM. 9 ~ ამზასპ მოუწოდა Cm. ამ... A.
ამაზასპ + მეფემან Q. ერისთავთა] ევათა M. ქართლისათა – Cm. და – A. ერისთავნი] ევანი M.
10 აღმოსავლეთისა A, აღმოსავლისანი MC, აღმოსავლეთისანი mQ, ერისთავი] ევი MQ. ერისთავი – MQ.
და ერისთავი – MQ. და – ACm. სამშვილდისა M] + ერისთავი A. 11 [სპასპეტისანი] სპარსეთისანი ACm +
და ACm. მოსლვადმდე (მოსულადმდე M)] მოვიდოდეს A, მოვიდეს Cm. დასავლეთისა – ACm. ერისთავისა]
ერისთავნი ACm. ევანი M] + მოვიდეს ოვსნი A. 12 ჩრდილოთ Am, ჩრდილოთ C, ჩრდილოს Q. მუხრანი Am.
13 ამზასპ ACm. მცხეთისანი] ქალაქისანი Cm. ლაშქართა Cm. 14 სიმრავლე – Cm. ქუმთთა Q. 15 რომელნი
– ACm. განვიდოდეს] გამავალი ლაშქარი ქუეითი იყო ოცდაათი ათასი ყოვლადვე A. მეომრად განვიდოდეს...]
განმავალი ქუეითი მეომარი იყო ოცდაათი ათასი ყოვლადვე Cm. ქუმთთა Q. და – A. სხუად – ACm. 16 რომელ
ACm. ჰყუა M, ჰყუანდა Cm. მქედარი + იყო Cm. 17 და – A. გავიდა Cm] + ამსა A] + მქედარი და Cm. ამზასპ
ACm. ქუმთთა Q. იგი – A. არგუსა Q. 18 კართა A. განვიდა + ამზასპ A. ჰრქ...ან A, ჰქუან Mm, ქვიან C.
19 და აღიღო] იაყრა ACm. ქუმთთი Q. რომელ A. დაედგინნეს ACm. მათ – ACm.

ლეონტი მროველი

და იწყეს ბრძოლად ბუმბერეზთა. და განვიდა ამაზასპ მშკლდითა და იწყო ბრძოლად გულითა ფიცხელითა და მკლავითა ძლიერითა, ეზომ შორით ისროდა, რომელ დამართებითა A8v მდგომთა ოვსთაგან არა | შეეტყობოდა, და არცა ინახვოდა სიშორითა, თუ ყოვლად აქუს მშკლდი. და მან ჰკრის ისარი, რომელსა ვერ დაუდგის სიმაგრემან საჭურველისამან. და მას დღესა მოკლა ამაზასპ თავისთავით ათხუთმეტი რჩეული და ცხენი მრავალი. და სხუათაცა 5 ბუმბერეზთა ამაზასპისთა მოკლნეს ბუმბერეზნი მრავალნი ოვსთანი და დასდვეს დიდი C37r ვნებად ოვსთა ზედა.

მას დღესა შემოვიდა ამაზასპ მჯედრითა ქალაქად, ხოლო ქუეითნი იგი დგეს ადგილ- სავე თჯსსა, კართა შინა. და ღამესა მას მოემატნეს მჯედარნი, რომელნი ვერ მოეტანნეს 10 თანა ერისთავთა მათ სისწრაფითა.

და ვითარ განთენდა, განვიდა შემდგომად ამაზასპ მუნვე, და აღიხუნა ოროლნი, და M88r გამოვიდა ოვსთაგან კაცი ერთი, სახელით ხუანხუა; ურჩეულესი სპათაგან ოვსთავსა*. აღიზახ- ნეს ორთავე და მიეტევნეს ურთიერთას, და ჰირველსავე მისლვასა სცა ოროლნი ამაზასპ და A9r განავლნა ზურგით და მოკლა იგი, და აღმოიკადა კრმალი და მიეტევა სხუათაცა ბუმბერეზთა, და მოკლნა სხუანი. შემოიქცა და | შემოვიდა ქალაქად მჯედრებითურთ, და დადგეს ქუეითნი 15 C37v მუნვე, კართა | შინა, და მასვე ღამესა კუალად მოემატნეს მჯედარნი. ხოლო განიზრახა დასხმა m46v ოვსთა, და განვიდა და დაესხა ოვსთა განთიადისა ჟამსა მჯედრითა და ქუეითითა ყოვლითა, სძლია და აოტა ბანაკი მათი და მოკლა მეფე ოვსთად და მოსრა ყოველი სიმრავლე მათი.

---

1 და¹ – A. და] ხოლო Cm. იწყო Cm. მუმბარეზთა A, ბუბერაზთა C, ბუნბერაზთა m. ~ ბუმბერეზთა ბრძოლა Cm. ბრძოლა Cm. და² – ACm. ამზასპ ACm. მშვილდითა A, მშვილდითა MCmQ. და³ – A. ბრძოლად] სრ...ლად A, სროლა Cm. 2 ფიცხელითა A. ეზომ] უზომოდ C. უზომოს m. შორით] ...რს A, შორს Q, შორის Cm. დაპართუბითა Q. 3 მდგომთა – Cm. შეიტყუბოდა M, შეიტყუბოდა Q. ინახვებოდა A, ინახოდა MCm. თუ] ანუ A. 4 მშვილდი A, მშვილდი MCm. მშკლდი Q. მან] მუნ ACm. კრის Q. ვერ] არა Cm. დაუდგნის ACmQ. საჭურვლისამან m. 5 დღეს + შინა ACm. ~ ამზასპ მოკლა A. თავისთავით] – მუმბარეზი A. ~ ამზასპ თავისთავითა მოკლა Cm. მოკლა + მუმბარეზი A. ბუბერაზი C, ბუნბერაზი m. თხუთმეტი AQCm. რჩეული – Cm. სხუათაცა Q. 6 მუმბერეზთა A, ბუბერაზთა C, ბუნბერაზთა m. ამზასპისათა Am, ამაზასპისათა M, ამზასპისათა C. მრავალნი – ACm. დადგა A, დასდგა Cm. 7 ვნება AM, ვნება – Cm, ვნება] წყლულება Cm. 8 დღესა + შინა A. შემოვიდა] მოვიდა A] + ამზასპ A. ~ ქალაქად მშედრითა A + სპით A. ~ ქალაქად ამზასპ მშედრითა სპით Cm. ქუმონი Q. დგეს] დადგეს მუნვე A. 8-9 ადგილს A. 9 თჯსსა] ზედა ACm, თუისსა M. ~ მას ღამესა A. რომელთა Cm. 10 თან] თან Cm. 11 განთენდა + კუალად A. განვიდა + კუალად Cm. შემდგომად – ACm. ~ მუნვე ამზასპ ACm. 12 ოვსთაგან] ოვსთა Q. სახელით ხუანხუა] რომელსა ერქუა სახელი (სახელად Cm) ხანხუა (ხუანხუა C) AmC. ურჩეულესი სპათაგან ოვსთავსა] იგი გამორჩეული იყო სპათა შორის ოვსთასა AmC. ჰოვსთასა Q, ოვსთასა M. 12-13 აღიზახნენ] აღიზრახნენ C. 13 ურთიერთსა Am. ჰირველსა A. მისულასა AM, მისვლასა Cm. მოსლვასა Q. სცა] ჰკრა A, სცა M. ამზასპ A] – mC. და³ – m. 14 განვლო AM, განვლო QmC. ზურგთა Cm. იგი] სხუანიცა m. აღმოჰკადა M. კმალი m. სხუათაცა Q, სხვათაცა Cm. ბუბერაზთა C. ბუნბერაზთა m] + კრმლითა A. 15 მოკლნა m. მოკლნა + ორნი ACm. სხვანიცა Cm. შემოიქცა და – A. შეიქცა Cm. შევიდა Cm. და¹ – mC. და³... შინა] ხოლო ქუეთნი (ქუმონი Q) განვიდეს მუნვე კართა ზედა A. ქუეთნი] ქუეთნი M. 16 მასვე] მას AMm. მყდარნი + ამზასპ Cm. ხოლო – Cm. ხოლო] და A. განიზრახეს A, განეზრახა MQ. 16-17 დასხმა ოვსთა – MQ. 17 ოვსთა + ზედა Cm. და¹ – A. გავიდა Cm. დაესხად Q] + ჟამსა განთიადისასა Cm. ოვსთა – AmC. განთენების A, განთიადსა M. ქუმონითა Q] + და A. 18 სძლია] ძალითა AmC] + თვისთა C. მისითა m. და, იოტა Q, იოტა M.

* A-ში სხვა ხელით მიწერილია: „ძე მისნი ყადანდი“. შემდეგ გადაუშლიათ.

ლეონტი მროველი

და წელსა მეორესა მოირთო ძალი სომხითით, და შეიკრიბნა სპანი მისნი ყოველნი და გარდავიდა ოვსეთს და ვერგინ წინააღმდეგა. და მოტყუენა ოვსეთი, და მოვიდა შინა განმარჯუებული.

Q9v
M88v
C38r

და შემდგომად ამისა შეექმნა სილადე და | იწყო მესისხლეობად, და მოსწყუდნა 5
მრავალნი წარჩინებულნი. და ამისთვის მოიძულა იგი ერმან ქართლისამან, და მტერ ექმნა
იგი სომეხთა და შეიყუარნა სპარსნი. |

მაშინ განდგეს ერისთავნი დასავლეთისანი ზუთნი: ორნი ერისთავნი ეგრისისანი, ერთი
ოძრჟისაც, ერთი კლარჯეთისაც და ერთი წუნდისაც. ეზრახნეს ესენი სომეხთა მეფესა და
ითხოვეს ქე მისი მეფედ, რამეთუ დისწული იყო ამაზასპისი.

10
A9v

მაშინ სომეხთა მეფე ძალითა მრავლითა წარმოემართა ქართლად და მოირთო ძალი
საბერძნეთიცა, და ეზრახნეს ოვსთაცა. ხოლო ოვსნი სიხარულით წარმოვიდეს, რამეთუ
15
C38v

მესისხლე იყო ამაზასპ მათი, და გარდამოვლეს გზაც თაკუერისაც და მოვიდეს ერისთავთა
თანა მეგრელთასა.

15
C38v

მაშინ ამაზასპ მოუწოდა სპარსთა, და მოვიდეს სპანი ძლიერნი, და შეკრიბნა ქართველნიცა,
რომელი დარჩომოდეს. მაშინ ოვსთა და მეგრელთა გარდამოვლეს მთაც მცირე, და შეკრბეს
იგინი და ერისთავნი ქართლისანი განდგომილნი, და მოვიდეს ესე ყოველნი წინაშე სომეხთა
მეფისა.

M89r
m47r

10
20

ხოლო წარმოემართა ამაზასპ, და მოეგება იგი | გუთისქევს და არავინ იპოვა ეგეოდენთა
სპათა შინა ბერძენთა | და სომეხთა, ოვსთა და მეგრელთა და ქართველთა მარტოდ მბრძოლი,
ამაზასპისი, არამედ ეწყვნეს ურთიერთას სპანი იგი, და იქმნა ბრძოლაც მათ შორის. იძლია
ამაზასპ, და ივლტოდა სპაც მისი. დაიპყრეს ქართლი და მოკლეს ამაზასპ, და მოსრეს სპაც მისი.

1 და¹] ხოლო m] – A. სომხითით + ამზასპ Cm. შეკრიბნა A. 2 გარდავიდა] განვიდა A. და² – A. მოტყუებნა Q.
3 გამარჯუებული M, გამარჯუებული Q. ~ გამარჯუებული შინა Cm. 4 და – A. ამისსა AMmC, ამისსაც Q.
შეექმნა A, შეიქმნა QM, შექნა m. მესისხლებად M. მოსწყუიდნა AMC, მოსწყუება m. 5 მრავალი m. და¹ – A.
ამისთუის AM. მოიძულეს MQmC. ქართლისამან] ქართველისამან Q. იქმნა A] + ამზასპ mC. 6 იგი] ამზასპ
Cm. შეიყუარნა] შეიყარა m. 7 განდგეს] აღდგეს MQ. ერისთავნი²] ერისთავი m. 8 ერთი კლარჯეთისაც] – MQ.
წუნდისა A. წუნდისა MQ, წუნდის m. ესენი] ესე AMQ. 9 ითხოვეს] სთხოვეს C. ქე მისი მეფედ] სომეხთა
მეფისა ქე A. ამზასპისი ACm.10 მტავლითა] მისითა A. მოირთო] მოირთნა C. 11 საბერძნეთით A, საბერძნეთითა-
ცა Mm. ოვსთაცაც Q. სიხარულითა AMm. 12 ~ მათი ამზასპ AC. გარდამოვლეს] გამოვლეს A, გარდმოვლეს m.
თაკუტრისა Q, თაკუეთისა M. 13 მეგრელთასა] ეგრისათა A, მეგრისათა MQ, მეგრელისათა m. 14 ამზასპ ACm.
სპანი] სპარსი MmC. შემოკრიბნა A. ქართუელნიცა M. 15 ოვსთ C. მეგრელთ] მეგრთა AQ, მეგრელთ C.
გარდმოვლეს m. 16 იგინი + ერთად A. ერისთავნი] ევანი M. ქართლისა m. ~ ესე ყოველნი მივიდეს A. 18
ამზასპ ACm. მოეგება A, მოეგებაც Q. იგი – A. კევსა A. იპოვა] პოვა M, პოვა Q, პოვა Cm. ეგოდენთა Cm]
+ მათ AmC. 19 შინა – MQ. და¹ – AmC. და² – CAm. მეგრთა AQ. ქართუელთ M] + შორის Qm.
მარტომბრძოლი m. 20 ამზასპისი ACm. ამზასპისი არამედ ეწყვნეს – MQ. ეწყვნეს m. ერთერთას M, ერთ
არს Q. იგი – A. და ქმნა MQ. იძლივა Cm. 21 ამზასპ AC, ამზასპნი m. ივლტოდა] იძლია AM. მისი + და A.
დაიპყრეს ქართლი და – Cm] + ცხრამეტსა A. და მოკლეს ამაზასპ და მოსრეს სპაც მისი – A. მოკლეს + მეფე
Cm. მისი + და დაიპყრეს ყოველი ესე ქართლი Cm. და² – A.

ლეონტი მროველი

და დაუტევა სომეხთა მეფემან ძე თუსი მეფედ ქართლსა, სახელით რევ, დისწული ამაზას-პისი.

C39r და ამან რევ მოიყვანა ცოლი საბერძნეთით, ასული ლოლოთეთისი, სახელით | სეფე-
ლია. და ამან სეფელია მოიღო თანა კერპი, სახელით აფროდიტოს, და აღმართა თავსა ზედა
მცხეთისასა.

A10r ესე რევ მეფე დაღაცათუ იყო წარმართი, არამედ იყო | მოწყალე და შემწე ყოველთა
ჭირვეულთად, რამეთუ სმენილ იყო მისდა სახარებად უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი და
აქუნდა რამე სიყუარული ქრისტესი.

Q10r და მან მეფობასა შინა მისსა არღარავის უტევა ქართლსა შინა ყრმათა კლვა, რომელ-
M89v სა-იგი ამისა უწინარეს და პირველ კერპთა მიმართ | შესწირვიდეს მსხუერპლად ყრმათა,
C39v არამედ ცხოვრისა და ძროხისა შეწირვა განუწესა. ამისთვის ეწოდა მას რევ მართალი. | და
m47v მოკუდა რევ, მეფე იქმნა ძე მისი ვაჩე |

5

და შემდგომად ამისა მეფე იქმნა ძე ვაჩესი ბაკურ.

და შემდგომად ბაკურისა მეფობდა ძე ბაკურისი, მირდატ.

და შემდგომად მირდატისა მეფობდა ძე მისი, ასფაგურ.

10

15

1 თუსი] მისი A, ოუისი M. ~ ქართლისა მეფედ A. ქართლს Q, ქართლად m. სახელით რევ] რომელსა სახელი ერქუა რევ A. ქართლად + დისწული ამზასპ მეფისა, რომელსა ერქუა სახელად რევ Cm. 1-2 ამზასპისი A] + მეათცხრამეტე მეფე რევ, დისწული ამზასპ (ამზასპ m) მეფისა არშაკუნიანი Cm. 3 და] ხოლო Cm] – A. ამან + მეფემან Cm. რევ – A. მოიყვანა M. საბერძნეთით] ბერძნეთი A. ლოლოთეთისა AMm, ლოლოთელისა Q. სახელით m. 4 ამან] მან A. სეფელია – ACm. მოიღო] მოიტა... A. მოიყვანა m, მოიხუნა CMQ. აფროდისტოს A, აფროდიდოს M, აფროდისტოს Q. ზედა – A. 5 მცხეთისასა + და უშვა ძე და უწოდა სახელით ვაჩე, ხოლო Cm. 6 ~ მეფე რევ Cm. მოწყალეა A. 7 სმენი A. მისდა – A, მისდა] მცირედ რამე A, მცირე რამე Cm. უფლისად Q, უფლის Cm. ჩვენისა C, ჩუენი m. იესო AQ, იესოს MmC. 9 და – A. მან] ამან ACm] + მეფემან რევ Cm. მეფობასა] მეფემან m. შინა – m. უტევა] აკრიბა A. ქართლს A. ~ კლვა ყრმათა A. კლვა – MQ. 9-10 რომელსა-იგი ... მიმართ – A. რომელსა-იგი] რომელსა-იგინი Cm. 10 ამისსა MCmQ. შესწირვიდინ A, შესწირვიდენ Cm] + კვრპა A. ყრმათა + ვიღრე იყო იგი მეფედ, არღარავინ კლვიდა ყრმათა კერპთა (ოუის A) მიმართ ACm. 11 ცხოვარსა A, ცხურისა MCmQ. ზროხასა A, ზროხისა Q. განუწესა + კერპთათვის Cm] + და Q. ამისთუესი A. ამისთუესი M. უწოდა Q. მას – ACm. რევა Q. მართალი – Q. მართალი + იყო A. 11-12 და მოკუდა რევ – Q. და + მეფობდა ესე რევ კეთილად ყოველსა ქართლისა ზედა მშვიდობით და უშვილოველად აღასრულა ცხოვრება მისი Cm. მოკუდა + ოცსა A. 12 ~ მეფე რევ Cm. მეფე იქმნა ძე მისი ვაჩე – A. იქმნა + მის წილ Cm. ვაჩე + მეოცე მეფე ვაჩე, ძე მეფისა რევისა არშაკუნიანი. 13 და მეფობდა ესე ვაჩე ყოველსა ქართლისა შინა და ესვა ძე და უწოდა სახელად ბაკურ Cm. 11-15 და მოკუდა რევ და ... ასფაგურ] და შემდგომად ამისსა მეფობდა ძე მისი ვაჩე. ოცდავორსა. და შემდგომად ვაჩესსა მეფობდა ძე ვაჩესი ბაკურ ოცდაორსა და შემდგომად ბაკურისსა მეფობდა ძე A. ბაკურისი მიდრატ ოცდასამსა. და შემდგომად მიდრატისა მეფობდა ძე მისი ასფაგურ A. ამისსა + მოკუდა მეფე ვაჩე და დაჯდა მეფედ ძე მისი, რომელსა ეწოდებოდა სახელად ბაკურ. მეოცდაერთუ მეფე ბაკურ – ძე მეფის ვაჩესი არშაკუნიანი. ხოლო იმეგვა ამან ბაკურ მეფემან ყოველსა ქართლისა შინა მშვიდობით. და უვნებელად, ვითარცა მამამან მისმან – ვაჩემა. და ჰერანდა ძე, რომელსა ეწოდებოდა სახელად მირდატ. და შემდგომად ამისსა მოკუდა მეფე ბაკურ. და მეფე იქმნა მის წილ ძე მისი მირდატ. მეოცდაორე მეფე მირდატ – ძე ბაკურ მეფისა არშაკუნიანი. და დაჯდა მეფედ ესე მირდატ და დაიპრა ყოველი ესე ქართლი, ვითარცა მამამან მისმან ბაკურ. და ესუა ძე და უწოდა სახელად ასფაგურ. და შემდგომად ამისსა მოკუდა მეფე მირდატ (შემდგომად ... მირდატ – m.). დაჯდა მეფედ ძე მისი, რომელსა ეწოდებოდა სახელად ასფაგურ. მეოცდასამე მეფე ასფაგურ – ძე მირდატ მეფისა არშაკუნიანი Cm. და¹ – A. ამისსა CMQ] ვაჩესსა A. მეფე იქმნა] მეფობდა A. 14 ბაკურისსა AM. მიდრატ A. 15 მიდრატისა A. ასფაგორ MQ.

ლეონტი მროველი

C40r

| და ამან ასფაგურ აღაშენა ციხე-ქალაქი უჯარმა. ხოლო ალექსანდრეს მეფობითგან ესე ყოველი მეფენი მეფობდეს ქართლს და იყვნეს კერპთმსახურ. და ესე ასფაგურ იყო უკანაოსკნელი მეფე ფარნავაზიანთა ნათესავისა.

A10v
m48r

და ამის ზე მეფე იქმნა სპარსეთს ქასრე ანუშირვან სასანიანი, რომელმან მოსრნა მეფენი აჟღალანიანნი, რომელ იცნობების არდაშირობით, ვითარცა წერილ არს | ცხორებასა 5 სპარსთასა.

C40v

M90r

| ხოლო სომხითს მეფე იქმნა კოსაროს. და მან კოსაროს, სომეხთა მეფემან, უწყო ბრძოლად ქასრე მეფესა სპარსთასა, და შეეწეოდა მას ასფაგურ, მეფე ქართველთა. და ამან ასფაგურ განუხუნის კარნი კავკასიანთანი, და გამოიყვანნის ოვსნი, ლეგნი და ხაზარნი და მივიდის კოსაროს მეფისა თანა სომეხთა ბრძოლად სპარსთა. და პირველსავე შესლვასა 10 სპარსეთად ეწყო რად მეფე სპარსთა, აოტეს იგი და მოსრეს სპარსთა მისი კოსაროს და ასფაგურ სპითა მათითა. და მიერითგან ვერდარა წანა-აღუდგა ამათ მეფე იგი სპარსთა. და განამრავლეს შესლვად სპარსეთად და ტყუენვად სპარსეთისა. ხოლო დაესრულნეს მეფენი ქართლისანი ფარნავაზიანნი.

C42r

| 10 აგვის 15

ქართლს უეპონლვად სპარსთად და გევორგად მირიანისი

ხოლო ვითარ იოტეს სომეხთა და ქართველთა და ჩრდილოეს ნათესავთა მეფე სპარსთა და განამრავლეს შესლვად სპარსეთს და ოკრებად მისი, და ვერდარაოდეს წინა-აღუდგა სპარსთა მეფე, მაშინ მეფემან სპარსთამან, მწუხარებითა შეპყრობილმან, მოუწოდა მთავართა

1 და – M. ასფაგურ – A. ხოლო – A. 2 ქართლსა m] – A. იყუნეს Mm. კერპთმსახურნი ACm. აფსაგურ A. იყო + აფსაგურ A. 3 უნგანასკნელ A. 4 და – A. ამის] მის Cm. ზე] ძე M. ქასრე MQ. ანუშარვან AMQ. 5 აჟაღანიანი QM. 7 ხოლო] მაშინ A. კოსაროს¹ რომელსა სახელი ერქუა კოსარუო. ამან A. კასრო¹⁻² M. 8 ასფაგორ M. და² – A. ამან + ამან A. მან M. 9 ასფაგორ M. განახუნის A. გამოიყუანნეს M, გამოიყვანნეს Q, გამოიყუანის Cm. 10 კოსარო AC, კასრო MQ, კოსრო m. მეფესა MQ, მეფესთანა Cm. სომეხთადესა] – AmC. პირველსა A. შესულასა AM, შესვლასა C. 11 რა M] – A, რად] მეფე m, სპარსთა Q, ქასრე C. მეფესა სპარსთასა და A. სპარსთა + და C. 11-14 იგი და მოსრეს ... ფარნავაზიანნი] ამათ მიერითგან ვერა ოდეს წინა აღუდგა და განამრავლეს შესულა სპარსეთად წარტყუენვად A. 11 სპა MQ. 11-12 ქასრო MQ. კოსაროს ... მათითა – mC. 12 ვერდარად Cm, ვერარად Q. წინააღუდგად Q. სპარსთა CMmQ. 13 შესლუა M. სპარსეთს Cm. ტყუცნვად Q, ტყუენვა Cm. ხოლო + ამიერითგან Cm. 14 ფარნავაზიანნი + და სომეხთ მეფის ძენი Cm. 15 თავი მეოთხე. შემოსულა სპარსთა ქართლს. მეფობა მირიანისი ქასრეს ძისა A. ქ. თავი. სხვა შემოსულა სპარსთა ქართლად. მეფობა მირიანის ქასრეს ძისა C. ქართლისა შესულა (შესლვა m) სპარსთა და მეფობა მირიანისი Mm*. 16 ქართლისა შესლვად სპარსთა და მეფობად მირიანისი Q. 17 ხოლო – AC. აოტეს C. და – A. ქართულთა M. ჩრდილოს Q] ქართლოს M. ნათესავი MQm. 18 აოკრებად m. მისი] სპარსეთისა A. ვერდარაოდეს] ვერაოდეს C. ვერარად Q] + ოდეს Q. წინა აღუდგად Q. 19 ~ მეფე სპარსთა AC. სპარსთ m. სპარსთამან + მწუხარებითა შეპყრობილმან + სავსემან მწუხარებითა AC. შეპყრობილმან – A. მოუწოდა – m.

* მინაწერი: „დმერო, აკურთხე დედოფალი მარიამ დღეთა შინა სიგრძისა მისისათა, ამინ“.

ლეონტი მროველი

M90v
Q10v
m48v
A11r
C42v
5
სოფლებისათა, პიტიახშთა და ერისთავთა სოფლებისათა, და ყო განზრახვად და ეძიებდა |
ღონესა ბოროტისა მის მოწევნულისასა. | და აღუთქუმიდა ნიჭისა დიდსა და პატივსა,
რომელმან უძლოს და უძიოს ღონე შურისგებისად. ხოლო იყო კრებულსა მას შორის
წარჩინებული მთავარი, სახელით ანაკ, ნათესავისაგან კოსაროს სომეხთა მეფისა. აღდგა იგი,
წარმოდგა და თქუა: „ოტებულ არს სპად ჩუენი კოსაროს სომეხთა მეფისაგან, აწყუედილ
არიან მჯედარნი ჩუენნი, და დასდებია შიში და ძრწოლად მათი სპარსთა ზედა, და
განძლიერებულ | არიან იგინი, და ვერ ძალ-გკც წინააღდგომად მათდა. და აწ ესე არს
განზრახვად ჩემი, რათა მშკდობითა და ვედრებითა და ხარკისა მიცემითა დავამშკდოთ
კოსაროს მეფე“.

ხოლო ესე, რომელ თქუა ანაკ, არა გულითა თქუა, არამედ სიმრავლესა მას უფარვიდა
გულისა მისისა განზრახვასა, მიეახლა მეფესა და ჰრქუა თუსაგან, ვითარმედ: „არა ესე არს
განზრახვად ჩემი, რომელ ვთქუ, არამედ ღირს-მყავ მარტოდ შენ წინაშე ზრახვად, და
ვაუწყო მეფობასა შენსა გულისა ჩემისა განზრახვად“. მაშინ წარჩინებულთა მათ იზრახეს
თუს-თუსად წინაშე მეფისა და წარვიდეს.

A11v
10
„და შემდგომად მისაღა მოუწოდა ფარულად | მეფემან ანაკს, და ჰრქუა მეფესა ანაკ: „ცხოვნდი, მეფეო, უკუნისამდე, მე გიძიო ღონე შურისგებისად კოსაროოს ზედა ესრეთ,
რათა წარვიდე მე მის თანა დედა-წულითურთ ჩემით, და მომენდობის იგი ნათესავობი-
სათუს. და სუემან შენმან მოავლინოს კეთილად, მოვკლა მეფე იგი და დავდვა თავი ჩემი
შენთუს“. სთნდა | განზრახვად ესე მეფესა.

C43r
15

1 სოფლისათ A. პიტიახშთა – A, პიტიახშთა MQ] პატიოსანთა m, პატრთა C. სოფლებისათ² – A. ეძებდა Q.
2 ღონესა] ღონებასა m. ბოროტსა AC. მის – A. მოწევნულსა A. აღუთქმიდა MQ. 3 რომელ A. და უძიოს –
AC. იყო – Am. შორის + იყო A. 4 წარჩინებული + ერთი AC. მთავარი – C. ანაკ] ანკა MQm. კოსორისა
A, კასორ C, კასორ MQm. სომეხთ Mm. მეფის M. აღდგა – C. აღდგად Q. 5 წარმოდგად Q. კოსორ AC, კასორ
MQm. სომეხთ m] – Q. აწყუედილ Q. 6 ჩვენნი Cm. და¹ – M. ~ ძრწოლა და შიში C. მათ m. და² – C.
7 განძლიერებლ A. იგი C. გვიც MmC. წინააღდგომა Mm. და² – AC. 8 მშეიდობითა A, მშეიდობითა MmC.
ვედრებისა A. ხარკის Am. დავამშეიდოთ A, დავამშეიდოთ MmC. 9 კოსორ AC, კასორ MQm. 10 ხოლო – AC.
ანკა MQm. 11 მისისასა Mm. განზრახვა Mm, განზრახვა Q. მითახლა Mm. თქუა A, თქუა C, ჰქუა Mm. თუსაგან
ვითარმედ – ACm. თუსაგან Qm, თუისგან M. ვითარმედ] უწყოდეთ, უწყოდეთ, მეფეო, რამეთუ C. არამ Q.
11-12 არა ესე არს განზრახვად ჩემი] არა ესე უწყოდეთ, რამეთუ ესე არს განზრახვად ჩემი A. 12 რომელ ვთქუ – C.
მარტო C. ჩემი ... ვაუწყო] გაუწყო C. მეფობასა შენსა გულისა ჩემისა განრახვად – C. მარტოდ – AQm.
არამედ] ვითარმედ A. ~ ზრახვად (განზრახვა Mm) შენ (შენს m) წინაშე AC. 13 შენსად Q. გულის ზრახვა ჩემი A.
იზრახეს m. 14 ... თუისად A. თუის-თუისად M, თუის თუისად C, თუის თუისად m. და – C. 15 და შემდგომად
მისაღა მოუწოდა ფარულად – A. და შემდგომად მისაღა] მაშინ C. მისსაღა MQm. მისაღა – C. ~ ფარულად
მოუწოდა C. ანკას MmQ. რქუა A, ჰქუა M, ჰქუა C, ქუა m. მეფესა ანაკ] ანაკ მეფე A. მეფესა] მეფეო Cm.
ანაკ – C. ანკა m. 16 ცხონდი Cm. ~ მეფე ცხოვნდი A. მეფეო – AC. გიძიო] გიძიო Q. შურისგებისა – C.
კოსორს A, კასორს MmQ, კასორს C. ესრეთ – AC. 17 რათა – AC. წარვედ Mm. მე მის თანა – A. მე – C.
მისთა Q. დედაწულით ჩემითურთ A. ჩემით] ჩემითურთ C. და + მე CQm. მამენდობის Cm. 17-18 ნათესაობი-
სათვის A. ნათესაობისათუის Cm. 18 სვემან C, სუშმან Q. მოავლინონს m. კეთილად + და AC. მოეკლად Q.
მეფე – C. დავდვა m. 19 შენთუის AM. შენთვის Cm. სთნადა m.

ლეონტი მროველი

და მოკლეთა დღეთა წარმოვიდა ანაკ და ძმად მისი დედა-წულითურთ რეცა განდგო-
m49r მილად სპარსთა მეფისაგან და | მოვიდა საზღვართა სომხითისათა, ქალაქისა, რომელსა
სახელ-ედების ხიხალა, საზამთროთა ადგილთა სომებთა მეფისათა.

ხოლო იხილა რამ მეფემან კოსაროს, დიდითა პატივითა შეიწყნარა იგი, რამეთუ
ყოვლითავე სიმარჯუთა მოსლვასა მისსა აჩუენებდა სარწმუნოდ, და ხედვიდა მეფე ყოველთა
M91v 5 სახლეულთა მისთა მის მიმართ. მაშინ მისცა მეფემან პატივი, მეორედ მისა საყდარსა
აღიყვანა.

A12r სიხარულით და განსუენებით დაყვნეს რამ დღენი ზამთრისანი, და მოიწივნეს დღენი
Q11r ზაფხულისა არისანი, და განდიდნეს მდინარენი, წარვიდა მუნით მეფე და მოვიდა | ქალაქისა
არარატსა და განმზადებულ იყო კოსაროს მეფე შესლვად სპარსეთად. 10

C43v მაშინ დღესა ერთსა განვიდა მეფე ნადირობად, და განჰყვეს ანაკ და ძმად მისი და
იპყრნეს მახულნი ლესულნი ფარულად საწუმარსა ქუეშე სტოედსა, და პოვეს ჟამი და
მოკლეს მეფე და ივლტოდეს. ხოლო დევნა უყვეს მთავართა სომხითისათა, და მოქუსწრეს
ვიეთმე კიდსა ზედა და რომელთამე – ფონსა ზედა, და მოსრნეს იწროსა მას შინა ყოვლით
ნათესავით მისითურთ. და ვერდარა წარვიდეს თუნიერ მათსა. ხოლო დაშოუს ორნი შვილნი
მათნი და განარინეს მამამბუძეთა მათთა, რამეთუ წარიყვანა ერთმან საბერძნეთს, ხოლო
მეორემან – საზღვართა სპარსეთისათა.

1 მოკლე დღეთა] შემდგომად მცირედისა ჟამისა C. ანკა MmQ. დედა-წულითა მათთა A. რაეცა m. 1-2 განდგომად
AC, განდგომლად Q. 2 საზღვართა M. სომხეთსათა A] + და m. 3 სახელ-ედების] რქეიან A, პქეიან C.
სახელდების m. ხიხალა] ხილახილა A, ხლიხილა C, ხალხაითა Mm. ხალხთა Q. მეფეთასა A. 4 ხოლო – AC.
იხილავ Q. კოსორო A, კასორ M, კასორ mQ. შეიწყნარავ Q. იგი – C. 5 ყოვლითა AM,
სიმარჯუითა m. მისლვასა A. მოსულასა MC, მოსულ არს m, მოსლვასავ Q. მისსავ Q. ~ სარწმუნოდ აჩუენებდა
AC. აჩუენებდა Q. მეფე + რამეთუ AC. ყოელთა C. 6 სახლეულითა Q. მის] მისდა C. მის მიმართ] მიემართ A.
მისთა მისად C. მიმართ] მოემართა C. მისცა + მას C. ~ მეფემან მისცა A. ~ პატივი მეფემან C. მისსა CM. მეორედ]
მეორე დიდი A. მისსა AMQ. საყდართა A, საყდარსავ Q. 7 აღიყვანა M, აღიყვანავ Q. 8 სიხარულითა m.
განსუენებით + და C. განსვენებით m, განსუცნებით Q. დაყუნეს A, დაყვეს C, და იყუნეს Mm, და იყუნეს Q. რად] 15
მუნ მოიწინეს C. 9 ზაფხულისა არისანი] ზაფხულისანი AQ. არისანი MQm. წარვიდა მუნით] წარმოვიდა მეფე A.
~ მეფე მუნით C. მოვიდა] მივიდა C. ქალაქსამ Q. 9-10 ~ არატსა ქალაქსა AC. 10 არარატსა] არატსა AC,
არარატისასა m, არამერატსა Q. კოსორ A, კასორ M, კასორ mQ. მეფე + კუალად AC. შესლვად] და შევიდა Mm.
სპარსეთს A. 11 მაშინ – C. მეფე – C. გაპყვეს AC, განიყუეს M, განიყვანეს m] + თანა AC. ანკა MmQ. 12 იპყრეს
MQ. მახუილნი AC, მახუილნი Mm. საწუმარსა AMC. საწუმარსა m. ქუეშე] შინა A. სტეოდეს MmQ, სტეოდსა
C] – A. პოეს C. ჟამი] დრო AC. და² – C. 13 დევნამ Q. უყვეს Mm. და² – AM. მიუსწრეს AC. 14 ვიეთმე] ვითმე
MQm. ზედა¹ – AC. რომელთამე + მოუსწრეს AC. ზედა² – AC. მოსრნეს] დაიწყედინეს A, აწყეიდნეს C. იწროსა] 10
იწყოს Mm. მას – AC. 14-17 ყოვლითა ნათესავით მისითურთ ... სპარსეთისათა] და ვერვინ წაუკიდა და მოკლნეს
იგინიცა. და მოსრნეს ყოველნი ნათესავნი მისნი, თუინიერ დაშოუს ორნი შვილნი მათნი, აღიხუნეს მამა-მბუძეთა
მათთა. ერთი შეივლტოდა საზღვართა საბერძნეთისათა, მეორე საზღვართა სპარსეთისათა A.

და ვერდარა წაუკიდეს. მოკლნეს იგინი და მოსწყუიდნეს ყოელნა ნათესავნი მათნი, თუინიერ დაშოუს ორნი
შვილნი მათნი, აღიხუნეს მამა-მბუძეთა მათთა. ერთი შეივლტოდა საბერძნეთისა საზღვართა და მეორე საზღვართა
სპარსეთისათა C. 15 მისითურთ M. ვერარა Q. თუინიერ M. მათისა M. ხოლო] რომელ MQ. 16 განრინნეს Q. მამა Q.
წარიყუანა Mm. ერთმან + მან Q. ხოლო – Q. 17 საზღვართა M.

ლეონტი მროველი

m49v და ვითარცა ესმა ჰამბავი ესე სპარსთა მეფესა ქასრეს | სასანიანსა, აღივსო სიხარუ-
M92r ლითა და წარმოემართა ყოვლითა ძალითა თუსითა და მოვიდა პირველად სომხითს და
დაიპყრა სომხითი, მოსრა და ტყუე-ყო ყოველი ნათესავი სომეხთა მეფისამ, ხოლო ერთი ძე
კოსაროს მეფისამ, ყრმამ მცირე, შეივლტოდა საზღვართა საბერძნეთისათა, სახელით
თრდატ, და იზარდებოდა მუნ.

A12v მაშინ ვითარცა დაიპყრა სომხითი სპარსთა მეფემან, და შემოვიდა ქართლად. და
წარვიდა ასფაგურ, | ქართველთა მეფე, ოვსეთს, რახთამცა მოიმატნა ოვსეთით სპანი და
განამაგრნა ციხე-ქალაქი. ხოლო რაჟამს შევიდა ასფაგურ ოვსეთს, ეწია სიკუდილი და
მოკუდა მუნ.

C44r და არა ესუა ამას ასფაგურს ძე, არამედ ესუა ასული ერთი. მაშინ შეკრბეს ერისთავნი 10
ყოველნი ქართლისანი მცხეთას ქალაქსა შინა სპასპეტისა თანა, რომელსა ეწოდებოდა
სახელად მაიუან, ზრახვა-ყვეს სავსეთა მწუხარებითა და თქუეს: „არა ვაუფლოთ გულთა
შინა ჩუენთა მწუხარებამ, რახთა არა მოგუელოს გონიერებამ, გარნა ვიძიოთ ღონე ჭირთა
და განსაცდელთა ჩუენთათუს“. მაშინ თქუა მაიუან სპასპეტმან: „უკუეთუმცა იყო ჩუენ თანა
ძალი ეზომი, რომელ ჩუენმცა მეასედთა სპარსთა შევესწორებოდეთ, და-მცა-ვსხენით თავნი 15
ჩუენნი სიკუდილად და წინა-აღუდეგით მათ, და თუმცა დარჩომილ იყო მკადრი მეფობისა
ჩუენისამ, ანუმცა ნათესავი მეფეთა ჩუენთამ, რომელიმცა ღირს იყო მეფობასა, დავდეგით-
Q11v მცა ციხე-ქალაქთა შინა, | და-მცა-ვსხენით თავნი ჩუენნი სიკუდილად, და ვჭამეთმცა ქორცი
კაცისამ, ვითარცა პირველ მამათა ჩუენთა, არამედ უამსა მოწევნადსა ესრეთ მოუვლენიეს,
A13r რამეთუ სპარსთაგან მოიკლა დიდი იგი მეფე სომხითისამ, და წაღებულ | არს სომხითი, 20

---

1 და – AC. ამბავი M. ანბავი m] – AC. ესე – AC. ქასერს M. სასანიანსა] სასნესა Mm. სასნენსა Q. სასნაინსა C.
1-2 აღივსო სიხარულითა – A. 2 წარმოემართნებ MmQ. თუსითა] მისითა AC. თუისითა M. და – AC. სომხეთს
MQ. და³ – A. 3 დაიპყრამ Q. ტყუე Q. ყოველი – Q. მეფეთა MCmQ. 4 კოსორ A. კოსარო C. კასრო
MmQ. ~ მცირე ყრმა AC. მცირედ Mm. მცირედი Q. საზღუართა M. 5 ~ და მუნ იზარდებოდა (იზრდებოდა C),
რომელსა ერქუა თრდატ AC. სახელით თრდატ (თარდატ Q) მეფე (- Q) და იზრდებოდა მუნ MQ. 6 სპარსეთი
სომხთა მეფემან A. ~ სპარსთა მეფემან სომხითი C. და შემოვიდა ქართლად – AC. 7 ასფაგორ ACMmQ.
ქართველთა M. ქართველო t. მოემატნა Q. ~ სპანი ოვსეთით AC. 8 გაამაგრნა AC. განამაგრა m. ხოლო – AC.
ასფაგორ MmQ] – AC. ოვსეთად A. 10 და – AC. ~ ამას ასფაგურს არა ესუა ძე AC. ასფაგორს MmQ. ესუა –
AC. ~ ასული ესუა Q. 10-11 ~ ყოველნი ერისთავნი AC. 11 რომელსა – Q. ეწოდებოდა] ერქუა AC, ეწოდა Q.
12 სახელად – A. მაეუან AC. მაიზან Mm. ზრახვად Q. ყუეს M + ერთბამად A. 13 შინა – AC. ჩუენთა A. ჩვენმცა
m] + ზედა CQ. მოგუილოს A] + ჩუენ C. გონიერობა A. გარნად Q. 14 ჩუენთათუის AC, ჩუენთა MmQ. მაეუან AC.
უკეთუმცა AQ. ჩუენ თანა – A. 14-15 ~ ძალი ჩუენ თანა C. ესე ოდენი A. ესე ეზომი M. 15 რომელ – AC,
რომელსა MmQ. ჩუენცა A, ჩვენმცა m. მესამედთა AC. ~ სპარსთა მესამედთა A. შევესწორებოდი A, შევსცუდე-
ბოდით C. დავმცავსხენით A, და-მიტცავსხენით C, დამცავისხენით MmQ. 16 და წინა-აღუდეგით ... სიკუდალად – C,
წინა-აღუდეგით Mm. დარჩომილ – A. დარჩომილ იყო მეფისა ჩუენისა AC. 17 ჩვენისა m. ანუმცა] ანუ AC.
რომელ A, რომელიცა Q. 17-18 დავდეგითუკა A, დავდეგითმცა C, დავდეგითმცა MQ, დავითგითმცა m. 18 დავსხენი-
თმცა AC, დამცავისხენით Mm, და დავისხეთ Q. ჩუენნი – A. 19 პირველად A. უამსა – A] არამედ უამთა
მოწევნისა ესრეთ მოუვლენე Q. ~ უამსა მოწევნადსა C. უამთა მოწევნისა MmQ. ესრეთ – C. მოუვლენია AC,
მოუვლენე MmQ. 20 რამეთუ – AC. ~ მოიკლა სპარსთაგან A. მოიკლამ Q. სომხითს C. და – A.

ლეონტი მროველი

		რომელსა ეკიდა სამეფო ჩუენი, და აღულია პირი მისი სპარსთა მეფესა შთანთქმად ყოვლისა ქუეყანისა. და არავინ არს ჩუენ თანა წინააღმდეგომი მისი, და დარჩომილ არს ერი ჩუენი ობლად, ვითარცა ცხოვარნი უმწყემსონი. ხოლო აწ ესე არს განზრახვად ჩუენი, რადთა მივეგებოდით წინა მეფესა ჩუენსა და ვევედრნეთ, რადთა შეპროს ცოლად ძესა მისსა ასული ასფაგურ მეფისა ჩუენისად, და ვაუწყოთ ქალისა მის ნათესაობად ნებროთიან- თა და დიდებულთა არშაკუნიანთად და მეფეთა ჩუენთა ფარნავაზიანთად, და ვითხოვოთ მისგან დამჭირვად სჯულსა ზედა მამათა ჩუენთასა და არა აღრევად ჩუენ თანა სპარსთად და წარჩინებულად პყრობად ჩუენი. და ნუუკუე შეიწყნაროს ვედრებად ესე ჩუენი და ყოს ესე ყოველი ჩუენ ზედა. ხოლო უკუეთუ სჯულსა მამათა ჩუენთასა მიგვლებდეს და ჩუენ ზედა სპარსთა წარჩინებულ-პყროფდეს და ნათესავსა მეფეთა ჩუენთასა აღმოსწყუედდეს, სიკუდილი უმჯობეს არს თავთა ჩუენთათვს, ვიდრე მოწევნად ამისი ჩუენ ზედა. არამედ დავსხნეთ თავნი ჩუენნი ციქეთა და ქალაქთა შინა და მოვსწყდეთ ყოველნი“.	5
A13v		მაშინ სონდა განზრახვად ესე მაიჟან სპასპეტისად ერისთავთა მათ და წარგზავნეს მოციქული წინაშე სპარსთა მეფისა და მოაქსენეს ესე ყოველი, რომელი განეზრახა.	10
M93v		ხოლო გამოიკითხა სპარსთა მეფემან პირველად ქალაქისა მცხეთისად, და უთხრეს სივრცე და სიგრძე მისი და მახლობელობად ხაზართა და ოვსთად. და კუალად გამოიკითხა გუარ-ნათესავობად ასფაგურის ასულისად, და აუწყეს ნათესაობად ნებროთიანთა და არშაკუ- ნიანთა და ფარნავაზიანთად, რომელი-ესე კეთილად სონდა სპარსთა მეფესა და შეიწყნარა ვედრებად იგი ქართველთად, რამეთუ თუთუა უმჯობესად და უკეთესად გამოირჩია მცხეთას დასუმად ძისა მისისად მეფედ. რამეთუ ყოველთა ქალაქთა სომხითისა და ქართლისა, რანისა	15
C45r		20	

1 მისი – CMQ. მისი სპარსო მეფესა] მეფისად შთანთქმად Qm. შთანთქმად + სპარსო QM. მეფეთა A. 2 და¹ – AC. ჩუებ თანა – AC. არს ერი] ვართ AC. ჩუებ AC. 3 ცხვარნი m. უმწყსონი Mm. ხოლო – AC. ჩუენი] ჩემი AC. 4 მივეგებოდით] მოვაგოთ A, მივეგბოთ C, მივეგბოდეთ MQm. წინა + სპარსო C. წინა + მეფეთა სპარსოსა მორჩილება და ვითხოვოთ მისგან წყალობა და ძე მისი მეფედ ჩუენდა A. ჩუენსა – C. ვევდრნეთ] ვითხოოთ მისგან წყალობა და ვითხოოთ ძე მისი მეფედ ჩუენდა C. შერთოს AMm. 4-5 ~ ძესა მისსა ცოლად A. 5 ~ მეფისა ჩუენისა ასვაგურისი (ასვაგორისი C) AC. ასვაგორ MQm. და – AC. ქალისა – C. მის] მას C. 5-6 ნებროთიანთა] ქართლოსიანთა და ნებროთიანთა C. ნებროთანთა A. 6 დიდებულობით C. არაბაკუნიანთა MQ. და მეფეთა ჩუენთა ფარნავაზიანთა და – A. ვითხოოთ C. 7 დამჭირველობა Mm, დამჭირველობად Q. ~ ჩუებ თანა არა აღრევა AC. და² – AC. 8 ნუ კუმ Q. ესე – A. ჩვენი m. 9 ყოელი C. ხოლო] და AC. უკეთუ ACMQ. მიგუიღებდეს AC, მიგვიღებდეს Mm. 10 სპარსო – C. ნათესავთა M. ჩვენთას m. მოსწყუდეს A, ამოსწყუდეს C, აღმოსწყუდეს Q + მაშინ AC. 11 ჩუენთათვის ACM, ჩვენთათვის m. მოწევნად] მონახვასა ესე ვითარისასა AC. ამისი ჩუებ ზედა. არამედ – AC. დავსხნეთ] ვისხნეთ MQm. 12 ჩვენნი m. ციხე C. და¹ – C. და² – MQm. მოვსწყდეთა A. ყოელნი C. 13 მაშინ – C. სიხდა ... ერისთავთა მათ] ეწამნეს ყოველნი ერისთავნი ზრახვასა მაჯუნისა A. მაშინ სიხდა... ერისთავთა მათ] ზრახვასა მაეუან სპასეტისასა C. განზრახვა MQm. სპასეტისა MQm. 14 მოახსენეს MQm. რომელ AC. 15 გამოიკითხად m. 16 სიგრძე] სიმაგრე AMC. და² – MmQ. გამოკითხა Q. 17 გუარ-ნათესავობა] გუარი AC, გუარნათესაობა Mm, გუარნათესავობად Q. ასვაგურისა A, ასვაგორის MC. უწყეს] უთხრეს AC. 17-18 არშაკიანთა ACM, არბაკონიანთა M. და¹ – A. 18 რომელი-ესე – AC. კეთილად] კულად M. 19 ვედრევრება A. იგი – AC. ქართულთა M. თუითვა AMCm. უმჯობესი MmQ] – AC. გამოარჩია ACQ, გამოერჩია Mm. 19-20 მცხეთას დასუმად] და მას უასმა დასმა A, დასმა AMm, დასუმა CQ. 20 მისისა AMmQ] თუისისა C. სომხითისა A, სომხითისათა MmQ. და – A. ქართლისათა C] + და AM. რანისა] არანისა MQ.

ლეონტი მროველი

m50v და მისკერძოდ სა ყოვლისა უფრო მაღარისად და უმაგრესად გამოარჩია, და | მახლობელად
Q12r ჩრდილოთა მტერთა | რამთა პპრძოდის მუნით და იპყრობდეს ყოველთა კავკასიანთა.
M94r აღუსრულა ყოველი სათხოველი ქართველთა და მისცა ყოველსა ზედა ფიცი და აღთქმა, და მოვიდა მცხეთას. და მიეგება მაიუან სპასპეტი და ყოველნი ერისთავნი ქართლისანი.
A14r მაშინ მოიყვანეს ასული ასფაგურ მეფისად, სახელით აბეშურა, და შეპრომ | იგი ძესა 5
თუსსა სპარსთა მეფემან, რომელი-იგი თანა ჰყვა წლისა შვდისად, შობილი მქევლისაგან
თუსსა, რომელსა სახელ-ედებოდა სპარსულად მიპრან, ქართულად მირიან.
C45v ესე | მირიან იგი არს, რომელმან უამსა სიბერისა მისისასა იცნა ღმერთი დამბადებელი
და შეიწყნარა სახარებად მოციქულთა წმიდისა ნინომ მიერ და იქმნა აღმსარებელ
სამებისა და თაყუანისმცემელ ჯუარისა პატიოსნისა. 10

ხოლო აწ ვაკენოთ ცხოვრებად მირიანისი, ძისა ქასრე არდაშირისი.

და ვითარცა შეიწყნარა მეფემან ქასრე ვედრებად ქართველთა და შეპრომ ძესა
მისსა, მირიანს, ასული ქართველთა მეფისად და მისცა მეფედ. და დასუა მცხეთას და მისცა
ქართლი, სომხითი, რანი და მოვაკანი და ჰერეთი.

და იყო მირიან მაშინ წლისა შვდისად, და თანა ჰყვა მაშინ მეფესა დედად მირიანისი, 15
M94v და არა დაუტევა იგი მირიანის თანა, რამეთუ ფრიად უყუარდა დედად იგი მირიანისი,
ვითარცა თავი თუსი. არამედ დაუტევა მამამბუძედ და განმგებელად წარჩინებული ერთი,
m51r სახელით მირვანოზ. და დაუტევა ორმეოცი ათასი | მქედარი სპარსი რჩეული. და არა
A14v დასხნა ქართლისა საზღვარსა სპარსი იგი | ფიცისა მისთუს, რომელ ჰუცა ქართველთა,
არამედ დასხნა ჰერეთს და მოვაკანს და სომხითს. ხოლო უბრძანა მირვანოზს, რამთა 20
C46r სპარსთა მათგან რჩეული შვდი ათასი | ყოვლადვე ქალაქსა შინა იპყრას მცველად ძისა
მისისა. და ესრეთ დაეზავა ქართველთა, რამთა კარნი, ციხენი და ქალაქი ყოველნი იპყრნეს

1 და¹ – A. კერძოს A. ყოვლისა + და MmQ. ყულასა C. და³ – A. 2 ბრძოდეს A] + მათ A. ყოელთ C. კავკასიათ Q. 3 აღსრულა AC. ყოელი C] + იგი C. ქართველთა Q. აღთქმა Q. აღთქმა A. 4 მივიდა C. მიეგბაი Q. მაეუნ AC. ყოელნი C. 5 მოიყვანეს Mm. ასფაგორ MCmQ. [სახელით] სამშუილი A. სამშუილდით C. აბეშურა] აბეშურა M, აბეშორა mQ. [სახელით] სამშუილდით, რომელსა ერქა აბებურა C. 5-6 ~ იგი სპარსთა მეფემან ძესა თუისსა (თუსსა Q) ACQ. 6 რომელ A. იგი – C] + მაშინ Q. ჰყა მუნით A. შეიდისა A, შეიდისა M, ~ შეიდისა წლისა AC. შობილი] ნაშობი AC. მქევალისა A, მქევლისა C]. 7 თუსისა – A. სახელ-ედებოდა] ერქა AC. მირან A, მიპრან C, მირვან Mm] + და A. მირიან Q] + ხოლო C. 8 იცნად Q. 9 და¹ – C. შეიწყნარა Q. და² – AC. აღმსარებელ + წმიდისა A. 11 ხოლო – AC. ვახსენოთ Mm. ცხორება AC. მირიანის AMmQ. ძისა Q. არდაშირისა AC, არდაბირისი] + სასანიანისა AC. სასანიანის Q. 12 და] ხოლო Q] – AC. ქართულთა M. შერთო Mm. 13 მირიანს – C. ქართველთ m. მეფისა AMmQ. და¹ – C. და² – C. ~ და დასუა მეფედ A. მისცა + ქართველთა C. მეფედ + ძე მისა C. დასუა Q. 13-14 და მისცა ქართლი C. სომხით – MQ. მისცა ქართლი, სომხით – Q. ჰერეთი] ერქო A] რეთი MmQ. და¹ – A. 15 მაშინ – AC. შეიდისა ACm, შეიდისა M. თანაჰუა Mm. ჰევ Q. მაშინ + ქასრე C. 16 დაუტევად Q. მირიანს A. რამეთუ] რომელი C. ფრიად – AC. დედა AMmQ] – C. მირიანის – C. 17 თუისი AMmQ. დაუტევა] დააყნა C. განმგებლად C, გამგებლად m. 18 სახელით მირვანოზ] რომელსა ერქა (+ სახელად C) მირვანოზ AC. მირვანოზს M, მირვანოს mQ. ორმოცი ACQ. არად Q. 19 საზღვართა C. მისთეის AC. რომელი C. ფუცა MmQ] ფიცებულ იყო AC. ქართველად A. ქართულთა M] + და C. 20 ჰერეთს] ჰერეთს A. ერეთი MQ, მოვანს AC. ხოლო] და AC. მირავანოზს M, მირავანოს Q. 21 მათგან AMC. შეიდი AC, შეიდი Mm. შვდა Q. ათასი + მქედარი AC. ყოლადვე C] – A. ქალაქსა Q. შინა] მიგან C] – Q. იპყრნა Mm, იპყრნა Q. მცუელად M. 22 დაეზავ A, დაეზავ m. ქართველთ A, ქართულთ M] + და AC. რათა MQ] – AC, რამთა] + და A. კარნი] და A. და² – A. იპყრნის C.

ლეონტი მროველი

ლაშქრითა სპარსითა, და სხუად სიმრავლე სპარსთად არა იყოს ქუეყანასა შინა ქართლისასა აღრეულად.

„და იყოს შვილი ესე ჩემი ორსავე სჯულსა ზედა: მამათა ჩუენთასა – ცეცხლისმსა-ხურებასა და თქუენთასა – კერპთასა“. რამეთუ პირველ ამას ზედა მოეცა ფიცი.

და წარვიდა მეფე და აღიხუნა და დაიმორჩილნა ყოველნი ქევნი კავკასიანთანი, და 5
Q12v დასხნა ყოველგან მთავარნი, და უბრძანა | მათ ყოველთა, რახთა იყვნენ მორჩილ ძისა
M95r მისისა მირიანის, და უბრძანა მირიანის, ძესა თუსსა, და მირვანოზს, მამამბუძესა მირიანისსა,
რახთა ჰბრძოდიან ხაზართა, და წარვიდა თუთ სპარსეთადვე. ხოლო ამან მირვანოზ,
მამამბუძემან მირიანისმან, ჰმატა ყოველთა სიმაგრეთა ქართლისათა და უმეტეს ყოველთასა
მოამტკიცნა ზღუდენი ქალაქისა ნეკრესისანი. 10

და აღიზარდა მირიან მსახურებასა მას შინა შკდთა მათ კერპთასა და ცეცხლისასა. ა15r
ხოლო შეიფუარნა ქართველნი, და დაივიწყა ენად სპარსული და ისწავა ქართული, და ჰმატა
C46v შემკობად | კერპთა და ბომბონთად. და კეთილად იპყრნა ქურუმნი კერპთანი და ყოველთა
m51v მეფეთა | ქართლისათა უმეტეს აღასრულებდა მსახურებასა მათ კერპთასა, და შეამკო
საფლავი ფარნავაზისი. ხოლო ესე ყოველი ქმნა სათნოებისათუს ქართველთადსა, და კეთი-
ლად იპყრნა ქართველნი ნიჭითა და ყოვლითავე დიდებითა. შეიფუარეს იგი ქართველთა
უმეტეს ყოველთა მეფეთასა. და მეფობდა ესრეთ მირიან მცხეთითგან აღმართ ქართლს,
სომხითს, რანს, ჰერეთს, მოვაკანს და ეგრისს. 15

M95v ხოლო იქმნა რად მირიან წლისა ათხუთმეტისა, მოუკუდა | ცოლი, ასული ქართველთა
მეფისად, და დაესრულა ამას ზედა მეფობად და დედოფლობად ფარნავაზიანთა მეფეთად. 20

1 [სპარსთა MmQ. და] ხოლო A. და სხუად] რამეთუ C. სხვა m. იყო A. ქართლისასა – AC, ქართლისასა M.
2 [აღრეულად] თანააღრეულად A. 3 იყო C. ესე – AC. მამათა ჩუენთასა] მამათასა და ცეცხლისა მსახურებასა A.
მამათა ჩუენთასა – C. 4 თქუენთა AMCQ. პირველვე C. ამაზედა A. მოეცა Q. 5 წარვიდა + ქასრე C. აღიხუნა] წარიზენა AC + ~ ყოველნი (ყოელნი C) წარიზენა A. და დაიმორჩილნა – AC. 5-6 და დასხნა ყოველგან
მთავარნი – MmQ. დასხნა A. 6 ~ ყოველთა მათ C. იყუნენ AMCm. მორჩილი Q. 7 მირიანის] მირიანისა A,
მირვენისას MCQ. უბრძანა მირიანს, ძესა თუსსა მირმანოზს, მამამბუძესა მირიანისა – A. უბრძანა + მამამბუძესა
მისა მირვანოზს A. მირვანს და მამამბუძესა მისა მირვანოზს C. და – Q. მირიანისა] მირვანისა Mm.
8 ბრძოდიან A, ჰბრძოდენ MQ, ჰბრძოდეს m. წარვიდა + მეფე AC. თუთ M, თუს m] – AC. სპარსეთადვე – AC.
9 მამამბუძესა მირიანისამან Mm] – AC. მატა A. 10 მომტკიცნა Q. ნეკრეს ქალაქისა A, ნეკრის ქალაქისანი C.
11 და¹ – AC. მირიან] მირვან A. მას – ACQ. შუიდთა AC, შვიდთა Mm. ცეცხლისა MmQ. 12 ხოლო] და AC.
ქართუელნი M. ისწავლად Q] + ენა A. მატა A, ჰმატა m. და² – AC. 13 და¹ – A. კეთილად] კუალად MmQ.
იპყრნა] დაიპყრნა MmQ. 14 მათ – AC. 15 ხოლო – AC. ~ ქართველთა სათნოებისათუის ქმნა AC. სათნოები-
სათუის Mm. და – AC. 15-16 კეთილად] კუალად MmQ. 16 დაიპყრნა Mm, დაიპყრნად Q. ყოვლითა AMCQ.
დიდებითა] ვედრებითა MmQ. დიდებითა + და AC. შეიფუარ m. 16-17 ქართველთად Q. ~ ყოველთა ქართველთა
უმეტეს ყოველთა (+ ქართლის C) მეფეთასა AC. 17 ესრეთ] იგი Mm] – AC. მცხეთით AC. აღმართ] გაღმართ AC.
18 ერეთს A, ჰერეთს MQ, ჰერეთ m. მოვკანს AC, მოვკანს MmQ. ეგრს A, ეგრის MCmQ. 19 ხოლო] და ვითარ A,
ვითარ C. რად – AC. მირვან A. ~ თხუთმეტისა წლისა AC. მოუკუდა Q. ქართუელთა M. 20 და დაესრულა
... მეფეთად] და ამას ზედა ამოსწყდა მეფობა და დედოფლობა ქართლსა შინა ფარნავაზიანთა მეფეთა A. და
ამაზედა ამოსწყდა ქართლს შინა მეფობა და დედოფლობა ფარნავაზიანთა მეფეთა C. მეფეთა Q. დედოფლობა
Mm] – Q. მეფეთა MmQ.

ლეონტი მროველი

და დიდად მწუხარე იქმნეს ყოველნივე ქართველნი სიკუდილსა დედოფლისა მათისასა, არამედ დაადგრეს ერთგულებასა ზედა მირიანისა, რამეთუ არღარა ვინ იყო ყოვლადვე ნათესავი ფარნავაზიანთამ, რამთამცა ღირს ქმნილ იყო იგი მეფობასა ქართველთასა. და ესრეთ შეიტკბეს ამის მიზეზისათვს მეფობამ მირიანისი მათ ზედა.

ხოლო მირიან მეფემან უფროხსადღა პმატა კეთილისყოფასა ქართველთასა, და მოიყვანა ცოლი საბერძნეთით, პონტომ, ასული ოლიოლტოსისი, სახელით ნანა. იწყო ბრძოლად ხაზართა და | პბრძოდა იგი მარადის. ხოლო განდგომილ იქმნიან ოდესმე მირიანისგან ლეკნი და მათ გამოიყვანიან რამ ხაზარნი თანაშემწედ მათდა, მიეგების მათ წინა მირიან ჰერეთს ანუ მოვაკანს, და მუნ ეწყვის მათ. და ოდესმე დურუმუკთა და დიდოთა მოირთნიან და გამოიყვანიან ხაზარნი, | და ეწყვის რამ|, ყოვლადვე სძლის მირიან ხაზართა. და ესრეთ 10 მრავალგზის ყო წყობამ ხაზართა. და უფროხსი ლაშქრობამ მისი იყვის დარუბანდს, რამეთუ მოვიდიან ხაზარნი და მოადგიან დარუბანდს, რამთამცა წარვლეს და განაღეს კარი ფართომ, და მუნით იწყესმცა განსლვამ სპარსთა ზედა. ხოლო ოდეს მოვიდიან ხაზარნი დარუბანდს, მაშინ წარვიდის და შეეწის მირიან დარუბანდს, და ოდესმე უპომრად მიპრიდიან ხაზართა მათ მირიანს, და ოდესმე ბრძოლითა აოტნის. 15

ხოლო ვითარ იქმნა მირიან წლისა ორმეოცისა, მაშინ მოკუდა მამამ მირიანისი, მეფე სპარსთამ, და დაჯდა შემდგომად მისა მეფედ სპარსთა ძმამ მირიანისი უმრწემესი, სახელით ბარტამ.

1-2 და ... მათისასა] შეწუხდეს ყოველნი ქართველნი სიკუდილსა ზედა დედოფლისა მათისასა AC. 1 სიკვდილსა Q. დედოფლისათუების Mm, დედოფლისათვს Q. 1-2 მათისა Mm, მათისა Q. 2 დადგრეს C. ერთგულობასა CQ] ერთობასა A. არღარამ ვინ იყო Q. 2-3 რამეთუ ... ფარნავაზიანთამ] არცა ძალ ედვა, არცა ვინ იყო ფარნავაზიანთა ნათესავი AC. 3-4 რამთამცა ... მათ ზედა] რომელ ღირს იყო მეფედ და ეპამებოდაცა (მეფობდაცა A) მეფობა მირიანისი AC. რათამცა Mm] რომელმცა Q. 4 შეიტკბეს] შეიკრიბა Mm, შეიკრიბამ Q. მიზეზისათუების Mm. მათ ზედა – A. 5 ხოლო + ამან A. უფროსდა m] – AC. მატა A. კეთილ-ყოფა Mm, კეთილის-ყოფა Q] კეთილსა AC. ქართველთასა] საქართუელოსა Mm, საქართუელოსა Q. 6 საბერძნეთითა MQ. პონტომ C. პონტო C. უჰლატონისი C. ნანა + და A. 7 ~ და მარადის პბრძოდის. ოდესმე გაადგიან მირიანს ლეკნი და მათ გამოიყვანიან ხაზარნი AC. ~ ოდესმე განდგომილ იქმნიან Q. ოდესმე] იწყო ბრძოლად ხაზართა QM. მირიანს AC. 8 გამოიყუნიან Mm. რა Mm] – AC. თანაშემწედ მათდა – AC. მათ წინა მირიან – AC. 9 ერეთი ანუ მოვან A, მოვანს C. და¹ – C. ეწყვის M, ეწყვს Q. მათ – AC. და² – A. ოდესმე + გააგდიან მირიანს A. 9-10 დურმუკთა ... ხაზართა] გამოიყვანიან დურწუკთა (დურმუკთა C) და დიდოთა, და (- C) მაშინ ეწყვის (+ და C), ვერაოდეს სძლეს ხაზართა ყოვლად (ყოვლადვე C) მირიან სძლის AC. 10 გამოიყუნიან Mm. ეწყვის M. რა Mm. სძლეს m. 11 ყო წყობამ] გარდაიქადა წყობა AC, წყობა] წყალობა Mm. იყუის Mm. რამეთუ + მუნ C. 12 რამეთუ ... დარუბანდს – A. წარვლებ] წარიღეს AC. 13 და + მუნ A. იწყესმცა] იწყეს AC. განსლვამ] გასულად A, გასულა C. განსულვა m, განსლვამ Q. მოვიდიან ACMQ. 14 მაშინ – AC. წავიდის m. წარვიდის ... დარუბანდს] წარვიდის მირიან შეელად დარუბანდისა AC. შეეწის] შეეწივის Mm. ოდეს Q. უომრად AC. 14-15 მირიდიან A. ~ ოდეს მიიღო მიპრიდიან ხაზართა მათ მირიანს და ოდესმე ბრძოლითა აოტნის MmQ. მათ – A. მათ] და C. მირიანს – C. 15 ბრძოლად დაატანის C. 16 ხოლო] და C. ~ ორმეოცისა წლისა A, ორმოცისა MQ. მაშინ – A. მამამ მირიანისი] მამა მისი AC, მამა AMCm. 16-17 ~ მეფე სპარსთა AC. 17 დაჯდა + მეფედ AC. შემდგომად მისსა მეფედ სპარსთა – AC. მისსა MmQ. მირიანისი + სპარსეთს C. უმრწამესი MQ. უმრწემესი – C. 17-18 სახელით] რომელსა ერქვა AC.

ლეონტი მროველი

და ვითარცა ესმა ესე მირიანს, მოუწოდა ყოველთა სპათა მისთა, შეკრიბნა და
C47v წარემართა ბალდადს, რახთამცა დაჯდა საყდართა მამისა მისისათა. | მაშინ მმამანცა მისმან
A16r შეკრიბნა სპანი ურიცხუნი და მიეგება | ბრძოლად კევსა ზედა ნასიბინისასა.

M96v და ვითარცა იხილეს მოხუცებულთა და მარზაპანთა სპარსეთისათა, ვითარმედ მახული
დაეცემის ურთიერთას, აღდგეს მათ შორის მოციქულად და ბჭედ, და დასჯერდეს ორნივე 5
m52v მეფენი ბჭობასა მათსა. და დასხდეს რაც ბჭობად, მაშინ მირიან | იტყოდა ესრეთ სარჩლად:
„შვილი პირმშომ მე ვარო მამისა ჩემისაც, და საუფლისწულოდ ებოძნეს ქუეყანი უცხო-
ნი, მკლავითა წარხმულნი, და მუნ დღენი ჩემნი მრავალნი ბრძოლასა შინა დამიყოფიან
ხაზართასა, და მრავალგზის სისხლითა ჩემითა დამიცავს სპარსეთი ხაზართაგან. და ამისთვის
ჩემი არს საყდარი მამისა ჩემისაც“.

10

C48r ხოლო ბარტამ იტყოდა ამას ესრეთ, ვითარმედ: „თუცა პირმშომ მირიან არს, არამედ
M97r ნაშობი არს მკევლისაც, და ნაშობსა მკევლისასა ეყოფის სუედ, რომელ მას მიხუდომიან
A16v სამეფონი. ხოლო მე ნაშობი ვარ ჰინდოთა მეფისა ასულისა და სპარსთა დედოფლისაც. და
Q13v მოგისმენია ანდერძი მამისა ჩემისაც და მოგინახავს, რომელ კელითა მისითა დამადგა
15 გურგუნი თავსა ჩემსაც“.

15

C48r ხოლო მათ განტჭეს და მისცეს მეფობაც სპარსეთისაც ბარტამს, ხოლო მირიანს მისცეს
M97r ბარტამისგან გულისსადებად ჯაზირეთი და ნახევარი შამისი და ადარბადაგანი. და ესე ყოველი
A16v ქართლს, სომხითს, რანს და ჰერეთს და მოვაკანს ზედა მოურთეს, და წარმოვიდა მირიან.

20

ხოლო ვიდრედა ჯერეთ მუნვე ყოფასა შინა მირიანისსა გარდამოვლეს ოვსთა ფეროშ
და კავტია და განრყენეს ქართლი. ხოლო მირიან გარესგარ გარდავიდა ოვსეთს, მოტყუენა

20

1 და¹ – AC. ესმაც Q. ესე – AC. მირიანსა m. სპათა] სპარსთა Q. შეიკრიბნა Mm. 2 მისისათა – A. მაშინ] ხოლო A. მმამანცა] მმამან MC, მმამა A. მისმან + ბარტამ C. 3 შეკრიბნა] შეიკრიბნა Am, შეიკრიბა M. ურიცხუნი m, ურიცხუნი Q. მოეგება A, მიეგებაც Q. ბრძოდა + და შეკრბეს A. ნისიბინისასა] ნისბანისასა A, ნისბანისასა C, ნასიბისასა MmQ. 4 მახული AC, მახული Mm. 5 ურთიერთსა A. და² – A. ორნი Q. 6 მეფენი – m. ბჭობასაც Q] ბჭედ AC, და¹ – AC. რა Mm] – AC. მაშინ – AC. იტყოდა ესრეთ – A, ესრეთ – C, იტყოდა] იოტა MQ. სარჩლა Am, ისარჩლა MQ. 7 ~ მე (– C) პირმშო შვილი ვარ (+ მე C) მამისა ჩემისა AC. დედაც შვილი პირმშო მე ვარო MQ. ჩემისა MmQ. საუფლისწულოდ ებოძნეს – MmQ. 7-8 ~ უცხონი ქუეყანი AC. 8 წარხმულნი] ასმულნი C, წახმულნი MmQ. მუნ + ყოველი A. ჩემნა] ჩუენნი A. მრავალნი – AMCm. ~ დამიყოფიან ბრძოლასა შინა A. 9 დამიცავს] დამიტევს MmQ. და² – AC. ამისთუის AC, მისთუის MQ, მისთვის Qm. 10 საყდარი – MQ. 11 ხოლო – M. ესრეთ – AC. ვითარმედ – ACM. თუმცა MmQ. პირმშო AMCmQ. მირიან] იგი C] – A. არამედ – A. 12 სუნდ Q. სუნთ Mm. ხუდომიან C, მიხდომიან MQ, მიჯორმია m. 13 ხოლო – AC. ინდოთა A, ჰინდოთ m. და¹ – AC. დედოფლისა MCMQ] მეფისა A. 14 მოგხმენია A. რომელ] რამეთუ A. კელთა m. 15 გურგუნი AC, გვირგვინი Mm. ჩემსა – A. 16 მათ – AC. გაბჭეს A, გაბრჭუეს M, გაბრჭვეს Qm. სპარსეთისა] სპარსთა A. ბარტემას C. 17 ბარტამისაგან M. ~ გულის სადგებელად (გულის სადებად C) მისცეს ბარტამისგან AC. ~ შამის ნახევარი A. შამისი] შიმაშისა C, ბამისი Mm. ~ შიმაშისა ნახევარი C. ადრაბადაგანი C, არდაბადაგანი MQ. და² – AC. ყოველი – AC, ყოველნი Q. 18 ქართლისა, სომხითსა, რანსა AC. და¹ – AC. ერეთსა A, ჰერეთსა C. მოვეკანსა AC. ზედამოურთეს] დაურთეს C. წარვიდა MQ. 19 ხოლო – A. ჯერეთ – A. მუნვე] იყო მუნ AC. შინა მირიანისსა – AC. მირიანს MQ. ფერუბ C, ფაეროშ MQ. 20 კავატია A, კავცია MQm. ხოლო – A. გარესგარე C. გარდმოვიდა C, გარდვიდა Q. ოვსეთით A] + და A. მოტყუენა Q.

ლეონტი მროველი

ოვსეთი და მიიწია ხაზარეთამდე, რამეთუ გარდამოვლო გზად დვალეთისად და მოვიდა შინა.

m53r და შემდგომად ამისა რაოდენთამე წელიწადთა ჩუეულებისაებრ მოვიდეს ხაზარნი
ბრძოლად დარუბანდისა. და ვიდრე იგი მუნ იყო წყობად ხაზართა, მაშინ უკუე მეფე
გუთთად სპითა ურიცხუთა შევიდა საბერძნეთს, ხოლო მეფე ბერძნთად შეკრბა სპითა
დიდითა და წინა-აღუდგა. მაშინ მეფემან გუთთამან სთხოვა თავისთავ ბრძოლად კეისარსა, 5
M97v და ვერ ძალ-ედვა კეისარსა ბრძოლად მისი, არამედ იყო ძე კოსაროს სომეხთა მეფისად,
C48v სახელით | თრდატ, რომელი ზემოცა ვაკსენეთ და აღზრდილ იყო იგი საბერძნეთს, და იყო
A17r იგი გოლიათი. და მას უამსა დახუედრებულ იქმნა იგი სპასა მას თანა ბერძნთასა. და
გამოარჩიეს იგი ყოველთა მათ სპათა ბერძნთა და შემოსეს იგი შესამოსელითა და
საჭურველითა კეისრისადთა, და სახედ კეისრისა გაუგზავნეს ბრძოლად მეფესა მას გუთ-
10 თასა. და გამო-რამ-ვიდა მუნით მეფე გუთთად, მიეტევნეს ურთიერთას ბრძოლად. და სძლო
თრდატ და კელად შეიპყრა, და ოტეს ბანაკი გუთთად. ხოლო კეისარმან მისცნა სპანი
თრდატს და გამოგზავნა სომხითს, მამულსა თჯსა, და გამო-რამ-ვიდეს სომხითს, გამოასხ-
ნეს სპარსნი, ერისთავნი მირიანისნი.

მაშინ მირიან შეიქცა წყობისა მისგან ხაზართადთა და მოიყვანა სპარსეთით თჯს-ტომი 15
მისი, ნათესავი მეფეთად, სახელით ფეროზ. და ამან ფეროზ მოიტანა თანა სპამ დიდი. და
m53v | მისცა მირიან ასული თჯსი ფეროზს ცოლად და მისცა ქუეყანად ხუნანითგან ბარდავამდე,
M98r მტკუარსა ორივე კერძი, და დაადგინა იგი ერისთავად მუნ. სხუადცა ძალი მოირთო

1 მიიწია] მოუწია AC, მოიწია MmQ. ხაზარეთამდე] ხაზართა A, ხაზარეთამდი C, ხაზართამდე MMQ. რამეთუ] და C] – A. 2 ამისა AMCMQ. წელიწადთა] წელთა A. ჩუეულებისაებრ Q, ჩვეულებისაებრ m. 3-4 და ვიდრე ... შევიდა საბერძნეთს] ხოლო მირიან წარვიდა შუელად დარუბანდისა და ვიდრე იგი სრულ (მუნ C) იყო წყობად ხაზართა, მაშინ მეფე გუთთა სპითა სპარსეთისათა ურიცხუითა AC. უკუე Q. საბერძნეთად A. 5 დიდითა] მისით A. და – Q. [წინააღუდგა] აღუდგამ Q. ~ გუთთა მეფემან MmQ. ჰსთხოვა M, სთხოვად Q. ~ ბრძოლა თავისთავ კეისარსა A. ~ თავის თავ ძელა MQ. ~ ბრძოლა კეისრის თავისთავ C. ბრძოლა] ძელა MQ. 6 და] ხოლო A. ვერ ძალ-ედვა კეისარსა ბრძოლად მისი – MQ. არამედ] და A. არამედ] ხოლო მაშინ მუნ იყო სპათა თანა ბერძნთასა C. კოსორო A, კასრო MMQ. სომეხთ Q. 7 სახელითა m. თრდატ MQ. ზემოცა – A. ~ ვაქსენეთ ზემო C. და¹ – A. იგი – A. 7-8 და იყო ... ბერძნთასა და – C. 8 და¹ – A. დახუედრებულ იქმნა – A] იყო A. დახუედრებულ Q, დახუედრებულ m. სპასა] სპათა A. მას – A] მის Q. და²] მაშინ C. 8-9 ~ იგი გამოარჩიეს AC. 9 გამოარჩივეს m. მათ – AC. სპათა + თანა A. ბერძნთა] ბერძნთასა A. შესამოსელითა] სამოსლითა A, შესამოსლითა MCm. და – A. 10 ~ კეისრისა სახითა A. კეისრის სახედ, კაისრისა mQ. გაუგზავნეს] გაგზავნეს A, გამოუგზავნეს C. ~ გუთთა მეფისა A. მას – A. 10-11 ბრძოლად მეფესა მას გუთთასა – C. გუთთასა] გოლიათსა MmQ. 11 და¹ – A. გამორავიდა] გამოვიდა ACQ. მუნით] მუნ Q. ~ გუთთა მეფე AC. გუთთა MMQ] + და AC. ურთიერთსა A, ურთიერთსა m. და – A. 12 თრდატ MQ. ოტეს] ოტეს A, ოტე MQ. გუთთა AMCMQ. კეისარმა m. მისცა Mm. 13 თრდატს MQ] – A. ~ მამულსა მისსა სომხითს C. თუისსა AM. და – A. და] შემოვდეს A, შემოვდა C. გამო-რამ-ვიდეს სომხითს – AC. გამორვიდეს Q. 13-14 გამოსხნეს] გამოასხნა C + სომხითით C. 14 სპარსნი – AC. 15 შემოიქცა A. წყობისაგან A, წყობისამ Q, წყობის m. მისგან – A. მოიყუანა MM] + თუისი მისი A. თჯსტომი] თჯსი MA] – C. 16 მეფეთა AMmQ] მისი C. ამნ] მან AC] – m. ფეროზ² – AC. თანა – A. სპა AMCMQ. 16-17 და მისცა ... ცოლად – A. და] ამას ფეროზს A. მირან M, მირუნ m, თუის M, მისცა¹ + ფეროზს C. 17 ხუნანიდგან Mm, ხუნანითგან A. ბარდავამდე] არდავამდინ A. 18 ორივე კერძი მტკუარსა A, ორისავე C. ორი m. და დაადგინა იგი ერისთავად მუნ – A. ~ მუნ ერისთავად Q. მუნ + და მოირთნეს MQ. ~ ძალი სხუადცა Q. მოირთო] მისცა A. მოირთო – QM.

ლეონტი მროველი

სპარსეთით და უწყო ბრძოლად თრდატს. ხოლო ოდეს მოირთის ძალი თრდატ საბერძნეთით და მომართის მირიანს, და მას ვერ ძალ-ედვის წინააღმდეგმად, განამაგრნის ციხენი და C49r
Q14r ქალაქი, და მოვლის | თრდატ ქუეყანად მირიანისი. და ოდეს განძლიერდის მირიან სპარსეთით, მაშინ ვერ წინა-აღუდგის თრდატ და მოვლის მირიან სომხითი. და ესრეთ დაუცხრომელად იყვის შფოთი მათ შორის წელთა მრავალთა.

A17v და არა ვინ | იპოვა ოდეს სპარსთა შორის მარტოდ მბრძოლი თრდატისი. და სახელოვან იქმნა თრდატ ყოველსა ქუეყანასა ზედა და სძლო ყოვლადვე მბრძოლთა მისთა, ვითარცა წერილ არს ჰამბავი მისი ცხორებასა შინა სომხითისასა.

M98v ხოლო ამისა შემდგომად მეფე იქმნა სპარსეთს მესამე ძმად მირიანისი და ბარტამისი, მოუვლინა მირიანს და ჰრქუა: „რამთა შევკრბეთ და გარდავლოთ სომხითი და შევიდეთ საბერძნეთად“.

m54r მაშინ გამოვიდა სპარსთა მეფე და მიეგება მირიან და შეკრბა სიმრავლე ურიცხვ, ვითარცა თივანი ველთანი და ფურცელნი ხეთანი, სიმრავლითა, გარდავლეს სომხითი და ვერ წინააღუდგა თრდატ, არამედ განამაგრნა ციხე-ქალაქი, და წარტყუენეს სომხითი და შევიდეს საბერძნეთად, და ვერ წინააღუდგა მათ მეფე ბერძენთა კოსტანტინე, რომლისათვის შთავარდა დიდსა მწუხარებასა.

C49v და ვითარ იწყეს მათ ტყუენვად საბერძნეთისა, | მაშინ არწმუნეს მეფესა კოსტანტინეს კაცთა ვიეთმე ღმრთისმსახურთა და ჰრქუეს: „იხილე საკურველებად ქრისტესი და ძლევად მტერთა მოსავთა მისთაგან, ვითარ ყოველნი მოსავნი ქრისტესნი წარმლუანებითა ჯუარისათ- თა სძლევენ მტერთა მათთა“.

A18r ხოლო კოსტანტინე მეფემან ირწმუნა მათი, ვითარცა წერილ არს ესე | განცხადებულად ცხორებასა ბერძენთასა. ნათელ-იღო კოსტანტინე და წარმოიძლუანა სახე ჯუარისად

1 ბრძოლად C. თრდატს] თარდატს MQ. ხოლო – A. მოერთის MQ. თარდატს MQ. 2 მოპართის C, მოერთის Q. მირიან Mm. და მას – AC. ძალ-ედვის + მირიანს A. წინააღმდეგმად + და A. განამაგრნის AC. ციხე-ქალაქი AQ. 3 თარდატ MQ. მირიანისი] მისი A. ოდესმე MQ. განძლიერდის] მოირთის C. მირიან + ძალი C. 4 მაშინ – AC. თარდატ MQ. და¹ – C. მირიან – A. და² – AC. 5 იყენის M. წელთა მრავალთა – A. 6 არამვინ Q. ~ ოდეს იპოვა C. ოდეს სპარსთა შორის – A. თარდატის MQ, თრდატისა A. 7 სახელოან C, სახელოვნი Q. იქმნის A. თარდატ MQ] იგი AC. ყოელსა C, ყოველთა Q. ზედა – AC. მბრძოლათა Q. 8 ჰამბავი ... სომხითისასა] სომხითისასა შინა A. ამბავი Mm. შინა – Cm. სომხითისასა] სომხეთასა C. 9 ხოლო – AC. ~ შემდგომად ამისსა ACMQ. სპარსეთს ... ბარტამისი] მშისწული მირიანისი, ძე ბარტამისი A. სპარსეთს – A. და] ძე C. ბარტამისი Mm. 10 მოუვლინა C. მირიან + მოციქული A. მოუვლინა + მოციქული წინაშე მირიანისსა C. რქუა A, ჰქუა MmQ. შეკრბეთ M. და – AC. 12 მიეგბად Q. შეკრბად Q. სიმრავლე – A. ურცხვი AMC.13 სიმრავლია + და A. 14 თარდატ MQ. გამაგრნა AC. და¹ – AC. წარტყუენეს Q. 15 და – C. წინააღუდგად Q. მათ – Q. ~ ბერძენთ მეფე AC. ბერძენთად Q+ და M. რომლისათვის] და A]-C. 16 დიდსა – A. მწუხარებასა + შინა A. ~ მწუხარებასა შინა დიდსა მწუხარებასად Q. 17 ვითარ – A, და ვითარ – C, ვითარ] ვერ Q. მათ – AC. ტყუენვად Q. მოტყუენვად AC. საბერძნეთისა + სპარსა C. 17-18 მაშინ ... ჰრქუეს] მაშინ არწმუნეს კაცთა ღმრთის მსახურთა მეფესა კოსტანტინეს და თქუეს A, მაშინ არწმუნეს კაცთა ღმრთისმსახურთა და თქუეს C. 18 და¹ – MQ. ჰრქუეს Mm, ჰრქუეს Q] + ვითარმედ AC. ვიხილეთ AC, იხილეს MQ. და² – MQ. 19 მოსავთა – AC. მისთაგან – C. ვითარ] ვითარმედ C. 21 ხოლო] მაშინ C]-A. ~ მეფე კოსტანტინე A. ~ ირწმუნა მათი კოსტანტინე მეფემან C. 21-22 ცხორებასა] მოქცევასა AC. ~ მოქცევასა ბერძენთისა განცხადებულად A. 22 ჯვარისა m.

ლეონტი მროველი

M99r და ეწყო მტერთა, სპარსთა მათ ურიცხუთა, სპითა მცირითა, და ძალითა | ქრისტესითა
აოტა ბანაკი მათი, და მოსრა სიმრავლე მათი. და ივლტოდეს ორნივე იგი ძმანი მცირე-
დითლა მკედრითა. და მიუდგა უკუანა კოსტანტინე, და შევიდა საზღვართა მათთა, და
სპარსთა მეფე შევიდა სპარსეთად მეოტი, ხოლო მირიან დადგა ქართლად და განამაგრნა
ციხე-ქალაქი. უღონო იქმნა მირიან და შეეშინა ოტებისათვს ქართლით, რამეთუ მომწყ-
დარ იყვნეს წყობასა მას შინა ყოველნი წარჩინებულნი მისნი, სპარსნი და ქართველნი. და
ამისთვის წარგზავნა მოციქული წინაშე კოსტანტინე მეფისა და ითხოვა მისგან მშკ-
დობად, და აღუთქუა მას მსახურებად და | განდგომად სპარსთაგან და შედგომად მისდა,
რომელი-ესე სთნდა კოსტანტინეს, რამეთუ შიში აქუნდა კუალადცა სპარსთა მეფისაგან,
და თანაშემწეობისათვს დაეზავა მირიანს. და აღიყვანა შვილი მირიანისი მძევლად, სა-
ხელით ბაჰერ, და მირიან და თრდატ ამზახნა ურთიერთას, რამეთუ მოსცა თრდატ ასული
M99v თვისი, სახელით სალომე, ცოლად ძესა მირიანისსა, რომელსა ეწოდა სახელად რევ, და
A18v უჩინა საზღვარი მირიანს და თრდატს | ესრეთ: რომელთა ქუეყანათა მდინარენი დიან
სამხრით და მიერთვიან რაქსსა, ესე ქუეყანანი თრდატის კერძად დაყარნა, და რომლისა
ქუეყანისა მდინარენი ჩრდილოეთ დიან და მიერთვიან მტკუარსა, ესე ქუეყანანი მირიანის
კერძად დაყარნა. და ესე რად განუგო კოსტანტინე მეფემან და შუამდგომელ ექმნა მათ და
წარვიდა თვისად სამეფოდ.

და მეფობდა მირიან ქართლს, რანს, ჰერეთს და მოვაკანს და აქუნდა ეგრისიცა
ეგრისწყლამდე. და მისცა ძესა მისსა, რევს, საუფლისწულოდ კახეთი და კუხეთი, და დასუა
იგი უჯარმას. რევ და ცოლი მისი, სალომე, ასული თრდატისი, ცხოვნდებოდეს უჯარმას. 20

1 და¹ – A. მტერთა – AC. [სპარსთა] სპარსთა + სპარს C. 2 და² – AC. ორნივე] ორნი MQ. იგი ძმანი] მეფენი A. 2-3 მცირედითა AMm. და¹ – C. 3 მოუდგა AC. უკანა AQMC. საზღუართა M. და³ – A. 4 ~ მეოტი სპარსეთად AC. [სპარსეთად + მეფე MQ. მეოტი] მაოტი Q. დგა C. გაამაგრნა AC. 5 შეეშინა ოტებისათვს ქართლით] ოტებასა სრულად ქართლი A, სრულიად ოტებას ქართლით C. ოტებასა AC, ოტებისათუს M. ქართლი A. რამეთუ] ხოლო C. 5-6 მომწყდარ] აწყუედილ AC. 6 იყუნეს ACMm. მისნი] მათნი A. ქართულნი M. 6-7 და ამისთვიცა – AC. 7 მოციქულნი Q. კოსტანტინესა A. და – A. ითხოა C. 8 განდგომა m] მოსწყდა A, მოწყვეტა C. [სპარსთაგან] სპარსთა AC. და³ – AC. 8-9 შემდგომად მისდა, რომელი ესე – AC. 9 კუალად AC. 10 შემწეობისათუსის A, თანაშემწეობისაგან Mm, შემწეობისაგან C, თანაშემწეობისათვინ Q. დაეზავა] ეზრახა A. მირიან C. და² – AC. აღიყვანა] აღიღო A. მზევლად A. 10-11 [სახელით] რომელსა ერქუა AC. 11 ბაჰარ A, ბაჰრაქ MMQ. და + დაემოურნა AC. ~ თრდატ და მირიან AC. თრდატ – MQ, თრდატ + და AC. თარდატ Q. ამზახა MQ. ურთიერთას – AC. რამეთუ] და AC. მისცა A. თედრატ A, თარდატ MQ, თრდატ – C. 12 თვისი] მისი AC, თუისი Mm. [სახელით] რომელსა ერქუა AC. ~ ძესა მირიანისსა ცოლად A. ეწოდა] ერქუა AC. სახელად – A. და – A. 13 უჩინა] განუჩინა C. [საზღუარი M. უჩინა საზღვარი] საზღვრანს Q. მირიანს და თრდატს – AC. მირიანს – Q. თარდატს MQ. რომელსა ქუეყანასა C. დიან + და QM. 14 და¹ – Q. მიერთიან M. რახსსა AC. თარდატის MQ. კერძოდ A, კერძო C. დაყარნეს MQ. და²] ხოლო AC. 14-15 რომელთა ქუეყანათა A. ქუეყნისა Q. 15 ესე ქუეყანი – ACQM. 16 დაყარნეს MQ. და ესე რად] ესრეთ AC. განუგო] გაუგო A. და² – AC. შუამდგომ MQ. მათ – A. და³ – Q. 17 თვისად სამეფოდ – AC. 18 და¹ – AC. ქართლს + მუნ MQm. პრანს C, ერეთს A, დერეთს MQ. მოვკანს AC. და³ – MQm. ერგასიცა Mm, ეგრისიც C] + ვიდრე A. 19 ეგრისწყლამდის C. რევს + სოფელი Q. და² – MQm. დასვა m, დასხნა C. 20 იგი – C. უჯარმოს CQ. რევ ... თრდატისი – A. მისი] + რევისი C. თარდატისი CMQ] + და ACMmQ. თარდაგისი + და Q. ცხოვნდებოდეს A, ცხოვნდებოდა MQm] + იგინი AC + მუნ C. უჯარმოს Q.

ლეონტი მროველი

C50v ხოლო ფეროზს, სიძესა მირიანისსა, აქუნდა ქუეყანად, რომელი ზემომთ ვაკენეთ,
მიცემულად მირიანისგან, და იგი მუნ იყო ერისთავად. |

m55r მას უამსა მოსრულ იყო წმიდად და ნეტარი დედად და | ემბაზი ჩუენი ნინო, და დაეყო
M100r მცხეთას შინა სამი წელი და განეცხადა ქადაგებად | ქრისტეს სჯულისად, და იქმოდა
კურნებასა თვინიერ წამალთა ხმარებისა და ქმამაღლად იწყო ქადაგებად ქრისტეს სჯულისა, 5
ჭუშმარიტისა მის ღმრთისა ჩუენისადსა.

მოცემებად მირიან ევფისად და მის თანა ყოვლისა ქართლისად წმილისა და ნეტარისა ღეღისა ნიმო მოცემელისა

A19r პირველად უკუე ვაკენოთ ცხორებად | წმიდისა და ნეტარისა დედისა ჩუენისა და
ყოვლისა ქართლისა განმანათლებელისა ნინო მოციქულისა, რომელი-ეს თუ მანვე ნეტარ-
მან მოგუთხრა უამსა აღსრულებისა მისისასა, რომელი აღწერა მორწმუნებან დედოფალმან
სალომე უჯარმელმან, ძის ცოლმან მირიან მეფისამან და ასულმან თრდატ მეფისამან. 10

და იყო მათ უამთა შინა, ოდეს წმიდად გიორგი კაბადუკიელი იწამა ქრისტესთუს, Q15r კაბადუკიას ქალაქესა კაცი ვინმე მთავართა | შესაბამი, მონად ღმრთისა, სახელით ზაბილონ.
M100v და ესე წარვიდა ჰრომედ წინაშე მეფისა მსახურებად | და ნიჭისა მოღებად მისგან. 15

C51r და მათვე დღეთა შინა კაცი ვინმე იყო კოლასტრას შინა, და ესხნეს მას ორ შვილ:
ძე და ასული, და სახელი ძისა მისისა — იობენალი, ხოლო ასულისა — სოსანა. და
აღსრულნეს მეუღლენი იგი, და დარჩეს და-ძმანი იგი ობლად. და აღდგეს და წარვიდეს

1 ~ სიძესა მირიანისსა ფეროზს A. ზემოთავსა MQm. ზემო AC. ვაკენებ m. 2 მიცემული A. მირიანისაგან MmQ. იგი — AC. მუნ — m. ~ და იყო იგი მუნ Q. ~ და იყო ერისთავად A. ერისთაობდა იგი მუნ C. 3 მოსულ A. ჩვენი m. ნინო + და C. ნინო + მცხეთას შინა A. 3-4 ~ მცხეთას შინა და დაყო სამი წელი A. 4 განაცხადა MQm. ქბა A. ქრისტესი A. 5 კურნებათა AC. თუინიერ CM, თვინიერ m. წამლისა AC. ხმარებისა — A. და — A. ქმად მაღლად Q. ქადაგებად] ქბად AC, ქადაგება m. 5-6 სჯულისა ჭუშმარიტისა ქრისტეს ღმრთისასა A (ღმრთისა ჩუენისაა C). სჯულისა QM. მის + ქრისტეს ღმრთისად ჩუენისა QM. მის — A. ჩუენისამასა — A. 7 მის თანა — AC. ქართლისა + და A. 8 ჩვენისა m. მოციქულის ACMm. მიერ — MQ. 9 უკუე — AC. უკუე Q, უკვე m. ვახენოთ MM. ცხოვრება m. წმიდისა — A. ნეტარისა] ნეტარება A + წმიდისა A. ჩვენისა m. ~ და ნეტარება წმიდისა A. 10 -ეს — AC. თუით ACM, თვით m. მანვე] მან C. 11 მოგუითხრა ACMm, მოგუთხრად Q. აღსრულებისა] აღსარებისა მისისა Q. 12 მის ცოლმან] მის წულმან MM. მირიანის C. და — AC. თრდატისამან A, თრდატ C, თარდატ MQ] + სომებთა C. მეფისაგან — A. 13 და — AC. იყო — AC. შინა — A. გიორგი] იგი AC. კაბადუკიელი AQM. ქრისტესთუეს AC, ქრისტესთვის M, ქრისტესათვის m. 14 კაბადუკიას ქალაქესა] იყო კაბადუკიათ ქალაქით AC, კაბადუკელთა ქალაქთა MQm. ზაბულონ MmQ. 15 და ესე — AC. რომედ A. ნიჭის AMm. მისგან — AC, მისგან] მათვე A. 16 და¹ — AC. დღეთა] უამთა AC. შინა — AC. კოლასტასა A, კოლასტრას C, კოლასტარს MQ, კოლასტარსა m. ორი CQ. შვილი C. 17 და² — AC. იობანელი A, იობნელი C, იობენელი MM. ასულსა AMm. სოსანნა A, სოსან Mm. და³ — AC. 18 მეუღლენი] ქმარი და ცოლი C. და¹ — AC. და-ძმანი] ძმანი CMQ. იგი — A. და² — AC.

* M-ში ვკითხულობთ: „ღმერთო, აკურთხე დედოფალი მარიამ ღლეგრძელობითა“.

ლეონტი მროველი

m55v იგინი ქალაქად წმიდად იერუსალემად, და იმედ ყვეს იმედი იგი ყოველთა ქრისტიანეთა — წმიდად აღდგომა. და მიევედრნეს ესენი მუნ, ვინამცა ძმად ესე იობენალი მიემთხვა დევტალარობასა, ხოლო და იგი მისი სოსანა ჰმსახურებდა მიაფორსა სარა ბეთლემელსა. ხოლო ესე ჭაბუკი კაბადუკიელი, სახელით ზაბილონ, რომელი ვაკსენეთ შესავალსავე, მიიწია ჰრომედ წინაშე მეფისა.

და აღდგომილ იყვნეს ბრანჯნი მას უამსა ბრძოლად ჰრომთა ველსა ზედა პიტალანისასა. A19v და მოსცა | უფალმან ძალი ზაბილონს, ჭაბუკსა მას კაბადუკიელსა, უძლეველი და ქმნა უზომოდ წინააღდგომა მტერთა მიმართ, და აოტნა ბრანჯნი იგი, და შეიპრა მეფე ბრანჯთა და ყოველნი იგი მთავარნი მათნი, და | მიიყვანნა იგინი წინაშე მეფისა. ხოლო მეფემან განაჩინა მათ ყოველთავე სიკუდილი. და მაშინ იწყეს ტირილად ბრანჯთა მათ, ევედრებოდეს ზაბილონს და ეტყოდეს, ვითარმედ: „პირველად უკუეც სჯული 10 თქუენი და შეგკყვანენ ტაძარსა ღმრთისა თქუენისასა, და მაშინ|და იყავნ სიკუდილი ჩუენი, C51v რამეთუ შენ მიერ შეპყრობილ ვართ, და შენვე ყავ ესე ჩუენ ზედა, და უბრალო იქმნე სისხლისაგან ჩუენისა, ახოვანო“.

ხოლო ზაბილონს ვითარცა ესმა ესე, მსწრაფლ აუწყა მეფესა და პატრიაქსა სიტყუად ესე. და მოსცეს ნათელი კელსა ქუეშე ზაბილონისა, და შეიყვანნეს ტაძარსა შინა უფლისასა, და აზიარნეს საიდუმლოთა, კორცსა და სისხლსა ქრისტესსა, და უჩუენნეს მათ დიდებანი იგი წმიდათა მოციქულთანი. და შემდგომად ამისა აღიმსთუეს განთიად ბრანჯთა მათ

1 იგინი — AC. იერუსალიმად A, იელუსალემად QMmC. 1-2 იმედ-ყვეს ... ვინამცა] მიევედრნეს A. 2 წმინდა აღდგომად MQm. და — Q. მევედრნეს Q] შეევედრნეს C. ესენი — C. ვინამცა — C, ვინცა MQm. ~ ესე ძმა AC, ძმა MmAC. იობანელი ACMm. მიემთხუა ACM, მიემთხვა m. 3 დევლტრობასა MmQ, დევტალობასა A. და იგი მისი — AC. დაა Mm. სოსან MmQ. მსახურებდა ACMm. ნიაფორსა AC, ნამფორსა Mm, ნიამფორსა Q. ხარ MC. ბეთლემელსა] ეფთემელსა C. ბეთვლემელსა MQ. 4 ჭაბუკა] ჭეშმარიტი MQm. კაბადუკელი AMQm. სახელით — AC. ზაბილონ — C, ზაბულონ Mm. რომელი ვაკსენეთ შესავალსავე — AC. შესულასავე M, შესვლასავე Q. 5 მიიწივა M. ჰრომედ — A. 6 იყუნეს AMMm. ~ მას უამსა ბრანჯნი AC. რომთ A, ჰრმსა M. ველსად Q. პატალანისასა AC, პატალანისასა Q, პიტალანისასა Mm. 7 და¹ — AC. მისცა C. ზაბულონს Q, საბილონ A. ჭაბუკსა] ჭეშმარიტისა MQm. მას კაბადუკიელსა — A, კაბადუკელსა MQm. უძლეველი — AC. 8 უზომო MQ] — AC. წინაშე აღდგომა A. მიმართ] ურიცხუნი A, მათ უზომოთა C. იოტნა MQm. იგი — AC. 8-9 შეიპრად Q. ბრანჯთა ACM. 9 ყოველნი იგი მთავარნი მათნი] მისნი მთავარნი მრავალნი A, და მისთანა მთავართა მრავალნი C. მათნი — AC. მოიყვანა AC, მიიყუანნა Mm. იგინი — AC. იგინი წინაშე — C. მეფისა — C. მეფისა + მეფე ბრანჯთა და ყოველნი იგი მთავარნი AC. 10 განაჩინა] განაწესა AC. მათ ყოველთავე სიკუდილი] სიკუდილი მათი AC. და¹ — AC. მათ — A. მათ + და AC. 11 და ეტყოდეს, ვითარმედ — AC. უკუე — AC, უკუე Q. მოგუეცა Q, მოგვეცა M, მოგვეც m. ~ მოგუეც პირველად AC. 12 თქუენი] შენი AC. შეგუაყვანენ AC, შეგვიყუანენ M. შეგვიყვანე m. ტაძარსა + შინა MQ. ღმრთისა თქუენისასა] შენსა A. და² — C. მაშინ AC. 12-13 სიკუდილი ჩუენი, რამეთუ შენ მიერ შეპყრობილ ვართ — MQm. შენ მიერ] შენვე AC. შეპყრობილ ვართ] გიპრიიდ A, გიპრიის C. 13 ესე — A. და² — Q. იქმნა A. იქმნე MQ] იყავნ m. 14 სისხლისაგან] სიკუდილისა A. ჩუენისა] ჩუენისაგან A. 15 ~ ვითარცა ესმა ზაბილონს C. ზაბულონს Mm. ესე — A. პატრიაკსა MQ. 16 ესე] მათი AC. მისცეს AC. კელსა ქუეშე] კელთა შინა A. ზაბილონს C, ზაბულონისა m, ზაბილონისა Q. შეიყვანეს AC, შეიყუანეს M. შინა — C. უფლისასა] ღმრთისასა AC. 17 აზიარნეს] აღიზარდნეს A] + წმიდათ A. და² — C. უჩუენნეს A, უჩუენნეს Q, უჩენნეს m. მათ — AC. 18 წმიდათ — AC. და შემდგომად ამისა აღიმსთუეს — A. ამისს MmQ. აღმოსთქუეს Q, აღიმსთვეს m. განთიად ბრანჯთა მათ] და დილეულ ადრე აღდგეს (ადგეს C) ბრანჯნი იგი AC.

ლეონტი მროველი

და შეიძოსეს სამოსელი სამკუდრო, და განვიდეს ადგილსა მას კაცის სამკლველოსა და
სისხლის დასათხეველსა, და პმადლობდეს ღმერთსა ნათლის-ღებისათუს და ზიარებისა, რომე-
ლი მიიღეს მათ, და იტყოდეს ესრეთ, ვითარმედ: „ჩუენ სიკუდილსა ამას შინა უკუდავ ვართ,
რამეთუ ღირს გუყვნა ღმერთმან ესევითარსა დიღებასა ხილვად | და მიღებად საგზალსა მას
დაულევნელსა – კორცსა და სისხლსა ქრისტეს, ღმრთისა უკუდავისასა, რომელი უმაღლეს 5
M101v
A20r
Q15v
C52r

არს ყოველთა მაღალთა და უქუესკნელეს ყოველთა უფსკრულთა, ქუესკნელთა, რომელი-იგი
არს კურთხეულ უკუნისამდე. ხოლო ვად ნაშობთა ჩუენთა, ნაყოფთა სიმწარისათა და მკუდრთა
ბნელისათ“, და კმობდეს: „მოვედინ მექრმლე | ეგე და აღახუენინ თავნი ჩუენნი ჩუენგან!“
ხოლო ამას ხედვიდა რად ზაბილონ, აღიძრა გონებითა და ტიროდა მწარედ, რამეთუ,
ვითარცა ცხოვართა, თავნი მათნი წარკუეთად მოედრიკნეს და მოსიკუდიდ მიეპყრნეს, და 10
ვითარცა კრავთა, შვილთა მათთა საწყალობელად იგლოვდეს.

მაშინ მოწყალექმნული მათთუს შევიდა ზაბილონ წინაშე მეფისა, გამოითხოვნა იგინი
მეფისაგან, და ნიჭითა განუტევნა. ხოლო იგინი ევედრებოდეს ზაბილონს, რადთა წარჟყვეს
M102r
m56v

იგი ქუეყანასა მათსა და მისცეს სჯული | ქრისტესი და ნათლისლებად წყლითა ყოველსა
ერსა მათსა. 15

ხოლო მან ისმინა გედრებად მათი და მოითხოვა მღდელნი პატრიაქისაგან. და ბრძა-
ნებად მოიღო მეფისაგან; და წარვიდეს სიხარულით. და ვითარ მიეახლნეს დღისა ერთისა
სავალსა, მივიდა წინა | ჰამბავი მათი, | ვითარმედ მეფე ცოცხალი მოვალს და ყოველნი
მთავარნი მის თანა. მაშინ შეიძრნეს ათნი საერისთვნი: ხოლამ და ხოზაბ, ხლაჭა და
ხენეშგი, ტიმგარაგო, ზაქად, გზად, ზარგა, ზარმა და თმოგონი სამეფო. 20

---

1 და² – A. სამკლველოსა] საკლავსა AC + სასისხლესა C. კაცისა Q. კაცისა მკვლელოსა Mm. 2 სისხლის
დასათხეველსა – A. სისხლსა m. დასათხეველსა + ილოცვიდეს AC. მადლობდეს AMm. ნათლისლებისათუის
ACM, ნათლისლებისათვის m. 2-3 ზიარებისა, რომელი მიიღეს მათ – AC. იტყოდეს] ოტეს Mm. 3 ესრეთ,
ვითარმედ – AC. ვითარმედ] ვიღრემდ Q. ჩუენსა Q. სიკუდილსა Q. ამას – AC. 4 რამეთუ ღირს ვართ, რამეთუ
(+ ღირს Q) გუენა MmQ, გუენა A. ღმერთმან – Q. ხილვად და – AC] მოღებად AC. 5 ქრისტესა A] + ძისა
AC. ღმრთისასა C, ღმრთისად Q. უკუდავისა A, უკუდავისა Q. 6 უქუესკნელეს] უქანასკნელისთა ქუესკნელსა
A, ქუესკნელსა M, ქუესკნელსა Q, ქუესკნელთა – ACQ. 7 ვად] ვითარცა M, ვად AC. ჩვენთა m] – Q. ნაყოფთა]
ნაშობთა A. მკუიდრთა ACMm. 8 მექრმალე Q, მექრმე A. ეგე – AC. აღიხუენ AC, აღახუენ M, აღახუენ Q.
9 ხოლო – AC. ~ რა ხედვიდა AC. ზაბულონ Cm. აღიზრა Mm. და ტიროდა] ტირილად A. მწარედ – AC.
10 ~ ცხოვართა ვითარცა A. წარკუეთად ... მიეპყრნეს] კლვად წარიპყრნეს A, კლვად ქედნი მათნი წარუპყრნეს
C. წარკუსთად Q. მოიღრიკნეს MmQ. და] – MmQ. 11 საწყალობელად იგლოვდეს] სწყალობდეს AC. 12 მაშინ ...
მეფისა – AC. მოწყალექმნული Q. მათთუის M. ზაბულონ Mm. იგინი – AC. 13 ნიჭით M, ნიჭით m. და ნიჭითა
განუტევნა] და შეკაზმული განუტევნა AC. განუტევნად Q, განუტევნა] განუხნა Mm. ზაბულონს mC. წარყვეს
AQ, წარჟყვეს M, წარყუეს m. 14 იგი – AC. და¹ – A. წყლითა – C. ყოელსა C. 15 მათისა A. 16 ხოლო + იგი
A. მოითხოა C. მღდელნი] ხუცესი A, მღდელი M, მღდელი CQ, მღდელდელი m. 17 მოიღეს Q. სიხარულით – AC.
მიეკაბლნეს A, მოიახლნეს m. ~ ერთისა დღისა A. 18 ამბავი AC. მათი – AC. ცოცხალი + არის A. მოვალსა A,
მოვლის MmQ. 19 მაშინ – AC. ათანისა ერისთავნი C, ათინის ერისთავნი Mm, საერისთავონი Q. 19-20 ხოლამ
... სამეფო] ხოზამა, ხოზა გაახილავა, ტენებავა, ხინგარავი, ზიჯა, ზაგა, ზადა, ზარმა, თმონიდი და A. ხლაჭა –
A. გაახლავა, ხლაჭა MQ, ხალჭა m. ხენებაგა C, ხენბაგი m, ხენაბაგი MQ. ხინგარავი C, ტიმგრავიზეა M,
ტიმგრავიზ-ა Q. ზაგა, ზაჯა, ზარდა, ზარმა და თამონით სამეფო C. გზაა, ზარგა, ზარდა და თმოგონი სამეუფო
M. სამეუფო Q. ზარმა – MQ. თმონგონი Q. სამეუფო Q.

ლეონტი მროველი

და მიეგებოდეს მდინარესა ზედა დიდსა ღრმასა, და განყო მეფემან ერი იგი და დაადგინა წყალსა იმიერ და ამიერ, და აკურთხეს მღდელთა მათ მდინარე იგი. და შთა კდა ყოველი ერი იგი წყალსა მას, განიბანებოდეს და აღმოვიდოდეს აღმოსავალსა ერთსა, და C52v დასდებდა ზაბილონ ქელსა თუსსა ყოველსა მას ერსა და იყო ათ დღე. მუნ ყოფასა მისსა M102v მდინარესა მას ზედა აღჭმართნა კარავნი, და შეწირეს მღდელთა უსისხლოდ იგი მსხვერპლი, დაუტევნა მღდელნი და განუწესა ყოველი წესი ქრისტიანობისათ. და ამისა შემდგომად იჯმნა მათგან, დაუტევა მშვიდობა და წარვიდა ნიჭითა დიდითა პრომედვე, და განიზრახა გონებასა თუსსა იერუსალემად წარსვლათ.

და ვითარ მიიწია იერუსალემად, განუყო ყოველი იგი მონაგები თუსი გლახაკთა მცნებისათუს ღმრთისათ. და იხილა, რამეთუ პირველ კსენებული იგი დევტალარი პატრიაქ 10 Q16r ქმნილ იყო: და ფრიად დაიმევობრნეს ურთიერთას ზაბილონ და პატრიაქი იგი.

მაშინ პრქუა სარა მიაფორმან პატრიაქსა ესრეთ, ვითარმედ: „ესე ზაბილონ, მამად და ემბაზი ბრანჯთამ, კაცი სრული სიბრძნითა და ღმრთისმოშიშობითა არს ყოვლადვე, და A21r მიეც | და შენი სოსანა ცოლად მისდა.“ ვინაცყა სთნდა წმიდასა პატრიაქსა განზრახვად ესე სარა მიაფორისათ, და მისცა სოსანა ცოლად ზაბილონს და წარვიდა თუსად ქალაქად 15 კოლასტრად.

1-8 მიეგებოდეს ესე ყოველნი მდინარესა ზედა დიდსა და ღრმასა. და დააყენნა მეფემან იმიერ და ამიერ და აკურთხა წყალი იგი და შთა კდა ყოველი იგი ერი და გამოვიდეს აღმოსავალსა ერთსა და დასდებდა ქელსა ყოველსა მას ერსა. იყო მუნ ათ დღე და აზიარნა საიდუმლოსა ქრისტესსა, დაუტევნა მღდელნი და განუწესა წესი ყოველი.

ამისა შემდგომად მისცა მშვიდობა ყოველთა და წარვიდა ნიჭითა დიდითა რომედ და განიზრახა გონებასა თუისსა, წარვიდე იელუსალემად, დაგმარხო ნიჭი ესე ჩემი ადგილსა ღმრთისასა A.

მიეგებოდეს (მიეგებოდა C) ესე ყოველნი (ყოელნი C) მდინარესა ზედა დიდსა და ღრმასა (-C) და დააყენნა (დააყენა C) მეფემან (+ ერი იგი C) იმიერ და (-C) ამიერ და აკურთხა (აკურთხეს C) წყალი იგი და შთა კდა ყოველი (ყოელი C) იგი ერი და (+ განიბანეს + და C) გამოვიდეს (აღმოვიდეს C) აღმოსავალსა (დიდსა C) ერთსა და (-C) დასდებდა (+ ზაბილონ C) ქელსა ყოველსა (ყოელსა C) მას ერსა. იყო მუნ ათ (ათი C) დღე და აზიარნა საიდუმლოსა (საიდუმლოთა C) ქრისტესსა (ქრისტესთა C), დაუტევნა მღდელნი და განუწესა წესი ყოველი (~ ყოელი წესი C).

ამისა (ამისა C) შემდგომად მისცა (დაუტევა C) მშვიდობა ყოველთა (-C) და წარვიდა (წარმოვიდა C) ნიჭითა დიდითა რომედ (პრომედ C) და განიზრახა გონებასა თუისსა, წარვიდე იელუსალემად დაგმარხო (და ვამსახურო C) ნიჭი ესე ჩემი ადგილსა (ადგილთა C) ღმრთისასა AC.

1 მოეგებოდეს Q, მოეგებოდეს Mm, ღადმარსა Mm, ღადმასა Q. 2 წყალსა – M. და¹ – Q. 3 აღმოსლვასა MQ. ერთსა – M. 4 და იყო – MQ. ერთსა – M. 5 ზედა + და MQ. პმართნა M. და – MAQ. შესწირნეს M. მღუდელთა M. 5-6 მსხუტრპლი Q + და აზიარნეს ერნი იგი ყოველნი ქრისტეს საიდუმლოთა MQ. 6 განუწესა Q. ქრისტიანობისა MmQ. ამისსა MmQ. 7 წარვიდა m. განიძრახა m. 8 გონებასა – MmQ. იელუსალემად M. წარსლვა MQ. 9 და ვითარ მიიწია იერუსალემად] წარვიდა და A + იერუსალემს და C. ყოველი იგი – C. თუსი] მისა AC. 10 მცნებისათუს ღმრთისათსა და იხილა რამეთუ – AC. დევხალარი M, დევტალარი + იგი A. პატრიაჟ M. 11 ქმნულ M. და¹ – A. იგი – C. პატრიაჟი M. 12 მაშინ] და A, მაშინ – C. რქუა A, თქუა M, პქუა C. სარნიაფორმან AC. ესრეთ, ვითარმედ – AC. ასე AC. 13 ~ ღმრთის-მოშიშებითა და სიბრმნითა AC. არს ყოვლადვე – AC. 14 მიეც + უკუე AC] მეტყუის M. მისდა] მისა A. – C. ვინამცა] და AC, ვინაცა Q. 14-15 განზრახვად ესე სარა მიაფორისათ – AC. 15 ზაბილონ A. და² – A. და მისი C. 15-16 და წარვიდა თუსად ქალაქად კოლასტრად] წარვიდა ზაბილონ თუისად ქალაქად კოლასტრად A. ~ ზაბილონ ცოლად C. თუისად C. 16 კულასტრად C.

ლეონტი მროველი

m57r და | ესე წმიდად ნინო, მოძღუარი ქართლისაა, მათგან იშვა ოდენ მხოლოდ, თუნიერ
M103r სხვა შვილისა. და აღზარდა დედამან მისმან სოსანა მსახურებასა მას შინა გლახაკთასა.
ხოლო ვითარ იქმნა ნინო წლისა ათორმეტისა, მაშინ განყიდეს მშობელთა მისთა ყოველი,
რაოცა აქუნდა, და წარვიდეს იერუსალემად.

C53r ხოლო მი-რამ-იწივნეს იერუსალემად, მას უამსა ზაბილონ დაიწერა | ჯუარი პატრიაქი-
საგან და იჯმნა ცოლისაგან თუსისა, და შეიტყბო მკერდსა თუსისა ასული თუსი, წმიდად
ესე ნინო, დაალტო პირი ნინოსი ნაკადულითა ცრემლთავთა, რომელნი-იგი გარდამოს-
თხივნა თუალთაგან თუსთა, და რქუა: „შენ, მხოლო ასულო ჩემო, ესერა, დაგიტეობ ობლად
ჩემგან და მიგითუალავ მამასა ზეცათასა და ყოველთა მზრდელსა ღმერთსა, რამეთუ იგი
არს მამად ობოლთამ და მსაჯული ქურივთამ, და ნუ გეშინინ შენ, შვილო ჩემო! ხოლო შენ
M103v არიამ მაგდანელისა შური აღიღე ქრისტეს სიყუარულისათუს და დათა მათ ლაზარესთამ.
A21v და უკუეთუ შენ ეგრეთ შეიყუარო იგი, ვითარცა მათ შეიყუარეს, მან ეგრეთვე მოგცეს შენ
ყოველივე, რაოცა ითხოვო მისგან“. ხოლო ესე რამ თქუა, დაუტევა ამბორისყოფა
საუკუნოდ და წარვიდა წიაღ იორდანესა, კაცთა მათ თანა | ველურქმნილთა და კაცთაგან
განშორებელთა, რომლისა-იგი სადად ყოფა უწყის ღმერთმან, ყოვლისა მეცნიერმან და
დამბადებელმან. ხოლო დედად იგი ნინოსი მისცა პატრიაქმან მსახურად გლახაკთა, დედათა
უძლურთა.

m57v წმიდად ნინო ჰმსახურებდა მიაფორსა დვინელსა ორ წელ, | და ჰკითხვიდა ყოვლადვე ვნე-
ბათა მათთუს ქრისტესთა, ჯუარცუმისა, დაფლვისა და აღდგომისა მისისა და სამოსლისა მის და
C53v ტილოთა და სუდარისა და ჯუარისა და სხვა ყოვლისავე, შემდგომითი შემდგომად გამოეძიებდა, 20

1 და – AC. წმინდა მ. მოძღვარი მ. მათგან] ამათგან A. იშვა – A. ოდენ – C. 1-2 მხოლო C. იშვა ოდენ ...
შვილისა – A. თუნიერ სხვისა შვილისა – AC. სხვისა Mm. 2 სოსან Qm. მას – AC. 3 ხოლო] და AC.
~ ათორმეტის(ა) წლის(ა) AC. მაშინ – AC. ~ მშობელთა მისთა განყიდეს AC. ყოველივე A. ყოელი C. 4 და –
C. იელუსალიმად AC, იელუსალემად Mm. იტრუსალემად Q] + და განუყვეს გლახაკთა C. 5 ხოლო მი-რამ-
წივნეს იერუსალემად, მას უამსა] მაშინ AC. 5-6 ჯვარი მ. პატრიაქისაგან MQ. 6 თუსისა – AC, თუისისა Mm.
და] – C. მკერდსა – A. თუსისა – AC, თვისისა M] მისისა მ. თუსი – A, თუისი CMm, თუსისა Q. 7 ესე – AC.
7-8 დაალტო ... თუალთაგან თუსთა] და დაყარნა (დაღუარნა C), ვითარცა წყარონი, ცრემლი თუალთაგან პირსა
მისია AC. ნინოსი MQ. ცრემლათა M, ცრემლითა Q. თუისია M. 8 რქუა] თქუა AC, ჰქუა Mm, რქუა + მაშინ Q.
მხოლო A. ესე რამ Q. 9 მიგათუალავ AC] + შენსა A. და² – AC. რამეთუ] რომელსა A, რომელ C. 9-10 იგი არს
მამად] ეგულების ზრდა ყოველთა A. მამა CMm] – Q. 10 ქრივთა M. და² – A. გეშინის მ. შენ – A.
11 სიყუარულისათუის AC] სურვილისათუის Mm. დამთა Q. 12 და უკუეთუ შენ] და თუ ეგრეთ AC. მათ] მათმან
AC. ჰიყუარეს – AC. ~ მოგცეს ეგრეთვე A. შენ – A. 13 ითხოო C. მისგან – AC. ხოლო ესე რამ თქუა – AC.
დაუტევა Q. 14 იორდანეს ACQ. თანა + ღმრთისათუს MQ. ველურთა AC. 14-16 და კაცთაგან ... იგი] სადა ყოფა
მისი AC. განშორებულსა MQm. რომლისამ Q. ყოვლისა მეცნიერმან და – AC. მეცნიერად M. დედა ACMm.
დედა + წმიდისა A. იგი – AC. იგი] წმიდისა A. იგი ნინოსი] მისი C. ნინოსი MQmA. 16 პატრიაქმან MQm.
დედათა + და MQmAC. 17 უძლურთა – AC. 18 მსახურებდა ACMQ. ნიაფორს CQ, ნიაფორს A, ნაფორს M,
ნაფრისა m. მიაფორსა + სომეხსა AC. დვინელსა] დანიელსა Mm. კითხვიდა A. 19 მათთუ] მათ AC, მათთუის M.
ჯუარცმისა AMQ, ჯვარცმისა m. ჯუარცმისა + და C. დაფლისა m. აღდგომისა + და სამოსლისა A. მისისა – A.
სამოსლისა + მისისა A. მის – A. და³ – A. 20 სუდრისასა A. სუდარისათა C + და ჯუარისა და სხვისა
ყოვლისავე] მიწყებით ყოველსა A. მიწყობით ყოველსა C. შემდგომითი შემდგომად გამოეძიებდა – A.

ლეონტი მროველი

რამეთუ არა ვინ ყოფილ იყო და არცა ვინ იყო შორის იერუსალემისა სწორ მისა მეცნიერებითა
სჯულისა გზასა, ძუელსა და ახალსა, ყოველსავე ზედამიწებნით.

Q16v ხოლო | იწყო უწყებად მისა: „ვედავ, შვილო ჩემო, ძალსა შენსა, ვითარცა ძალსა
ლომისა მდედრისასა, რომელი იზახებნ ყოველთა ზედა ოთხფერჯთა, გინა ვითარცა ორბი
M104r დედალი, რომელი აღვიდის სიმაღლესა პაერთასა უფროდ მამლისა და ყოველი ქუეყანად
გუგასა შინა თუალისა მისისასა მცირისა მარგალიტისა სწორად შეაყენის და განიხილის და
განიცადის საჭმელი მისი ცეცხლებრ, ხოლო იხილის რამ, მიუტევნის ფრთენი და მიიწის
მის ზედა. ეგრეთვე სახედ იყოს ცხოვრებად შენი წინამძღვრებითა სულისა წმიდისათა.

A22r ხოლო აწ ვიწყო და მიგითხრა შენვე, რამეთუ ოდეს-იგი იხილეს ღმერთი უკუდავი
კაცთა მოკუდავთა ქუეყანასა ზედა, რომელი მოკუდა და მოსრულ იყო | მოწოდებად წარმართ-
თა, ვითარცა თუთ ინება ქსნად სოფლისად, იწყო კეთილის-ყოფად ჰურიათა, მკუდართა
აღდგინებად, ბრმათა ახილვად, სნეულთა განკურნებად, – რომელი-ესე შეიშურვეს, და
შეიზრახნეს, და წარავლინეს სტრატიოგრაფი ყოველსა ქუეყანასა მსწრაფლ მოსლვად ჰურიათა
და თქეეს, რამეთუ: აპა ესერა, წარვწყმდებით, მოვედით და შემოკრბით ყოველნი!“

M104v მაშინ მოიწივნეს ყოვლით ქუეყანით და სოფლით კაცნი ურიცხუნი, სწავლულნი და
M58r მეცნიერნი სჯულსა მოსესასა, რომელნი-იგი ანტაკრად წინა-აღუდგეს სულისა წმიდასა, და რამ-
C54r იგი ჯერ-იყო ყოფად ქრისტესა, მათ აღასრულეს: რამეთუ ჯუარს-აცუეს და სამოსელსა მისისა
ზედა წილ-იგდეს, და მიეცა და ხუდა წილითა მით ჩრდილოელთა, მცხეთელთა მოქალაქეთა.

ხოლო დაფლეს მათ ჰურიათა ქრისტე, დაკრძალეს და დაბეჭდეს საფლავი მისი,
არამედ იგი აღდგა, ვითარცა თქეა პირველად, და ტილონი იგი პოვნეს საფლავსა მას შინა 20

1 ვინ² – AC. არად ვინ Q. შორის – AQ. იერუსალიმს A, იელუსალემის C, იელუსალემს Mm. სწორი AC. მისია
CMm. მეცნიერებით A. 2 გზასა – MQm. ძუელისა MQm. ახლისათა მინა ვიდრე
Q. ფუელასა C. ზედამიწებნით – A. 3 ხოლო – AC. მისია CMQm] + და რქუა A, და ჰქუა C. ძალსა²] ძილსა Mm.
ძალსა² – C, 4 მდედრისასა] ძუისასა AC] მდედრისასა MQm. იზახებნ M. ყოველსა A. ოთხფერჯსა A. ვითარცა
– A. 5 მამლისა] მამულისა Mm. ქუეყანა Mm] ქმელი AC. 6 შინა – AC. შეაყენის] შეიფუანის Mm, შეიფვანის Q.
და¹ – AC. განახლის M. 7 ცეცხლისაებრ MQ] ცოცხლებრ A. ხოლო იხილის რამ] დანახის A. რამ – A. რა
M. რა დანახის C. მოუტევნის AC. მიიწის] მიეტევის AC, მიიწის M. 8 მას AC. ეგრეთვე სახედ იყოს] ეგრეთ
იყოს AC. ცხოვრება m, ცხორება ACM, ცხორებად Q. შენი] მისი AC. წინამძღვრებითა სულისა წმიდისათა –
AC, წინამძღვრებითა M. წმიდისათა MQm. 9 ხოლო – AC. ვიწყოთ MQm. გითხრა AC. მიგითხრათ MQm] +
ყოველი AC. შენვე, რამეთუ – AC. -იგი – AC. რომელი] მალი M. 10 მოკუდა და – AC. 10-11 წარმართა A.
11 თუთ ACMm. ინება] უნდა AC, ინებად Q. სოფლისად] სოფლისა CMQ] სულისა A. ურიათა AC. მკუდართა]
მკუდრთა A. 12 განკურნებად] აღდგინებად A. რომელი – AC. 13 და – A. წარავლინენეს M. წარავლინენეს m.
მსწრაფლ] სწრაფით A, სწრაფა C, სწრაფლ MQm. ურიათა ACMQm. 14 თქეეს m. რამეთუ აპა – C. ესერად
Q. წარგსწყმდებით A. შემოკერბით AC. 15 მოწინეს C. ყოველნი A, ყოველთა m. ქუეყანი A, ქუეყნით Cm. და
სოფლით (- C) კაცნი – A. ურიცხუნი] რიცხუთ A, რიცხუნი C. რიცხნით MQm. მსწავლულნი M. და² – AC.
16 მეცნიერნი – AC. სჯულისა Q. რომელი იგი Mm. ანტაკრად – A, ანტაკად CMQ. და – AC. რამ – MQ.
17 ქრისტესა C. რამეთუ – AC. აცუმს Q, აცვეს m. 18 ზედა – AC. წილი ACMmQ. იგდეს] განაგდეს A.
განიგდეს C. და მიეცა – AC. წილითა მით – A. მით – AC. ჩრდილოველთა A. 19 დაპფლეს C. მათ ურიათა –
AC. ურიათა Mm. ქრისტე] იესო AC. იესო + და A. დაკრძალეს C. და დაბეჭდეს – AC. მისი – AC. მისი] იგი
მისი MQ. 20 ~ აღდგა იგი C. აღდგად Q. იგინი Q. იგი + მაშინ C. პოვნეს A. მას – AC.

ლეონტი მროველი

ქრისტესსა განთიად. და მოვიდა პილატეცა და ცოლი პილატესი ქრისტეს საფლავად, და ტილონი იგი ვითარ პოვნეს, მოითხოვნა ცოლმან პილატესმან, და წარვიდა მსწრაფლ პონტოდ, სახლად თუსად, და იქმნა მორწმუნე ქრისტესი.

ხოლო შემდგომად უამთა რაოდენთამე მივიდეს კელთა ლუკა მახარებლისათა ტილონი
A22v იგი, და დასხნა მან, სადაცა თუ იგი უწყის, ხოლო სუდარი არა იპოვა, დაღაცათუ თქუეს 5
C54v ვიეთმე პეტრესთუს, ვითარმედ ქელ-იწიფა ახუმადო, და აქუს მასო, არამედ განცხადებუ-
M105r ლად არა მიუთხრეს, ვითარ სხუად იგი. ხოლო ჯუარნი იგი ამასვე ქალაქსა შინა
Q17r იერუსალემსა დამარხულ არიან, გარნა | ადგილი მათი არა ვინ უწყის, და ოდეს ინებოს
ლმერთმან, გამოჩნდენ იგინიცა.“

m58v ხოლო ვითარცა ესე ესმა წმიდასა ნინოს | სარა მიაფორისაგან, მაშინ შეწირა 10
ლმრთისა მადლობად და კურთხევად, და კუალად ჰკითხა მას, თუ სადა არს ჩრდილოხსა
იგი ქუეყანად, სადახთ-იგი მოსრულთა მათ ჰურიათა წილ-ხუდა და წარიღეს სამოსელი იგი
უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი. მიუგო და ჰრქუა სარა მიაფორმან, ვითარმედ: „არს
აღმოსავლეთით კერძო ქალაქი, რომელსა ჰრქუან სახელად მცხეთა, და ქუეყანად ქართლისად
და სომხითისა მთეულეთი, და საწარმართო არს იგი უამსა ამას და საკელმწიფო ბერძენთა 15
და უჟიკთა“.

M105v ხოლო მათ დღეთა შინა მოვიდა დედაკაცი ვინმე ეფესოდთ, თაყუანისცემად წმიდისა
აღდგომისა, და ჰკითხვიდა დედაკაცსა მას სარა მიაფორი, ვითარმედ: „ელენე დედო-
ფალი ჯერეთცა ეგევითარსა ცოომასა და ბნელსა შინა არსა?“. ხოლო მან ჰრქუა

1 ~ განთიად ქრისტესა MQm. ქრისტესსა Q. ქრისტესსა განთიად] ვითარ განთენა, ესე ყოველი წარმოიცა A. ვითარ განთენდა და მივიდეს საფლავად და პოვნეს ტილონი იგი, მაშინ C. ~ პილატეცა მივიდა A. ცოლი პილატესი ქრისტეს – AC. 2 მოითხოვნა] მოიხუნა A. 3 თუისად AMm. იქმნ Q. ქრისტესა A, ქრისტესსა MQ. 4 ხოლო] და AC. უამთა რაოდენთამე – AC. მივიდეს] მოვიდეს A. კელთა C, კელთად Q. 4-5 ტილონი იგი – AC. 5 მან] იგინი AC. სადაცა] ვითარცა C. სადაცა + მან A. თუით ACMm. სუდარა Q. იპოვად Q. დაღაცათუ] არამედ A, ვითარცა C. თქუეს Q. 6 ვიეთმე + ვითარმედ A. პეტრესთუს] პეტრეს A, პეტრესთუის C] პილატეს-თუის Mm. ვითარმედ – A. ქელ-ეწიფა MACQ. ახუმადო] ახმად A. აქუს] აქუნდეს AC] ჰქუეს Mm. 7 არად Q. მიუთხრეს] გუითხრეს AC. ვითარ სხუად იგი – AC. სხვა m. იგი² – AC. ამასვე Q. 8 იერუსალმშსა – AC, იელუსალემსა Mm, იცლესალემსა Q. გარნა] არამედ AC. მათი – C. არაგინ] არა Q. უწყის] იცის C. და – AC. 9 გამოჩნდენ] გამოჩნდეს AMQm, გამოჩინებად C. იგინიცა] იგიცა C. 10 ხოლო – AC. ~ ესმა ესე AC. ესე + ყოველი A. ნინოს + ყოველიცე C. სარა – A, სარა მიაფორისაგან] სარ ნიაფორისგან MQm, ნიაფორისაგან A, ნიაფორისგან C. 10-11 მაშინ შეწირა ... კურთხევად] მისცა კურთხევა და მადლი ღმერთსა და AC. აკურთხა Mm. ღმრთისად Q. 11 მას – AC. თუ – AC. სადა] სადათ A. ჩრდილოს m. 12 ქუეყნა ACMQm. სადახთ-იგი] სადათ არს A, სადა არს C, სადათ Q. მოსრულთ Q. 13 უფლისად Q. უფლისა ჩუენისა + რქუა (ჰრქუა C) ნიაფორამან A. სარნიაფორმან MQ. 14 კერძო – M. 14-15 „ქალაქი მცხეთა, ქუეყნა ქართლისა, სომხითისა A. 14 სახელით, რომელსა ჰქვან MQ. 15 მთეულეთისა (მთიულეთი არს C) საწარმართო არამედ (რამეთუ C) 15-16 უამსა ამას უჟიკთა სახელმწიფოდ შექმნილ არს AC. იქსო Q. ნიაფორმან QM. ქალაქი + სახელით Q. ჰქუან M, ჰქვან m. სახელად – Q. მცხეთა MQ. ქუეყნა MQm. ქართლისა MQm. მთიულეთი QM. საწარმართო Mm. არს + აწ Q. და³ – MQ. 17 ხოლო – A. დედა კაცი M, დედად კაცი Q. ვინმე – A. ეფესოდ MQm. წმინდისა m. 18 აღდგომისად Q. სარა – AC. ნიაფორა AC, სარნიაფორი MQ, ნიფორი m. ვითარმედ – AC. 19 ჯერეთცა – AC, ჯერეთცა Q. ეგეთსავე AC, ეგრეთცა Mm. ცოომასა] ცოომილობასა A, ცოომილებასა C. არს ACMQm. რქუა A, ჰქუა CMQm.

ლეონტი მროველი

ესრეთ, ვითარმედ: „ვარ მქევალი მათი და მახლობელი განზრახვასა მათსა ყოველსა, ცხადსა და დაფარულსა. და უწყი მე მისი, რამეთუ აქუს მას დიდი წადიერებად ქრისტეს სჯულისა და ნათლისლებისათვეს“.

A23r ხოლო ესმა რად ესე დედაკაცისა მისგან | წმიდასა ნინოს, ჰრქუა ნიაფორსა ესრეთ,
ვითარმედ: „წარმგზავნე მე და მივიდე წინაშე დედოფლისა ელენესა, ნუუკუე მივეახლო 5
C55r სიტყუსგებად ქრისტესთვეს წინაშე მისა“. ხოლო | მიაფორმან აუწყა პატრიაქსა წადიერებად
m59r ესე და საქმე ნინოვსი. ხოლო დედისძმამან მოუწოდა წმიდასა ამას ნინოს, დისტულსა 10
თვესსა, და დაადგინა იგი აღსავალსა წმიდისა საკურთხეველისასა, და დაასხნა კელნი მისნი
წმიდანი მქართა ზედა მისთა, სულთითქუნა ცად მიმართ სიღრმით გულისა მისისათ და
M106r თქუა: „უფალო ღმერთო საუკუნეთაო, კელთა შენთა შევპვედრებ ობოლსა ამას შვილსა 15
დისა ჩემისასა, და წარვავლინებ ქადაგებად ღმრთებისა შენისა, რაფთა ახაროს აღდგომად
შენი. სადაცა სათნო-იყო სრბად ამისი, ექმენ, ქრისტე ღმერთო, ამას მოგზაურ, ნავთსად-
გურ, მოძღუარ, ენამეცნიერ, ვითარცა უწინარეს ამისა მოშიშთა სახელისა შენისათა“.

და უჯმნა დედისაგან თვესისა ამბორის-ყოფითა განშორებისათა და გამოსახა მას ზედა
Q17v სასწაული ჯუარისათ. და ესრეთ ლოცვითა ღმრთისა მიმართ და კურთხევითა განუტევა 15
წმიდად ნინო დედაკაცისა მის თანა, ეფესოთ მოსრულისა. და ვითარცა მიიწიგნეს სამეფოს
პრომს, სახიდ დედაკაცისა, რომლისა-იგი თანამოგზაურ იქმნა, იხილეს მუნ დედოფალი
ვინმე და ტომი მეფეთათ, სახელით რიცხიმე, და დედამბუძე მისი გაიანე, რომელნი-ესე

1 ესრეთ ვითარმედ – AC. ~ მქევალი ვარ A. მე ვარ მქევალი C, მქეველი m. და – A. მახლობელი] მეცნიერი
A, მხელობელი Q. მეცნიერი + მათი A. ყოველთასა Mm] – AC. 2 ცხადსა – AC. და¹ – AC. და² – AC. მე მისი
– A. ~ რამეთუ დიდი წადიერება აქუს A. აქუს მას – A. მას + მას Q. და უწყი მე მისი, რამეთუ აქუს მას – C.
~ წადიერება აქუს A. 3 ნათლის დებისათუის ACM. 4-5 ხოლო ესმა ... ვითარმედ] ესე ყოველი მოისმინა
წმიდამნ ნინო და რქუა (ჰქუა C) ნაიფორს (ნიაფორს C) AC. რაა M. წმიდისა M. ჰქუა Mm. 5 წარგზავნა Mm.
მე – A. ელენესა ACMQ. ნუ უკუც Q. A. 5-6 მივიახლო AQ. სიტყუისგებად AC. ~ მის წინაშე სიტყოის გებად
ქრისტესთუის სიტყუსგებად] სიტყბოებად MQm. 6 ქრისტესთუის C. ~ მის წინაშე AC. მისსა MQm. ნიაფორმან
AMQ, ნიაფორ C. პატრიაქსა Q. 6-8 წადიერებად ... იგი] ხოლო (მაშინ C) პატრიაქსა მოუწოდა წმიდასა ნინოს
AC. ნინოს MQm. ხოლო – MQ. დედისძმამან] დედისამან Mm, მმამან დედისამან Q. თუისსა M. დისტულსა
თვესსა – AC. იგი – A. 8 წმიდისა – AC. საკურთხევლისასა CMmQ. დასხნა Q. 9 წმიდან – AC, წმიდამან – Q.
~ მქართა მისთა ზედა A. ზედა მისთა] ნინოსა C. სიღრმით გულისა მისისათ – AC. სიღრმითა MQm. მისისათა
MQm. 10 შევპვედრებ ACMQm. 11 დისა ჩემისასა] ჩემსა AC. 12 სადაცა + შენ A. სადაცა] სრულიადცა შენ C.
ამისი] მისი AC. ღმერთო – AC. ამა] წმიდასა C. მოგზაურ] თანამოგზაურ A. 12-13 ნავთსადგურ] თუით სადგურ
AC. 13 მოძღუარ + და AC. მეცნიერ – AC. უწინარეს ამისა] იგი წინათა მათ (წინა მათ C) მოშიშთა AC.
14-16 თვესისა ამბორის-ყოფითა ... წმიდად ნინო] და მისცა ჯუარი და კურთხევა. წარემართა წმიდა ნინო A. მისცა
ჯუარი და კურთხევა და წარემართა დედაკაცისა მის თანა C. თუისისა M. გამოსახა] გამოსცა MQm. მას] მის Q.
მას ზედა – M. სასწაულმან ჯუარისამან MQ. ჯვარისამან m. ღმრთისად Q. განუტევად Q] + და წარემართა MQ.
16-17 ეფესოთ მოსრულისა ... იხილეს მუნ] და პპოვეს დედოფალი ვინმე, მეფეთა ნათესავი, სახელით რიცხიმე,
და დედამბუძე მისი გაიანე, მონასტერსა ქალწულთასა, რომელთა ქრისტეს აღსარებისათუის სუროდა და
ელოდეს იელუსალემელთა ნათლის დებისა A. 17-18 პპოეს დედოფალი ვინმე, მეფეთა ტომი სახელით რიცხიმე
და დედამბუძე მისი გაიანე, მონასტერსა ქალწულთასა, რომელსა ქრისტეს აღსარებისათუის სუროდა და
ელოდეს იელუსალიმელთა C. 16 ეფესოთ MQ. ვითარ MQ. 18 მეფეთა MQm.

ლეონტი მროველი

იყოფოდეს მონასტერსა შინა ქალწულთასა, და ჰსუროდა ქრისტეს აღსარებისათუს და მომლოდე იყვნეს იერუსალემით ნათლისლებასა.

A23v მაშინ დედაკაცმან მან წარუდგინა | წმიდად ნინო და აუწყა საქმე მისი დედოფალსა M106v რიცხიმეს, რომელი-იგი იხილა რად | ქრისტეს მოყუარემან რიცხიმეს, სიხარულით შეიტკბო C55v და შეიწყნარა სახიდ თუსად წინაშე მისა წმიდად ნინო კელთაგან მის დედაკაცისა | თანა- m59v მოგზაურისა. 5

და ესრეთ იყოფვოდა რად მის თანა წმიდად ნინო, მასვე შინა წელიწადსა ნათელ-იღო რიცხიმეს, რომლისათუს-იგი სურვიელ იყო, და მის თანა გაიანეცა, დედამბუძემან მისმან, და სხუათა მათ სახლეულთა მისთა, რიცხვთ ორმეოცდაათთა სულთა, კელსა შინა წმიდისა ნინოვსსა, და იყოფოდეს მონასტერსა შინა თუსსა და მათ თანა წმიდად ნინო ორ წელ. 10

მათ დღეთა შინა წარავლინა კეისარმან ძიებად ქალისა ქმნულკეთილისა და შუენიერისა, რამთამცა უპოვეს ღირსი ცოლად მისა. და ვითარ მოიწინეს მეძიებელნი იგი მონასტერსა ქალწულთასა, და იხილეს და განიცადეს რიცხიმეს, და ცნეს მეფეთა ნათესავობად მისი, რომლისა ფრიად სთნდა შუენიერებად მისი, რომლისა ვერასადა ეხილვა მსგავსი ხილვითა და შუენიერებითა, და გამოსახეს სახე შუენიერებისა და ხატისა მისისად ფიცარსა ზედა, და წარგზავნეს წინაშე კეისრისა, რომელი იხილა კეისარმან, ფრიად სთნდა და M107r სიხარულითა აღივსო და განაწესა აღსრულებად | ქორწილისად მრავლითა სიხარულითა, რომლისათუსცა მსწრაფლ წარავლინა მოციქულნი და გამგებელნი ყოველთა შინა 15

1 სუროდა m. აღსარებისათუს] აღსრულებისათუს Mm. 2 მოლოდე Mm. იყუნეს Mm. იელუსალემით Mm, იშრუსალემით Q. 3 წარუდგინა] მოიყვანა AC. 3-4 ნინო და + მისცა AC. + მისცა წმიდასა რიცხიმეს A + მისცა კელთა წმიდასა რიცხიმესია C. მაშინ დედაკაცმან მან ... სახე შუენიერებისა და] მაშინ დედაკაცმან მან მოიყვანა ნინო და მისცა (+ კელთა წმიდასა რიცხიმესია C) წმიდასა რიმსიმეს და აუწყა გზა მისი.

და შეიყუარა წმიდა ნინო ქრისტეს მოყუარემან წმიდამან დედოფალმან რიცხიმეს. და მასვე წელიწადმა მოიღო (+ ნათელი C) რიცხიმე ნათლის-ღება (- C), რომლისათუის სუროდა და მის თანა გაიანე – დედამბუძემან მისმან, ორმოცდამან სულმან სხუათა. და უმრავლესთა მათგანთა კელსა ქუეშე წმიდასა ნინოსა (ნინოსსა C) ნათელ იღეს და წარვიდეს ესე ყოველინ მონასტერსა თუისსა და იყო მათ თანა წმიდა ნინო ორ წელ.

მათ დღეთა შინა გამოგზავნა კეისარმან ძიებად ქალისა შუენიერისა, ღირსი ცოლად მისა. მიეწივნეს მონასტერსა მას ქალწულთასა მეძიებელნი იგი და იხილეს რიცხიმე და განიცადეს ხატი მისი. და გამოიკითხეს გუარი მისი, რამეთუ არავინ იყო მსგავსი რიცხიმესი. ხატითა გამოხატეს AC. 4 იხილად Q. ქრისტესმოყუარებ Mm. 5 თუისად Mm. მისსა MQm. წმინდა m. დედაკაცისათა Q. 5-6 თანამოგზაურისა] მოგზაურისა Q. 7 წმინდად m. 8 რომლისათუის M. სურვილ MQm. 9 სხუათა m. რიცხვთა M, რიცხუთა Q. 10 ნინოსსად Q. თუისსა M. წმინდა m. წელ + მაშინ C. 11 წარავლინა] გამოგზავნა A, გამოგზავნა C. ძიებად] ძიებნად AC. ქმნულკეთილისა და – AC. ქმნილკეთილისა MQm. 11-12 შუენიერისა Q, შვენიერისა m. 12 რამთამცა უპოვეს – A, რათმცა პოეს C, რათამცა MmQ. ცოლად] წმიდად M, წმინდად m. მისსა MQm. მიეწივნეს A, მიიწინეს C. 12-13 მოიწივნეს Q] + მონასტერსა მას ქალწულთასა AC. მონასტერსა + მას C. 13 და განიცადეს – A. რიცხიმე + და განიცადეს ხატი მისი და გამოიკითხეს გუარი მისი, რამეთუ არავინ იყო მსგავსი რიცხიმესი ხატითა (სახითა C). გამოხატეს ხატი მისი ფიცარსა ზედა AC. 14 რომლისა + სახელი MQm. ეხილვად Q. 15 შუენიერებითა Q. შუენიერებისად² Q, შვენიერებისა m. ხატი AC. მისი AC. 16 წარგზავნეს] წარსცეს AC. რომელი იხილა კეისარმან ფრიად – AC. სთნდა + კეისარსა AC. 17 ~ აღივსო სიხარულით AC. სიხარულით Qm. აღსრულებად] ქორწილი სიხარულით აღსრულებად A. განწევსა ქორწილი სიხარულით C. მრავლითა – AC. სიხარულითა – MQ. 18 რომლისათუსცა – AC. რომლისათუისცა M + და AC. წარავლინა A. განმგებელნი AC. შინა – AC.

ლეონტი მროველი

A24r საბრძანებელთა მისთა, რათა ყოველნი დიდითა სიხარულითა მოვიდენ ბრძანებითა ამას ქორწილსა სამეფოსა.

C56r | ხოლო იხილეს რამ ყოვლად წმიდათა მათ დაფარული იგი მანქანებად მტერისად და m60r ისარნი მისნი განკურვებულნი, რომლითა-იგი ისწრაფდა სისრად წმიდათა ქრისტესთა, იურვოდეს, რამეთუ ჭური რისხვისად იპოვა მეფე. ვითარცა გუელი, სამოთხესა შინა 5 Q18r მსახრვალ ექმნა, ეგრეთვე აქა მსგავსად მისა უსჯულოდ ესე, რომელსა აქუნდა შეგინებული თაყუანისცემად ბილწია და შეგინებულთა კერპთა.

ხოლო იხილეს რამ ნეტარმან რიფსიმე და გაიანე და სხუათა მათ წმიდათა დედათა განსაცდელი ესე მათ ზედა მოწევნულად, მაშინ მოიქსენეს მათ უბიწოდ იგი აღოქუმად და ლირსი ქებისად მარტოებით ცხორებად, რომელსა-იგი იყვნეს განსწავლულ, და გოდებით 10 M107v ტიროდეს შესწავებისა მისთვის წინაშე მეფისა უსჯულოდ მათ შეენიერებასა წმიდისა რიფ-სიმესსა, რომელი-იგი გამოხატვით წარგზავნეს, და მისცნეს თავნი თვისნი ფიცხელისა მოღუაწებისა კანონსა ლოცვითა და ვედრებითა ღმრთისათა, დაუცადებელითა და მქურვა-ლითა. და ერთობით განზრახვითა ურთიერთას ყოველთავე დაუტევეს ქუეყანად იგი ფარულად A24v არმეოცდაათვამეტმან სულმან, და მოიწივნეს ლტოლვილნი არეთა და სანახებთა სომხითისათა, 15 C56v ადგილსა მას, რომელსა პრქან ახალქალაქი, უაღრეს შენებულსა, რომელ არს დვინი,

1 ყოველნი + ძლუნითა შემოქრბენ და A + სიხარულითა ძლუნითა შემოქრბენ C. დიდით A. ბრძანებასა A. ამას] მეფისასა და A. 2 ~ ქორწილსა სამეფოსა ბრძანებისაებრ მეფისა C. ქორწილისა QMm. სამეფოსა A. 3 ხოლო – AC. ყოვლად] ყოველთა A. მათ – A. იგი – AC. და – AC. 4 განკურებულნი Mm. რომელთა A. იგი – CA. წმინდათა Qm. წმიდათა + მათ C. ქრისტესთა ქალწულთა A, ქალწულისათა Q. 5 იუროდეს M. იპოვა C. ვითარცა + იგი AC. გუელმან A, გუცლი Q, გული Mm. გუელი + რომელ A. სამოთხეს A. 6 მსახვრელ AC, მზრახელ Mm, მზრახელ Q. ექმნებს A. ~ მსგავსად აქა AC. მისა – AC, მისსა MQm. აქუნდა + მსაჯული A. 7 თაყუანის-ცემად – A, ცემა CMm. შეგინებულთა] საძაგელთა A. კერპთა ACMQm. 8 და – Q. 8-16 ხოლო იხილეს რამ ნეტარმან რიფსიმე და გაიანე ... მოძიებად მათდა] იხილა რა ნეტარმან რიფსიმე გაიანე (- C) და სხუათა მათ წმიდათა და (დიდთა C) ყოვლად (- C) ქებულთა (+ და C) წმიდათა (- C) მოიქსენეს ყოვლად (- C) უბიწოდ იგი აღოქმა (აღოქუმა C) და ქებული ცხორება მარტოდ ცხორებისა, რომელსა იგი იყუნეს განსწავლულ. მაშინ გოდებდეს და ტიროდეს გამოხატვისა თუისათუის (თუისისა თუის C) უსჯულოსა მეფისა (+ თუის ილოცვილეს დაუცხოლებლად C) [ილო] ცვიდეს და უფიცხელესთა კანონთა შეყარნებს (შეყარნებს C) თავნი მათნი, ეველრებოდეს ღმერთსა ყოვლად მოწყალესა (~ ყოვლად მოწყალესა ღმერთსა C) მრავლითა ვედრებითა. და განიზრახვიდეს (განიზრახეს C) ერთობით ყოველთა (ყოელთა C) მათ დატევებასა (დატევება C) ქუეყნისა მის და წარვლტოლა (წარტოლვა C) ფარულად ყოვლად (რათა C) უბიწოდ დაიცვენ (დაიცვენ C) ქორცნი (თავნი C) მათნი (+ და ქორცნი თუისნი C). და წარვიდა (წარვიდეს C) ორმოცდაცამეტი (ორმეოცდაცამეტი C) სული და მივიდეს არეთა სომხითისათა, რომელსა რქუან (ჰქუან C) ახალქალაქი, უაღრეს შენებულსა, რომელ არს დივინი (დივინი C) საყოფელი სომხეთა მეფეთა (მყოფთა C) (მეფეთა – C). და შევიდეს საწნებელთა (საწნებელსა C) ვენაცისათა (ვენაციასა C) რომელი შენებულ არს (იყო C) ჩრდილოთ და აღმოსავალით (აღმოსავლით C) და იზარდებოდეს (იზარდებოდეს C) კელთაქმრისაგან ვაჭრობით. (+ ხოლო C) კეისარი აღივსო მწუხარებითა და წარავლინა (წარავლინა C) ყოველთა (ყოელთა C) ადგილთა ძებნად (ძებნად C) AC. 9 მოისხნეს MQ, მოიხსენეს m. 10 ქებისა MQ. ცხორება MQm. იყუნებს Mm. განსწავლულ – Mm. 11 შესწავებისათვის Q. მისთუის Mm] – Q. უშჯულოსა Q. შეცნიერებისა Q, შვენიერებასა m. წმიდასა M, წმინდასა m. 11-12 რიფსიმესა MQm. 12 გამოხატავთ Mm. თუისნი M. ფიცხელის MmQ. 13 ღმრთისათა Q. 14 ურთიერთარს m. ქუეყანა Mm. 15 ლტოლვილი m. 16 მას – m. ჰქუან Mm, ჰქვან Q. რომელ – Q.

ლეონტი მროველი

საყოფელი სომეხთა მეფისად. და შევიდეს მუნ ტალავართა მათ შინა საწნეხელთასა, რომელნი-იგი იყვნეს შენებულ ჩრდილოეთ კერძო და აღმოსავალით, და იზარდებოდეს მუნ შინა კელითსაქმრისა თუსისა განვაჭრებითა.

M108r ხოლო იხილა რამ კეისარმან, რამეთუ განერნეს კელთაგან მისთა და ტრიფიალებისაგან
M60v მისისა ბოროტისა წმიდად რიცსიმე და სხუანი იგი მისთანანი, აღივსო უნუგეშინისცემოეთა 5
მწუხარებითა, და | წარავლინნა კაცნი ყოველთა ადგილთა მოძიებად მათდა.

მაშინ მოიწივნეს მოციქული კეისრისანი წინაშე თრდატ სომეხთა მეფისა და მოარ-
თუეს წიგნი კეისრისად, რომელსა წერილ იყო ესრეთ: „თუთმპყრობელი კეისარი საყუარელსა
C57r ძმასა და მეგობარსა და თანამოსაყდრესა ჩემსა, თრდატს, გიკითხავ! უწყებულ იყავნ ძმობად
A25r შენი და თანაშემწეობად, რომლისათუს-იგი პირველად გუენების შეცომილისა მის ქრის-
Q18v ტიანეთა ნათესავისაგან, რამეთუ ყოვლადვე შეურაცხ იქმნების ჩუენი უფლებად მათისაგან 10
M108v კრებულისა, და საწუნელ არს ჩუენი კელმწიფებად მათგან, რამეთუ იგინი ჯუარცუმულსა
ვისმე და მომკუდარსა ჰმსახურებენ, და ძელსა თაყუანის-სცემხ, და თავისა მათისა სიკუდილსა
უფლისა მათისათუს დიდებად შეპრაცხენ, და არა ეშინის ჰურიათაგან, და მოკლულისა 15
მისგან ჰურიათადსა და ჯუარცუმულისა ეშინის, და შეცომილ არიან, მეფეთა აგინებენ, |
ლმერთთა შეურაცხ-ჰყოფენ, და ძალსაცა მზისა და მთოვარისასა და ვარსკულავთა ნათელსა
არად შეპრაცხენ, არამედ შექმნულად იტყვან მათ ჯუარცუმულისა მის მიერ. და ესრეთ
მიაქციეს ქუეყანად, ვიდრემდის მამანი დედათაგან და დედანი მამათაგან ცოცხლივ განა-
შორნეს, და დაღაცათუ დიდითა ქადებითა და ფრიადითა სატანჯველითა მოვსწყუდნეთ,
არამედ კულადცა უფროესად განმრავლდეს. 20

1 საწნახელთასა Mm. მუნ + შევიდეს Q. 2 იყუნეს Mm. კერძ Q. აღმოსავლით Q. იზრდებოდა MQm.
3 კელთსაქმრისა Q. თუისისა M. განვაჭრებით Q. 4 ხოლო იხილა ... მათდა] კეისარი აღივსო მწუხარებითა
და წარავლინა (წარავლინნა C) ყოველთა ადგილთა ძებნად A (ძიებად მათდა C) AC. რა Mm. რამეთუ] რომელნი Q. 5 წმიდა Mm. სხუა m. მისთანანი] მათთანანი Q. უნუგეშინისცემოთა MQ, უნუგეშინისცემითა m.
6 მოძიებად] მოძლურებად Mm. 7 თრდატ] თარდატ MQ. 7-8 მოართვეს Mm, მოართუცს Q. 8 ესრეთ – Mm.
თუითმპყრობელი ACMm. 9 და² – AC. თარდატს MQ. გკითხავნ A, გკითხავ MQ. იყავ MQ. 9-10 ~ შენი ძმობა
AC. და + ჩემ A. 10 რომლისათუის ACM, რომლისათვის m. პირველად] ყოვლადვე AC. გუევნების] შეურაცხ
იქმნების A. შეცომილი C. მის] მისგან A, ამისგან C, მათგან Mm. 10-11 ქრისტიანთა Mm. ქსანითა Mm.
11 ნათესავისა ACMQ. ყოვლადვე] ესრეთ C. შეურაცხის C. იქმნების – A. მათისაგან] მათგან C, მათისა Mm.
12 კრებულისაგან Q] – C. ჩუენი] ჩუენდა A. მათგან] მათი A. ჯუარცუმულსა ACMmQ. 13 და¹ – AC. მსახურებენ
AC. და² + ძელსა თაყუანის სცემხ. და ძეალებსა კაცთასა პატივ-სცემხ AC. მათისა] მათი C. ცემხ Q.
სიკუდილსა] სიკუდილი AC. 14 მათისათუის AC] მათისა Mm. შეურაცხის A, შეურაცხის C, შეირაცხებენ
MQm. ეშინის Q. ურიათაგან AC. და² – AQc. 15 მისგან ჰურიათადსა – A. ურიათა C. ჯუარცუმულისა AMC,
ჯვარცუმულისა m. ეშინის] ეშინიან AC. და¹ – C. 16 მზისა] ნათლისასა A, მზისასა MQ. და² – A. ვარსკუ-
ლავთასა A. ნათელსა] ნათლისას MQ] – A. 17 არად შეპრაცხენ ... იტყვან – Q. არამედ] და A. ~ შექმნულად
ჯუარცუმულისა იტყუან A. მათ A. მის მიერ – A. 18 მიიქცეს M, მიიქცის Q. ვიდრემდის] ვითარმედ A. ~ დედანი
მამათაგან და მამანი დედათაგან A. ცოცხლებრ Mm, ცოცხლივე Q. 18-19 განეშორნეს A. 19 და¹ – A. დაღათუ
A. ქადაგებითა M, ქადაგებითა m. ფრიადითა] ფერად-ფერადითა A. მოვსწყუიდენით AM, მოვსწყუიდნეთ Q.
20 არამედ კულადცა – A. განმრავლდენ A.

ლეონტი მროველი

ხოლო აწ შემემთხუა ხილვად ნათესავისა მათისაგანისაა, ქალისა ერთისა ჭაბუკისაა, და განვიზრახე მოყვანებაა მისი ცოლად ჩემდა, ხოლო მას არცა ღათუ, ვთარცა მეფისა, m61r ეთქუა გულმან მისმან | სურვილად ჩემდა, არამედ საძულელად და არაწმიდად შემრაცხეს მე, რომელნიცა მეოტ იქმნეს ფარულად ჩემგან და კერძოთა ქუეყანისა შენისათა წარმოს- რულ არიან. უწყებულ იყავნ შენდა, ძმაო ჩემო, მოიძიე იგინი, და პპოვნე რად მისთანანი 5 M109r იგი, სიკუდილითა მოაკუდინენ, ხოლო, რომელი-იგი მათ შეაცოუნეს, შუენიერი ხატითა, | და სახელით რიფსიმე, ჩემდავე წარმოავლინე, და უკუეთუ შენ გთნდეს იგი, თავისა შენისათჯს იგულე, რამეთუ არა იპოვა სხუად | მსგავსი მისი | იონთა სოფელსა შინა; და A25v C57v ცოცხლებითმცა იყოფვი შენ მსახურებასა შინა ღმერთითასა“.

ხოლო აღმოიკითხა რად თრდატ ბრძანებად ესე კეისრისაა, მყის იწყო მოსწრაფებით 10 ძიებად მათი, და პოვნა რად საწნეხელთა მათ შინა პირველქსენებულთა, და იხილა რიფსიმე, აღივსო ტრფიალებითა გულისთქუმისათა და სიხარულითა დიდითა და დამტკიცა მიყვანებად მისი ცოლად მისდა. ხოლო ურჩ ექმნა რად თრდატს საქმისა ამისთჯს წმიდად რიფსიმე, მაშინ იწამა იგი მის მიერ წამებისა ღუაწლითა, და მის თანა გაიანეცა, დედამძუძე იგი მისი, და სხუანი მრავალნი მათთანანი, ვითარცა-იგი წერილ არს წიგნსა მას წამებისა მათისასა, და 15 გუეუწყებიან სასწაულნი იგი, რომელნი იქმნეს ჟამსა წამებისა მათისასა, მოქცევასა შინა სომეხთასა, რამეთუ თრდატ მეფე განგებითა ღმრთისათა ეშუად შეიცვალა.

Q19r M109v ხოლო რომელნიმე | მათგანნი დაიმალნეს, და ივლტოდეს, რომელთა თანავე მაშინ ღირსი ნინო დამალულ იქმნა ეკალთა შორის ვარდისათა, რომელი-იგი ჯერეთ არღარა 20 გამომღებელ ქმნილ იყო ფუავილისა. |

1 ხოლო აწ – AC. შემემთხუა AC, შემემთხუა M. შემემთხუა + მე ACQ. ხილვად C. მათისაგან AC. ~ ჭაბუკი ერთი ქალი AC. 2 ~ მისი მოყვანება C. მოყვანება მისი – Mm. ჩემდა – AC. ხოლო მას არცაღათუ] და არა თუ AC. 3 უთქუა Q. ~ გული უთქმიდა A. გული უთქმიდა C. მიმან – AC. სურვიელად C. საძულელად] სტულდაცა A, საძულელადცა C, სტულელდ M. არა წმინდად m. 4 მე – AC. რომლითაც A, რომლითა C. ფარულად ჩემგან – AC. 4-5 წამოსულ C. 5 შენდამ Q. პპოვნე რად – AC. 6 იგი – C. სიკუდილით AC. ხოლო – AC. რომელი-იგი] რომელნი A, რომელი C. მათ – AC. შეაცოუნეს AMQm. შუშნიერი Q. 7 და სახელით რიფსიმე – AC. ჩემდა A, ჩემად C. და² – A. უკეთუ A. შენ გთნდეს იგი] სათხო იყოს AC. იგი – AMC. 7-8 თავსა შენისა A. შენისათუს AC. 8 არა იპოვა] არავინ იპოვო A. იპოა C, იპოვო MQ. სხუა m] – AC. სოფელსა A, სოფელსა 9. ცოცხლებით AC. იყოფვი] იყაგნ AC, იყოფი M, იყოფები Q. შენ ... ღმერთისა] ღმერთის მსახურებით AC. ღმერთის M, ღმრთისასა m. 10 რა Mm. თარდატ MQ. 11 რა Mm. საწნახელთა Mm. მათა M. იხილა – MQ. 13. თარდატს MQ. 14 ღვაწლითა MQm. და² – Q. 15 სხვანი m. მათისა Q. 16 გუეუწყებიან Q. იქმნეს M. 17 თარდატ MQ. ღმრთისათა MQ. ეშვადა Q. ეშუადა შეიცვალა M. შეიცვალა Q + რომელ არს ღორი m. 19 ღირსი] წმიდად Q. 20 გამომღებელ] გამომღებელ MQm. ქმილი m. ფუავილსა + ჟამსა MQm. 10-20 ხოლო აღმოიკითხა რად თრდატ ... არღარა გამომღებელ ქმნილ იყო ფუავილისა] და (ხოლო C) ვითარცა წარიკითხა (თრდატ ბრძანება C) შობა (- C) იგი კეისრისა, მსწავლი იწყო ძიებად მათდა და პოვნა იგინი საწნეხელთა (საწნეხელსა C) მათ (მას შინა C) პირველ ქსენებულთა (ქსენებულსა C). იხილა რა (- C) რიფსიმე (+ და C), აღივსო სიხარულითა და გულისთქუმითა (გულისთქუმითა და განიხარა სიხარულითა დიდითა C) და განაზრახა (განიზრახა C) ცოლებადა მისი (ცოლად მოყვანება მისი C). ხოლო არა ერჩდა წმიდა რიფსიმე (წმიდა რიფსიმე არა დაემორჩილა და ელიმა C) მრავალთა სასწაულთა იგი (+ და C) დედამძუძე მისი გაიანე და სხუანი მრავალნი მათთანანი, ვითარცა წერილ არს წამება მათი (მათ C) და (+ ყოელთა C) სასწაული (სასწაულნი მათნი C) მოქცევასა სომეხთასა. რამეთუ

ლეონტი მროველი

და ესრეთ დამალულ რაც იქმნა წმიდაც ნინო, იხილა მუნით გამო სახითა მთავარ-
დიაკონისათა შთამომავალი ზეცით ნათლისა ოლარითა მოსილი და მპყრობელი სასა-
კუმეველისაც კელთა მისთა, რომლისა კუამლისა სახე და სულნელებაც დაპუარგიდა ცათა.
C58r და კუალად იყო მის თანა სიმრავლე ერთა ზეცისათაც, რამეთუ მას უამსა განეყოფვოდეს
A26r კორცთაგან სულნი წმიდათა მათ მოწამეთანი, რომელნი-იგი შეერთნეს ბრწყინვალეთა მათ
M110r ზეცისა ძალთა, და ესრეთ ცად მიმართ აღიწეოდა, რომელი-ესე იხილა რაც ესრეთ
5 წმიდამან ნინო, ღალად-ყო: „უფალო, უფალო, რად დამიტეობ მე შორის ასპიტთა და
იქედნეთა?“ მაშინ კმაც ესმა ზეგარდმო, რომელი ეტყოდა, ვითარმედ: „ესრეთვე იყოს
შენიცა წარყვანებაც სასუფეველად წინაშე ღმრთისა უამსა, ოდეს-ეგე | ეკალი, რომელ არს
10 გარემოხს შენსა, ყოველივე იქმნეს ვარდისფურცელი სულნელი, არამედ აღდეგ და ვიდოდე
ჩრდილოხთ კერძო, სადა-იგი ფრიად არს სამკალი, ხოლო მუშაკი – ყოვლად არა“.

ამისა შემდგომად წარმოვიდა მუნით წმიდაც ნინო და მოვიდა ორბანთად, საზღ-
ვართავე სომხითისათა. და თუესა მეოთხესა მარტითგან, რომელ არს ივნისი, წარმოემარ-
თა და მოიწია მთათა ჯავახეთისათა, სადა-იგი მიემთხვა ტბასა დიდსა გარდამომდინარესა,
რომელსა ეწოდების ფარავნაც. ხოლო მიხედნა რაც მუნით და იხილნა მთანი ჩრდი-
ლოხსანი დღეთა მათ ზაფხულისათა სავსენი თოვლითა და ჰაერითა სასტიკითა, შეძრ-
m62r წუნდა წმიდაც ნინო და თქუა: „უფალო, უფალო, მიიღე სული | ჩემი ჩემგან“. და დაყო
მუნ ორი დღე და ითხოვა საზრდელი მეთევზურთაგან, ტბასა მას შინა მონადირეთახსა. და
C58v მწყემსნიცა იყვნეს | ადგილსა მასვე და კუმილვიდეს რაც საკუმილავსა ღამისასა სამწყსოსა

მაღლითა ღმრთისათა იქმნა მეფე თრდატ (თრდატ C) ეშუად. და რომელნიმე მათ (– C) წმიდათა-
განნი C) დამალნეს და ივლტოდეს. მაშინ ესე წმიდა ნინო დაიმალა ეკალთა შინა ვარდისათა, რამეთუ ... რა (ვარდი
არა C) ყუალა მას უამსა AC.

1 რაა Mm. წმიდა M, წმინდაც m. 3 მისთაც Q. კელითა მისითა m. სახე] სხ ~ ა Q. და – MQ. 4 განეყოფვიდეს
MQ. 5 შეირთნეს MQ. 6 ძალითა Q. აღიწეოდა + და Q. 7 წმიდა Mm, წმიდაც Q. ღალადყო + ესრეთ MQm.
უფალო² + ჩემო Q. რადე Q. და – MQ. 8 ესმაც Q. ზეგარდმო Q. 9 წაყუანებაც Q. სასუფეველად M. ოდეს –
MQm. 10 ყოველი QI + ვიღრე Q. სურნელი MQ. აღდგა Mm, აღდგაც Q. ვიღოდა] მივიღოდა Mm. 11 სამკალი] სამკაული
Mm. 12 ამისსა MQm. შემდგომად] ყოვლად Q. წმინდა m. მოიწია MQ. ორბანთად] ურბნითად
MQ. ურბნის m. 12-13 საზღუართავე M. 13 თუესა Q. 14 მიემთხვია Mm. 15 ფარავნა MQm. 15-16 ჩრდილოხსანი
MQm] + რამეთუ AC. 16 მათ – AC. ზაფხულისათა + იყვნეს AC. ჰერითა MQ, აერითა A. სასტიკისათა Q.
16-17 და შეძრწუნდა AC. 17 წმიდა M. წმინდა m] – A. თქუაც Q, ჰერეუ AC. ჩემი – A. 18 ~ ორი დღე მუნ AC.
მონადირეთასა MQm. და + რამეთუ MQm. 19 იყვნეს Mm. მასვე] მას M. კმილვიდეს MQm. რა MQm.
19-98,16 და მწყემსნიცა იყვნეს ადგილსა მასვე ... კაცთა მათ უცხოოუსლთა] და მწყემსნი იყვნეს (იყვნეს C)
მასვე ადგილსა [] მუნვე C) და (– C) კუმილვიდეს კუმილვასა (საკუმილაგს C) ღამისასა სამწყსოსა მათთა
(მათსა C) ზედა და ხადოდეს ღმერთთა მათთა: არმაზს და ზადენს და აღუთქმიდეს (აღუთქუმიდეს C)
შესაწირავთა, ოდეს მოვიდეთ მშუიდლობით (მშუიდლობით C).

ხოლო წმიდა ნინო მეცნიერ იყო მცირედ (]) და მცირედ მეცნიერ იყო სომხურსა ენასა C) ენასა, რამეთუ
პირველვე (პირველ C) ესწავა (ესწავლა C) ნიაფორისგან. და პოვა (პო C) მწყემსთა მათ შორის სომხურად
მზრახველი (მზრახვალი C) და ჰერთხმითა მათ (C) – რომლისა სოფლისანი ხართ? და მან რქუა (ჰერ C):
დაბით ელარშნით (ერუშნით და C) საფურცლით (+ და C) ქინჯარელნი, რაპატელნი და (– C) დიდისა
ქალაქისა მცხეთისანი. სადა ღმერთინი ხეღვენ და მეფენი მეფობენ. (+ და C) ჰერთხმითა (+ თუ C): სადათ არს
მცხეთა? ხოლო მწყემსმან მან (– C) ესრეთ ოდენ აუწყა: რომელ (რომელი C) მდინარე გასდის (გარდასდის C)
ტბასა ამას, მცხეთას (მცხეთა C) მისლვად არს.

ლეონტი მროველი

M110v ზედა მათსა, ხადოდეს იგინი შემწედ და მფარველად მათ | და ღმერთთა მათთა: არმაზს და
A26v ზადენს, და აღუთქუმიდეს მათ შესაწირავსა, ოდეს მოვიდეთ წინაშე თქუენსა მშკდობითო.
Q19v და ამას იტყოდეს იგინი ენითა სომხურითა, რომელი-ესე ესწავლა მცირედ რამე ნინოსცა
პირველვე მიაფორისა მისგან. და ჰკითხა ერთსა მწყემსთა მათგანსა და ჰრქუა ენითა
სომხურითა, ვითარმედ: „რომლისა სოფლისანი ხართ“? ხოლო მან მიუგო და ჰრქუა,
ვითარმედ: „ვართ ჩუენ დაბით ელარბინით და საფურცლით, და ქინძარელნი და რაბატელნი,
და დიდისა ქალაქისა მცხეთისანი“. და ჰკითხა: „სადათ არს მცხეთა?“ ხოლო მან მიუგო,
ვითარმედ: „გარდამდინარე ესე ტბისად თანა-წარვალს ქალაქსა მას მცხეთასა“.

ხოლო წმიდასა ნინოს შეუძნდა სიგრძე გზისად მის და სიბრტყე მთათად მათ, რომელი
იხილა, და ამისთვის შეძრწუნებულმან სულთ-ითქუნა, დაიდვა ლოდი ერთი სასოფუნალ და
ესრეთ მიიძინა გარდასადინელსა მას ტბისასა. და ვითარ ეძინა, მოვიდა კაცი ერთი ჩუენებით,
ჰასაკითა ზომიერი, ხოლო თმითა ნახევართმოსანი, და მისცა მან წიგნი დაბეჭდული
M111r წმიდასა ნინოს და ჰრქუა: „მიართუეს ესე მსწრაფლ ქალაქსა შინა მცხეთას მეფესა მას
წარმართთასა“. | ხოლო წმიდამან ნინო იწყო ტირილად და ჰრქუა მას ვედრებითა, ვი-
m62v თარმედ: „მე, უფალო, დედაკაცი ვარ უცხოდ და უმეცარი, არღა მრავლისა მეტყუელად
C59r მეცნიერ, ვითარ მივიდე უცხოსა ქუეყანასა და კაცთა მათ უცხოთესლთა“?
A27r მაშინ კაცმან განუკსნა წიგნი იგი, რომელსა ზედა | იყო ბეჭედი იესუ ქრისტესი, და
წერილ იყვნეს მას შინა ათნი სიტყუანი მსგავსადვე ფიცართა მათ ქვისათა მოსეს ზე, და
მისცა კითხვად წმიდასა ნინოს. და იყო დასაბამი სიტყუათად მათ ესე:

ხოლო წმიდამან ნინო დაიდვა ლოდი სასოფულად (სასოფუნალ C), დაწვა და დაიძინა გარდასადინელსა მის
ტბისასა. და მოვიდა კაცი ერთი (~ ერთი კაცი C) ასაკითა (ჰასაკითა C) ზომი და თმითა ნახევარ თმოსანი და
მოსცა წიგნი დაბეჭდული და რქუა (ჰქუა C): მიართუი ესე მცხეთას მეფესა წარმართთასა. ხოლო წმიდამან ნინო
იწყო ტირილად (ტირილით C) და (- C) ვედრებად მისა (მისსა C) უფალო, მე (~ მე უფალო C) დედაკაცი ვარ
უცხო (+ და უმეცარი C) და არცა ვიცი ენა ვითარ (და ვერ C) მივიდე უცხოსა ქუეყანასა და (- C) უცხოთა
ნათესავთა (~ თანა ნათესავთა C) AC.

1 ~ მათდა ღმერთთა Q. 2 შესაწირავთა Q. 3 ამის Q. რამე M. 4 ნიაფოროსა M, ნიაფორისა Q, მიამფორსა m.
ჰკითხაა Q. ჰქუა QMM. 5 ჰქუა Q, ჰრქუა – Q. 6 და³ – MQ. რაბატელნ Mm. 7 მცხეთისანი] სომხითისანი
MQm. და ჰკითხა ... მცხეთა – MQm. 8 ტბისა MQm. თანაწარგლის MQm. 9 წმიდად Q. შეუძნდა Q,
შეუძინა და Mm. 10 ამისთუის Mm, ამის Q. სასოფულა Mm, სასოფუმელად Q. და² – Q. 11 გარსადინელსა
M. ეძინა + იგი MQm. ჩუენებით Q. 12 ზომიერ MQm. მან] მას Q. 13 წმიდად Q, წმინდასა m. ჰქუა Q.
მიართუმს Q. ესე] ეს Mm. ესე – QM. მეფესად Q. 14 წმინდამან m. ნინომ m. იწყო – Q. ჰქუა QM.
ვედრებით Q. 15 უმეცარი + ვარ Mm. მეტყუედ Mm, მეტყუმდ Q. 16 ვითარ] ვარ QMM. მივედ MQ. 17 კაცმან
– AC. განქსნა AC, გაუქსნა m. იესოს MQ. ქრისტესი MQ. 17-18 რომელსა ზედა ... მოსეს ზე – AC.
იყუნეს Mm. ქუისათა Mm. ზე] ზედა Q. და – Q. 19 კითხუად M. წმიდასა ნინოს და იყო დასაბამი სიტყუათა
მათ ესე] და წერილ იყო რომელებრ (ჰრომაელებრ C) და ბეჭდულ (ბეჭედი C) იყო იესოსი წიგნსა მას
დაწერილსა (დაწერილი C) იყუნეს ათნი სიტყუანი AC. წმინდასა m.

ლეონტი მროველი

ა „სადაცა იქადაგოს სახარებად ესე, მუნცა ითქმოდის დედაკაცი ესე“;

ბ „არცა დედაკაცებად არს, არცა მამაკაცებად, არამედ თქუენ ყოველნი ერთ ხართ“;

გ „წარვედით და მოიმოწაფენით ყოველნი წარმართნი, და ნათელ-სცემდით მათ სახელითა მამისათა, ძისათა და სულისა წმიდისათა“;

დ „ნათელი გამობრწყინვებად წარმართთა ზედა და დიდებად ერისა შენისა ის- 5 რაელისად“

M111v ე „სადაცა იქადაგოს სახარებად ესე სასუფეველისად, მუნცა იქადაგოს ყოველსა სოფელსა“;

ვ „რომელმან თქუენ შეგიწყნარნეს, მე შემიწყნარა; და რომელმან მე შემიწყნაროს, შეიწყნაროს მომავლინებელი ჩემი“; 10

ზ „რამეთუ ფრიად უყუარდა მარიამ უფალსა, რამეთუ მარადის ისმენდა მისსა სი- ბრძნესა ჭეშმარიტსა“;

შ „ნუ გეშინინ მათგან, რომელთა მოსწყუდნენ ქორცნი თქუენნი, ხოლო სულისა ვერ შემძლებელ არიან მოწყუედად“;

თ „პრქუა მარიამს მაგდანელსა იესუ: „წარვედ, | დედაკაცო, და უთხარ ძმათა ჩემთა;“ 15

C59v ი „სადაცა ჰქადაგებდეთ სახელითა მამისათა და ძისათა და სულისა წმიდისათა“.

m63r ვითარცა წარიკითხნა სიტყუანი ესე წმიდამან ნინო, იწყო ვედრებად ღმრთისა მიმართ
A27v და გულისქმა-ყო, ვითარმედ ზეცით იყო ჩუენებად ესე, | და აღიხილნა ოუალნი ზეცად, და
ითხოვა მაღალთა შინა დამკუდრებულისა და ყოვლისა გარეშემცველისა ღმრთისაგან შეწევნად
მისი. და წარემართა და მიჰყვა წიაღ კერძო მდინარისა მის, ტბისაგან გარდამომდინარისა,
რომელი-იგი წარმდინარეობს დასავალით, მერმე კუალად იწყებს აღმოსავალით დინებასა, 20
M112r სადა-იგი შეემთხუა სიძნელესა გზათად და სიფიცხლე. შეეშინა მკეცთაგან და ნახნა ფრიადნი
ჭირნი ვიდრე მიწევნადმდე ადგილსა მას, რომელსა იწყებს წყალი იგი აღმოსავალით დინებასა.

1 ა] ბ C*. ესე – C. ითქმოდის] ითქუას AC, იქმოდის MQm. 2 ბ] გ C. ~ არცა მამაკაცება არს (– C), არცა დედაკაცება AC. 3 გ] დ C. ყოელნი C. მათ] თქუენ AC. 4 მამისათა ACMQm] + და A. ძისათა ACMQm] + და A. 5 დ] ე C. გამობრწყინდა C, გამობრწყინებად Mm. და – CQ. დიდებად A] დიდება CM, დიდებად Q. შენისად Q. 7 ე] ვ C. იქადაგოს] ითქმოდის AC. ყოელსა C. 9 ვ] ზ C. თქუენი A] + ისმინოს და A. შეგიწყნარნეს + მან A. მე შემიწყნარა და რომელმან – A. შემიწყნარნა ACMm] შემიწყნარნად Q. 10 შეიწყნარებს C. მომავლინებელსა C. ჩემი] ჩემსა C. 11-12 ზ. რამეთუ ... ჭეშმარიტსა – C. მისა A. სიბრძნესა] სიტყუასა A. 13 მოსწყუდნენ AC, მოგწყუიდნენ Mm, მოსწყუმდნენ Q. სულისა] სულთა AC. 14 მოწყუმდად Q, მოწყუტად C. 15 ო] ი C. ჰქუა CMm, რქუა A. მარიამ AC. იესო ACMm. და – C. უთხარ] ახარე AC. 16 ი – C. ქადაგებდით A. და – CQ. სადაცა ... წმიდისათა – M. 17 ~ ესე სიტყუანი წარიკითხნა AC. წარიკითხონ m. წმინდამან Q. მიმართ] მიერ MQm. 18 გულისქმად Q. ვითარმედ] რამეთუ AC. ჩუნებად Q. ესე] იგი C] – A. და¹ + ხვალისაგან A. 19 დამკუდრებულისა M. ღთისაგან m. 20 მიჰყუა M, მიჰყუა Q. ტბისგან Q. 21 წარმდინარებიბისა Q. დასავლით MmQ. იწყების MQ. აღმოსავლით m. დინებასა – MQ. 22 შეემთხუა M, შეემთხვია m. სიძნელე Q. გზათა MQ. ნახნა – MQ. 23 იწყების MmQ. აღმოსავლით mQ. დინებასა + კერძ MQ. 19-23 ითხოვა მაღალთა შინა ... დინებასა] და ხვალისაგან ითხოვა შეწევნა მისი. და შემდგომად ამისა წარემართა მდინარესა მას ტბისასა, და იყო

* A-ში ნომრები არ არის.

ლეონტი მროველი

და მიერითგან იქმნა ლხინებად მის თანა, რამეთუ პოვნა მუნ მოგზაურნი, რომელთა თანა მიიწია სანახებსა ქართლისასა, ქალაქება მას, რომელსა ეწოდების ურბნისი, სადა-იგი იხილა ერი უცხომ და უცხოთა ღმერთთა მსახური, რამეთუ თაყუანის-სცემდეს იგინი ღმერთად მათდა ცეცხლსა, ქვათა და ძელთა, რომლისათვისცა შეეურვა სულსა მის წმიდისასა. და შევიდა ბაგინსა ჰურიათასა, რათამცა ზრახვიდა მათ თანა ენითა ებრაულითა, რომელსა-იგიცა მეცნიერ იყო, და დაყვნა მუნ თუსა ერთისა დღენი, და განიცდიდა საქმესა და ძალსა მის ქუეყანისასა.

ხოლო აღიძრნეს დღესა შინა ერთსა ერნი დიდნი სიმრავლითა, მით ქალაქით წარ-
მაგალნი დიდად ქალაქად სამუშაოდ, მცხეთად, მოვაჭრებად საქმართა რათმე და ზორგად
წინაშე არმაზ ღმრთისა მათისა. 10

C60r და წარპყვა წმიდად ნინო მათ | თანავე. ხოლო ვითარ-იგი მიიწინეს ქალაქება მცხეთას
M112v და დაისადგურეს მათ წიაღ მოგუთასა, კიდსა მას ზედა, იხილა მუნ მოგუებად | ცეცხლის-
A28r მსახურთა | მათ ერთად და საცოტო წმიდამან ნინო, და ტიროდა წარწყმედასა მას ზედა
m63v მათსა და ეგლოვდა უცხოებასა თუსსა.

და, აპა ესერა, ხვალისა დღე იყო კმად ოხრისა და საყურისად, და ზარი საშინელი და
გამოსლვად ერისა ურიცხუსად, ვითარცა ყუავილთად, უწინარეს ვიდრე შეძრვასა და გა-
მოსლვასა მას მეფისასა. 15

დინება მისი აღმოსავლით კერძო. და მოუდგა გზათა მნელთა და ფიცხელთა, ნახნა ჭირნი დიდნი გზათაგან და შიში
დიდი მკეცავან, ვიდრელა მიიწია ადგილსა მას, სადა წყალმან აღმოსავლით იწყო დინება, ლხინება მისი A.

იწყო ვედრებად ღმრთისა. წარემართა გზასა თუისასა. მიუდგა გარდამდინარესა მას ტბისასა და დინება
მისი იყო დასავლეთით მიემთხუია გზათა მნელთა და ფიცხელთა და იხილნა ჭირნი დიდნი გზათაგან და შიში
დიდნი მკეცავან ვიდრელა მიუწია ადგილსა მას, სადა წყალმან აღმოსავლით იწყო დინება C.

1 და მიერითგან ... რამეთუ – A. და – C. მის თანა რამეთუ] მისი და C. მუნ – AC. 1-2 რომელთა თანა – AC.
2 სანახებსა ქართლისასა – AC. ქალაქება მას – M. მას, რომელსა ეწოდების – AC. ორბნისისასა C, ურბნისისასა
A. სადა-იგი – A, სადა-იგი] და C. 3 უცხო AMQm, უცხომ და – A, უცხომ და] ურიცხუ C. უცხოთა + თესლთა
A, უცხოთა Q. ღმერთთა მსახურებდა MQm. მსახურნი C. მსახური + ცეცხლისა A. რამეთუ ... მათდა – AC.
თაყუნისცემდეს MQm. იგინი] იგი MQm. 4 ცეცხლისა A, ცეცხლისა და CM, ცეცხლისა Q. ქათა Mn, ქათა
Q. ძელთა + თაყუანისცემდეს A. რომლისათვისცა] ღმერთთად თაყუანის-სცემდეს C. რომლისათვისცა ... წმიდისასა –
A. რომლისათვისცა Mm. შეურვად Q. 4-5 წმინდისასა m, წმიდისასა Q. 5 ბაგინსა] უბანსა A, უბანთა C. ურიათასა
AC, პრომელთასა Mm. რათამცა (რათამცა Mn) ზრახვიდა მათ თანა – AC. ენითა] ენისათუის] AC. ებრაულისა
AC. 6 რომელსა იგიცა ... დღენი] და დაყო (იყო C) მუნ თუე ერთი AC. დაყუნა Mm, თვესა Q. და² – A. 6-7 საქმესა და – AC. 7 მის] ამის A. ქუეყნისასა m. 8 ხოლო აღიძრნეს დღესა შინა ერთსა] მაშინ დღესა
ერთსა (- C) შეიძრნეს (აღიძრნეს C) AC. ~ ერთსა შინა Q. სიმრავლითა – AC. 9 დიდად] დედა A. ქალაქად +
და MQ. სამუშაოდ] სამეფოდ A, სამუშაოდ – C. მოვაჭრებად] ვაჭრობად AC. საქმართა რათმე (რათამც) Q. და
ზორგად – AC. ზორგად – QM. 11 წარპყუა M, წარპყუა Q. ნინო] იგი A. ნინო მათ თანავე] იგი (+ მათ C) თანა
AC. ხოლო ვითარ იგი – AC. მიიწინება A, მიიწიეს MQm. ქალაქება] ქალაქად AC. მცხეთას] მცხეთად AC, მცხეთას
– Mm. 12 და დაისადგურეს მათ – AC. მოგუებასა – A. მას – AC. 12-14 იხილა მუნ მოგუებად ... უცხოებასა
თუსსა] დადგეს მუნ და ხედვიდეს (ხედვიდა C) + წმიდა ნინო C) ცეცხლის მსახურთა მათ ერთ (ერთით C)
მოგებასა (მოგუობასა C) და ცოომასა და იგლვიდა [იგლოვდა] უცხოებასა თუისას (უცხობისათუის C) AC. მუნ –
Q. მოგუბად Q, მოგუება m. 13 ერთა MQm. წმიდა Q, წმიდა Mm. 14 თუსსა] თუისას M. 15 ესერა – MQm.
საყურისა Q. და ზარ Q. 16 გამოსულა M. ურიცხუსა Q. უწინარესი M. ვიდრე – M. 15-101,16 და, აპა ესერა

ლეონტი მროველი

და ვითარ-იგი მოიწია უამი, იყო სივლტოლად და მიმოდაბნევად ყოვლისა კაცისად, და
Q20v | შიშისაგან შეივლტოდეს და დაიმალვოდეს საფარველსა შინა თჯსსა. და, აპა, მყის
გამოვიდა ნანა დედოფალი*, და შემდგომად მისა გამოვიდა სიმრავლე ერისად ნელიად, და
შეამკვნეს ყოველნი გზანი იგი და ფოლოცნი სამოსელთა მიერ თუთოფერთა და ფურცელთაგან
ხეთახსა. და მერმელა გამოვიდა მეფე მირიან საზარელითა მით და თუალთშეუდგამითა 5
ხილვითა. და ჰკითხა წმიდამან ნინო დედაკაცსა ვისმე ჰურიასა, ვითარმედ: „რად არს ესე?“
ხოლო მან ჰრქუა: „ღმერთი ღმერთთა მათთად არმაზ უწესს მათ წინაშე მისა აღსლვად,
რომლისა მსგავსი არა არს სხუად კერპი“.

C60v M113r | და ეუწყა რად | წმიდასა ნინოს, აღვიდა ხილვად კერპისა მის არმაზისა ერისა მის თანა,
რომლითა აღივსნეს მთანი იგი და განშუენდეს დროშათა მიერ და სამკაულთა, 10
A28v | ვითარცა ფუავილნი ველისანი. და შეუსწრო წმიდამან ნინო ციხედ არმაზად, დადგა იგი მახლო-
ბელად კერპისა მის ნაპრალსა ზღუდისასა, და ხედვიდა საკურველებასა მიუწუდომელსა და ენითა
გამოუთქმელსა, ვითარ-იგი იყო შიში და ძრწოლად ზარის აღსაკდელი მეფეთა მათ და ყოვლისა
ერისად წინაშე კერპთა მათ წარდგომილთად. რამეთუ იხილა მუნ წმიდამან ნინო მდგომარე კაცი
ერთი სპილენძისად, რომელსა ეცუა ტანსა მისსა ჯაჭვ ოქროსად და თავსა მისსა ჩაფხუტი 15
m64r | ამგრენი და თუალნი მისნი იყვნეს ზურმუხტისა და ბივრიტისანი. და ეპყრა კრმალი
ოქროსად, | სამგრენი და თუალნი მისნი იყვნეს ზურმუხტისა და ბივრიტისანი. და ეპყრა კრმალი

ხვალისა დღე ... და ეპყრა კრმალი] და, აპა ესერა ხვალისა დღე იყო ქმა ოხრისა და საყუირისა. გამოვიდა ერი
ურიცხუი, ვითარცა ფუავილნი ველისანი (ველთანი C) და ზარი საშინელი გამოვიდოდა (გამოვიდოდა C) და ჯერეთ
მეფე არდა (არა C) გამოსრულ (შესრულ C) იყო. და (- C) ვითარ მოიწია უამი, იწყო (იყო C) სივლტოლა და
მიდა-მიმოვლა (მიდამო მალვა C) ყოვლისა კაცისა შიშითა (] მაშინ C) საფარველსა თუისსა შეივლტოდა. მყის
გამოვიდოდა (გამოვიდა C) დედოფალი ნანა და ნელიად (- C) გამოვიდოდა (და მოვიდოდა C) ერი და შეამჯენეს
(შეამჯენეს C) ყოველნი (ყოელთა C) ფოლოცნი (ფოლოცი C) თუითო ფერითა სამოსლებითა (სამოსლითა C) და
ფურცლითა და იწყო ყოველმან (ყოელმან C) (+ ერმან C) ქბად მეფისა (მეფეთა C). მაშინ გამოვიდა მირიან მეფე
საზარელითა (თუალთ შეუდგმითა C) ხილვითა და ჰკითხა წმიდამან ნინო დედაკაცსა ვისმე ჰურიასა ვითარმედ: რა
არს ესე? და მან რქეა (ჰქუა C) მას: „ღმერთი ღმერთთა“. მოუწეს არმაზ (~ არმაზ მიუწეს C), რომელ (+ არა
C) არს მისსა გარეშე სხუა კერპი (~ სხუა კერპი მისსა გარეშე C).

მყის (მაშინ მყის C) უკუე (- C) წარვიდა წმიდა ნინო ხილვად არმაზისსა და აღივსნეს კერპი (მთანი C)
იგი ღროშებითა და (- C) ერითა ვითარცა (+ რა C) ველნი ყუავილითა. ხოლო წმიდამან შეუსწრო ციხედ
არმაზისა (არმაზად C) დადგა ახლოს (- C) კერპისა მის ნაპრალსა ზღუდისსა (ზღუდის C) მის (- C) და
ხედვიდა საკუირველებას მიუწუდომელსა და გამოუთქმელსა (- C) ვითარდა იყო ზარის აღსაკდელი (საკდელი
C) იგი შიში (+ და ძრწოლა C) მეფეთა, მთავართა (] მათ C + და C) ყოვლისა ერისა შიშითა და ძრწოლითა
(+ დგომა მათ თნა C) და იხილა წმიდამან ნინო, რამეთუ დგა კაცი ერთი სპილენძისა და ტანსა მისსა ეცუა
ჯაჭვი ოქროსი (ოქროსა C) და ჩაბალახი მყარი და (- C) თუალნი ესხნეს ზურგით (] ზურმუხტი C) + და
ბივრილი C) და ქელთა მისთა აქუნდა კრმალი AC.

1 მოიწია + რა Mm, მოიწიად Q + რად Q. 2 და¹ – Q. თუსსა] მისსა QMm. 3 ნანა დედოფალი] ნათელი Mm.
მისსა MQ. ნელად Mm. და] რამეთუ Mm. 4 შეამჯენეს M. ფოლოცნი M + და MQ. თუითო ფერითა AC.
5-6 და მერმელა გამოვიდა ... ხილვითა – MQ. 6 წმინდამან m. ჰურიათასა Q. რა Mm. 7 ჰქუა M. მათთა MQm.
არმაზს MQ. მისსა MQm. 8 რომლისად Q. მსგავს MQ. არა – QM. 9 უწყად Q. რა Mm] – Q. წმიდა ნინოს Q,
წმიდა M. კერპისად Q. არმაზისსა MQm. 10 განშუშნდეს Q, განშვენდეს m. ღროშითა M. სამკაულითა Mm.
11 შეუსწრო] შეუსწროა MmQ. დადგა] და M, დადგა – Q. 12 კერპისად Q. საკუირველებასა Mm. მიუწუდომელსა
MmQ. 13 ზარისა Q. ყოვლისად Q. 14 იხილად Q. წმინდამან m. 15 კეგა m. ჯაჭვი Mm. ოქროსა Q, ოქროსა
MQm. 16 იყუნეს Mm. ზურმუხტისად Q. ეპყრად Q.

* Q-ში ტექქსტი ჩასწორებულია მოგვიანებით.

ლეონტი მროველი

ქელსა მისსა ელვარე და ბრწყინვალე, რომელი-იგი იქცეოდა ქელსა შინა მისსა, და შიშითა მისისა მიმთხუევისა და სიკუდილისა მისმირისა არავინ განუკრძალველად შეემთხუეოდის კერპსა მას, არამედ ესრეთ განიკითხის თავი თჯის და თქვე: „მ ჩემდა, უკუთუ და-სამე-ვაკლდი დიდებასა დიდისა ამის ღმრთისა არმაზისა, ანუ შე-სამე-ვსცეთ სიტყუად ებრაელთა თანა, გინა მოგუთა თანა სმენასა ოდენ დამთხუეულ ვიყო, მზისა მსახურთასა, და 5 M113v მათსა, რომელნი-იგი იტყვან უმეცრებით დიდსა ვისმე ღმრთსა და ძესა ღმრთისა ზეცა- C61r თადსა. და იპოს რადმე ჩემ შორის ესევითარი ბიწი, და მცეს მე მახლი მისი, რომლისაგან ეშინის ყოველსა ქუეყანასა“. და ესრეთ, წინადან წარვე განკითხვითა თავთა თუსთადთა, შიშით და ძრწოლით თაფუანის-სციან მას.

Q21r და კუალად იყო მარჯუენით მისა სხუად კერპი ოქროსად, სახითა კაცისადთა 10 A29r მდგომარე, და სახელი მისი გაცი, და მარცხენით მისა უდგა კაცი ვეცხლისად, და სახელი მისი გაიმ, რომელნი-იგი ღმრთად უჩნდეს ერსა მას ქართლისასა.

მაშინ, ვითარცა ესე იხილა ნეტარმან ნინო, იწყო სულთოქუმით და ცრემლით ტირილად ღმრთისა მიმართ ცოომათა მათთვეს ქუეყანისა ჩრდილოხსათა და მიფარვისა მისთვეს მათგან ნათელისა და უფლებისა მათ ზედა ბნელისა, რამეთუ მიხედნა მეფეთა მათ 15 M114r დიდაღლთა და ყოველთა მთავართა, რომელნი-იგი ცოცხლივ შთანთქნეს ჯოჯოხეთსა,

1-103,6 ქელსა მისსა ელვარე ... კაცთა ღმრთისმბრძოლთა და მყდომელთა m] აქუნდა ქრმალი ბრწყინვალე, ვითარცა ელვა, (+ და იქცეოდა ქელთა შინა C) უკეთუ ვინმე შეხებინ თავი (- C) თუისი სიკუდილად განწირის და იტყვენ ნუ უკუ სამე (] და რამე C) ვავლე დიდებასა დიდისა ღმრთისასა C) არმაზისა (არმაზისასა C) ანუ (+ თუ C) შევე-რამე ვსცეთ (შერამივსცეთ C) სიტყუად ებრაელთაგან (ებრაელთა მათ თანა C) გინა მოგუთა თანა სმენისა (] ანუ მზისა მსახურთასა, ანუ მათ თანა C) და რომელ (რომელნი იტყუან C) უცებინ უცხოსა ვისთუისმე ღმრთისა (ძესა ვისმე ღმრთისასა C) + და (C) ნუ უკუ პოოს რამე (+ ჩემთანა C) ბიწი (+ და C) მცეს მე მახუილი იგი მისი, რომელსა (რომლისაგან C) ეშინის ყოველსა (ყოელსა C) ქუეყანასა. და შიშით თაფუანის-ცემენ (სცემენ C) მას (- C). იყო მარჯუენით მისა (მისსა C) კაცი ოქროსა და სახელი გაცი (გაც C) და მარცხენით მისსა უდგა (- C) კაცი ვეცხლისა (ვერცხლისა C) და სახელი მისი გიმ (გაიამ C), რომელნი იგი ღმრთად უჩნდეს ერსა მას ქართლისასა.

მაშინ ტიროდა სულით ითქვითა (+ ნეტარი ნინო ღმრთისა მიმართ C) ცოომათა მათთა თუის ქუეყანისა ჩრდილოსა (- C) მიფარგასა (+ მითგან C) ნათლისასა და უფლებასა ბნელისასა. მიხედნა (მიხედა C) მეფეთა მათ (+ დიდაღლთა C) და დედოფალთა (- C) ყოველთა (ყოელთა C) მთავართა, რამეთუ ცოცხლებით (ცოცხლივ C) შთანთქნეს ჯოჯოხეთსა, დაეტევა (+ ღმერთი C) დამბადებელა და ქათა (+ და C) ძელთა და სპილენძსა (სპილენძთა C) + და C) რვალსა გაჭვდილსა ღმრთად თაფუანის სცემენ (თაფუანის-სცემდეს C) და ესენი იცნობდეს (იცოდეს C) შემოქმედად. და (- C) მაშინ მოექსენა სიტყუა იგი, რომელ იმცნო (ამცნო C) იობანელმა (იობენელ C) პატრიაქმან წმიდამან მამან (მამამან C), ვითარმედ მამაკაცსა სრულსა წარგავლინებ და მიწევნად ხარ ქუეყანასა უცხოსა (+ და C) ნათესავთა და რეგელ (რაგეველ C) ზეფელ კაბადულ (ბაკადულ C), რომელ არს ბრანჯულად: კაცთა ღმრთისა (ღმრთის C) მყდომთა. AC.

1 ქელთა Q. 2 მიმთხუცვისა Q. მის მიერთა MQm. განუკრძალად Q. 2-3 შეემთხუეოდეს Mm, შემთხუცვიდეს Q. 3 თუისი M. თქუის M. უკეთუ MQ. 4 დიდებასა Q. ღლისა m. არმაზისასა m. სიტყუად Q. 5 სმენისა Q. დამთხუცეულ Q. იყო MQm. 6 მათისა Mm. იტყვიან Mm, იტყვნ Q. ღმრთისა Q. ღლისა m. 7 მახვილი Mm. 8 თუთა Q. 10 მარჯუცნით Q. მისისად Q. მისსა Mm. სხვა m. ოქროს Q. ოქროს m. 11 მისი - Q. და სახელი ... ვეცხლისად - MQ. გაიმა M, გაიმა Q. უჩნდა MQ. 13 ვითარ MQ. სულ-თქმით MQ. 14 ღმრთისად Q. ცოომითა Mm. მათთათვეს Q. 15 ნათლისა C. უფლებისა MQ. უფლებასა C. 16 რომელნივე m, რომელნი M. ცოცხალივე Mm. ჯოჯოხეთს Q.

ლეონტი მროველი

და ეტევა დამბადებელი, და ქვათა და ძელთა, სპილენძისა და რვალისა განჭედილსა, ღმერ-
m64v თად | თაყუანის-სცემდეს, შემოქმედად იგინი უწყოდეს ყოვლისა. და მოექსენა წმიდასა
ნინოს მაშინ სიტყუად იგი, რომელი ამცნო დედისძმამან მისმან იობენალ, პატრიაქმან
ღმრთისამან წმიდამან, ესრეთ, ვითარმედ: „ვითარცა მამაკაცსა სრულსა წარგავლინებ, და
მიწევნად ხარ ქუეყანასა უცხოსა და ნათესავთა დგეველ, ზეფელ, ნარკადოველ, რომელ არს 5
ბრანჯულად: „კაცთა ღმრთისმბრძოლთა და მკდომელთაო“.

და აღიხილნა ზეცად მიმართ და თქეა: „უფალო, მრავლითა ძალითა შენითა გეცრუვ-
C61v ნეს მტერნი | შენნი, და მრავლითა სულგრძელებითა შენითა იქმან გონებად მოსრულსა
A29v მათსა ყოველსა მტუერებრ და ნაცრებრ განქარვებადნი ესე ქუეყანასა ზედა, არამედ ნუ |
M114v უგულებელს-ჰყოფ, რომელი შექმნეს კელთა შენთა კაცი ხატად შენდა, და რომლისათუს 10
ერთი სამებისაგანი განპკაცენ, და აცხოვნე ყოველი სოფელი, და მოხედენ წყალობით
ამათუა ზედა ნათესავთა, და შეპრისხენ სულთა მათ ბოროტთა და უჩინოთა, სოფლისა
მპყრობელთა, მთავართა ბნელისათა, და შთაკდენ ადგილთა ძნელთა. და მიჩუენე მე, უფალო,
ღმერთო მამისა და დედისა ჩემისაო, მკევალსა ამას შენსა და ნაშობსა მონათა შენთასა, და
რომელ იხილონ ყოველთა კიდეთა ქუეყანისათა მაცხოვარებად შენი, და რათა ჩრდილოდ 15
ბლუარსა თანა იხარებდეს, და ყოველმან ენამან მხოლოსა ღმერთისა თაყუანის-გცენ ქრისტეს
იესუს მიერ, ძისა შენისა, რომელსა შენის მადლობად და დიდების მიცემად უკუნისამდე“. 15

m65r და ვითარცა დაასრულა ლოცვად ესე წმიდამან ნინო, მყის წამისყოფითა საღმრთოეთა
აღდგეს დასავალით ქარნი და ჰაერნი ღრუბელთა თანა ხილვითა საშინელითა და კმითა
Q21v ზარისა აღსაკდელისა ქუხილისათა, და მოპბერა ნიავმან მზისა დასავალისამან სული 20
M115r ჯერკუალი სიმწარისა და სიმყრალისა, რომელი-ესე იხილა სიმრავლემან ერისამან მათ
C62r ზედა მომავალად. მაშინ იწყეს მსწრაფლ სრბით შევლტოლად ქალაქთა | და სოფელთა
თუსთა. და რამეთუ მცირედ დრო-სცა ღმერთმან ვიდრე განრინებადმდე თავთა მათთა და
A30r ყოფად ამისა, რათამცა | შეესწრნეს იგინი მომსრველსა მას საყოფელთა შინა თუსთა.

1 განჭედილისათა MQ. 2. სცემნ Q. იგი Q. პატრიაქმნ Q. 4. წარგავლინებ და – MQ. ვითარცა – Q. 5. უცხოს M, უცხოსა – Q. დარგველ MQ. ზეველი MQ. ბარკადულ MQ. 7 და] მაშინ AC. მიმართ – AC. თქე A. ძალითა] სულგრძელობითა Q. 8 შენნი] ესე C. სულგრძელობითა MQ. შენითა – A. იქმან C, იქმენ MQm. 8-9 გონებად ... ზედა] რასაცა იგონებენ A, რასაცა იქმან და მოიგონებენ მტუერნი ესე ქუაყანასა ზედა C. 9 მტუცრებრ Q. ნაცრებრ Mm. განაქარვებდენ MQm. 10 რომელი] რამეთუ AC, რომელი m. 10-11 რომელი ... განპკაცენ] რამეთუ ხატი შენი არს (- C) კაცი, რომლისათუისცა ერთი წმიდისა სამებისაგანი კაც იქმენ AC. ქელითა Q. განპკაცენ MQm. 11 აცხონე Q. ყოელი C. მოხედენ – AC. 12 ზედა – AC. ნათესავთა + მოხედენ AC. შერისხენ A. მათ] ამათ A. მათ ბოროტთა და უჩინოთა] ურჩთა A. სოფლის A. 13 მიჩურნე Q. 14 ჩემისაო – A. მკეველსა A. მონათა შენთასა] მათსა AC. 14-15 და რომელ] რათა ACMQ. 15 ყოელთა C. მაცხოვარება C. და – ACM. 16 ბლვარსა m. ყოელმან C. ენამან] ერმან CMQm. -გცეს AC. 17 მიერ] თან A. რომელსა – Q. შუშინის Q, შვენის m. მადლობა AMm] – C. და – Q. მიცემად] მეტყუელება A. დიდების მიცემა] დიდება C. მიცემა Mm. უკუნისამდე – A] თან მამით და სულით წმიდითურთ C. 18 ლოცუა M. წმინდამან m. ნინო + და MQ. საღოთოა m. 19 დასავლით MQm. საშინელისა M. 20 მოპბერნა MQ. მზისად Q. დასავლისამან MQm. 21 ჯირკუალი Q. და – MQm. იხილად Q. 22 სრბით] სირბილად MQm. შელტოლვად MQm. 23 თუისთა Mm. -სცა Q. 24 ამისსა MQm. რათამცა MQm. მომსვრელსა m. თუისთა Mm. და ვითარცა დაასრულა ... თუსთა] და ვითარცა წამის ყოფა

ლეონტი მროველი

და ვითარ განიბნივნეს იგი ყოველნი, მეყსეულად მოიწია რისხვისა იგი ღრუბელი, მწარედ სასტიკი, და მოიღო სეტყუა, სწორი ქვისახ, ორთა მიერ კელთა მძლედ ძლივ სატყორცებელი, ადგილსა მას ზედა ოდენ, საყოფელსა კერპთასა, და შემუსრვით დაწულილნა იგინი, და დაირღვნეს ზღუდენი იგი ქარისა მიერ სასტიკისა და შთაიბნივნეს იგინი კლდეთა ნაპრალთა მათ შინა, ხოლო წმიდად ნინო ეგო უვნებელად დაცული ადგილსავე 5 მას, სადა-იგი პირველ შესრულ და მდგომარე იყო.

M115v ხოლო დღესა მეორესა გამოვიდა მირიან მეფე და ყოველი იგი ერი ძიებად ღმერთთა
მათთა და არა ჰპოვებდეს, რომლისათვის-იგი დაეცა მათ შიში და ძრწოლად, და განკურვებამან
შეიპრნა, და უმრავლესნი იგი ერნი იტყოდეს, გულფიცხელნი და მოუდრეკელნი, ესრეთ,
m65v ვითარმედ: „ქალდეველთა ღმერთი ითრუჯან და ჩუენი ესე ღმერთი | არმაზ ყოვლადვე 10
ურთიერთას მტერ არიან, რამეთუ ამან ოდესმე მათ ზედა ზღუად მოაქცია, და აწ მან შური
C62v იძია და მოაწია ესე ამას ზედა“. ხოლო რომელნიმე ესრეთ იტყოდეს, ვითარმედ: „რომლისა
A30v ღმრთისა | ძალითა თრდატ, სომეხთა მეფე, ეშუად შეიცვალა, და კუალად ეშუსაგან კაცადვე
მოაქცია, მან უკუე ღმერთმან ყო და მოიწია ესე რისხვად ღმრთისად მათ ზედა“.

და ამას ესევითარსა იტყოდეს ამისთვის მაშინ, რამეთუ ვინავთგან მეფე თრდატ 15
ქრისტეს ძალითა ეშუად გარდაქცეულ იყო, და ძალითავე ქრისტესითა კუალად კაცადვე

იყო ოდენ თუალისა სავალით ჰაერნი და ქარნი აღდგეს და ქმა სცეს ქუხილითა, ქმითა საზარელითა. და გამოჩნდეს ღრუბელი მოსწრაფედ ნიშნითა საშინელითა და მოიღო ნიავმან და სავალისა მზისამან სული ჯერკუალისა მწარისა და ნავლლისა მყრალისა. მაშინ ივლტოდა ყოველი კაცი ქალაქად და სოფლად, მიეცა დრო, რომელ შეესწრნეს კაცნი საყოფელსა მათთა შინა A.

მაშინ წამისყოფით აერნი და ქარნი აღდგეს და ქმა სცეს ქუხილითა, ქმითა საზარელითა. და გამოჩნდეს ღრუბელი მოსწრაფენი ნიშთა საშინელითა. და მოიღო ქარმან დასავლეთისამან სული ჯერკუალისა მყრალისა. მაშინ ივლტოდა ყოველი კაცი ქალაქად და სოფლად. და მიეცა დრო ვიდრემდის შეესწრნეს კაცნი საყოფელთა მათთა შინა C.

1-6 და ვითარ ... მდგომარე იყო] მეყსეულად მოიწია რისხვისა იგი ღრუბელი მცირე და მოიღო სეტყუა ლიტრისა სწორი მას ადგილსა ოდენ, და დაწულილნა (დამუსრნა C) კერპნი იგი და დამუსრნა (დაწულილნა, ვითარცა მტური C), დაარღუინა ზღუდენი ქარმან სასტიკმან და შთაიბნივნა (ჩააბნინა C) კლდესა (კლდეთა ნაპრალსა C): ხოლო წმიდა ნინო დარჩა მშეიძლობით (- C) ადგილსა მას, სადა შესრულ იყო (პირველ შევიდა C) AC. 2 მოიღონ MQ. სეტყუა Mm. ქვისა Mm. ძლივ] ძალით Mm, ძლით Q. 3 ადგილსად Q. ~ ოდენ ზედა MQ. 3-4 დაწულილნნა Q, დააწულილნა M. 4 დაირღვიოს Mm, დაირღუსნ Q. შთაპნივნეს Q. იგინი] იგი MQm. 5 კლდეთა ნაპრალთა – MQm. წმიდა Mm. უკნებლად Q. დაცულ Mm. ადგილსავე მას] ადგილსა მასვე Q. 7 იგი – AC. ~ ური იგი Q. ძიებად] ეძიებდეს AC. 8 არა] არად Q. ჰპოვეს Mm. რომლისათვის იგი – AQ. მათ – AQ, მათ + ზედა C. განკურდეს C, განკურვება მან M. 9 შეიძყარნა m. და² – Mm. 8-9 განკურვებამან შეიპრნა და უმრავლესნი] იგლოვდეს A. შეიპრნა და უმრავლესნი – C. და – Q. გულფიცხელი ერი იგი იტყოდეს A, გულფიცხელი იგი ერი იტყოდეს და უმრავლესნი C. 9 მოუდრეკელნი – AC. ესრეთ – AC. 10 ითირუჯან A, ითაროჯან C. 10-11 ყოვლადვე ურთიერთიას – A, ყოვლადვე – C. 11 რამეთუ – AC. ოდესმე] სამე A. მათ] მას AC. ზღვა m. მან] ამან MQm. 12 იძია + მის მიერ C. და + მის მიერ A. მოიწია A. ამას ზედა – AC. რომელნიმე + ამას m. ესრეთ – AC. ვითარმედ – AC. 13 ღმრთისად Q] – A. თარდატ MQ. სომეხთა – A. ეშუად ... მათ ზედა] იქმნა და მისვე ძალითა ღმრთისა დალითა C) იქმნა კაცად (~ კაცად იქმნა. და მან C) უკუე ღმერთმან მოაწია ესე, რამეთუ სხუა ღმერთი ვერ შემძლებელ არს AC, ეშვა და შეიცვალად Q, შეიცვალა M. 14 მოაქცივნა MQm. უკუს Q. ზედა + ამას Q. 15 და – ACQ. ~ ესევითარსა ამას იტყოდეს AC. ამისთვის მაშინ – AC, ამისთვის Mm. ვინავთგან] ვინცა A, ვინათგან Q. ~ თრდატ მეფე A. თრდატ სომეხთა მეფე C. თარდატ MQ. 16 ~ ძალითა ქრისტისითა C. ძალითავე MQm. ეშვად M. გარდაქცეულ] ქმნილ AC. ~ ქრისტეს ძალითავე A, ძალითა C. კუალად – AC. კაცადვე] კაცად AC.

ლეონტი მროველი

შეცვალებულ იყო, მიერითგან ქებად და დიდებად ქრისტესი არღარა ფარულად ითქუმოდა ქართლსა შინა, რამეთუ მაღლსა ღმრთისასა ეწყო მიუქნად აღმოსავლეთს.

M116r ხოლო მასვე დღესა რისხვისა და კერპთა შემუსრვისასა, დასცხრა რა სეტყუად იგი
და ქარი სასტიკი, მაშინ გამოვიდა წმიდად ნინო კლდისა მისგან ნაპრალისა, და პოვა თუალი
იგი ბივრიტი, აღიღო და წარმოვიდა წინაკერძო დასასრულსა მას კლდის ცხვრისასა, სადა-
იგი ყოფილ იყო ძუელადვე ციხე და ქალაქი. და იხილა მუნ მდგომარედ ხენი ექუსნი,
Q22r რომელთა ბრინჯ უწოდიან, მაღალნი, შუენიერნი | და რტომრავალნი, რომელთაცა-იგი
საგრილსა ქუეშე გამოსახა სასწაული ქრისტეს ჯუარისამ, და აღასრულნა მუნ დღენი
ექუსნი მაღლობით და ვედრებით ღმრთისა მიმართ წყალობით მოხედვისათვს და ქსნისა
ერისა მის, ეშმაკთა შეცომილისა. 10

C63r ხოლო ოდეს იქმნა კერპთა შემუსრვად, იყო თუე მარტითგან მეექუსე, აგჟსტოსი, და
დღე მეექუსე, რომელსა შინა ფერი იცვალა ქრისტემან წინაშე თავთა მათ წინასწარმეტყუელთა
და მოწაფეთა თჯსთასა. |

M116v A31r და ვითარ-იგი ვთქქ, იყოფებოდა რა წმიდად ნინო საფარველსა მას ქუეშე ხეთასა,
მაშინ მოვიდა მისდა სეფექალი ერთი, სახელით შროშან, და | იხილა მუნ წმიდად ნინო
ესრეთ მყოფი, განუკურდა და ჰკითხა მას სხუსა მიერ ბერძულმეტყუელისა დედაკაცისა
ვინაობად მისი სხუსა ყოვლისავე თანა საქმისა მისისა, რომელი-იგი ეუწყა რა ყოველივე
ნინოს თჯნიერ ხოლო უწყებისა მშობელთა თჯსთადსა, დაიჩემა ტყუეობად თვისა თჯსისა. 15

1 [შეცვალებულ] მოქცეულ AC, [შეცვალებულ] M. მიერიდგან M. მიერითგან ქება და დიდება – AC. და – MQ. დიდება CMm. თოქმოდა AMQ] + ქება ქრისტესი C. 2 [ქართლსა] მათ A, ქართლს Q. მოუქნად A. აღმოსავლეთს – A. 3 დღესავე C. რისხვისასა AC. და კერპთა შემუსრვისასა] ოდეს AC. დაპსხა MQm. რა Mm] – AC. 4 მაშინ – AC. კლდისად Q. პოვად Q. თვალი m. 5 ბივრილი C. მას] მის ACQ. კლდისა ცხუირისასა A, კლდისასა C, კლდისა ცხვირისასა Mm. 6 -იგი – AC. ძულდადვე Q. ძველადვე m. ძუელი AC. და ქალაქი და იხილა – AC. იხილნა Q. ექუსნი] ერთი MQ. 6-10 ... მუნ... შეცომილისა] დგა ხე ერთი ბრინჯისა, შუენიერი, მაღალი და რტომიანი (რტომრავალი C) სადა იგი ყოფილ იყო ბარტამ მეფისა საგრილი და განსასუენებელი. მივიდა ხესა მას ქუეშე და გამონიშნა ნიში (სახე C) ქრისტეს (- C) ჯუარისა (+ ხესა მას ზედა C) და იღოცვიდა მუნ ექუს დღე (ევედრებოდა C) და მაღლობდა ღმერთისა და ევედრებოდა (- C), რათა მოხედნეს წყალობით ერსა მას შეცომილსა და იქსნეს (იქსნეს C) ეშმაკისაგან) AC. 7 შუენიერნი Q. 8 საგრილსა] სიგრილსა Q. ჯუარისა M, ჯვარისა m. 9 მოხედვისათუეს Mm. ხნისია m. 10 ერისად Q. ეშმაკთად Q. 11-13 ხოლო ოდეს იქმნა კერპთა შემუსრვად ... მოწაფეთა თჯსთასა] ესე უამი იყო მეექუსე და დღე (- C) მეექუსე (მეექუსეისა C) და თუისა (- C) მის ოდეს იგი ევმანოულ (ევმანოულის C) თაბორს (+ მამისა C) ხატი უჩუენა თვითა
მათ მოწაფეთა და თავთა მათ წინასწარმეტყუელთა A + (რომელ არს ფერისცვალება C). 11 კერპთ Q. შემუსრვა M, შემუსრვა m. თუმ Q. 11-12 აგვისტოსი M. აგჟსტოსი ... მეექუსე – Q. 12 იცუალა M. თუისთასა M, თვისთა m. 15-18 მაშინ მოვიდა ... ტყუეობად თავისა თჯისად] მაშინ მოვიდა სეფე ქალი ვინმე (ერთი C)
რომელსა ერქუს [შროშან] იხილა იგი ხესა მას ქუეშე: განუირდა და მოიყვანა ბერძულად მეტყუელი დედა
კაცა (დედაკაცი C) და ჰკითხა გზა (გზა C) მისი. ხოლო წმიდამან ნინო აუწყა და უთხრა (- C) ყოველი
(ყოელი C) გზა (- C) და (- C) საქმე მისი. თუინიერ (თუინიერიერ A) დედა-მამა (დედა-მამა C) მისთა
არა აუწყა, რამეთუ ტყუედ უთხრა თავი თუისი AC. 15 წმიდა Mm. 16 გაკურდა Q, განუეუირდა M, განკუირდა
m. სხვისა Mm. ბერძულმეტყუელისა Q. 17 ვინაობა Mm. სხუსა Mm. რა Mm. 18 თუინიერ Mm. უწყებასა Qm. უწყებსა M. თუისთასა Mm. მშობელსა თჯსთასა Q. ტყუეობად Q. თჯისისა Q.

ლეონტი მროველი

მაშინ შროშან, თანალმობილი და მოწყალექმნილი უცხოებისათჯს მისისა, ცრემლითა აიძულებდა წმიდასა ნინოს წარსლვად მის თანა სახიდ სამეუფოდ, რომელი-ესე არა ინება წმიდამან ნინო, არამედ განეშორა. და წარვიდა მისგან შროშან.

შემდგომად სამთა დღეთა აღდგა მუნით, განვლო მტკუარი და მიიწია სამოთხესა მას მეფისასა, სადა-იგი აწ არს სუეტი იგი ღმრთივალმართუბული და ეკლესიად საკათალიკო-
ზოდ, და იხილა მუნ სახლი მცირე სამოთხისა მის მცველისად, | და შე-რად-ვიდა მას შინა,
M117r იხილა და მოეგება დედაკაცი, ცოლი სამოთხისა მცველისად მის, სახელით ანასტოს, | და
C63v მოწლედ ამბორისყოფითა შეიტკბო, ვითარცა მრავალუამითგან მეცნიერმან და მეგობარმან,
და დაპბანნა ფერწნი და განუსუნა ცხებითა ზეთისამთა და დაუგო პური და ღუნოდ, და
დაყვნა მის თანა წმიდამან ნინო დღენი და ჟამი ცხრათა თუეთანი. 10

A31v ხოლო იყვნეს ესე ანასტოს და ქმარი მისი უშვილო, რომლისათჯს ფრიად მწუხარე
m66v იყვნეს იგინი. მაშინ იხილა | წმიდამან ნინო | ჩუენებასა შინა ძილისასა კაცი ნათლითშემო-
სილი, რომელი ეტყოდა, ვითარმედ: „შევედ სამოთხესა მაგას, და პპოვო ქუეშე კერძო
ნაძუთასა მცირე ბაბილო, შემზადებული გამომღებელად ყუავილთა სულნელთა, და აღიღე
Q22v მიწად ადგილისა მისგან და ეც ჭამად მეუღლეთა მაგათ, და | ესუას შვილი“. ხოლო 15
წმიდამან ნინო ულოცა და სცა ჭამადი ცოლ-ქმართა მათ ჩუენებით უწყებისა მისებრ, და

1 ცრემლით Q. წმინდა Q. 2 წარსულად M, წარსვლად m. სახით Mm. არად Q. 2-3 ინებად Q. განეშორად Q.
მაშინ შროშან ... მისგან შროშან] მაშინ შეეწყალა შროშანას უცხოებასა (უცხოობისა C) მისთუის (მისისათუის
C), აღვესნეს თუალნი ცრემლითა და აიძულებდა მას, რათამცა წარჰყვა სეფედ. ხოლო (+ წმიდამან C) ნინო არა
ინება წარყოლა (წარსლვა მის თანა C) და წარვიდა შროშანია A. შროშანა C. არად Q. ინებად Q. 4 განვლო] განივლტო MQm. 5 სუეტი Q. 5-6 საქათალიკოზო M. 6 მცუელისა M. 7 მოეგბად Q. დედად კაცი Q. სამოთხის
Qm. მცუელისა Mm. 8 მოწლედ] მეუღლედ Mm, მოწყალედ Q. ვითარცა – Q. მრავალუამიდგან Mm. 9 განუსუნია
Q, განუსვენა m. და⁴ – Q. ღუნო Q. 10 დაყვნა Mm, დაყვნა Q. წმინდამან m. თუეთანი Q. 11 იყუნეს
Mm. ანასტასო MQm. რომლისათუის M, რომლისათვის m. 12 იყუნეს Mm. წმინდამან m. ჩუენებასა Q.
12-13 ნათლითა – Q. 13 პპო M. 14 ბაბილო MQm. გამოღებულად M. სულნელთა MQm. 15 მიწა Mm. ესუა
MQ, ესვა m. 16 წმიდად Q. ჩუენებით QC. 4-107,8 შემდგომად სამთა დღეთა ... მარადის მღვიძარებდა] შემდგომად
ამისსა მესამესა დღესა ჩამოვიდა ქართლად (ქალაქად C), გამოვლო მტკუარი და მიმართა (მოპმართა C)
სამოთხესა მას მეფისასა, სადა-იგი აწ არს სუეტი ღმრთივალმართუბული და ეკლესია საკათალიკოზო (საქათ-
ლიკოზო C) და მირავიდა კარსა მას სამოთხისასა (+ იხილა სახლი მცირე სამოთხისა C) მცველისა. შევიდა
(+ წმიდა ნინო და C) შინა (- C) დაჯდა (+ მას შინა C) დედაკაცი, რომელსა ერქუა (რომლისა სახელი C)
ანასტო. (+ და C) ვითარცა იხილა დედაკაცმან მან, აღდგა, მოეხუია და შეიტკბო, ვითარცა მეცნიერმან და
(- აღდგა ... და¹ – C) დაპბანნა ქელნი (ქელი C) და სცხო ზეთი (- C), მოართო (მოართუ C) პური და ღუნო
და დაყო მის თანა ცხორება (ცხრა C) ი (- C) თუე. ესე ანასტო და ქმარი მისი იყუნეს უშვილო და ზრუნვიდეს
ფრიად [უშვილოებისათუის. მაშინ იხილა C] წმინდამან ნინო ჩუენებასა შინა, მოვიდა კაცი ნათლისფერი და რქუა
(პქუა C): შევედ სამოთხესა მას (მაგას C), ბაბილო არს მცირე ნაძუთა ქუეშე (~ ნაძუთა ქუეშე ბაბილო არს
მცირე C) საუფლო შეზავებული მიწა აღიღე (აიღე C) მის ადგილისაგან, შეაჭმე კაცსა (კაცთა C) მაგას (მაგათ
C) და ესუას შვილი. ყო ეგრეთ (- C) წმიდამან ნინო და რქუა (პქუა C) მათ ძალითა ქრისტეს (ქრისტესითა
C) ძისა ღმრთისათა (ღმრთისა C) დაუსაბამოსა (დაუსაბამოსათა C), რომელი თანამოსაყდრე არს მამისა და
სულისა წმიდისა დაქსნისათუის ჩუენისა განკაცნა, ჯუარს ეცუა, დაეფლა და აღდგა მესამესა დღესა და (- C)
ამაღლდა (+ ზეცად C) და დაჯდა მარჯუენით მამისა და მერმე მოსლვად არს (კუალად მოვალს დიდებითა C)
განსჯად ცხოველთა და მკუდართა. მან მოგცეს გულის-ქმის ყოფა. და აუწყა ყოველი (ყოელი C) გზა

ლეონტი მროველი

M117v შვნეს მათ ძე და ასულები მრავალ, რომლისათუსცა პრწმენა მათ ქრისტე ნინოს მიერ, და დაემოწაფნეს მას ფარულად.

C64r ხოლო წმიდამან ნინო შემდგომად ცხრათა მათ თუეთასა, რომელნი დაეყვნეს სამოთხი-
სა მცველთა მათ თანა, პოვა გარეგნით ზღუდეთა მათ ქალაქისათა სახედ ტალავარისა
მცირისა მაყუალთა მიერ შემზადებული განგებითა ღმრთისათა ადგილსა მას, სადა-იგი აწ 5
არს საკურთხეველი ზემომსა ეკლესისა სამთავარებისკოპოსომსა, და ყო იგი საყოფელად
და განსასუენებელად თუსად, და აღმართა მუნ შინა ჯუარი, თუთ მის მიერ შემზადებული
ნასხლევთაგან ვაზთამსა, რომლისა წინაშე განათევნ იგი ღამეთა | მარადის მღვდარებითა,
A32r და ეგრეთვე შეაღამებნ დღეთა დაუცხრომელად ღოცვითა, მარხვითა და ვედრებითა ღმრთი-
სათა. და განკურვებულნი სიმრავლესა ზედა ამას ღუაწლთა მისთასა პმსახურებდეს მას 10
მეუღლენი იგი, მცველი სამოთხისა მის მეფისანი.

M118r და ესრეთ მუნ მყოფი იგი წმიდად ნინო მრავალგზის მივალნ უბანსა მას პურიათასა
m67r | ენისათუს ებრაულისა და გამოძიებისათუს კუართისა მის უფლისა, რომლისათუს-იგი
ესმინა იერუსალემს მიაფორისა მისგან, ვითარმედ წარულია იგი მცხეთელთა მათ პურიათა,
რამთამცა ყოვლით კერძოვე ცნა და ეუწყა მას კუართისა მის ვითარებად. 15

მაშინ პოვა მან პურიად ერთი, სახელით აბიათარ მღდელი, და ასული მისი, სიდონია,
და უქადაგა მათ სახარებად უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესი, რომელთაცა-იგი პრწმენა და

ჭეშმარიტი. მაშინ ცოლ-ქმართა (+ მათ C) აღიარეს ქრისტე და დაემოწაფნეს ფარულად (+ წმიდასა ნინოს C). ხოლო (მაშინ C) წმიდამან ნინო ქალაქისა ზღუდეთა გარეგნით პოვა (პო C) ქოჩი ერთი ბრწამი (ბარწამი C) მაყულისა, სადა აწ არს საკურთხეველი ზემოსა ეკლესისა საებისკოპოსო (საებისკოპოზო C). და იგი შექმნა საყოფლად თუისა (მისსა C) და შექმნა ჯუარისა (ჯუარი C) ნახსლევისა და აღმართა ქალაქეს (ქოჩსა C) მას ქუეშე. და მარადის იღლუვავნ (იღლუვიდა C) დღე და ღამე დაუცხრომელად და მსახურებდეს ცოლ-ქმარნი იგი და იყუნეს (იყუნეს C) დაკურვებულ ღუაწლთა მისთა მარხვასა და ღოცვასა (+ და C) მღვიძარებასა AC.

1 შენეს] შუნეს MQm. ძენი m. რომლისათუისცა M. ნინოსა m. 3 წმიდად Q. დაეყენეს Mm. 4 მცუელთა Mm.
პოვად Q. გარეგნით] გურგუნი M, გუირგვინი Q, გვირგუინი m. 5 ღმრთისათა MQ. 6 ზემოსა MQm. სამთავარების-
კობოზისა Mm, სამთავარებისკოპოსასა Q. საყოფლად Q. 7 და¹ – MQ. განსასუტებლად Q, განსასვენებლად m.
თუისად Mm. ჯვარი m. თუით Mm. 8 განათენა Q. იგი] იგინი M. მღვიძარებითა m. 10 განკურებულნი Q.
11 მცუელნი M. მეუფისანი MQ-AC. 12 ესრეთ მუნ ... ნინო – AC. წმიდა M, წმინდა m, წმინდა Q. მივალნ] მოვიდის AC, მიავლინა MQm. მას – AC. ურიათასა AC. 13 ენისთუის AC. გამოძიებისათუის ACM, გამოძიები-
სათვის m. კურთისად Q. მის – AC. რომლისათუს-იგი] რომელ A, რომლისათუის M, რომელი C, რომლისათვის
m. 14 ესმინა] ასმიოდა AC. ისრაელისაგან A, იტრუსალემს Qm, იელუსალემს MC. ნიაფორისებან AC, ნაფორისა
Mm, ნიაფორისა Q. მისგან – C. წარულია] წარუგვილი MQ. იგი – C. 13-15 კუართი უფლისა მცხეთელთ ურიათა
წარულიაო A. რათამცა ცან რამე საქმე კუართისა A. ~ მცხეთელთ ურიათა წარიღეს C. მათ – C. ურიათა Mm.
რათამცა MmQ, რათამცა ... ვითარებად] კუართი უფლისა. ამისთუის გამოეძიებდა ურიათა მათ თანა, რათამცა
აუწყეს საქმე კუართისა მის C. ვითარებად ვედრებად Q] – C. 16 მაშინ] და AC. პო C, პოვად Q. მან – AC. ურია
MCm. ~ მღდელი სახელით აბიათარ AC. მღვრდელი M, მღრდელი m. ასული მისი – AC. სიდონა M] – AC.
17 უქადაგად Q. მათ – M. მათ] მას AC + და ასულსა მისსა სიდონიას AC. სახარება ACMm. იესო AQ, იესო
CM. რომელთაცა-იგი] ხოლო მათ AC. რწმენა AC. და² – C.

ლეონტი მროველი

და მოწაფნეს მას, და მათ თანა სხუანიცა დედანი და მოწაფნეს ჰურიანი, რიცხვთ ექუსნი, სწავლასა მას წმიდისა ნინოესა თუნიერ ნათლისლებისა, რამეთუ არა | იყო მას უამსა მღდელი, რამთამცა ნათელ-სცა მათ, და იყვნეს იგინი ფარულად მოწაფე მისი.

და აღასრულებდა ღმერთი კელითა წმიდისა ნინოესითა საკურველებათა და კურნებათა მრავალთა, რამეთუ რეცა თუ მიზეზითა წამალთა კმარებისათა მრავალნი განუკურნებელთა სენთაგან შეპყრობილნი განათავისუფლნა უძლურებათაგან მათთა.

| და ესრეთ იქცეოდა რაც ქალაქსა მას შინა მცხეთასა წმიდად ნინო უამთა სამისა წლისათა, მათ დღეთა შინა იქმნა შესლვაც მირიანისი და მმისწულისა მისისა, სპარსთა მეფისაც, საბერძნეთად, რომელნი-ესე კოსტანტინე, მეფემან ბერძენთამან, იოტნა ძალითა ქრისტესითა და ჯუარისა მისისა წინამძღურობითა ყოვლით სპიორთ მათით. 10

თქმული აბიათარ მღდელისაც, რომელი და მოწაფა წმიდასა | და ნეტარსა ნინოს*

მე, აბიათარ მღდელი, ვიყავ წილით ხუედრებული მის წელიწადისაც, ოდეს წმიდად ესე და ნეტარი ნინო მოიწია მცხეთად, და მასვე უკუე უამსა მოწევნულ იქმნა ჩემდა წიგნი ანტიოქიით ჰურიათაგან მღდელთა, რომელსა შინა წერილ იყო ესრეთ, ვითარმედ: „განხე-
თქა ღმერთმან სამ ნაწილად მეფობაც ისრაელისაც, რამეთუ, აპა ესერა, წინასწარმეტყუელნი ჩუენნი დასცხრეს, და რომელსა სული ღმრთისაც აწუევდა მათ, და თქუეს: „აღესრულა C65r

1 ურიანი Mm. 1-3 მას და მათ თანა ... მოწაფე მისი] იგინი და ექუსნი დედანი სხუანი ურიანი და აღიღეს უღელი (- A) სწავლისა (სწავლა A) წმიდისა ნინოსი თუნიერ ნათლის-ლებისა, რამეთუ არა იპოებოდა (იპოვებოდა A) მღდელი, რომელმანცა (რომელმან A) ნათელსცა და ფარულად იყვნეს (იყვნეს A) მოწაფე მისისა (მისი A) AC. 2 [სწავლასა] სასწავლას Q. ნინოსისა Q. 3 მღუმდელი Q, მღურდელი M, მღრდელი m. რათა-მცა MmQ. იყუნეს Mm. იგინი] იგი Q. ნინოსითა MQm. საკურველებათა Mm, საკურველებითა Q. 4-10 და აღასრულებდა ... სპიორთ მათით] ჰყოფდა კურნებათა საკურველთა (დ საკურველებათა C) ძალითა ქრისტესითა (+ და C) მრავალნი განრღუებულნი (სნეულნი C) განკურნნა, რეცა მიზეზითა წმიდასითა და ესრეთ იქცეოდა (+ ძალითა ქრისტესითა C) მცხეთას (- C) ქალაქსა (+ მას C) შინა სამ წელ ოდენ. და მათ (მას C) უამთა (უამსა C) შინა ოდენ (- C) იყო შესულა (შესლვა C) მირიან მეფისა (+ საბერძნეთად C) და მმისწულისა მისისა დიდისა სპარსთა მეფისა საბერძნეთს (და მმისწულისა ... საბერძნეთს - C). ოდეს კოსტანტინე (+ ბერძნთა C) მეფემან ძალითა ქრისტესითა და წინამძღურებითა ჯუარისათა იოტნა (იპყრნა ორივე C) მეფენი და საანი მათნი (- C) ურიცხუნი მოსრნა (- C) AC. 11 მღდელისა ACQ, მღურდელისა Mm. 12 წმინდასა m, წმიდა Q. ნეტარსა] სანატრელსა AC. 13 მღურდელი Mm. წილით] წლით A, წლითი m, წილ Q. ხუცდრებული Q. წელიწადისა ACQ, წელიწადისა Mm. ოდეს - MQ. წმიდა ACMm. ესე + დედაკაცი A. 14 და¹ - A. მოიწია] მოვიდა AC. მცხეთას A. და² - AC. უკუე - AC, უკუე Q. 14-15 მოწევნულ იქმნა ... ვითარმედ] მოვიდა ანტიოქიით ურიათ მღდელთაგან ესრეთ წერილი, ვითარმედ A, ჩემთანა წიგნი მოსრულიყო ესრეთ ანტიოქიით ურიათ მღდელთაგან, რომელი წერილ იყო ესრეთ C. 15 ანტიოქიით QM. ურიათაგან M. მღურდელთა Mm. 15-16 ~ სამად განხეთქა ღმერთმან მეფობა ისრაელისა A, ~ ღმერთმან სამად განხეთქა მეფობა ისრაელისა C. განხეთქა Q. მეფობა Mm. ისრაელისა Q, ისრელისა m. 16 რამეთუ - A. ესერაც Q. წინასწარმეტყუელნი ACMQm. 17 და¹ - C. რომლისა M. ღმრთისაც - AC, ღმრთისა M, ღვთისა m. აწუევდა Q. მათ და² - AC. თქუეს - AC, თქუეს Q.

* M-ში გვითხულობთ: „ღმერთო, დაიცევ დედოფალი მარიამ, ორსავე ცხორებასა შინა მისისა, ამინ“.

ლეონტი მროველი

ყოველივე და განვიბნივენით ჩუენ ყოველსა ქუეყანასა, და პრომთა დაიპყრეს ქუეყანად
M119r ჩუენი, ვტიროდით ჩუენ ერითურთ დღეს, რამეთუ განვარისხეთ შემოქმედი ღმერთი. აწ
განიხილენდა შენ წიგნი იგი მოსესნი და სიტყუად იგი, რომელი მან დამიწერა ესრეთ,
A33r ვითარმედ: „რომელი იტყოდის | თავსა თჯსსა ქუეყანასა ზედა ძედ ღმრთისა, მოკუედინ!“
ანუ შე-უკუე-ვსცეთით ნაზარეველისა მის იესუს სიკუდილსა, რამეთუ ვხედავთ, ოდეს 5
პირველ მამათა ჩუენთა შესცოდიან რამ ღმერთისა და ყოვლად დაივიწყიან იგი, მაშინ
მისცნის იგინი ქელმწიფებასა ქუეშე ძნელსა და ტყუეობასა ბოროტსა, ხოლო მოიქციან
რამ, და ღაღად-ყვიან ღმრთისა მიმართ, მსწრაფლ განარინნის იგინი ჭირისა მისგან. ესე,
ესრეთ ყოფადი და აღსრულებადი, შჯდგზის უწყი წერილისაგან. ხოლო აწ ვინაათგან
M119v ქელნი შეასხნეს მამათა მათ ჩუენთა ძესა მას მწირისა დედაკაცისასა, და მოკლეს იგი, 10
აღიღო ღმერთმან ქელი მისი ჩუენ ზედა და განხეთქა მეფობად ჩუენი და განგუაშორნა
m68r ტაძარსა თჯსსა და უგულებელს-ყო ნათესავი ჩუენი სრულიად. და არს მით უამითგან
სამასი წელი და უმეტესცა, რომელ არა ისმინა ვედრებად ჩუენი, და არცაღა ყო ლხინებად
ჩუენი, რომლისთჯს საგონებელ გუჩნის ჩუენ, ვითარმედ: „ნუუკუე და ზეცით იყო კაცი იგი“. 15
C65v და განამრავლეს მათ ესვითარისა პირისათჯს მოწერად ჩუენდა.

ხოლო მე ვითარცა მესმა ესე, ვიწყე კითხვად დედაკაცისა მის ნინოხსგან ქრის-
ტესთჯს, თუ ვინ იყო იგი, ანუ რომლისა მიზეზისათჯს იქმნა კაცად ძე ღმრთისად. მაშინ

1 ყოველი A, ყოელი C. განვიბნიერით ACQm. ჩუენ – A. ყოველსა C. რომთა A. 1-2 ყოველსა ქუეყანასა ...
ვტიროდით ჩუენ – Q. ქუეყანა AC. ჩუენი – A. ~ და ურიანი ვტიროდით A. 2 ერითურთ] ყოვლითურთ AC. დღეს – AC. განარისხეთ A, გავარისხეთ Q. 3 განიხილენ AC, განიხილენ Mm, განიხილენთ Q. შენ – AC. წიგნი A.
იგი – AC. მოსესი A. და სიტყუად იგი რომელი – A, დასიტყუად იგი – C. სიტყუა Mm. რომელი მან] რომელმნ C. მან – AC. დამიწერია ჩუენ A, დამიწერად Q. 3-4 ესრეთ ვითარმედ] ჩუენ ესე ყოველი AC. 4 იტყოდა A.
~ ქუეყანასა ზედა თავსა თუისსა AC. თუისსა Mm. ღმრთისად MQ, ღოთისად თ. მოკუედინო AC, მოაკუდინა MmQ.
5 ანუ + მე A. ანუ შე-უკუე-ვსცეთი] ანუ მიუკუნისამდე შევსცეთით C, უკუ-შევსცეთით A, შეუკუტ-შევსცეთით Q. ნაზარევლისა Q. მის – A. იესოს A. მის იესუს] მისთუის MQ. სიკუდილისა AMQm. 6 პირველთა A.
შესცოდან Q. რა – AC, რა Mm. ღმერთსა] პირველთა Q. ყოვლად – C. დაივიწყიან – C. იგი] ღმერთი A,
ღმერთსა C. მაშინ] და A, მაშინ – C. 7 მისცის A. იგინი] იგი Q, იგინი – AC. ქელმწიფებასა Q, ქელმწიფესა
AC. ქუტშე Q, ქუეშე – AC. და – A. ბოროტსა] ძნელსა A, ბოროტსა ხოლო] ესე; 7-8 ხოლო მოიქციან რამ
– A. რა – C, რა Mm. 8 ღაღად-ყვიან Mm. ღმრთისა მიმართ – AC, ღმრთისად Q, ღოთისა თ. მსწრაფლ]
სწრაფით C, მსწრაფი Mm. იგინი + და C, იგი Q. ჭირისა მისგან] ჭირისაგან A, ჭირისა მისგან – C. 9 ესრეთ
ყოფადი და აღსრულებადი – AC. შვით გზის Mm. უწყი] ვიცით AC, უწყით Q. ხოლო აწ – A. ვინაოგან AMQ.
10 გელი AC. შეასხნეს] შეახეს AC. მამათა მათ ჩუენთა – AC, მათ ჩუენთა – A. მას] მის Q. მწირისა] მცირისა
Mm. ~ დედაკაცისა მცირისასა A, ~ დედაკაცისა მის C. დედაკაცისა AC. იგი – A. 11 ღმერთმან – A.
კელი + წყალობისა C. მისის] მისისა C. ჩუენ ზედა] ჩუენგან C, ჩვენ m. და¹ – A. განხეთქად Q. მეფობა ACM.
და² – Q. განგუაშორნა] განმაშორნა A, განგაშორნა Q, განგვაშორნა m. 12 თჯსსა] მისსა წმიდასა AC, თუისსა M,
თვიისსა m. ჩუენი – Q. სრულიედ A] – C. და² – MQm. მით უამითგან – AC. 13 სამასი] სამი AC. უმეტესცა
რომელ – AC. არა] არცა C. ვედრება ACMm. ჩუენი – MQm. არცაღა] არცა AC. ყო] იყო A. ~ ლხინება ყო C.
ლხინება ACMm. 14 რომლისთჯს – AC. გუჩნის ACM, გუჩნის m. ჩუენ – AC. ნუ უკუე და – AC, ნუკუტ Q.
იყო კაცი იგი] ყო განგება ესვითარი A. იგი + ესვითარი C. 15 და განამრავლეს ... ჩუენდა] განმრავლდა
მოწერილი AC. პირისათჯ... ჩუენდა – AC. პირისათუის Mm. მოწერად Q. 16 მის + მის C. ნინოსაგან M,
ნინოხსგან – A, ნინოსა C, ნინოსგან Q. 16-17 ქრისტესთუის MAC, ქრისტესთუის m. 17 თუ – C. ვინა AC.
~ იგი იყოს C. რომლისა] რისა M. მიზეზისათუის MAC. კაც AC. მღისა თ. მაშინ – C.

ლეონტი მროველი

აღალო პირი თჯსი წმიდამან ნინო, ვითარცა ჯურლმულმან აღმომდინარემან, და იწყო
A33v სიტყუად დასაბამითგან წიგნთა ჩეპირით წარმოთქუმად და განმარტებად ძალსა
Q23v მათსა, რომლითა-იგი, | ვითარცა მძინარესა, განმაღუძებდა მე, და ვითარცა დასულებულსა
განმანათლებელად აღმოჩნდა, საწყალობლად მამათა ჩუენთა დამარწმუნებდა ცვალებასა
M120r სჯულისასა, ვიდრემდის მრწმენა მე სიტყუად მისითა იესუ ქრისტე, ძე ომრთისათ, ვნებუ-
ლად და აღდგომილად და კუალად მომავალად დიდებით, და ვითარმედ ჭეშმარიტად იგი არს
M120r მოლოდებად წარმართთათ, და ღირს ვიქმნენით მე და შვილი ესე ჩემი, სიდონია, მოლებად
C66r საპკურებელსა მას და განსაწმედელსა ცოდვათაგან წყალსა ემბაზისასა, რომელსა ინატრი-
m68v და წინასწარმეტყუელი დავით, და ვერ ეწიფა. და მესმა მე ქმად ახლისა სჯულისათ: „ეპა
საგალობელთა, რომელთა-იგი დავით ინატრიდა“. და ღირს ვიქმნენით ზიარებად ჭეშმარიტ-
10 სა ქორცსა და სისხლსა ქრისტეს, ძისა | ღმრთისასა, და კრავსა, ცოდვათათჯს სოფლისათა
შეწირულსა, რომლისა ტკბილ არს გემოვსხილვად მისი, და ამას ზედა სარწმუნოებ-ყავ,
განსლვად ჩემი ქორცთაგან ჩემთა. კუალად სხუანიცა მრავალნი სასწაულნი ვიხილენ
თუალითა ჩემითა, მცხეთას შინა ნინოხს მიერ აღსრულებულნი.

1 აღიღო MQ. თუისი MACm. წმიდამან ნინო – AC. ვითარცა + რამ Q. ჯურლულმან m. და – AC. 2-3 სიტყუად ... რომლითა იგი] საუკუნითგანთა ზეპირათ აღმოიტყოდა განაგებდა A, საუკუნითგან და წიგნთა ჩემთა ზეპირად წარმოიტყოდა და განმიმარტებდა და C. წარმოთქმად Q. გამარტებულად Mm. ძალისა Q. რომლითა – Q, რომელთა-იგი Mm. 3 განმაღუიძებდა AC, განმღვიმარებად QMm. მე – AC. ვითარცა – A. დასულებულსა] და დაბნებულსა განმანათლებდა A, სრულებულსა C, დასოლებულსა Mm. 4 განმანათლებდა A, განმანათლებლად MQm. განმანათლებლად ... [საწყალობლად] გონიერ მყოფდა C. აღმოჩნდა საწყალობლად – A, აღმიჩნდა MQ, საწყალობელად M. დამარწმუნებდა] შემაწყალებდა და AC. 4-5 ~ სჯულისა ცვალებათ A, სჯულისა ცვალებასა C. ცუალებასა M+ და მაჯერებდა AC. 5 მე – AC. სიტყუათ Am, სიტყუათ MC. მისთა A. იესო AMCM. მდინარე m + და C. 5-6 ვნებულად] ვნება მისი AC. 6 აღდგომილად] აღდგომა AC + მისი დიდებული C. და კუალად ... ჭეშმარიტად] მეორედ მოსულა მისი საშინელი () დიდებული C) AC. მომავლად M. დიდებით] დიდებულად C, დიდებითა m. ვითარმედ – AC. ჭეშმარიტად] სადა იგი არს A. 7 ~ მე და შვილი (+ ესე C) ჩემი ღირს ვიქმნენით AC. ვიქმენით Q. სიდონია მოლებად – AC. 8 საბკურებელსა m. და – AC. განსაწმედელსა] განმწმედელსა A, განსაწმენდელსა Qm. ცოდვათაგანსა m. წყალსა – AC. ~ ემბაზისა წყალსა C. ემბაზისასა] ემბაზისა AC, ემბაზისა m + შვილსა A. 9 წინასწარმეტყუელი – AC. ეწიფად Q] იხილა A. მესმა] ესმა C. მე – AC. სჯულისა AC, სჯულისა] ჯუარისა M, ჯვარისა m. 9-10 ეპა] საგალობელთა] ერთად მგებელთა C, ერთად მგალობელთა MQ. ეპა] ერთად MCQ, ერთად m. რომელთა] რომელსა AMCMQ. 10 იგი – AC. ~ ინატრიდა დავით A. ~ ინატრიდა იგივე დავით C. ვიქმენა მე A, ვიქმეთ MQm. ზიარებად] ზრახებად m. 10-11 ჭეშმარიტისა Q] – A. 11 ქორცისა და სიცხლისა Q. ქრისტესა C. ძესა C. ღთისასა m. და² – AC. ცოდვათათუების Mm] – C, ცოდვათათუების] სოფლისათუების C. ~ სოფლისა ცოდვათ A. სოფლისა A, სოფლისათუების C. 12 შეწირულისათუების A, შეწირულთა MQm, გემოსხილვად Q. და – AC. სარწმუნოება] უფალო AC, სარწმუნოებად Q, სარწმუნოვება m. ყავ] იყავნ A, ყავნ C, ყავნ Mm] + უფალო MQ. 13 განსვლა m. ჩემთა + და AC. სხვანიცა m] – AC. ვიხელენ] იხილნა A, იხილნეს C, ვიხილნენ Q. 14 თუალმან A, თვალითა m. ჩემმან A, ჩემთა C. შინა ... აღსრულებულნი] წმიდისა ნინოს მიერ A. აღსრულებულნი] დღეთა ჩემთა C. აღსრულებული Q.

ლეონტი მროველი

მეორე, თქუმული მისივე, აბიათარ მღდელისახ,
კუართისათუს უფლისა ჩუენისა იესუ ქრისტესა*

A34r მე, აბიათარ, მიგითხრობ თქუენ თხრობასა მას, რომელი მეუწყა და ყურითა ჩემითა
M120v ვისმინე დედისმამისა და მამისდედისა ჩემისაგან, და რომელი წიგნთაგანცა უწყი. რამეთუ 5
მათცა პაპათა და მშობელთაგან თუსთა მოთხრობით და სმენით უწყოდეს ესრეთ, ვითარმედ:
ოდეს-იგი ჰეროდე მეფობდა იერუსალემს, მას უამსა გუესმა ესრეთ, ვითარმედ: „იერუსალე-
მი სპარსთა დაიპყრესო“, რომლისათუს-იგი იქმნა გლოად და წუხილი ჰურიათა ზედა
10 ქართველთა, მცხეთელთა მკუდრთა, ბოდელთა მღდელთა, კოდისწყაროელთა მწიგნობართა
და სობისკანანელთა თარგმანთა, რომლისათუსცა ესე ყოველნი აღიძრნეს წარსლვად და
შეწევნად იერუსალემელთა.

C66v ხოლო შემდგომად | მცირედთა დღეთა სხუად მოიწია ღაღადისი, ნუგეშინისცემისად,
ვითარმედ სპარსნი იგი არა დაპყრობად იერუსალემისა მოვიდესო, არამედ საჭურველთა
წილ აქუნდა ოქროა სამეუფოო და მური, მსწრაფლმკურნალი წყლულებისახ, და გუნდრუ-
m69r კი სულნელი, და ებიებდეს ყრმასა ვისმე შობილსა თესლისაგან დავითისა, რომელ რეცა
პოვეს მწირი ერთი ყრმად, მწირისა დედაკაცისა შობილი უჟამოდ უადგილოსა ადგილსა,
15 ვითარცა არს ჩუეულებად გარეგან დაბისა მდგომარეთა | კაცთად. და ესენი მის ყრმისა
M121r მოვიდეს, თაყუანი-სცეს მას და შეწირეს მისა ძღუენი იგი მშკდობით“. და იქმნა სიხარული
Q24r დიდი სმენითა ამის ჰამბავისათა ჰურიათა ზედა ქართველთა.

1 მეორე] დღეთა ჩუენთა A. თქმული ACMQm. მისგე CA. აბიათარ – C. მღურდელისა Mm. 2 კუართისათუის ACMm. უფლისად Q. იესო A, იესოს MCm, იესუს Q. ქრისტესია AC. 3 აბიათარ + მღდელი C. მიგითხრობ] ~ თხრობასა მიგითხრობ AC. თქუენ – AC. მას – AC. მეუწყად Q. 3-5 რომელი მეუწყა ... ვითარმედ] მიგითხრობ დედისა მამისა Q (] მის C) ჩემისასა, (+ და C) რომელიცა (რომელი C) ვიცი წიგნთაგან (~ წიგნთაგან ვიცი და C) მამისა და დედისა (დედისაგან C) ჩემისათა (ჩემისა C), 5 სმენით (სმენითა C) ყურთა ჩემთა (ჩემთა C) ესმოდის მამისა თუისისაგან (და მათ ასმიოდა მამისა მათისაგან C), ოდეს იგი გუესმა, ვითარმედ (ოდეს იგი მეფობდა იელუსალემსა ჰეროდე C) AC. დედისა მამისად Q. 5 და² – Q. სმენა და MQm. ვითარმედ – MQ. 5-6 ვითარმედ დედეს] ესრეთ ვიდოდა იგი Q. 6-7 ოდეს იგი ... იერუსალემს] ესრეთ ვიდოდა იგი MQm. იელუსალემს Mm. 6 მას] მაშინ MQm. უამსა + მას MQm. გუესმა Q, გვესმა m. 6-7 იელუსალიმი A, იელუსალემი CMm. 7 [სპარსთა] მოგუთა C. დაიპყრასო m. რომლისათუის-იგი Mm. რომლისათუს-იგი – AC. გლოა CM, გლოვა MQ. წუხილი] მწუხარება A. ურიათა AC. 8 მცხეთელთა] მცხეთა A. მჯუიდრთა AC. ბოდელთა] ბუდელთა C, ბუდელთა MQm. მღურდელთა] მღურდელთა Mm. 9 [სობისკანანელთა] სობის სინელთა A. რომლისათუისცა Mm. რომლისათუსცა – A, რომლისათუსცა] და C. ესე] ეს M. 9-10 წარსლვად ... იერუსალემელთა] სივლტოლად AC. იელუსალემელთა m. იერუსალემელთა Q. 11 შემდგომად – A. ~ მცირეთა დღეთა შემდგომად C. სხუად – A. მოიწია] მოვიდა AC. 12 [სპარსნი] სპანი Mm. იგი – AC. არად Q. დაპყრობად] დაშურებად C. იელუსალიმისა AM, იელუსალემისა m. ~ მოვიდეს იელუსალიმისა A] – C. საჭურველთა] მურისა A, აბჯრის C, საჭურველი Q. 13 და¹ – Am. მსწრაფლსამკურნალისა C. წყლულებათა A, წყლულისა C. და² – A. 14 სულნელი] სულ ამაო A, სალამ C, სურნელი Q. ებიებდეს – A. თესლისაგან] ძესა AC. დავითისა C, დავითისა A, მათისა Mm, მთისად Q. რომელ – AC. რეცა] ძეცა MQm] – A. 15 პოეს C] – A. მწირი ერთი] მცირე C. ყრმად – AMQm. დედაკაცისაგან A. უჟამოდ + და A. 16 ვითარცა ... კაცთად – AC. და – ACMm. ესენი] ესე ACMQm. 17 თაყუანისცემად AC. მას – AC. მისა] და მისსა C, მის m. მშკდობით – AC. და² – A. 18 დიდი – A. სმენითა ამის ჰამბავისათა] ყოველთა AC, ჰამბავისათა Q, ჰამბისათა m. ~ ზედა ურიათა AC. ქართულთა Mm.

* „ღმერთო, წარმართე დედოფალი მარიამ, რომლითა ბრძანებითა იწერებიან ესე წიგნნი. ამ სოფელს დღენი განუგრძელე და მას [ს]უგუნოს ქალწულთა თანა დაამკუდრე“.

ლეონტი მროველი

ხოლო შემდგომად, ამისა გარდაჯდეს რაც წელნი ოცდაათნი, მაშინ მოუწერა ანა
A34v მღდელმან | იერუსალემით მამის მამისა ჩემისა ელიოზის თანა ესრეთ, ვითარმედ: „იგივე
ყრმა, რომლისათვის სპარსი მოგუნი ძღუენითა მოვიდეს, აღზრდილ არს და პასაკსა
ზომისასა მოწევნულ არს იგი და თავსა თუსსა ძედ ღმრთისა ხადის. აწ მოვედით ყოველნი,
რათა აღვასრულოთ მცნებად მოსესი“.

და წარვიდა აქათ მამის მამა ჩემი, კაცი მოხუცებული, და ესუა მას დედა და
C67r ტომისაგან ელი მღდელისა. | და ევედრებოდა ელიოზს დედა მისი ესრეთ: „წარვედ,
შვილო, წოდებასა მას მეუფისასა და წესსა სჯულისასა, გარნა რომელსა-იგი განიზრახვენ,
ნუ შევეუროვინ ცნობად შენი, შვილო ჩემო, რამეთუ იგი არს სიტყუად წინააშწარმეტყუელთა და
M121v და იგავი ბრძენთა და საიდუმლო, დაფარული პირველთაგან, და წარმართთა ნათელი და 10
ცხორებად საუკუნო“. და წარვიდა ელიოზ მცხეთელი და ლონგინოზ კარსნელი და მუნ
დახუდეს ჯუარცმასა უფლისასა.

ხოლო რაჟამს-იგი დამსჭუალეს უფალი ჯუარსა მას ზედა და პასანიგმან კუერითა მით
m69v რკინისამთა სცა სამსჭუალთა | მათ ზედა უფლისათა იერუსალემს, მაშინ ესმა კმად, სამ-
სჭუალთა მათგან გამოსრული, დედასა ელიოზისსა, მყოფსა მცხეთას შინა, და მეყსეულად
იკრჩნიალნა და თქეა: „მშკდობით, მეუფებაო ჰურიათაო, რამეთუ მოჰკალთ თავისა თქუნისა
A35r მაცხოვარი და მქსნელი, და იქმნენით ამიერითგან მკლველ და მესისხლე შემოქმედისა. ვად
თავსა ჩემსა, რომელ არა მეუფლა ამისა უწინარეს სიკუდილი, რათამცა არღარა სმენილ იყო

1 ამისსა AC] + ვითარ AC, ამისა – MQm. გარდაჯდა A, გარდაჯდა C. რაც – AC. წელნი] წელიწადნი Q. წელნი
ოცდაათნი] ოცდაათი წელი A, წელიწადი ოცდაათი C. მაშინ – AC. მოწერა C. 2 მღურდელმან M. [ილუსარემით A,
იელუსალემით C. ისტრუსალემით Q. მამის – AMQ. ჩემისა] ჩუნისა Q. ელიოზისსა A, ელიოზისსა C. თანა ესრეთ,
ვითარმედ] რამეთუ AC. იგივე] იგი AQ. 2-3 იგივე ყრმა იგივე Q. ყრმა – AMQm, ყრმა C. მოგუნი] მეფები ACQ.
3 ~ რომლისათუებს მოვიდეს სპარსი მეფენი ძღუნით AC, ~ სპარსი მეფენი ძღუნითა მოვიდეს Q. აღზრდილ
გაზრდილ C. არს + იგი A. და – A. ასაკსა C. 4 ზომისასა] საზომსა A, საზომისასა C. მიწევნულ არს A. იგი – AC.
თუსსა] თუისა ACM, თუისია m. ~ ხადის ძედ ღმრთისა AC. ღმრთისად Q, ღმისად m. აწ – AC. 5 რათა ... მოსესი
სიკუდილსა მისსა, რათა აღესრულოს (ავასრულო C) მცნება მოსესი A. მცნება MmC] + ღმრთისა (ღმრთისა Q) A.
6 და¹ – AC. აქათ + ელიოზ Q. მამა Mm. ჩემი + ელიოზ AC. ~ ელიოზ მამის მამა C. ესუა Q. 7 ელი] ელია A, იელე
C. მღურდელისა Mm, მღუდლისა Q] + და ესუა და ერთი A (– MQm, და ესუა მას და ერთი C. ევედრებოდა] ამან
MQm. ელიოზს დედა მისი ესრეთ] დედა ძესა თუისა A. დედა ACMm. 8 წოდებასა] წოდებად C. მას – A.
მეუფისასა] მეფისასა ACQ. გარნა] ხოლო AC. რომელსა-იგი] რომელ იგი MQ. იგი – A. 9 შეერთვინ ACQ,
შეერთვინ Mm. შვილო ჩემო] ნუ შვილო AC. სიტყეა AMm] წოდება C. 10 იგავ] იგივე MQm. 10-11 და
საიდუმლო ... საუკუნო – AC. პირველთაგან] ჰურიათაგნ MQm. ნათელ MQ. 11 ცხოვრება m. ღონგიოზ Mm. და³
– AC. 12 ჯვაცხასა m. 13 რა უამს იგი] ოდეს AC. დამსჭუალვიდეს Q. უფალსა Q. ჯუარსა მას ზედა და – AC.
პასენგმან A, პასინგმან C, პასანგმან MQ, პასანგმან m. ჯუერთხითა M, ჯუერთია Q. 13-15 მით რკინისამთა ...
გამოსრული] ჯერთა დაპკრა სამსჭუალთა აქა A. პკრა სამსჭუალისა აქა C. თულუსალემს Mm, ისტრუსალემს Q.
14-15 სამსჭუალთა m. 15 გამოსრული + აქა A. ელიოზისასა m. მყოფსა მცხეთას შინა და მეყსეულად – AC.
მეფესეულად MQm] (ესმა და A). 16 იკრჩნია M, იკრჩნილნა Q, იკრჩნილნა + დედამან მისმან C. თქეა + გ A.
შშუიდობაო AC, შშუიდობით Mm. მეუფებელ Q, მეუფებაო] მეფობაო AC. ურიათაო AM] ისრაელისაო C. რამეთუ] რომელ
MQm. მოჰკალ C, მოჰკალით MmQ. თვისია] თვისი AC. თქუნისა – AC. 17 მქსნელი – AC, მხსნელი m. იქმნენით
იქმნენ AC. ამიერითგან – AC. და მესისხლე – AC. შემოქმედისა + თუისია A. ვაი AC. 18 თავისა Q. ჩემისა Q. არა
Q. მეუფლად Q. მეუფლა ამისა უწინარეს სიკუდილი] წინათვე მოგუედ AC. ~ უწინარესევ ამისსა სიკუდილი Q.
ამისსა MQ. რათამცა არღარა] რომელ არა A.

ლეონტი მროველი

ყურთა ჩემთა, და არცაღა შემდგომად ამისა ღირს ვიქმენ მე ხილვად ნათლისა წარმართთა ზედა და მშკდობისა – ისრაელსა“. და მყის შეისუნა, რა სრულ-ყო სიტყუად ესე.

ხოლო კუართი იგი უფლისად ხუდა წილითა მცხეთელთა მათ პურიათა, და მოილო იგი M122r მცხეთად ელიოზ. და მიეგება და მისი, ცრემლთა მიერ შესუარული, და მთებული ყელსა ძმასა 5 Q24v თვისსა, ელიოზს, და მოუღო მას სამოსელი იგი იესუსი, შეიტკბო მკერდსა თვისსა, და მყის სულნი | წარკდეს მასვე უამსა სამთა ამათ ტკივილთა სიმწარითა: ქრისტეს სიკუდილითა და C67v დედისა თვისსა, და ზიარებისათვის უარისმყოფელთა ქრისტესთა ძმისა თვისსა. |

მაშინ იყო საკურველი დიდი და შეშფოთებად მცხეთას შინა, რამეთუ განკურდა თუთ მეფე აღერკი და ყოველი სიმრავლე ერისა და მთავართად, და სონდა მეფესა აღერკის 10 სამოსელი იგი, გარნა საკურველებისა მისგან ზარგან ჭდილ და შეშინებულ იქმნა იგი, და m70r ვერლარა იკადრა გამოლებად ქელთაგან მის მკუდრისათა, რომელსა | იგი მაგრიად და სურვილით შემოექრდა. და ესრეთ ქელთავე მქონებელი სამოსელსა უფლისასა დაპმარხა ძმამან მისმან ელიოზ და იგი თვისი ადგილსა მას, რომელი უწყის ღმერთმან მხოლომან და A35v არავინ სხუამან, თუნიერ ამისა, რომელი-ესე | უწყიან, ვითარმედ არს ადგილი იგი მახლობელ ნაძუსა მის, ლიბანით წარმოლებულისა და მცხეთას დანერგულისა და აღორძინებულისა. 15

M122v და ესეცა მეუწყა მამისაგან ჩემისა, ვითარმედ არს სხუადცა ძალითა შემოსილი მრჩხობლი იგი ხალენი ელიადსი ამას ქალაქსა შინა და კელითა ჩუენითა საკურთხეველისა სიმტკიცესა ქუეშე ქვათასა უპოვნელად ვიდრე უამადმდე მისა.

1-2 და არცაღა ... სიტყუად ესე] და მას ზედა შეისუნა A. ამისა MQ. ნათლისად Q. მშკდობისა ისრაელსა] მშკდობად ისრუსალემისა Q. შეისუნა Q. 3 იგი – AC. უფლისა AC] – Mm. ~ წილით ხუდა AC. წლით A. მათ – AC. ურიათა CMm] – A. მათ პურიათა] წარმოილო ელიოზ AC. იგი – AC. 4 მცხეთად] მცხეთას AC. ელიოზ – A. მიეგებად Q. და] და MAC, და m. ცრემლითა MQm. ~ შესუარული ცრემლითა AC. მიერ – AC. და² – A. მოეხუია AC, მოეხვია Mm. 5 თუისა ACM, თვისა m. ელიოზ – AC. მოუღო] აღილო AC. მას – AC. იგი – A. იესუსი] იესოსი ACMmQ. თუისა M, თვისა m] – AC. მყის] ფიცხლა A. მსწრაფლ C] + მეუსეულად QMm. 6 წარკდეს AC, წარხდეს Q. მასვე უამსა – AC. [სამთა] სამითა AC. ამით AC. ტკივილითა ACQ. სიმწარითა – AC. ქრისტეს – A. სიკუდილისათუის AC. 7 დედისა თვისისა] დედისათუის AC + რომელ ეზიარა სისხლსა უფლისასა A. დაქრომელ A + მმისათუის (-A), რომელ ეზიარა სისხლსა უფლისასა AC. დედისად Q. თუისისა M, თვისისა m, თვისისად Q. ზიარებისათუის Mm. უარისმყოფელთა ... თვისისა – AC. 8 იყო] იქმნა C. საკუირველი AM, განკუირვება C. და – MQ. და შეშფოთებად – AC. მცხეთა-ქალაქსა A. რამეთუ – AC. განკუირდა ACM. თუთ – A, თუით CMm. თუით + დიდი C. 9 მეფე – A. აღერკ AC, აღრეკი Mm. ყოელი C. სიმრავლე – A. ერისა – C, ერი A. და მთავართად – AC. აღერკს A] – C. 10 გარნა] არამედ AC. საკუირველებისა ACMm. ზარგან ჭდილი და შეშინებულ იქმნა იგი – AC. 11 ვერლარა იკადრა] ვერარა იკადრა Q. და ვერლარა იკადრა] არ ინება AC. გამოლება AC. ქელთაგან – AC. ~ მკუდრისა მისგან A + და ელიოზ A. მკუდრისა მის C. მკუდრისაგან Mm. 11-12 რომელსა იგი ... სამოსელსა უფლისასა – AC. 11 მაგრად MQ. 12 შემოემკრდლად Q, შემოემკრდლა Mm. სამოსელი MmQ. უფლისა MQm + მის QM. დამარხა A. 13 ძმამან მისმან – AC. 12-13 ~ ელიოზ დამარხა A. 13 და Q. იგი – A. თვისი AM + და კელთა პქონდა სამოსელი იგი უფლისა A, მისი C. 13-15 ადგილსა მას, რომელი უწყის ღმერთმან ... აღორძინებულისა] და ადგილი იგი, რომელ უფალმან (ღმერთმან C) უწყის AC. არავინ Q. სხუამან Q, სკამან m. თუინიერ M, თვინიერ m. ნაძუსა Mm. და აღორძინებულისა – Mm. 16-114,5 და ესეცა მეუწყა ... ზეცად აღწევნული – AC. 16 ესეც m. მეუწყად Q. მამისგან Q. ჩემისად Q. 17 ელიასი MQm. ქალაქსად Q. კელითა] ქელთა Q. ჩუენთა Q. საკურთხევლისა MQ. 18 ქუთა Mm, ქვათა Q. უამად Q. მისსა MQm.

ლეონტი მროველი

რამეთუ მრავალგზის მაბირა წმიდამან ნინო მამისა მიერ ჩემისა, რათამცა გამოვიწულილე მისგან ადგილი იგი მჯურვალედ სამოსელისა მის, ხოლო მან ესე ოდენ მრქუა, ვითარმედ: „აქა არს ადგილი სამარხავი მისიო, რომელსა ზედა ენანი კაცთანი არა დადუმნენ გალობად ღმრთისა მიმართ, და არს ადგილი იგი მისი, ვითარცა ადგილი იაკობისი, კიბედ ხილული და ზეცად აღწევნული“.

და შემდგომად წელთა მრავალთასა ძისწულის შვილმან ადერკი მეფისამან არმაზაელ ძიება ყო სამოსელისა მის პურიათა თანა, და ვერ უძლო პოვნად და ცნობად მისა, გარნა მასცა ესრეთ მიეთხრა, რომელთაგან გამოიკითხვიდა, ვითარცა ესერა, ზემოხთ ითქუა, ნაძჟსა მის მახლობელად ყოფად ადგილსა მას, რომელსა დამარხულ იქმნა. ხოლო დამარ-
M123r ხულ იყავნ ესეცა, ვითარმედ სახლი ელიოზისი, რომელმან კუართი უფლისა მოიწო და 10
m70v დამარხა მითურთ | და მისი, იყო ქალაქსა დასავალით, წიაღ მოგუთასა, კიდსა ზედა“.

მათ დღეთა შინა იხილა წმიდამან ნინო სამგზის და ოთხგზისცა ძილსა შინა ჩუენებით,
C68r რომელ-იგი მუკლსა თუსსა ზედა მიყრდნობილმან მცირედ | რამე მიერულის, რამეთუ
Q25r ჰედვიდა იგი ესრეთ, ვითარმედ რეცა | თუ მოვიდიან მფრინველნი, ფრთითა შავნი, და 15
შთავიდიან მდინარესა მას შინა, და განიბანიან და განსპეტაკნიან, და აღვიდიან იგინი
სამოთხესა მას შინა პირველქსენებულსა ბაბილოვანსა, და მუნ შინა მოისთულებდიან
ნაყოფსა მისსა, და ყუავილთა მათ იქუმევდიან, და ესრეთ მოწლედ და სურვილით წმიდისა
ნინოს და მივლენ, რეცა მისი არს სამოთხე იგი, და გარემოოს მისა მოკრბიან იგინი
შუენიერად უივილის ქმითა.

1 მაბირა] მოიბირა Mm, მოიბირად Q. მიერ] მიმართ Q. ჩუენისა Q. 1-2 გამოვიწულე MQm. 2 მჯურვალედ] მჯურლად Mm. სამოსლისა მე Q. ესე ოდენ] ესრეთ Mm. 3 მისიო] მისიო Q. 4 ღმრთისა მე Q. ადგილი იგი + ადგილი Q. ~ ადგილი ვითარცა იაკობისი M. მისი – Q. ადგილი – Q. 5 აღწევნილი Q. 6 და – AC. ~ მრავალთა წელიწადთა A. მრავალთა AC, მრავალთას Qm, მრავალთას M. ძისწულმან A. ძისწულმან შვილმან QMm. ადერკ A, ადერკ C. მეფისამან + მეფემან C. ამზაელ Mm, ამზაელ Q] – A. 7 ძიებად Q. სამოსლისა ACMQm. ურიათა CMm. თანა – A. უძლო – A. პოვნად] არა პოვა A, არა პო C. 7-10 ცნობად მისა ... იყავნ ესეცა, ვითარმედ] რამეთუ აუწყეს ესე ყოველი (ყოველი C), რომელი იყო (იქმნა C) და არავინ უწყეს ადგილი იგი (+ თუინიერ ამისა C), რომელ არს მახლარობელად (მახლობელად) ნაძჟისა (+ მის C) ლიბანით მოღებულისა. რამეთუ მრავალგზის ბრძანა (მიბრძანა C) დედამინ ჩემმან წმიდამან ნინო, რათეულა მოვიძიეთ სამოსელი იგი, გარნა მეფემან იდენ უწოდენ (I ხოლო მან ესდენ მითხრა C) და (- C) არს (არის C) ადგილი იგი, რომელსა ძენი (ენანი C) კაცთან ვერ შემძლებელ არიან გამოთქემად (არა დადუმნენ გალობად ღმრთისა, ხოლო C) AC. მისსა MQm. მასცად Q. მიეთხრად Q. გამოკითხვიდა Q. ესერად Q. ითქუად Q. ნაძჟისა Mm. მახლობლად Q. იყავნ] იყუავნ Q. ვითარმედ] ხოლო C] – A. 10 სახლი] სახელი AMQ. 10-11 რომელმან კუართი ... და მისი – AC. და და Mm. 11 ქალაქსა მე Q] + შინა A. დასავლით CQ. წიაღ] წინა Q. 12 შინა + მრავალგზის A. ~ იხილა ჩუენება წმიდამან ნინო AC. წმიდამან Qm. სამგზის და ოთხგზისცა ძილსა შინა – A. ძილსა შინა – C. 12-14 ჩუენებით ... ვითარმედ] მცირესა მას მირულებასა მისსა მუკლისა მისსა ზედა AC. 12 ჩუხნებით Q. 13 თუისსა Mm. მცირედ] მწარედ Q. მორულისმირულის Q. 14 ხედვიდა Mm. თუ – AC. მფრინველნი + ცისანი A, ფრთინველნი m. ფრთითა – AC. 14-15 ~ მთავიდიან შავნი A. 14 და – C. 15 და¹ – AC. განიბანნიან A. განსპეტაკნიან M] + იგი Q. და აღვიდიან – Q. იგინი – AC, იგი MQm. 16 შინა პირველქსენებულსა – A. შინა] ზედა C. პირველქსენებულსა C. ბაბილოვანისა A, ბაბილონისა C, ბაბილონს MQm. და მუნ შინა – AC. მოისთლობდიან C, მოისთულებდიან Q. 17 ნაყოფსა მისსა – AC. ფუავილსა მას AC. იქუმევდიან] ძივდიან AC. ძივდიან მუცლითა მათ და მიიღებდიან C. მოწლედ] მოწყალედ Mm. 17-18 სურვილით წმიდისა ნინოსდა მივლენ – AC. 18 ნინოს Q, ნინოსა M, ნინოსა + და Q. და¹ – AC. 18-19 გარემოოს მისა ... ქმითა] გარე მოადგიან უივილთ შეენიერად AC. 18 მისსა MQm. იგინი] იგი MQ. 19 შეტინირდ Q, შეენიერად m. უივილის] იწივლის Q, იწვლის M.

ლეონტი მროველი

ხოლო ესე რად ესრეთ იხილა წმიდამან ნინო, აუწყა მოწაფესა თჯსსა, სიდონიას, ასულსა აბიათარისსა, რომლისათჯ-იგი მოუგო მან და პრქუა წმიდასა ნინოს: „უცხოო და აქა არა შობილო ტყუეო, სიტყვსაებრ შენისა, და ჩუენ, ტყუეთა, მკნელო, უწყი, რამეთუ შენ ზედა მოიწია ახალი ესე უამი, და შენ უამით ისმეს ჰამბავი იგი ძუელი, მამათა ჩუენთა ნაქმარი, ზეცისა მის კაცისა უბრალოსა სისხლისა დათხევად, რომლითა იქმნა ჰურიათა სირცხული და კიდეთა ქუეყანისათა განბნევად, მეფობისა დაცემად და ტაძრისა მის წმიდისა მიღებად მათგან, ერისა უცხოოსა წოდებად, და მიცემად მათდა დიდებისა მათისა. იერუსა-
ლემ, იერუსალემ, ვითარ განგიმარტვან ფრთუნი შეწნი და შეიკრებ ყოველთა ცისკიდეთა ნათესავთა ფრთუთა ქუეშე შენთა. რამეთუ აქაცა მოსრულ არს დედაკაცი ესე, რომელმანცა შეცვალოს ყოველი წესი ამის ქუეყანისაა“.

და კუალადცა მიექცა წმიდასა ნინოს და პრქუა ესრეთ, ვითარმედ: „ჩუენებად ეგე შენი მოასწავებს და ცხად-ჰყოფს ადგილსა ამას შენ მიერ სულიერად სამოთხედ შეცვალებასა და საღმრთოთა ნაყოფთა გამომღებლობასა მისსა უკუნისამდე.

ხოლო ვითარ მოვიდა მირიან მეფე, საბერძნეთით ოტებული კოსტანტინე მეფისაგან,
და ვიდრე მოსლვადმდე მისა განეცხადა წმიდასა ნინოს ქადაგებად ქრისტეს სჯულისაა, 15
რამეთუ იტყოდა იგი ქმამაღლად, ვითარმედ: „გპოვენ | მკუდრნი იგი ჩრდილოსანი ცოომასა
შინა“, და გამოეჩინა ჯუარი იგი ნასხლევისად, და იქმოდა მის მიერ საკურველებათა დიდთა,
რამეთუ განკურნნის განუკურნებელნი თჯნიერ წამალთადსა შეხებითა მით ჯუარისათა. და
კუალად ქადაგებდეს მის თანავე მოწაფენი მისნი, რომელნი პირველ ფარულად იყვნეს

1 ხოლო – AC. ესე + უთხრა AC. რად – AC. ესე M. ესრეთ იხილა – AC. აუწყა – AC. ოუისსა AC.
2 რომლისათჯ-იგი მოუგო – AC. რომლისათჯ M. ~ და მან რქუა AC. პქუა M. წმიდასა ნინოს – AC. უცხოვო A.
3 არა – ACMQ. ტყეცინ Q. სიტყვსაებრ შენისა – AC. სიყვსაებრ M. ჩუენ – AC. ტყეცინ Q. მზნელო m. 4 ესე]
იგი AC. უამით] უამით m. ამლით A. შენ უამით ისმეს] შენ მიერ იქმნა C. ისმის A. ამბავი AC. ძუელი – AC, მუელი M,
ძუცლი Q. 5 ~ კაცსა მას ზედა ზეცისასა C. სისხლისამ Q. რომლითაცა AC. ურიათა AC. 6 სირცხუილი ACMm.
და¹ – AC. ცის-კიდეთა AC. ქუეყნისათა Q] – AC. განბნევად Q. მეფობისაგან AC. მეფობისამ Q] + და Q. და² – AC.
7 მათგან – AC. ერისამ Q. უცხოსამ Q. ~ და დიდება მათი მათდა (+ მიმართ C) მიცემად AC. დიდებისა] დიდება AC.
მათი AC. 7-8 იელუსალიძ, იელუსალიძ AMm, იშლდ, იშლდ Q, ელიაძ C. 8 ვითარ] ვიდრემდის AC. განგვიმარტა-
ვან M. 9 ნათესავთა – A. ~ შენთა ქუეშე A. შენთა – C. რამეთუ] აპა A, აპა ესერა C. რომელმან AC. 10 შესცვალოს
A, შეცვალოს M. ყოველი – A. ~ ქუეყნისა ამის A. 11 და კულადცა – A, კუალადცა – C. რქუა A, პქუა CMm.
ესრეთ, ვითარმედ – AC. ჩუმნებად Q. ეგე] ესე AC. 12 მოასწავებს და ცხად-ჰყოფს ... სამოთხედ] არს, რამეთუ
ადგილი ესე შენ მიერ იქმნეს სამოთხე A, რამეთუ სამოთხე ესე ადგილი შენ მიერ იქმნების სამოთხე C.
12-13 შეცვალებასა და საღმრთოთა ნაყოფთა გამომღებლობასა მისსა უკუნისამდე – A. შეცვალებასა] შეცვალებ-
ისა M. გამომღებრობასა MQ. 15 და – AC. მოსულადმდე M. მისსა CM. განკუხადა] განკუხადა C. წმინდამ Q.
ქადაგება CM] ქება A. სჯულისა] ჯუარისა Mm. 16 იგი – AC. გპოვენ C. მკუდრნი AC. იგი – AC. ჩრდილოსნი Q.
17 გამოაჩინა AC, გამოეჩინამ Q. ჯვარი m. იქმოდა მის მიერ] მით იქმოდა AC. საკუირველებათა AMm.
18 რამეთუ – A. ~ განრღუეული განკურნნის თუინიერ წამლისა A. იქმოდა კურნებასა და საკუირველებათა დიდთა
განკურნებელნი განკურნებს თუინიერ წამლისა C. განკურნის M. განკურნებულნი M. წამლისა AC.
შეხებისა m. მით – AC. 18-19 და კუალად] და მის თანავე – AC. 19 პქადაგებდეს Qm. მის თანავე – AC. მოწაფენი]
იმოწაფენი A. მისნი, რომელნი] მოწაფენი ყოელნი C. პირველ დაემოწაფენეს A.
იყვნეს მოწაფე მისდა] დაემოწაფენეს C.

ლეონტი მროველი

მოწაფე მისდა, რიცხვთ შუდნი, დედანი, ნათესავნი ჰურიათანი, სიდონია, ასული აბიათარ
მღდელისა, და სხუანი იგი ექუსნი, და სამოთხისა მცველი იგი, ურთიერთას მეუღლენი,
და აბიათარ მღდელი, ახალი იგი პავლე, რომელი უშიშად | და დაუცხრომელად ქადაგებდა
ქრისტეს სჯულსა, რომელი ფრიად მეცნიერ იყო ძულისა სჯულისა, და ახალი ეს
სჯული ესწავა მას წმიდისა ნინოესგან, და უმეტეს ნინოესა ამხილებდა ყოველსა კაცსა და
ასწავებდა სჯულსა ჭუშმარიტსა ქრისტესა.

მაშინ აღიძრნეს ჰურიანი აბიათარის ზედა, რამთამცა ქვამ დაპკრიბეს მას, ხოლო
მირიან მეფემან მიავლინა მსახურნი და განარინა აბიათარ მოკლვისაგან ჰურიათამესა,
რამეთუ აქენდა მირიან მეფესა სურვილი | ქრისტეს სჯულისა. ამისთვის, რომელ ასმიოდეს
მრავალნი სასწაულნი ქრისტესმიერნი საბერძნეთით და | სომხითით და არა დააბრკოლებდა 10
ქადაგებად ნინოს და მოწაფეთა მისთა, არამედ პბრძოდა მას მტერი იგი ყოველთა მიმართ
მორწმუნეთა – ეშმაკი და ვერ დაამტკიცებდა აღსარებასა ქრისტესა, და ეგრეთვე ნანა
დედოფალიცა უმეტესად გულფიცხელ და შეურაცხისმყოფელ იყო ქადაგებასა მას ქრისტეს
სჯულისასა ჭუშმარიტსა.

ხოლო წმიდად ნინო იყო ესრეთ და ილოცვიდა დაუცხრომელად საყუდელსა მას მისსა 15
მაყუალთა ქუეშე, და დაკურვებულ იყენეს წარმართნი იგი ლოცვასა მისსა და მღუძარებასა,
და უცხო უჩნდა საქმე იგი, იწყეს გამოკითხვად მისა, ხოლო იგი აუწყებდა ძუელთა და
ახალთა წიგნთა, და განაბრძნობდა უგულისქმოთა მათ და შთაუგდებდა გულსა მათსა
M125r სიყუარულსა ქრისტესა.

1 რიცხვთ – AC. შუიდნი AC, შვიდნი M. ურიათანი AC. აბიათარისი AC. 2 მღდელისა – AC, მღურდელისა Mm, მღუდელისა Q. და სხუანი იგი ექუსნი] და ექუსნი სხუანი A, და სხუანი ექუსნი C. სამოთხისა Q. ურთიერთას მეუღლენი] დედანი და ცოლ-ქმარნი A, ცოლ-ქმარნი C. 3 და¹ – A. იგი + დედანი A (-C) იგი – AC. და² – Q. 4 ~ სჯულსა ქრისტესა AC. სჯულისა Q. რომელი] რომელ A. ბუტლისა Q. ესე – AC. 5 მას – AC. წმიდისა – Q. ნინოსა² A, ნინოსა CMm, ნინოსსა Q. ამხილებდა] ასწავებდა C] – A. 6 ქრისტესასა Q] – AC. 7 აღიძრნეს] აღიძრახნეს Mm. ურიათა ACMm. აბიათარს ACMQ, აბიათარსა m. ქუ Mm. დაკრიბეს Mm, დაკრებეს Q. მას – AC. 8 მირიან – A. ~ მეფემან მირიან C. მოავლინა CQ. და – Q. განარინა A. მოკლვისაგან] სიკუდილისაგან AC, მოკლისგან Q. ჰურიათასა MQm] – A. 9 ~ მირიან მეფესა აქენდა AC. სურვილი] სიყუარული C. ამისთვის რომელ] რამეთუ AC. ამისთუის Mm. ასმიოდა AC, ასმიოდეს MQm. 10 მრავალნი – AC. სასწაული A. ~ სასწაულნი მრავალნი C. ქრისტესმიერნი] ქრისტეს სჯულისა A. და² – A. არად Q. დაბრკოლებად MQ. დაბრკოლებდა m] + იგი AC. 11 ქადაგებდა MQ. ნინოსა Mm, ნინოსსა Q. ბრძოდა + ეშმაკი A. მას] ეშმაკი C, მას] მათ MQm] – A. მტერი იგი + უჩინო AC. 11-12 ყოველთა მიმართ
მორწმუნეთა – ეშმაკი] უჩინო AC. 12 დამტკიცებდა A. აღსარებასა AC] აღსრულებასა Mm. და ეგრეთვე] ხოლო AC. ნანა] ნინო AM. 13 დედოფალი AC. უმეტესად გულფიცხელ და შეურაცხისმყოფელ იყო] გულ-
ფიცხელ იყო უმეტეს და შეურაცხებული AC. უმეტესად] უმეტეს და MQm. შეურაცყოფდა AC, შეურა-
ცხისმყოფელი Q. იყო – Q. 13-14 ქადაგებასა მას ქრისტეს სჯულისასა ჭუშმარიტსა] და შეურაცხ ჰყოფდა
ქადაგებასა მას AC. სჯულისა Q. ჭუშმარიტსა Q. 15 წმინდა m. იყო ესრეთ – AC. საყუდელსა] სიყუარულსა
Mm. მისსა] თუისსა A. მისსა Q. 16 მაყუალთა + მათ AC. ქუშე Q] + და ილოცვიდა დაუცხრომელად C.
დაკუირვებულ ACMm. იყუნეს AMm. მღუძარებასა ACM. 17 მისსა CMQm. ხოლო – A. იგი – m.
18 განაბრძობდა C] + უგუნურთა და A. მათსა – A.

ლეონტი მროველი

C69v და იყო ესრეთ სამ წელ, ვინაფცა განაცხადა ქადაგებად და | დაიმოწაფნა მრავალნი. მაშინ იყო ვინმე ყრმად წული, უფალი მძიმისა სენისა, და მიმოაქუნდა დედასა მისსა A37v კარითი კარად, რამთამცა ვინმე პოვა მეცნიერი კურნებისა, და ყომცა სარგებელი მისი. და შეისწავეს იგი ყოველთა, და არაოდეს პოვეს სარგებელი კურნებისა | ყრმისა მისთვის. და მკურნალთა პრქუეს დედაკაცსა მას, ვითარმედ: „არად სარგებელ ეყვის ყრმასა მაგას“. და დედაკაცი იგი იყო გულფიცხელი წარმართი და მარადის სძაგებნ სჯულსა ქრისტიანეთასა და აყენებდის სხუათა კითხვად და მისლვად ნინოვას.

m72r ხოლო ვითარ სასოწარკუეთილ იქმნა მკურნალთა მიერ, მოვიდა და დავარდა წინაშე ნინოვასა და ევდორებოდა კურნებასა ყრმისასა. მაშინ პრქუა წმიდამან ნინო: „კურნება, რომელი კაცთაგან არს, მე არა რად ვყო, ხოლო ღმერთმან ჩემმან ქმნას, რომელსა მე ვჰმსახურებ, ქრისტემან მისცეს ყრმასა ამას კურნებად, რომელი ყოველთაგან განწირულ არს“. და რომელსა კილიკსა ზედა მარადის ილოცავნ წმიდად ნინო, მას ზედა დადებად სცა M125v წმიდამან ნინო | სნეული იგი, და იწყო ვედორებად უფლისა. და მასვე უამსა განიკურნა ყრმად Q26r იგი განცოფებული, და მხიარული მისცა დედასა თუსსა. ხოლო დედამან ყრმისამან აღიარა ქრისტე და თქუა: „არა არს სხუად ღმერთი თუნიერ ქრისტესა, რომელსა ქადაგებს ნინო“, 15 C70r და დაემოწაფა წმიდასა ნინოს, და შეუდგა კუალსა | მისსა და ადიდებდა ღმერთსა. A38r მაშინ ნანა | დედოფალი შევარდა სენსა ფიცხელსა, დიდსა და მწარესა, რომლისა კურნებად ვერვინ შეუძლო, რამეთუ ყოველთა ქელოვანთა მკურნალთა წარმოაცალიერნეს

1 ვინაცა M, ვინცა Qm] ვინათგან AC. განცხადებულად A. ქადაგება CMm] ქადაგა ქრისტესი A + იგი C. დაიმოწაფანა m. 2 უფალი] შეპყრობილი C, უფალი] უფლისა Mm, უფლისა Q. მიმოაქუნდა + იგი A. 3 კარით კარად Q. პოვა C, პოვად Q. ~ პოვა მეცნიერი ვინმე AC. მეცნიერ Q. სარგებელი მისი] კურნება ყრმისა მის C. და² – C. 4 შეისწავა A. ყოველთა AC] – A. არაოდეს] არად-ოდეს Q. პოვა A. და არაოდეს ... მისთვის და] ვიდრე და ვერვინ უძლო განკურნებად მისსა C. კურნებისა AMQm. მისთუის AMm. 5 მკურნალთაცა A. მკურნალთა] პრქისტეს M. რქუეს A. პრქუეს m. მკურნალთა ... მას] მრავალგზის პრქუეს მკურნალთა დედაკაცსა და Q, დედაკაცისა m. მას] მის MQ. ეყვის] ეყოფვის AC, ეყვის Mm. და] ხოლო A] – C. 6 ~ წარმართი, გულფიცხელი AC. სძაგებნ MQm] სძაგებდა C. ქრისტიანეთისა] ქრისტესსა C, ქრისტიენეთისა m. 7 აყენებდეს AMQm, აყენებდა C. სხუათაცა AC, სხუათა Q, სხუათა m. ~ მისლვად და კითხვად A, მისლვად სხუათაცა კითხვად C. მისლვად M, მისლვად m. ნინომსა] წმიდასა ნინოსა A, ნინოსა C, ნინოსსა MQm. 8 ვითარ] ვითარცა ACMQ. სასოწარკუცითილი Q. მკურნალთა მიერ] მკურნალთაგან C. წინაშე + წმიდასა AC. 9 ნინოსსა და ACMQ. კურნება AMm. ყრმისასა Q. რქუა A, პრქუა MMc. მაშინ წმიდამან ნინო პრქუა C. 10 რომელი – C. კაცთაგნ არს] კაცთაგანი C. რად Q. ჩემმან A] ჩემმან CQ, ჩემმან m + ქრისტემან A, ჩემმან + ქრისტემან მოსცეს ყრმასა მაგას კურნება A, კურნება ყრმისა ამის C. 10-11 ქმნას, რომელსა მე ვჰმსახურებ – A. 10-11 რომელსა მე ვჰმსახურებ – C. 11 მოსცეს A. ამას] მაგას A. კურნება AMm. 12 და რომელსა] რომელი A. კილიკსა A. მარადის – C. ილოცავნ] ილოცვნ MQ. წმიდა ACQ, წმიდასა M. ნინოს MQm] იგი C. 12-13 დადებად სცა წმიდამან ნინო სნეული იგი] დადება უბრძანა ყრმისა მის A, მას ზედა დადვა ყრმა იგი C. 13 სნეული] სინანული QMm. იწყო] იყო MQm. ვედორება m. უფლისა] ღმრთისა მიმართ A. ღმრთისა C. უფლისა Q. ყრმა ACMm. 14 განცოფებულნი] განცოცხლებული A, განცოფებული MQm. განცოფრებულნი ... თუსსა – C. და მხიარული – A. თუისსა MM] მისსა A. 15 არად არს Q. სხუად ღმერთი – MQm. სხუა ACM. თუინიერ ACMm. ქრისტესსა MQm. პრქადაგებს MQ] + წმიდა C. 16 წმიდასა] წმინდა Q. და² – A. შეუდგად Q. კვალსა m. 17 ~ დედოფალი ნანა ACQ. სენსა Q. ფიცხელსა – AC. რომელსა A. 18 ვერავინ A, ვერ C, ვერადვინ Q. კელოანთა C. წარმოაცარიელეს M, წარმოაცარიელნეს Q.

ლეონტი მროველი

წამალნი მათნი და ვერ შეუძლეს კურნებად მისი, და უღონო იქმნეს და სასოწარკუეთილ. ხოლო აუწყეს ვიეთმე დედოფალსა, ვითარმედ დედაგაცისა ტყუსა პრომისა მიერ, რომელსა პქუან ნინო, ლოცვითა მისითა მრავალნი სენი განიკურნებიან.

მაშინ უბრძანა მსახურთა თჯსთა, რათა მოიყვანონ ნინო. და მივიდეს მსახურნი დედოფლისანი და პოვეს ნინო | ქოჩისა მას ქუეშე მაყულისასა, ილოცვიდა უამსა მეექუსესა, და მიუთხრეს ბრძანებად დედოფლისად. ხოლო წმიდამან ნინო პრქუა: „არა ბრძანებულ არს ჩუენდა, სადა ბანაკი ჩუენი არს, არა განვიდეთ მიერ, არამედ დედოფალი აქა მოვიდეს, საყოფელსა ჩემსა ჭეშმარიტსა, და განვკურნო ძალითა ქრისტესითა“. ხოლო მსახურთა მიუთხრეს დედოფალსა თქმული იგი ნინოვსი. მაშინ დედოფალი გულსმოდგინედ ეტყოდა | მათ: „შემიძადეთ მე ცხედარი და მიმიყვანეთ მისა“. მაშინ წარიყვანეს ცხედრითა მსახურთა მათ, და ძე მისი, რევ, და | სიმრავლე ერისად მის თანა. ვითარ მივიდეს საყოფელსა მას წმიდისა ნინოვსისა, და დადვეს დედოფალი კილიკსა მას მისსა ზედა, და იწყო წმიდამან ნინო ლოცვად და ვედრებად ღმრთისა მყოვარ უამ, და მოიღო ჯუარი იგი, რომელი აქუნდა და შეახო თავსა, ფერქთა და მკართა სახედ ჯუარისა, და მეყსეულად განიკურნა და აღდგა განცოცხლებული, პრწმენა ქრისტე, და თქუა: „არა არს ღმერთი თუნიერ ქრისტესა, რომელსა ქადაგებს ტყუე ესე დედაგაცი“.

და მიერითგან შეიქმნა იგი მეგობრად თჯსად | შინაურად, და მარადის ჰკითხავნ და გამოიწულილავნ ზედმიწევნით სჯულსა ქრისტესისა, და ასწავებს წმიდად ნინო და აბიათარ, ახალი პავლე, და ასული მისი, სიდონია.

1 ვერა Q. კურნებად C. მისი და² – ACMmQ. იქმნეს MQ. სასოწარკუეთილ Q. სასოწარკუეთილი Mm.
2 დედაგასისა M, დედაგაცისა + მის რომლისა A. პრომისა C. ტყუსა ACM] სიტყუსა MQm. პრომისა – AC.
3 პქუან] რქუან A, პქუან CM. სენი] სნეულნი A] – C. განიკურნებიან] განკუირვებულ არიან C, განუკურნებიან MQ. 4 თუისთა CM] მათ A. მოიყუანონ m. და – AC. 5 პოეს C, პპოვეს M] + წმიდა A. ქოჩისა A. მას] მის A. მაყულისასა] წამალთასა A. ~ მაყულისასა ქუეშე C. მაყვალთასა Q. 6 რქუა A, პქუა CMm. არად Q. 6-8 ბრძანებულ ... ქრისტესითა] არა მივალ მე დედოფლისა, არამედ დედოფალი მოვედინ ჩემდა, საყოფელსა ამას ჩემსა და ჭეშმარიტად განიკურნოს C. სადა ბანაკი ... ქრისტესითა] რათა განვიდე, სადა შუება ჩუენი არა არს. არამედ დედოფალი მოვედინ საყოფელსა ამას ჩემსა და ჭეშმარიტად განიკურნოს ძალითა ქრისტესითა A. ჩუენდა] ჩემდა AQ. სადა ბანაკი ჩუენი არს არა განვიდეთ მიერ] რათა განვიდე, სადა შუება ჩუენი არა არს A. ბანაკი] ბუნება Mm, ბუნებად Q. არად Q. აქა – A. მოვიდეს] მოვედინ A. საყოფელსა + ამას A. ჩემსა] ჩუენსა M] + და A. ჭეშმარიტსა] ჭეშმარიტად A. და განვკურნო] განიკურნოს AQ. 8 მსახურთა + მათ AC. 9 თქმული] სათქმელი QMm. 10 მე – Q. მცხედარი m. მიმიყუანეთ Mm] + მე A, მიმინეთ Q. მისსა CMQm]-A. წარიყუანეს m. 11 ~ მსახურთა მათ ცხედარით C. მას – C. 12 წმიდისსა M, წმინდისასა m, წმიდის Q] – A. ნინოსასა C, ნინოსასად Q. და¹ – AQ. კილიკესა C, კელენსა MQm. მას – C. მას მისსა – A. ზედა – MQ. 13 და¹ – ACQ. ღმრთისა + მიმართ A, ღმრთისად Q. მყოარ C. ნინო + ზედა M. 14 თავსა თავსა A. ~ მკართა და ფერქთა A. და² – A. ~ ჯუარის სახედ A. მეყსეულად Mm. 15 აღდგად Q. პრწმენა] და რწმენა A, და პრწმენა C. თქუად Q. არად Q. არს + სხუა AC. ღმერთი – C. 16 თუინიერ ACMm. ქრისტესისა AC. ჰგადაგებს MQ. ტყუმ Q. 17 და¹ – A. მიერიდგან M. შექმნა A, შეექმნა CMQm. იგი – Q. თუისად ACM, თუისდა m. და² – A. ჰკითხებ M. 18 გამოიწულილვენ MQm. ზედმიწევნით] ზეცით MQ] – AC. ასწავებდის A, ასწავებდეს C. 19 ახალი პავლე] მღდელი ახალი იგი პავლე C, ახალი პირველვე Mm. ასული + იგი C.

ლეონტი მროველი

და იქმნა დედოფალი მორწმუნე, და იცნა ღმერთი ჭუშმარიტი. და ჰკითხვიდა დედოფალსა მეფე: „ვითარ-იგი მეყუელად განიკურნე?“ და უთხრობდა დედოფალი ყოველსა მას, რომელი იქმნა მის ზედა: თვინიერ წამლისა ლოცვითა ნინოესითა და შეხებითა ჯუარისათა განიკურნა, და სიმრავლე იგი ერთად, რომელთა ეხილვა, და ამტკიცებდეს სიტყუასა დედოფლისასა.

A39r
C71r
Q26v
m73r
M127r
A39v
C71v
5
10
15
20
15

მაშინ მირიან მეფე განკურდა და | იწყო | გამოძიებად სჯულსა ქრისტესსა, და მარადის ჰკითხავნ ჰკურიაყოფილსა მას აბიათარს ძუელთა | და ახალთა წიგნთასა, და იგი აუწყებდა ყოველსა და წიგნიცა, რომელი ჰკონდა მირიან მეფესა, ნებროთისი, მას წიგნსა შინა პოვა წერილი ესრეთ: „აღშენებასა მას გოდლისასა კმად იყო ზეცით ნებროთის მიმართ, რომელი ეტყოდა: „მე ვარ მიქაელ, რომელი დადგინებულ ვარ ღმრთისა მიერ მთავრობასა ზედა აღმოსავალისასა. განვედ ქალაქით მაგით, რამეთუ ღმერთი დაჰჰვარავს. ხოლო უკუანასენელთა უამთა | მოვიდეს მეუფე იგი ცისამ, რომლისა შენ გნებავს ხილვამ, შეურაცხი ერსა შორის შეურაცხსა, შიშმან მისმან განაქარვნეს გემონი სოფლისანი, მეფენი დაუტევებდენ მეფობასა და ეძიებდენ სიგლახაკესა. მან გიხილოს ჭირსა შინა და გიკვნეს შენ“.

მაშინ გულისკმა-ყო მეფემან მირიან, რამეთუ ძუელნი წიგნნი და ახალნი ემოწმებოდეს და ნებროთის წიგნიცა დაამტკიცებდა, და შეექმნა სურვილი ქრისტეს სჯულისამ, არამედ ბრძოდა მტერი იგი უჩინოდ და აყენებდა | აღსარებასა ქრისტესსა, გულსა შთაუგდებდა სასოებასა კერაზთასა და ცეცხლისასა, არამედ მარადის ევედრებოდა დედოფალი აღსარებასა ქრისტესსა.

და იყო მეფე დედოფლისა მოქცევითგან წელიწადსა ერთსა ორგულებასა შინა. ხოლო ასწავებდა ერსა დაუცხრომელად წმიდამ ნინო, და არა ვის აუწყებდა, თუ „ვინ ვარ, ანუ სადამთ მოვალ“, არამედ ტყუედ იტყოდა თავსა თუსსა.

1 იცნა] იქმნა MQ. ~ ჭუშმარიტი ღმერთი C. და³ – C. 2 მეყუელად Mm. განიკურნე] განიკურნა ACMQm. 2-4 და უთხრობდა ... ჯუარისათა განიკურნა და – MQm. 3 მას – A, მის] მას A. ზედა + ვითარი (ვითარ C) იგი AC. თუნიერ AC. ნინოესითა – AC. და – M. 4 ერთამ – AC, ერთა M. სიტყუასა + მას AC. 6 განკურდა ACMm. სჯულისა Q. 7 მარადის] მრავალგზის AC. ჰკითხუნ AM, ჰკითხვენ Qm. ურიათა ყოფილსა A, ურია ყოფილსა C. ძუელთა A. ძუელთა Q] + და C. წიგნთა A. და] სადა A. 8 ყოველსა და წიგნიცა, რომელი – C. წიგნთაცა Q. მეფესა + წიგნი C. მას] და მასცა A. მასცა C. 9 პოა C. პოვა Q. მას – A. გოდოლისასა Q] გოლიათისასა MM. ზეცით – AC. 10 ეტყოდა – M. მიქელ Q. ღმრთისამ Q. 11 მთავრობასა მთავრობასა მაგრობასა M. აღმოსავლეთისასა CM, აღმოსავლისასა MQ. დაპფარავს] პფარავს ქალაქსა მაგას A. 12 უკუანასენელთა A. მეუფე] მეფე მ. იგი – C. რომლისა + იგი A. 13 შეურაცხი] მოვიდეს C] – A. ერისა QA. შორის შეურაცხის MM. განაქარვნეს A, განაქარვნეს m. 14 დაუტოებდენ AMm. 15 გიქსნას CMm. 16 -ყო-ჰყოფდა AC. მეფე AC. წიგნნი] წერილი A. ახალი C. ემოწმებოდეს] ეწამებოდეს A. 17 ნებროთს m. წიგნნიცა CMQ. დაამტკიცებდეს MQm] ემოწმებოდეს C. შეიქმნა A. ქრისტესი m. არამედ] და AC. 18 პბრძოდა CMQ. ~ უჩინო იგი მტერი A. და – ACMQ. აღსარებასა] აღსარებად AC. ქრისტესა AC, ქრისტესა Q. შთაუგდებდა] ჩაუგდებდა C. 19 ევედრებოდა] ევედრებინ AC. 20 ქრისტესასა Q. 21 მოქცევიდგან M. ორგულობასა AC. 22 არამ ვის Q. ვინ] ვინა Am. 23 სადამთ] სით A, სათ MM. მოვალ] მოველ A, მოვედ C. ტყუედ Q. თუისსა AC.

ლეონტი მროველი

შემდგომად ამისა მოგვ იგი მთავარი სპარსი, სახელით ხუარა, სნეული იყო სულითა
 M127v უკეთურითა და ფიცხელად იგუემებოდა, და სიკუდილსა მიახლებულ იყო. და იყო მთავარი
 იგი ნათესავთაგან მირიან მეფისა. მაშინ ევედრნეს წმიდასა ნინოს ნანა დედოფალი და მეფე.
 და მეფე იხილვიდა საქმესა მისსა მცირედ ორგულებით და ეტყუნ წმიდასა ნინოს: „რომ-
 ლისა ღმრთისა ძალითა იქმ კურნებასა ამას? ანუ ხარ შენ ასული არმაზისი, ანუ შვილი 5
 ზადენისი? და უცხოებით მოხუედ და შეუვრდი, და ზედა-აც მათ წყალობად შენი, და
 მიგანიჭეს ძალი კურნებათამ, რათა მით სცხოვნდებოდი უცხოსა ქუეყანასა, და დიდებულ-
 A40r მცა არიან უკუნისამდე! – ხოლო შენ წინაშე ჩუენსა იყავ ვითარცა ერთი მაწოვნებელი
 C72r შვილთა ჩუენთაგანი და პატივცემულ ქალაქესა ამას შინა, არამედ | უცხოსა ამას ნუ იტყუ
 m73v – ჰრომთა მათ შეცოომილთა | სჯულისა ნუ გნებავს ყოვლადვე თქმად! რამეთუ აპა, ესერა, 10
 ღმერთნი სოფლისმპყრობელნი, მზის მომფვანებელნი, ქუეყანით ნაყოფ-
 თა აღმომაცენებელნი და გამომზრდელნი ქართლისანი, არმაზ და ზადენ, ყოვლისა და-
 M128r ფარულისა გამომეძიებელნი, ძუელნი | ღმერთნი მამათა ჩუენთანი, გაცი და გაიმ, იგინი
 Q27r იყვნენ სარწმუნებულად კაცთა მიმართ! და უკუეთუ განპკურნო შენ მთავარი ესე,
 განგამდიდრო და გყო შენ მკუდრ მცხეთას შინა, მსახურად არმაზისა. დაღაცათუ ჰაერითა 15
 და სეტყუთა მოიწია მას ზედა შემუსრვად მისი, არამედ იგი აღგილი უძრავი არს. და იგი
 და ქალდეველთა ღმერთი ითრუჯან ყოვლადვე მტერ არიან. ამან ზღუად შემოადგინა ზედა,
 და მან ამას ზედა ესევითარი ურვად მოაწია, ვითარ აქუს ჩუეულებად სოფლისმპყრობელთა,
 და კმა გეყავნ ჩემგან ბრძანებად ესე“.

1 შემდგომოდ M. ამისსა ACMQm. მოგვი AC, მოგვი MQ, მოგვი m. სახელით MmQ. ხურსნე-
 ლი MQ. ხვარასნელი m. 2 უკუეთურითა C. და¹ – A. ფიცხელად] ფიცხებულად Mm.
 იგუმებოდა Q, იგვემებოდა m. სიკუდილისა Q. 3 ნათესავთაგან] ნათესავით A, ნათესავიდან M.
 მირიან მეფისა] მირიანისი A. ევედრებოდეს m. ნანა – A. ~ მირიან მეფე და დედოფალი ნანა წმიდასა ნინოს, რათა
 განკურნოს. 4 და მეფე – Q, და მეფე იხილვიდა საქმესა მისსა ორგულებით – C. და² – Qm. ეტყუინ Am, ეტყვინ
 M. წმიდასა – A. ეტყუნ წმიდასა ნინოს] ჰქეა მეფემან C. 5 ღმრთისად Q, ღთის m. იქმ] იქმა m. ანუ ხარ] ნუ
 უკუე ხარ C. შვილი – C. 6 და¹ – A. მოხუედ m, მოხუებ Q. და^{1,2} – A. შეურდი Am. და³] ანუ C]-A. ზედა-აც] 16
 ზედაცა MQm. მთ – A. ზედა-აც მათ წყალობად შენი – C. წყალობა Mm] მოწყალება A. შენი – A. 7 მიგანიჭებ
 A, მიგინიჭეს m. სცხოვნდებოდე A, სცხონდებოდი m. და – C. 8 არიან] არს A. ხოლო ... იყავ] ამიერითვან იყავნ
 წინაშე ჩუენსა C. მაწოებელი ერთი A, მაწოვნებელი – C. 9 ჩუენთაგან] ჩუენთაგან MQm, ჩუენთა A. არამედ] და
 სჯულისა C. ამას – C. ამას + სიტყუასა AQ. იტყუი AC, ეტყუი Mm, ეტყუ Q. 10 რომთა A. შეცოომილთასა C.
 სჯულისა ნუ] ნუცა A. იტგნებავს A. სჯულისა ნუ გნებავს ყოვლადვე თქმად – C. ყოვლად A. თქმად Qm.
 ესერად Q. 11 ღმერთნი + დიღნი AC. მზისა A, მზესა C. წუმის AC. მომყვანებელნი] მომცემელნი AC + და A.
 მომყვანებელნი Mm. ქუეყანით] ქუეყანისა A, ქუეყანით – C, ქუეყნით Q. აღმომაცენებელნი და – Q.
 11-12 ნაყოფთა აღმომაცენებელნი და] ნაშობთა Q. აღმომაცენებელი – C. 12 გამომზრდელი MQm. მზრდელნი C]
 + ღმერთნი A. 12-13 დაფარულისა] წარუვალისა A. 13 ძუშლნი Q. გამ] გამ MQm. იგინი] იგი MmQ. 14 იყუნეს
 A, იყუნენ MmC. სარწმუნებულად] სარწმუნობად A, დასარწმუნებელად C. მიმართ] აწ C. და] აწ A. უკუეთუ Q.
 განკურნო MmQ. შენ – AC. 15 გაგამდიდრო A. მკუდრ CAMm. არმაზისა AC, არმაზისა Q. აერითა A, ჰაერითა
 m] + მით AC. 16 სეტყუითა ACMm] სიტყუთა Q. მას] მის A. შემუსრვილება A. მისი – A. იგი¹ – C. აღგილი +
 მისი C. უძრავი] უძლეველ A. და იგი] ესე არმაზ ქართველთა A, და იგი – MQm. 16-17 და იგი და] ეგე არმაზ
 C. 17 ითრუჯან] ითარუჯან A, ითრუჯან C. ამან + მას ზედა AC. ზღვა m. ზედა – AC. 18 ამას] მას A. ჩუეულებად
 Q. ქმად – Q. ბრძანება AMm] მოთხობა C.

ლეონტი მროველი

A40v   მიუგო | წმიდამან ნინო: „შენ, მეფე, უკუნისამდე ცხოვნდი, სახელითა ქრისტესითა, და ვედრებითა დედისა მისისათა და მისთა ყოველთა წმიდათათა მოავლინენ შენ ზედა ღმერთმან, ცისა და ქუეყანისა შემოქმედმან და დაბადებულმან ყოვლისა დაბადებულისამან, დიდისა და დიდებულისა მისისა და აურაცხელისა მრავალმოწყალებისაგან მოგივლინენ შენ, ვითარცა საკუმილისაგან, ნაბერწყალი ერთი მადლისა მისისა, რათა სცნა და გულისკმა-ყო სიმაღლე 5
M128v ცისა და ნათელი მზისა, სიღრმე ზღვსა საძირკუელისა და სივრცე ქუეყანისა და საფუძველი მისი. და უწყებულ იყავ, მეფე, ვინ შემოსნის ცანი ღრუბლითა და ქუხნ კმითა C72v ჰაერისათა, და იძრვინ ქუეყანად სიმძაფრითა მისითა, და რბიან მეხისტეხანი, და კუალსა მათსა ეგზების ცეცხლი გულისწყრომითა მათთა, ანუ ოდეს შეიძრის ყოველი ქუეყანად, ვიდრემდის დაირღვნენ მთანი და მყარნი კლდენი და ქვანი. | და მეცნიერ გყავნ შენ ამას m74r ყოველსა მიწევნად, რამეთუ ღმერთი ცათა შინა უხილავ არს, თავადი იგი ყოველთა დაბადებულთაგან თუნიერ ძისა მისისა, რომელი მისგან გამოვიდა, და ქუეყანასა ზედა გამოჩნდა, ვითარცა კაცი, რომელმან აღასრულა ყოველი, რომლისათვს მოსრულ იყო, და აღვიდა მათვე A41r სიმაღლეთა მამისათა, და იხილა დაუსაბამოე იგი, რომელი მხოლოდ მაღალ არს და დაბადებულთა ხედავს, და მაღალნი იგი შორით იცნის. მეფე, ახლოს არს მიახლებად შენი ღმრთისა M129r მიხედვად, რომელ არს ქალაქსა ამას შინა სასწაული ერთი: სამოსელი ძისა ღმრთისა აქა 15 C73r არს, და ხალენისა მის ელიახისი აქავე არს ყოფა. | თუ არა, მე კულა მთავარი ესე შენი განვკურნო სახელითა ქრისტეს, ღმრთისა ჩემისათა და ჯუარითა ვნებისა მისისათა, ვი- რაოცა-იგი დედოფალი ნანა განიკურნა სენისაგან დიდისა, და რაფ-იგი ვაუწყე მას, ჰყოფს იგი, რათა სულიცა თუსი განაბრწყინვოს და ერიცა თუსი მიიახლოს ღმერთსა“. 20

1 წმინდამან მ] ნეტარმან AC. უკუნისამდე ცხოვნდი – AMQm. 1-5 შენ მეფე უკუნისამდე ... მადლისა მისისა და ღმერთმან სახიერმან და კაცომოყუარემან მოგეცინ შენ გონება, რომლითა იცნა ღმერთი ჭეშმარიტი C. 2 მისისითა AQ. მისთა] მის თანა A. წმიდათათა AMQ, წმინდათათა Am. 3 ქუეყნისა Qm. და² – AMMmQ. ყოვლისა – A. დაბადებულისა Q. 4 და¹ – A. მისისა და აურაცხელისა – A. მრავალმოწყალებისა მისისაგან მოავლინენ A. შენ + ზედა A. 5 საქმილისაგან AMQm. რათა C. 5 -ჰყო ACMmQ. 6 ზღვისა AC, ზღვისა Mm, ზღვასა Q. საძირკულისა დ Q] – AC. ქუეყნისა Qm. და² – Q. 7 უწყებულ A. იყავ] იყო შენ AC, იყავნ MQm. ქუხნ] ქესან CMQm. 8 იძვრინ მ, იძრვიან Q. სიმძლაფრითა A. რბიან] რბიან A. კუალსა] ყოველთა მათსა Q. 9 მათსა] მისსა AC. ეგზების] ეგზე C. ცეცხლი ACMQ. შეიძრა A] + ვეშაპი იგი დიდი ზღვათა შინა C. ყოველი C, ყოველივე Q] – A. 10 ვიდრემდის + შეიძრა და A. დაირღუნეს A, დაირღუნან C, დაირღუნ M, დაირღვიონ მ. და¹ – A. ქანი Mm. და³ – A. -გყვნენ A, ყუენ Mm, ყვენ Q. 11 ყოელსა C. ~ მიწევნად ყოველსა Mm. ღმერთ A] + არს A. შინა + და C. არს – M. ყოველთა C + და MQ. 12 თუნიერ ACMm. მისა დ Q. რომელი] რომლისაგან MQm. მისგან – MQm. და – AQ. 13 ყოელი C. რომლისათვის ACMm. 14 მამისათა] მამისა თანა C. იხილა + მხოლო A. იხილა – C. იგი – A. რომელი – CMQm. მხოლო CMQm] – A. 14-15 დაბადებულთა] მდაბალთა AC. 15 მეფე] მეფე C. ღმრთისა დ Q. 16 რომელი Q] რამეთუ A. ქალაქსა – A. ღმრთისა AMQ. აქა] აქან MQm. მისა ღმრთისა აქა არს] იგი უფლისა ჩემისა იესოს ქრისტესი C. 17 ხალენის MQ. აქავე არს] თქეეს ვიეთმე აქავე (C) AC. აქავე არს (ყოფა + და Q) + მრავალნი სასწაულნი არიან, რომელნი ღმერთმან გამოაჩინნეს AQM. ყოფა] აქავ ყოფა AC. ყოფა + მრავალნი სასწაულნი ყოფად არიან აღვილსა ამას, აწ მე ძალითა ღმერთისათა განვკურნო მთავარი ესე, ვითარცა განიკურნა დედოფალი ნანა C. თუ არა მე კულა] და აწ A. კუალა დ Q. მთავარი + მე A. 18 განვკურნო M. სახელითა] ძალითა A. ღმრთისა – MQ. 19 ნანა – A. განიკურნა] განვკურნე A. რაფ-] რა- A. მას – A. თუისი A. განაბრწყინვოს და ერიცა თუსი – A. მიახლოს QM.

ლეონტი მროველი

და მოპგუარეს მას მთავარი იგი და მოვიდა ნანა დედოფალიცა სამოთხესა მას შინა,
Q27v | ნამუთა მათ ქუეშე, და დაადგინა იგი აღმოსავალით, და აღპყრობად სცნა კელნი და
A41v ათქუმია მას სამგზის: „ვიჯმნი შენგან, ეშმაკო, შეუვრდები ქრისტესა, | ძესა ღმრთისასა“. და ტიროდა ნინო სულთქუმითა და ითხოვდა ღმრთისაგან შეწევნასა კაცისა ამის ზედა, და იყვნეს მოწაფენი მისნი მუნვე ერთ დღე და ორ ღამე. და მსწრაფლ განვიდა მისგან სული 5 იგი ბოროტი, და დაემოწაფა ნინოს სახლეულითა და ერითა მისითა, და ადიდებდეს მამასა და ძესა და სულსა წმიდასა.

m74v | თქმული სიდონია დედაკაცისამ, რომელი იყო მოწაფე წმიდასა ნინოხსი,
M129v რომელი-ესე იხილა, და დაიწერა მოქცევამ სასწაულითა მირიან მეფისათა
და შევრდომამ ნინოხსი აღსარებისათვს ქრისტეს სჯულისა, ჯუარისა 10
აღმართებისათვს, ეკლესიათა აღშენებისათვს და მას
C73v შინა სასწაულთა მისთათვს |

III. მამაო, გუაბურთებენ*

და იყო, დღესა ერთსა ზაფხულისასა, თუესა ივლისსა ოცსა, დღესა შაბათსა, განვიდა
მეფე ნადირობად მუხნარით კერძო, და მოუკდა უჩინოდ იგი მტერი, ბოროტი ეშმაკი, და 15
შთაუგდო სიყუარული კერპთა და ცეცხლისამ, და იგონებდა ყოველსა მსახურებასა მათსა
და მახულითა მოწყუედასა ყოველთა ქრისტიანეთასა.

A42r და პრქუა მეფემან ოთხთა თანამზრახველთა მისთა: „ლირს ვართ ჩუენ ღმერთთაგან
ჩუენთა ბოროტის-ყოფასა, რამეთუ უდებ ვიქმნენით მსახურებისაგან მათისა, და მიუშვთ

1 მიგუარეს M, მიპგუარეს Q. მას – A. ნანა – A. დედოფალიცა + იგი A. 2 იგი – A. აღმოსავლით + კერძო C. და² – C. და აღპყრობად სცნა კელნი და] და ამცნო კელთა აპყრობად C. ~ სცნა კელნი აპყრობად A. აღპყრობად] პყრობად Q. 3 ათქუმია მას] და თქუა A. პრქუა Q. მას – AC. ვიმჯნი C. ეშმაკო + და AC. შეუვრდები] შეუდგები AC. 4 სულთქმით A] + თქით Q + სულისა თუსისამ AC. კაცისა მას ზედა AQ, კაცისა ამის] კაცისა მის C. ზედა – C. ამის ზედა] განკურნებასა C. 5 იყუნეს A. 6 დაემოწაფენეს A. ნინოს + და Q. სახლეულითა] სახლით AC, სახლეულისათა Q. ერითა] ერითურთ AC. მისით AC. 7 და¹ – A. ~ წმიდასა სულისა + აწ და მარადის და უკუნისამდე A. 6-7 ადიდებდეს ... წმიდასა] ადიდებდა ღმერთსა C. 8 წმიდასა – A. 9 იხილად Q. დაიწერად Q, დაწერა AC. მეფისა AC. 10 აღსარებისათუის AC] აღსრულებისათუის M. ქრისტეს] ქრისტესისა AQ + და C. სჯულისა – AQC. ჯუარისა – M. 11 აღმართებისათუის ACM. აღშენებისათუის AM, აღშენებისა C. მას] მათ C.12 მისთათუის M] ქმნისათუის C. მისთა A. 13 მეშვიდე A, თავი ზ Q. მეშვიდე M. მამაო – A. თავი მეშვიდე, მამაო გუაპურთხენ – C. გუაპურთხენ – Q. გვაკურთხენ M. 14 და იყო] მაშინ იქმნა A. და იყო – C. თუცსა Q. ივლისსა] იგნისსა A. განვიდა + მირიან C. 15 მეფე – Q. ნადირობად – A. მუხრანით A. ბოროტი – AC. 16 შთაუგდო + გულსა AC. იგონებდა] პყონებდა MQ. ყოელსა C. მათსა] მისსა A. 17 და – Q. მახულითა AC, მახვილითა M. მოწყებდესამ Q. ყოელსა C. ქრისტიანეთა MQ, ქრისტიანითასა A. 18 და – C. რქუა A, ჰქუა CM. თანამზრახვალთა AM. ღმერთთაგან] ღმერთთა ACQ. 19 ჩუენთა] ჩუენთაგან A. -ყოფასამ Q. მსახურებასა A. მათისა] მათსა A. მიუშვით ACMQ.

* „ღმერთო და წმიდაო ღმრთისმშობელო, ორსავე ცხორებასა შინა მისსა დაიცევ ქართლისა დედოფალი მარიამ, რომლისა ბრძანებითა (და)იწერა ცხორება ქართლისა. ღმერთმან აკურთხოს, ამინ“ (M).

ლეონტი მროველი

ჩუენ ქრისტიანეთა გრძნეულთა ქადაგებად სჯულსა მათსა ქუეყანასა ჩუენსა, რამეთუ M130r გრძნებითა პყოფენ საკურველებათა მათ. აწ ესე არს გაწზრახვად ჩემი, რათა ბოროტად მოისრნენ ყოველნი მოსავნი ჯუარცუმულისანი, და უმეტესად შეუდევთ მსახურებასა ღმერთასა მათ, მპყრობელთა ქართლისათა; ვამხილოთ ნანას, ცოლსა ჩემსა, შენანებად და დატევებად სჯულსა ჯუარცუმულისასა. და თუ არა მერჩდეს, დავივიწყო სიყუარული მისი“. 5
C74r და დაუმტკიცეს* | განზრახვად მისი სხუათავე თანამზრახველთა მათ, რამეთუ მკურვალედ იყვნეს იგინი საქმესა ამას, და პნებვიდა პირველითგან და ვერ იკადრებდეს განცხადებულად.
ხოლო მეფემან მოვლო ყოველი სანახები მუხნარისად და აღვიდა მთასა ზედა თხოთი- m75r სასა მაღალსა, რათამცა მოიხილა კასპად | და უფლისციხედ, და განვიდა თხემსა მთისასა. A42v და შუა სამხრის ოდენ დაბნელდა მათ ზედა მზე, და იქმნა ღამე ბნელი უკუნი, და დაიპყრნა 10 ბნელმან არენი და ადგილნი, და განიბნივნეს ურთიერთას ჭირისაგან და ურვისა. და დაშთა Q28r მეფე მარტო და იარებოდა მთათა მაღნართა | შეშინებული და შეძრწუნებული, და დადგა ერთსა ადგილსა, და წარეწირა სასოებად ცხორებისა მისისად, და მოეგო თავისა ცნობასა, და განიზრახვიდა ესრეთ გულსა შინა თჯსსა: „აპა, ესერა, ვხადე ღმერთა ჩემთა, და არა M130v ვპოვე ჩემ ზედა | ლხინებად. აწ რომელსა ქადაგებს ნინო ჯუარსა და ჯუარცუმულსა, და 15 პყოფს კურნებასა მისითა მეოხებითა, არამცა ძალ-ედვა ქსნად ჩუენი ჭირისა ამისგან? რამეთუ ვარ მე ცოცხლივ ჯოჯოხეთსა შინა და არა უწყი, თუ ყოვლისა ქუეყანისათუ C74v იქმნა ესე დაქცევად და ნათელი ბნელად | გარდაიქცა, და ჩემთუს ოდენ? აწ თუ ჩემთუს 15 რდენ არს ჭირი ესე, ღმერთო ნინოსო, განმინათლე ღამე ესე და მიჩუენე საყოფელი ჩემი,

1 ქრისტიანთა Q. ქადაგება A, ქადაგებად Q. სჯულისა CQ. მათისა CQ. 2 საკუირველებათა ACM, საკურველებათა Q. მათ] მათთა A. რათა ACMQ] + მარადის C. 3 მოისრნენ] მოვსრნეთ AC, მოისრნეს M, მოსრნეს Q. ყოელნი C. ჯუარცმულისანი ACMQ. უმეტესად] უმეტეს A. ~ ღმერთთა მსახურებასა C. 3-4 ღმერთთასა] ღმერთთა AC. 4 მათ – C. ვამხილო AC. ~ ჩემსა ცოლსა Q. 5 დატეობა M, დატეობად Q. ჯუარცმულისასა ACM. მისი + და სხუათავე თანა წარვწყმიდო იგი (იგიც A) AC. სხუათავე თანამზრახველთა Q. 6 დაუმტკიცეს] და უმეტეს A. დაუმტკიცეს განზრახვად – MQ. მისი სხუათავე – A. სხუათავე – C. 7 იყენეს ACM. ამას] მას AC. და – C. პნებვიდა] ნებევდა A. ვერ] ვითარ M. განცხადებულად] განცხადებად ACQ. 8-9 თხოსთისასა C. 9 და¹ – AC, და² – Q. 10 და¹ – ACMQ. შესამხრისა AMQ. ~ მზე მათ ზედა A. მათ] მთასა C. იქმნა + ვითარცა AC. ბნელი + და C. დაიპყრად Q. 11 არენი + იგი C. და² – Q. განიბნინეს AC. ურთიერთასა A. 12 მთათა + შინა C+ და A. 13 და¹ – AC. წარეწირა C, წარეწირად Q. და² + ვითარცა C. თავსა AC + თუისა A. ცნობასა – C. თუისა ცნობასა A. 14 და¹ – C. განიზრახა C. ესრეთ – A. შინა თჯსსა] თუისა AC. ესერად Q. ვხადე ვხედავ A, ვხადი C. ჩემთა] ჩუენთა C. 15 ვპოვე] ვპოვებ A, ვიპოვე C. ჩემ ზედა – AC. ლხინებასა A. რომელსა + იგი A. იქ C. ჯუარსა – C. ჯუარცმულსა ACMQ. 16 ყოფს A. კურნებასად Q. მეოხებითა] სასოებითა A. ძალითა C. -ედვა A. აქსნა Q. ჩუენი] ჩემი ACQ. ~ ამის ჭირისაგან AC. ჭირისაგან AC. ამის AC. 17 ჯოჯოხეთს Q. არა უწყი] ვერა უწყი MQ. ყოვლისა] ყოველსა A. ქუეყანისათუის CM] – A. 18 ~ დაქცევა ესე AQ. და ნათელი ბნელად გარდაიქცა, და ჩემთუს ოდენ] და ბნელი ჩემთუის ოდენ იქმნა A. ესე დაქცევად ... ჩემთუს ოდენ] ბნელი ესე და თუ ჩუენთუის ოდენ C. ~ ოდენ ჩემთუის A. ჩემთუს] ჩუენთუის C. 19 ნინოსო ACMQ. ღამე ესე] ბნელი ესე ღამე A, ბნელი ესე C. ღამე – C. მიჩუენე Q.

* „ქ. დიდებულო ღვთისმშობელო, (თღის, sic) მარადის ქალწულო მარიამ, ყოველი სასოები შენდამი მამიცია“. მინაწერი სხვა ხელით (C73v).

ლეონტი მროველი

და აღვიარო სახელი შენი და აღვმართო ძელი ჯუარისა და თაყუანის-ვსცე მას, და
აღვაშენო სახლი სალოცველად ჩემდა, და ვიყო მორჩილ ნინოხსა სჯულსა ზედა ჰრომთასა“.

ესე ყოველი რა და წართქუა, განთენა და გამოუბრწყინდა მზე, გარდამოვიდა მეფე
ცხენისაგან და დადგა მას ადგილსა, განიპყრნა კელნი აღმოსავალით და თქუა: „შენ ხარ
ღმერთი ყოველთა ზედა ღმერთთა და უფალი ყოველთა ზედა უფლებათა, ღმერთი, რომელსა 5
ნინო იტყუს, და საქებელ არს სახელი შენი ყოვლისა დაბადებულისაგან ცასა ქუეშე და
ყოველსა ქუეყანასა ზედა, რამეთუ შენ მიქსენ მე ჭირისაგან და განმინათლე ბნელი ჩემი.
აპა ესერა, მიცნობიეს, | რამეთუ გინდა და კინა ჩემი და ლხინება და მიახლება შენდა,
უფალო კურთხეულო. ამას ადგილსა აღვმართო ძელი ჯუარისა და, რომლითა იდიდებოდის
სახელი შენი და იქსენებოდის საქმე ესე და სასწაული უკუნისამდე“.

დაისწავა იგი და წარმოემართა, და იხილა ერმან მან ნათელი და გამოერთო ერი
განბნეული. ხოლო მეფე ღალადებდა: „მიეცით დიდება ღმერთსა ნინოხსა ყოველმან
ერმან, რამეთუ იგი არს ღმერთი საუკუნეთა და მას მხოლოსა შუენის დიდება უკუნისამდე“.

ხოლო ნანა ღედოფალი და ყოველი ერი განვიდა მიგებება და მეფისა, რამეთუ ესმა 15
პირველ წარწყმედა და კუალად მოსლვა დიდებით, და მიეგბოდეს ქინძარს და ღართას,
ხოლო ნეტარი ნინო ღადგრომილ იყო ლოცვასა მწუხრისასა მას შინა
ჩუეულებისაებრ მისისა უამსა თუსსა, და ჩუენ მის თანა ორმეოცდაათი სული.

და იყო, ვითარცა გამოვიდა მეფე, იძრვოდა ქალაქი, და ქმითა მაღლითა ღალადებდა
მეფე: „სადა არს ღედაკაცი იგი უცხოო, რომელ არს ღედა ჩემი და ღმერთი მისი მქნელი 20
ჩემი“. და ვითარცა ესმა, თუ: „აქა, მაყულოვანსა, არს და ილოცავს“, მოდრკა მეფე და

1 და² – Q. 2 ნინოსა AQ. ზედა – A. რომთასა A, ჰრომთასა M. 3 რა ACM. განთენა] გათენდა C. გამობრწყინთა
A, გამობრწყინდა C, განუბრწყინვა MQ] + და Q. მზე + და AC. გარდამოვიდა] გარდაქდა A, გარდამოვარდა C.
4 და¹ – Q. დადგა მასე] მასვე A. ადგილსა + და C, კელნი + თუისნი C, კელნი] მკარნი MQ. + თუისნი C,
აღმოსავლით QC + ცად მიმართ და თქუა (იტყოდა + და თქუა C) AC. 5 ~ ზედა ყოველთა C. ყოველთა ზედა² – C.
უფლებათა] უფალთა AMQ. ღმერთი – C. რომელსა] რომლისა A. 6 იტყუის AM. ნინო იტყუის] ქადაგებს ნინო C.
საქებელ] საქებელად A, საქებელ ხარ ყოელთა C. შენი – A. დაბადებულთაგან C. 7 ყოველსა – A. 6-7 ცასა
ქუეშე და ყოველსა ქუეყანასა ზედა, რამეთუ მიქსენ მე ჭირისაგან და განმინათლე ბნელი ჩემი] რომელი წამის-
ყოფით იქსნა ყოელთა ჭირვეულთა, ვითარცა აწ მე განმინათლო ბნელი ჩემი C. 8 გინდა] გინა Q. დაქსნა Q] ქსნა
AC. და¹ – A. შენდა] ჩემი A. 9 იდიდებოდეს A. 10 იქსენებოდეს AC. ესე – A. და² – AC. უკუც³ Q.
11 დაისწავა] და დაისწავლა A, ასწავა QM, და დაისწავა C + ადგილი ACQM. და¹ – A. იხილეს A. ერმან
მან – A. და³ – A. 11-12 გამოერთო] მოერთო A. და გამოერთო ერი განბნეული] მოვიდეს წინაშე მეფესა C.
განბნეული] დაბნელებული A. 12 ნინოსა CQ. 12-13 ყოელმან C. ყოველმან ერმან – A. 13 ღმერთი – A.
საუკუნოთა Q. ~ საუკუნითგან ღმერთი A. შენის Q. 15 ყოელი C. განვიდეს C. მეფისა მ Q. 16 კუალად
– A. დიდებით] მშედვიბით AC. მიეგებვოდეს C, მიეგებნეს mQ. ქნას Mm, ქონარას Q. ~ დართას და ქინძარას A.
17 დადგრომილ] დადგომილ ACMmQ. მაყლოვანსა MQm. 18 ჩუცულებრისაებრ Q. მისისა] თუისისა C. ~ თუისისა
უამსა A. თუისა ACM. ორმეოცდაათი სული] ორმეოც ღღე ათი სული A. 19 იყო – AC. გამოვიდა] მოვიდა A,
შემოვიდა C. იძრვოდა] შეიძრა A. 21 ჩემი + და AC. ესმა] რქუეს A. თუ] + ვითარმედ AC. აქა – A. მაყულოვანსა C,
მაყლოვანი QmM. ილოცეს MQ. მოდრკა მ Q] მოვიდა AC] + თუით C.

ლეონტი მროველი

Q28v ყოველი იგი ლაშქარი, | მოვიდა და გარდაიჭრა საკედრისაგან და ეტყოდა ნინოს: „აწ ღირს
C75v გარ სახელისდებად სახელისა ღმრთისა შენისა და მქნელისა ჩემისახესა?“

ხოლო წმიდამ ნინო ასწავლიდა და აწუევდა მსწრაფლ თაყუანისცემად აღმოსავალით
და აღსარებად ქრისტეს, ძისა ღმრთისა. მაშინ იქმნა გლოვად და ტირილი ყოვლისა
კაცისად, ოდეს ხედვიდეს მეფესა და დედოფალსა ცრემლოსანთა.

m76r და ხვალისა დღე წარავლინნა მოციქულნი საბერძნეთად მირიან მეფემან წინაშე |
A44r კოსტანტინე მეფისა და წიგნი ნინოვსი ელენე დედოფლისა წინაშე, და აუწყეს ესე ყოველი
სასწაული ქრისტესმიერი, რომელი იქმნა მცხეთას შინა | მირიან მეფისა ზედა, და
ითხოვნეს მოსწრაფებით მღდელნი ნათლისღებისათვს. ხოლო წმიდამ ნინო და მოწაფენი
მისნი ქადაგებდეს ერსა მას ზედა დღე და ღამე დაუცხრომელად, და უჩუენებდეს გზასა 10
ჭეშმარიტსა სასუფეველისასა.

თქმული მისივე, აღშენებისათვს | ეკლესიათა, მამაო, გუაკურთხენ

M132r ოდეს წარემართა ყოველი ერი ქრისტიანობასა | მოსწრაფებით, ვიდრე მღდელთა მოსლ-
ვადმდე პრქუა მეფემან წმიდასა ნინოს: „მესწრაფების მე აღშენებად სახლსა ღმრთისასა, სადა
უშენოთ?“ პრქუა წმიდამან ნინო: „სადაცა მთავართა გონებად მტკიცე არს“. პრქუა მას 15
მეფემან: „მიყუარან მე მაყუალნი ესე შენნი, მნებავს მე გონებისაებრ ჩემისა, გარნა, აკა
ესერა, არა ვპრიდო სამოთხესა ამას სამეფოსა და ნაძუთა ამათ სიმაღლეთა და ბაბილოთა ამათ
ნაყოფიერებასა და ყუავილთა სულნელებასა, რამეთუ ჩუენებასა, რომელ იხილე მფრინველთა

1 იგი – C. ლაშქარი + მისი C. მოვიდა და – AC. გარდაიჭრა] გარდაპყდა C] + მეფე AC. საკედრისაგან] ცხენისაგან AC. 2 გარ + მე A. სახელისა] სახელის AC. სახელსა² AC. შენისასა AC, შენისას Q. ჩემისა A.
3 წმინდამ Q. ასწავლიდა] ასწავებდა AC] + მას C. აწუევდა Q. აწუევდა m] ეტყოდა AC] + რათა C. თაყუანის-სცეს C. აღმოსავლით CQ. 4 აღსარებად] აღიაროს C. ქრისტეს A, ქრისტე C. ღმრთისასა A. ძე ღმრთისა C + ქსნისათუის კაცისა განკორციელებული C. იქმნა] იყო AC. გლოვად] გრგუინვა AM, გურგუინვა C,
გურგუინვა Q. 5 ოდეს] რაჟამს A. და – Q. ცრემლოვანთა A. 6 დღე – A. წარავლინა AC. მოციქული A.
~ წარავლინა მეფემან მოციქული C. მირიან – C. 7 კოსტანტინე + ბერძენი A. მეფესა C. დედოფალსა A,
დედოფალს M. აუწყე A. 8 მეფესა AQM. 9 ნათლისღებისათუის A, ნათლის ღებასთუის CM. 10 დაუცხრომელად
– C. უჩუენებდა M, უჩუენებდეს Q. გზასად Q. 11 ჭეშმარიტისად Q. სასუფევლისასა Q. 12 მისვე ACMQ.
აღშენებისათუის ACM + წმიდათა C. ეკლესიისა AQ + ქრისტესათუის C. მამაო გუაკურთხენ – AC. გვაკურთხე m.
13 წარემართა + მეფე და AC. ყოელი C. ქრისტეანობასა A. მღდელთა Mm, მღვდელთა Q. 13-14 მოსულამდე
AC, მოსვლამდე Q. 14 რქუა A, ჰქუა CMm. წმიდასად Q. მესწრაფების] მსურის C. აღშენებად + მსწრაფლ C.
სახლისა C. ღმთისასა A. სადა + უკუნისამდე C. 15 უშენოთ] აღვამენო A, აღვამენო C. რქუა A, ჰქუა CMm. წმიდამან – MQm. მთავართა] მეფეთა] – C. გონება + თქუენი C. რქუა A, ჰქუა CMm. მას – A. 16 მაყუვალი Q.
ესე] იგი საყოფელი C. შენნი + და (- C) მუნ AC. მნებადვს Q. მნებავს + ნებსით C. მე – AC. გონებისაებრ]
გონებითა A. ჩემითა A, ჩემისა – C. აკა] არა ვიყო C, არა ეგრეთ A, აკა] არა MQ. 17 ესერამ Q, ესრეთ C] – A.
არა] არამედ A. ~ არამედ არა C. ვრიდო AQ. ამას] მას A. სიმაღლესა AC, სიმაღლეთამ Q.
18 ყუავლთა A. სურნელებასა AQ. ჩუენება A, ჩუენესასა Q. რომელი ACMQm. რომელი + შენ C. იხილა MQm.

ლეონტი მროველი

მათ ფრთხოა უშუერთა განბანად წყლითა და განსპეციალურად ბრწყინვალედ და დასხდომად
A44v ხეთა მათ ზედა სამოთხისათა და ქმობად მათი ქმითა ტკბილითა. ჭეშმარიტად | სამოთხე ესე
C76v კორციელი და წარმავალი შეგუეცვალოს ცხორებად საუკუნოდ, და მუნ აღვაშენოთ სახლი
ლმრთისად სალოცველად ჩუენდა ვიდრე მოსლვადმდე ჩუენდა მლდელთა საბერძნეთით“.

და მეყსეულად მოიღო ძელი და ასწრაფებდა ხუროთა და მოჰკუეთა ნაძვ იგი, და 5
M132v ნაძვსა მისგან შემზადნა შკდნი სუეტნი ეკლესიისანი. და ვითარ | აღაშენეს კედელი იგი
m76v ძელითა, და აღმართნეს ექუსნი იგი სუეტნი თჯ-თჯსად, ხოლო სუეტი იგი | უდიდესი,
რომელი საკურველ იყო ხილვითა, საშუალ ეკლესიისა შესაგდებელად განმზადებული, ვერ
Q29r შეუძლეს აღმართუბად მისა, და აუწყეს მეფესა საკურველი იგი ყოვლადვე ვერძრგად
ადგილითცა სუეტისა მის. 10

მაშინ მოვიდა მეფე სიმრავლითა ერისამთა, და მოიხუნეს მრავალღონენი მანქანანი, და
სიმარჯუთა და ერისა სიმრავლისა ძალითა ეცადნეს აღმართუბად, და ვერ შეუძლეს. და იყო
დაკურვებულ მეფე და სიმრავლე ერისად, და იტყოდეს: „რამ-მე არს ესე?“ და ვითარ იყო
მწუხრი, წარვიდა მეფე სახლად თჯსა შეწუხებული დიდად.

A45r ხოლო წმიდად ნინო და ათორმეტნი მოწაფენი მისნი დედანი დაადგრეს სუეტისა მის 15
თანა, ხოლო იგი სანატრელი გოდგბდა სუეტსა მას ზედა და დაადინებდა ცრემლთა.
ვითარცა შუაღამე ოდენ იყო, წარმოიქცეს ორნივე მთანი – არმაზი და ზადენი, რეცა თუ
ჩამოირღუეს და დააყენეს წყალი ორთავე. და მტკუარმან გარდამოხეთქა, და წარპქონდა
ქალაქი, და შექმნეს ქმანი საზარელნი ტყებისა და გოდებისანი. ეგრეთვე არაგუ გარდამოქ-
M133r და ციხესა ზედა, და იქმნებოდეს საზარელნი გრგუნვანი. შეშინდეს დედანი და ივლტოდეს, 20
ხოლო ნეტარი იგი ღაღადებდა: „ნუ გეშინინ, დანო ჩემნო, მთანი მუნვე ჰგიან, და წყალნი
მუნვე დიან, და ერსა ყოველსა სძინავს. ხოლო ესე, რომელ რეცა მთანი დაირღუეს,

1 მათ – A. ფრთითა AQMm, ფერითა C. უშუერთა ACMm, უშუმრთა Q. დასხდომად + მათი A (მათ C). 2 ხეთა] ციხეთა C. კდომა M, კდომად Q. ქმით m. 3 და¹ – ACQM. წარმწყმედელი AC. შეგუეცუალოს M. შეგვეცვალოს Q. ცხოვრებად Q] სამოთხედ AC. აღვაშენო Mm. 4 ჩუენდა] ჩემდა Q. ჩუენდა² – AC.] ჩემდა M. მლუდელთა MQm. 5 ძელი] ძალი C. ასწრაფობდა C] ასწავებდა MQm. მოჰკუეთა Q. ნაძუი ACM, ნაძვი m. 6 ნაძუისა ACM, ნაძუისა M. შეამზადა C. შეიდნი AC, შვიდნი Mm. სუეტნი Q. კედელი] კედლითა C. 6-7 იგი
ძელითა – C. ამართნეს M. 7 ექუსნი] შეიდნი A. სუეტნი Q. თუის-თუისად MAC. სუეტი Q. 8 საკუირველ
ACMm. ხილვით A. საშუალ A. ეკლესიასა A. შესაგდებლად C. განმზადებული] განმზადეს და A. ვერ – A.
9 მისნა CQM. საკუირველი ACM, საკუირველ m. ყოვლად AC. 10 ადგილთაცა AC. სუეტისა Q. 11 მრავალნი
ღონენი Q. მანქანი Mm. და² – A. 12 სიმარჯუითა ACM. სიმრავლითა A. ძალითა – A. 13 დაკუირვებულ ACM,
კუირვებულ m. მეფე – A. სიმრავლე + იგი C. და² – A. იყო] იქმნა AC. 14 სახლად] სახედ C. თჯსად Q, თჯსა] თუისა ACMm. 15 მისნი + და A. სუეტისა Q. მის] მას AC. 16 ~ სანატრელი იგი A. გოდგბდად Q. სუეტსა Q.
დაადინებდა] ადინებდა ACQ. ცრემლთა + მისთა A. 17 შუაღამე] შუადლე A. ოდენ – C. იყო] იქმნა A. ორნივე +
ესე AC. არმაზ და ზადენ A. 18 ჩამოლურლეს Mm, ჩამოლრლუს Q. დააყენნეს AC, დააყენნეს M, დაიყენნეს Q.
წყალნი AC. გარდმოხეთქა C] გამოხეთქა A, გარდამოხეთქა M. და³ – A. წარპქონდა] წარმოაქუნდა A, წარპქონდა Qm.
19 შექმნეს A, შეიქმნეს Q. ტყებისა და გოდებისანი] ტყებისა და ტირილისანი A, ტირილისა და ტყებისანი C.
გოდებისანი + და A, არაგუ AC, არაგუ mQ. 20 გურგუინვანი AC. შეშინდეს] შეეშინა დედათა მათ A. 21 იგი]
ნინო A. 22 ყოველსა – C. რეცა – A. ~ რეცა ესე რომელ მთანი C. დაირღუეს Q.

ლეონტი მროველი

სამართლად გეჩუენების, რამეთუ ურწმუნოებისა მთანი დაირღუეს ქართლსა შინა, და წყალნი, რომელ დაეყენებს, სისხლი იგი ყრმათა კერპთა მიმართ შეწირვისად დაეყენოს.

C77v
m77r
A45v
ნოლო კმად ესე ტყებისად არს | ეშმაკთა | სიმრავლისად, რამეთუ იგლოვენ იგინი თავთა თუსთა, რომელ არიან მეოტ ამით ადგილით ძალითა მაღლისადთა და ჯუარითა ქრისტე-სითა. მოიქცით და ილოცევდით ღმრთისა მიმართ“.⁵

და მეყსეულად დასცხრეს კმანი იგი, და იყო არარად. და დგა წმიდად ნინო, განეპყრნეს კელნი და ილოცევიდა ღმრთისა მიმართ და იტყოდა, რამთა არა დაებრკოლოს საქმე ესე, რომელსა წარმართებულ არს მეფე.

და კუალად ვიდრე არა ეყივლა ქათამსა, სამთავე კართა ქალაქისათა დასცა ზარსა ლაშქარმან ძლიერმან, დალეწნეს კარნი, და აღივსო ქალაქი სპარსთა ლაშქრითა. და შეიქმნა ზარისსაკდელი ზრზინვად და ყივილი და კლვად, და სისხლი დიოდა, და აღივსო ყოველი ადგილი, და მოვიდა მათდა სიმრავლე ზახილითა და მახულითა, და სხუათა მათ შიშისაგან M133v დადნებოდეს კორცნი, და განილია სული მათი, ტიროდეს | ნათესავთა მათთათუს.

და მსწრაფლ ისმოდა, კმობდეს რამ ძლიერად: „მეფე სპარსთად ხუარა ბრძანებს და C78r მეფეთამეფე ხუარან ხუარა: ყოველი | ჰურიად განარინეთ ჰირისაგან მახულისა“. და ესე 15 რამ მესმა და მოვეგე ცნობასა, და შეორგულდი მე და ათნი იგი ჩემთანანი და მოახლებულ Q29v იყვნეს მახულოსანი გარემოს ჩუენსა, სცემდეს | და კლვიდეს. A46r

და ისმა კმად ძლიერი: „მირიან მეფე შეიპყრესო“. გარე-მოიხილა მქნემან მოღუაწემან და თქუა: „ესე, რომელი ყვეს? ვიცი, რომელ აწ სადამე დიდად სჭირს. ჰმადლობდით ღმერთსა, ესე ნიში მათისა წარწყმედისად არს და ქართლისა ცხორებისად და ამის 20 ადგილისა დიდებისად!“ და ნუგეშინის-გუცემდა ვითარცა მოძღუარი გელოვანი, ჰეშმარიტად

1 გეჩუენების] გუენების M, გუენების Q, გვენების m. დაირღუშს Q. ქართლს CMQ] ქალაქსა A. 2 რომელ – AC. დაეყენეს Q, დაეყენეს M. სისხლი MQm. შეწირვისად] შეწირულისა AQ, შესაწირავისა C, შეწირვის M. დააყენეს C, დააყენეს Q. 3 ეგლოვენ A. იგინი] იგი ACQM. 4 თუისთა ACM. რომელი M. მაღლითა Q. 5 ილოცევიდით Q. ღმრთისად Q. 6 იყო არარად] არა დადგა A, არარა C. და დგა წმიდად ნინო – A. წმიდა C. 6-7 და მეყსეულად ... ღმრთისა მიმართ – QM. ილოცევიდეს A. მიმართ + წმიდა ნინო A. არად Q. რომელსა] რომელ A. 9 და¹ – AC. კუალად] კიდევ M. კუალადვე Q. ვიდრე – MQ. კართა] კერძო MQ. 10 სპარსითა AC, სპარსითა Q. შეიქმნა + კმა A. 11 ზარი-საკდელი MQ. ზრინვა A. ყოველი M. და სისხლი დიოდა – A. 11-12 და აღიგსო ყოველი ... ზახილითა და – Q. ყოველი C. 12 ადგილი + სისხლითა AC. და მოვიდა მათდა სიმრავლე ზახილითა და – A. მახულებითა A, მახულითა C. სხუა Q. 13 დასდნებოდეს AC. განილია] განილა Q. მათთათუის C] მათთუს Q, მათთასა Mm, თუისთა A. 14 და¹ – C. ესმოდა C. რამ] რა ACM. მეფეთა Q. ხუარა ბრძანებს – AC. 15 მეფეთმეფე AC. ხუარან – ხუარან A, ხუარასან-ხუარნა MQ] + ბრძანებს AC. ყოველი C. ურია ACM. ჰირისაგან] ურისაგან M. მახულითა AC, მახულითა M. და – ACQM. 16 მესმად Q. და¹ – A. მოვეგე + თავისა A. შევორგულდით A, შეორგულებული C, შეორგულდით MQ. ათნი] ათნივე A. მოახლებულ] მახლობელ Mm. 17 იყენეს ACMm. მახულოსანი AC, მახულოსანი M, მახულოსანი] + და A. გარემოს ACQM. ჰკლვიდეს A, კულიდეს m. 18 და – A. ისმად Q. შეიპყრეს MQ. გარემოხილა Q. მქნემან] მქნედ A. მქნემან მოღუაწემან] წმიდამან ნინო C. მოღუაწემან + მან A. 19 რომელ A. ყვეს] ყვის ACQ, კუის M. ვიცით C. აწ სადამე – C. სადამე] სამედარად A. ჰმადლობდით] და ვმადლობ AC, მადლობდით MQ. 20 ღმერთსა + ესე M + რომელ A, რომელი C. ნიში] ნიშანი AC. მათისა] მთასა Q. ~ წარწყმედისა მათისა A. ქართლის Q. და² – A. ამის] მის C. 21 დიდებისა ACQ, და ბისა M. -გუცემდ MQ.

ლეონტი მროველი

m77v მოძღვარი და მოციქული სანატრელი. მიექცა ერსა მას მომსრველსა | და პრქუა: „სადა
არიან მეფენი სპარსი ხუარან და ხუარან ხუარა? საბასტანით გუშინ წარმოხუედით? მალე
მოხუედით! დიდი სამე ლაშქარი ხართ და ძლიერი. რად დალეწეთ ქალაქი ესე და მახული
დაეცით? უბრძანა ქართა და ნიავთა: წარგუალეთ ბნელით ჩრდილოეთ კერძო მთათა და
C78v კედართა! აპა, მოვიდა, რომელსა თქვენ | ევლტით!“⁵

M134r და განძრა ქელი ჯუარის სახედ, და მეყსეულად | უჩინო იქმნეს ყოველნი იგი. და
იქმნა დაყუდებად დიდი. და დედანი იგი პნატრიდეს მას და ადიდებდეს ღმერთსა. ხოლო
A46v ვითარცა ცისკარი აღეღებოდა, მიერულა დედათა მათ, ხოლო მე, სიდონია, მღვიმარე ვიყავ
და იგი დგა ქელგანპყრობით, აპა ესერა, მოადგა ჭაბუკი ერთი ნეტარსა ყოვლად ნათლით
შემქობილი და შებლარდნილი ცეცხლისა ზეწრითა, და პრქუნა რამე სამნი სიტყუანი,
ხოლო იგი დაეცა პირსა ზედა. და ჭაბუკმან მან მიყო ქელი სუეტსა მას და აღამაღლა და
წარილო სიმაღლესა შინა. და განკურვებული მივეახლე მე, სიდონია, და ვარქუ ესრეთ:
„დედოფალო, რად არს ესე?“ ხოლო მან მრქუა: „მოიდრიკე თავი ქუეყანად!“ და ტირილად
იწყო ზარისა მისგან. და მცირედისა უამისა შემდგომად აღდგა, და აღმაღგინა. და განვე-
შორენით მას ადგილსა.

C79r ხოლო დედანი ვითარ იყვნეს კიდე, აპა, იხილეს მათკა: სუეტი | იგი ცეცხლის სახედ
ჩამოვიდა და მოეახლა ხარისხსა მას, და დადგა აღშორებულად ქუეყანით, ვითარ ათორმეტ
წყრთა. და ნელად ჩამოცვალებდა ხარისხად თუსად მონაკუეთსა და ძირსა მისვე ნაძვსასა.

ვითარცა რიუურაჟუ ოდენ იყო, აღდგა მეფე გულგდებული ურვათაგან, მიხედნა
m78r M134v სამოთხესა დაწყებულსა მას ეკლესიასა. და იგი მტკიცე იყო | გონებით, | იხილა ნათელი,
ვითარცა ელვად, აღწევნული ცად სამოთხით მისით. იწყო სრბად და მკურცხლ მოვიდოდა,

1 [სანატრელი] ქრისტესი A] + ესე და C. ერსა დ Q. მომსრველსა] მომავალსა AC. და პრქუა – A, პრქუა CM.
2 [სპარსი] სპარსანი AC. ხუარა და ხუარან-ხუარა A, ხუარა და ხუარან-ხუარა C, ხუარა, ხუარან ხუარამ Q.
ხურა და ხურან და ხუარა M. საბატანით A. წამოხუედით AC, წარმოხუცდით Q, წამოხვედით m. მალე +
სამე(სადმე) C) A. 3 მოხუცდით Q] + და AC. სამე] სადმე MCQ. და¹ – A. ძლიერი] ძლიერად AC. რად – AC.
დაპლეწეთ C. მახუილი AC, მახუილი M. 4 უბრძანა – MACQ. წარგალეთ Q] წარგვით AC. ბნელით] ბნელად AC.
6 განიძრა M, განიძრამ Q. იქმნეს Q. 7 ~ დაყუდება იქმნა A. დიდი – C. ნატრიდეს MA. 8 აღებოდა MQ]
მოახლებოდა C] + და C. მიერულა + კოველთა A. ~მათ დედათა A. მე – A. მღვიძარე M, მღვიძარე AC. ვიყავ] იყო A.
9 და + წმიდა C. დგად Q. ესერა + ზედა AC. მოდგად Q. ნეტარსა + მას MACQ. ნათლით AQ. 10 და¹ – CQ.
~შებლარნილი, შემქობილი A] – M. ცეცხლის A. ზეწარით MQ. და² – ACQM. პრქუნა] რქუნა A, პრქუნა C, პრქუნა M.
რამე ACM] – Q. 11 ზედა + თუისსა A. მიყო] მიპყო A, შეპყო C. აღამაღლა] აღმართა A, აპმართა C, აღამართა Q. და³
– A. 12 შინა + ხოლო C. განკურვებით A, განკურვებული CM. მევიახელ M, მივეახლე + წმიდასა C. მე] მას A.
სიდონია – A. 13 რამ] რა AC. ხოლო] და A. მრქუა + მე AC. ქუეწად Q. და ტირილად] და წურილად C. ბირილად]
წურილად C. 14 და¹ – A. შემდგომად – A. აღდგად Q. აღადგინა A] + მეცა C. და³ – C. 16 დედანი + იგი A. ვითარ]
ვერ C. იყუნეს MA. კიდე – A. კიდე აპა – A. მათკა – A. სუეტი Q. 17 ჩამოვიდა] ჩამოცილოდა A, ჩამოცილოდა C. და¹[
სადა MQ. მოეახლა] მოახლებოდა A. ხარისხსა] ხარისხად AC. 17-18 მას და დადგა აღშორებულად ... მისვე ნაძვსასა]
მონაკუეთსა ზედა ძირსა ნაძვისასა A. 17 ქუეწით MQm. ათორმეტ] თორმეტ Q. 18 და ნელად] და ნელიად ნელიად
C, ნელიად MQm. თუსად] თუისად C. მონაკუეთსა Q. და²] ზედა C. ნაძვისასა C, ნაძვისასა M. 19 რიურაჟი MQ.
გულგდებული Mm] განკროომილი C, გულგდებული Q. 20 სამოთხესა + და AC. ~მას და დაწყებულსა A. მას – A.
და] სადა AC. გონებით] გონება მისი AC. ნათელი + იგი A. 21 ცად] ცამდე A. იწყო] იყო m. მკურცხლ AC.

ლეონტი მროველი

A47r და ყოველი სიმრავლე სახლისა მისისად და ყოველი ერი ქალაქისად მოვიდა. | ვითარცა
Q30r იხილეს საკურველი იგი, ნათლითა ბრწყინვალე სუეტი ჩამოვიდოდა ადგილად თუსად, რეცა
ვითარცა ზეცით, და დადგა ხარისხსა მას ზედა, და დაემყარა კელით შეუხებელად კაცთა-
გან, — და ნეტარ იყო მას უამსა შინა! — რამეთუ რაფ-იგი იქმნებოდა, შიშითა და
C79v სიხარულითა აღივსო მცხეთა ქალაქი, და სდიოდეს მდინარენი ცრემლთანი მეფეთა და
მთავართა და ყოველსა ერსა სულთქუმითა სულისა მათისადთა. ადიდებდეს ღმერთსა და
ჰატრიდეს წმიდასა | ნინოს.

5

10

და იქმნეს სასწაულნი დიდნი მას დღესა შინა. პირველად მოვიდა პურიად, ბრმად
შობითგან, მიეახლა სუეტსა მას ღმრთივალმართუბულსა, და იქმნა მხედველ მუნთქუესვე და
ადიდებდა ღმერთსა.

M135r მეორედ, სეფეწული ვინმე ყრმად ამზასპანი იდვა რვისა წლისად, მოიღო დედამან
M135r მისმან სარწმუნოებით და დადვა ცხედრითა წინაშე სუეტსა მას ნათლისა, და ნანდკლვე
ნათლისასა! — ევედრებოდა ნინოს: „მოხედენ, დედოფალო, ძესა ამას ჩემსა, სიკუდილად
A47v მიახლებულსა, რამეთუ ვიცი, ღმერთი ღმერთთად იგი არს, რომელსა შენ ჰმსახურებ და
ჩუენ გუქადაგებ“ | მაშინ ნინო შეახო კელი სუეტსა მას და დასდვა ყრმასა მას, და პრქუა:
„გრწამს იესუ, ძე ღმრთისად, ცხოვრებისათვს ყოვლისა სოფლისა კორცითა მოსრული? 15
ამიერითგან განიკურნე და ადიდებდი მას, ვისმან ძალმან განგკურნა!“ და მსწრაფლ აღდგა
ყრმად იგი, ვითარცა მრთელი.

15

C80r და თითოსახენი სნეულნი მოვიდოდეს და განიკურნებოდეს, ვიდრემდის მეფემან შეუქმ-
ნა საბურველი | ძელისად გარემოას სუეტსა მას და დაფარა ხედვისაგან. და ეგრეთვე
m78v შეეხებოდეს ერნი სართულსა მას და განიკურნებოდეს მსწრაფლ. იწყო მეფემან და განას-
რულა ეკლესიად სამოთხესა მას შინა.

20

1 და¹ + მის თანა C. სახლისა მისისად] მისი C. მოვიდა + მის თანა და C. 2 იხილეს] იხილა C. საკუირველი
ACMm. სუეტი Q. ჩამოვიდა m. ოუთისად AC. რეცა — C. 3 და¹ — AC. დადგად Q. და² — C. დაემყარად Q] დაუმყარა
A. კელითა A. შეუხებლად CQ. მას] მათ A. 4-5 და ნეტარ იყო მას უამსა შინა, რამეთუ რაფ-იგი იქმნებოდა შიშითა
და სიხარულითა] მაშინ C. 5 ქალაქი + სიხარულითა C. დიოდეს CMQm. 6 სულთქმითა CQ] სულთითქუნა A.
სულისა] სულით A] — C. მათისათა] სულთქმისათ A] + და² A. 7 ნატრიდეს Am. წმიდა Q] ნეტარსა AC. ნინოს
+ და იქმნეს მას დღესა შინა სასწაულნი დიდნი და მრავალნი A + და იქმნეს სასწაულნი დიდნი მას დღესა შინა
C. 8 იქმნეს AMmQ. ~ იქმნეს მას დღესა შინა სასწაულნი A. დიდნი + და მრავალნი A. ურია A. პურია CQ] + ვინმე
C. 9 შობიდგან m. სუეტსა Q. ღვთივალმართუბულსა Q] — AC. მხედველ] მხილველ C, მხედველსა M. მუნთქუესვე
Q] — C. 10 ადიდებდეს A. 11 მეორე ACQM. სეფეწული + მოვიდა A. ვინმე — A. ამაზასპანი C. 12 და¹ — C. ცხედრითა
— C. სუეტსა Q. ნათლისასა AQ] — C. 12-13 ნათლისა და ნანდკლვე ნათლისასა — C. ნანდუილვე AM, ნანდვილვე
m. 13 ნინოს + და ეტყოდა C. 14 ~ ღმერთთა ღმერთი A. მსახურებ MQ. 15 გუიქადაგებ AC, გვიქადაგებ Mm. მაშინ
+ წმიდამან AC. კელი — Q. სუეტსა Q. მას — A. და¹ — C. დასდვად Q. პრქუა CM, რპრქუა m] რქუა A. 16 გრწმენინ
A, გრწამსა C. იესოს MQm. იესო AC + ქრისტე AC. ცხოვრებისათუეს QAM, ცხოვრებისათუეს C. სოფლისათუეს
A. კორცითა — C. 17 ამიერითა m. განგურნა Mm. ~ განიკურნე ამიერითგან AC. ძალამან Q. განგურნა MQ. აღდგად
Q. 18 მრთელი] უტკივნელი. და დაუცა შიში დიდი მეფესა და ყოველსა ერსა A. ყოლად უჭირველი. მაშინ დაეცა
შიში დიდი მეფესა და ყოველსა ერსა C. 19 ოუთოსახენი A. მეფემან — CQ. 19-20 შეუქმნა] უქმნა Q. შექმნა m.
20 გარემო A, გარემოს Q. სუეტსა Q. მას — A. 21 სართულსა მას და — QMm. 22 მას — A.

ლეონტი მროველი

და ვითარცა მიიწივნეს მოციქულნი მირიან მეფისანი წინაშე კოსტანტინე მეფისა და მიუთხრეს, რახცა იქმნა, მაშინ აღიგვს სიხარულითა მეფე და დედად მისი, ელენე დედოფალი. პირველად ამისთვის, რამეთუ მადლი ღმრთისად მიეფინებოდა ყოველთა ადგილ-
A48r და კელსა მათსა ქუეშე ნათელს-იღებდა ყოველნი ქართლი. და შემდგომად ამისთვის
M135v განმხიარულდეს, რამეთუ დაიდასტურეს მირიან მეფისაგან სრულიად მოწყედად სპარსთად 5
და მტკიცედ მიღებად სიყუარულისა მათისად, და ჰმადლობდეს ღმერთსა.

და წარმოგზავნეს მღდელი ჭუშმარიტი იოვანე ებისკოპოსი, და მის თანა მღდელნი
ორნი და დიაკონნი სამნი. და მოუწერა მეფემან კოსტანტინე მირიანს წიგნი ლოცვისა და
C80v | კურთხევისა და ღმრთისა მადლობისად, და წარმოსცა ჯუარი და ხატი მაცხოვრისად და
მის თანა ნიჭი დიდი, და ელენე დედოფალმან მოუწერა წიგნი ქებისა და ნუგეშინის-ცემისად. 10

Q30v მოიწია ებისკოპოსი, მღდელნი | და მოციქულნი მცხეთად, და სიხარულითა აღივსნეს
მეფე და ყოველი ერი მათი, რამეთუ სურვიელ იყვნეს ყოველნივე ნათლის-ღებისათვის.

მაშინ მსწრაფლ გაგზავნა ბრძანებად მირიან მეფემან ყოველთა ერისთავთა, სპასალარ-
ორნი და ყოველთა პირთა სამეფო მისა, და მსწრაფლ მოიწინეს ყოველნი ქალაქად. მაშინ ნათელ-იღო მეფემან კელსა ქუეშე წმიდისა ნინო მისა, და შემდგო-
A48v მად დედოფალმან და შვილთა მათთა ქუეშე მათ მღდელთა | და დიაკონთასა. 15

m79r და შემდგომად ამისა აკურთხეს მდინარე მტკუარი და ებისკოპოსმან | შემზადა
C81r ადგილი ერთი მიწურვითა ქიდისკარსა | მოგუთა მისა, სადა ყოფილ იყო სახლი ელიოზ
M136r მღდელისად, და მუნ ნათელ-სცემდა წარჩინებულთა ერთასა. და ეწოდა ადგილსა მას
„მთავართა სანათლავი“.

20

ხოლო ქუემომთ მისა, მდინარისავე პირსა, ორნივე იგი მღდელნი და დიაკონნი ნათელ-
სცემდეს ერსა. და მოატყდებოდა ერი იგი ურთიერთას, მოსწრაფებით ევედრებოდეს მღდელთა,

1 მიიწივნეს] მივიდეს A, მიიწინეს C, მოიწივნეს MQ, მიწივნეს m. წინაშე – A. კოსტანტინე + ბერძნთა A. მეფესა
A. მეფესა + წინაშე A. და² – C. 2 მიუთხრნეს MQ] + ყოველი AM. ყოველი C. რაცა ACM] რა ა Q, რაი m.
3 ამისთუის ACMm. ყოველთა C. 4 ~ ქუეშე მათსა A. ქუეშე Q. ნათელს-იღებდა] ნათლის ღბად MQm. ყოველნი] ყოველი AQ, ყოველი C. და² – A. ამისთუის ACM. 5 დადასტურეს Qm. მიწყედა Q. 6 მათსა ACMQm] + და
ადიდებდეს AC. მადლობდეს A. 7 წარმოგზავნა C. მღვდელი Mm. ებისკოპოზად A, ებისკოპოსად C, ეფისკოპოსი Q. მღუდელნი Mm. 8 დაკონი A. ~ მირიანს კოსტანტინე მეფემან A. ~ კოსტანტინე მეფემან მირიანს C. მირიან m.
9 კურთხევისა – C, კურთხევა MQ. და¹ – AQ. მცხოვრის M, მცხოვრის m. 10 და¹ – A. 11-12 მოიწინეს C] + ოვანე A.
ებისკოპოზი A, ებისკოპოსი C] + მის თანა A. მღუდელნი Mm, მღდელნი და + დიაკონნი A. და² – AQ. ~ აღივსნეს სიხარულით AC. სიხარულით – MQm. მეფე + დედოფალი AC. ყოველნივე A. რამეთუ – Q. სურვილ m. იყვნეს Mm. ყოველნი m. ნათლისღბისაუის ACMm. 13 ყოველთა + თანა AC. ერისავთა + თანა MQm. 14 სამეფოთ Q. მისა ACMQm. მიიწივნეს MACQ. 15 ყოველნი C, ყოველნი + მცხეთად C. ~ ქალაქად ყოველნი m. ქალაქად – M. ნათელ-იღეს A, ნათელ-იღო MQm. ნინოსა A, ნინოსასა C. 16 შვილმან მათმან A. ქელთა] ქელსა AC. მღდელთასა CQ,
მღუდელთასა MmQ. და² – A. 17 ამისა ACMQm. ებისკოპოზმან AC. 18 ერთ A. მიწურვით AC, მიწურვილთა M.
კიდსა C. მოგუეთისასა AC, მოგუთისასა Q. ელიოზისი A. 19 მღუდელისა Mm] – A. წარჩინებულთა + ერთა MQ. ერთ-ერთასა MQm. ერთასა] ერთა A, თუთოთა C. და² – C. 20 სანათლავი] სანათლო AC. 21 ქვემოთ M, ქუმოთ Q. მისა ACMQ. მდინარისავ A. ორნივე] ორნი MQ, ორგან ორნი AC. მღუდელნი Mm. 22 ერსა + მას C. და – A. მიატყდებოდა ACQM. მოსწრაფებით + და A. ევედრებოდიან C, ევედრებოდა Ql – M, ეუბნებოდა MQ. მღუდელთა Mm.

ლეონტი მროველი

რათა პირველად მას ვისმე ნათელ-სცეს. და ესრეთ სურვიელ იყო ერი იგი ნათლის-ლებისათვის, რამეთუ ესმინა ქადაგებად წმიდისა ნინოჲსი, რომელსა იტყუნ: „ყოველმან რომელმან არა ნათელ-იღოს, არა პოვოს მან ნათელი საუკუნოა“. და ამისთვის მოსწრაფე იყვნეს ნათლისლებად ყოველნი იგი.

და ესრეთ სახედ ნათელ-იღეს ყოველმან ერმან და სიმრავლემან ქართლისამან, თვ-
ნიერ ხოლო არა ნათელ-იღეს მთეულთა კავკასიანთა მიუენასა მას ნათლისასა, არამედ დადგეს 5

C81v
A49r

ბნელსა შინა უამ რაოდენმე, და ჰურიათა მცხეთელთა არავე ნათელ-იღეს, გარჩა ბარაბიან-
თა ნათელ-იღეს ორმეოცდაათმან სულმან, და იქმნეს ქრისტიანე ჭუშმარიტ. ამისთვისცა 10

M136v

დიდ იქმნეს წინაშე მეფისა, და მიუბოძა დაბად, რომელსა ჰქუან ციხედიდი. არამედ არა ნათელ-იღო ფეროზ, სიძემან მირიან მეფისამან, რომელსა ჰქონდა რანი 10
ბარდავამდის მირიან მეფისაგან, არცა ერმან მისმან ნათელ-იღეს, არამედ ქორციელად ოდენ
ჰმორჩილებდეს მირიან მეფესა.

m79v

მაშინ წარავლინა მირიან მეფემან ებისკოპოსი იოვანე და მის თანა წარჩინებული ერთი 15
წინაშე კოსტანტინე მეფისა და ითხოვა ნაწილი | ბელისა ცხორებისა, რომელი მას ოდენ
უამსა გამოუჩინა ღმრთისმსახურსა და ღმრთისმოყუარესა ელენე დედოფალსა, და ითხოვნა
მღდელნი მრავალნი, რათა განავლინენ ყოველთა ქალაქთა და ადგილთა და ნათელ-
სცემდენ ერსა, რათა მსწრაფლ ნათელ-იღოს ყოველმან სულმან ქართლისამან, და ითხოვ-
ნა ქვითა ხუროვსმოძღუარნი აღშენებისათვის ეკლესიათა.

Q31r

ვითარ მიიწინეს წინაშე კოსტანტინე კეისრისა, სიხარულით მიანიჭა ნაწილი ძელისა 20
ცხორებისა და ფიცარნი იგი, რომელსა ზედა ფერჯი | დაუმსჭუალნეს უფალსა, და

A49v

1 პირველვე Mm. მას ვისმე] მასვე Q] – Mm. და – A. სურვილ MQ. იყო] იყენეს A. ერი] ყოველნი A. 1-2 ნათლისლებისათვის ACMm. 2 ესმინა] ასმიოდა C. წმიდისა Q, წმინდისა m] – A. იტყუნ] იტყოდა A, იტყუნ MQ, იტყუიან Cm. ყოველმან] ვითარმედ C. 3 რომელნი Q. არა^{1,2} – C, არად Q. პორ Cm. მან – A. და – AC. ამისთვის ACMm. 4 იყენეს AC. ნათლისლებად] ნათლისლებასა A. ყოელნი C. 5 ესრეთ – Q. ყოელმან C. და² – AC. 5-6 თუინიერ A] – C. 6 მთეულთა] მთიულთა ACQ, მათელთა M. კავკასიათ QMm] + არცა მოვიდეს AC. მოუენასა A. ნათლისასა] ნათლისლებისასა Q. დადგეს] დაადგრეს AC. 7 უამ აოდენმე A. და – CQ. ურიათა ACMm. ნათელს MQm. 7-8 ბარბიანთა A, კაბარბიანთა MQm. 8 ნათელს- MQm. ორმოცდაათმან Q. იქმნეს MQm. ქრისტიანე – MQm. ამისთვისცა ACMm. 9 დიდ – C. იქმნეს CMQm] + იგინი A, იგი C. მიუბოძა + მათ C. დაბა AC] დიდება Mm. რქუიან A, უქუიან C, ჰქუიან Mm. 10 ნათელს- MQm. ფეროზ – C. მირიან – A. ქონდა] რქუიან A, ქონდა Qm. ჰრანი MQ. 11 ბარგანმდის Qm, შარვანამდის M] + მიცემულად A, + მიცემული C, ბარდავამდინ AC. მირიან] მირიანისაგან A. მეფისამან – A, მეფისამან C. არცა] არა MQ. მისმან] მისმა A. ნათელს- Q. იღეს] იღო AC. 11-12 ოდენ ჰმორჩილებდეს] მსახურებდა A, მსახურებდეს C, მორჩილებდენ MQ. 13 ებისკოპოზი AC, ებიზსკოპოზი m. ერთიქერი C. 14 მეფისა და Q. ითხოა C. ძელისა და Q. ცხოვრებისა m, ცხოვრებისა და Q. 14-15 ~ უამსა ოდენ A. 15 გამოუჩნდა Q, გამოჩინებულ იყო A, გამოეჩინა C. ღმრთისმსახურსა და – AC. ღმრთისმოყუარესა და Q. ~ დედოფლისა ელენესა და A. ითხოვა m. 16 მღუდელნი Mm. რამეთუ C. და¹ – A. ადგილთა და ადგილთა Q. 16-17 ნათელ-სცემდეს A, ნათელ-ცემდენ Q, ნათელ-იღოს MMQ. 17 ყოელმან C. 18 ქვითა ხუროვსმოძღუარნი] ქვით ხურონი A, ქვით ხუროს მოძღუარნი C, ქვით ხუროსა Q, ქუითა m. აღშენებისათვის ACMm. 19 მიწივნეს Am. კოსტანტინესა MQ. კასრის Q, კასრის M. სიხარულით A. მოანიჭა A. 20 ცხოვრებისა mQ. რომელთა A. [დამსჭერალულ A, დაუმსჭუალნეს C, დაუმსჭუალნეს m. უფლისა m] იყენეს უფლისანი A. და² – Mm.

ლეონტი მროველი

სამჭუალნი ქელთანი. წარმოგზავნებს მღდელნი და ხურონი ფრიად მრავალნი, რამეთუ M137r კოსტანტინე მეფემან მეფობასა შინა მისა აღაშენა ეკლესიაშ, | ტაძარი წმიდაშ. და მოსცა განძი დიდალი ებისკოპოსსა იოვანეს და უბრძანა: „სადაცა ჯერ-იყოს ადგილთა ქართლისა-
თა, მუნცა აღაშენენ ეკლესიანი სახელსა ზედა ჩემსა და ნიჭი ესე დამიმკუდრე საზღვართა ქართლისათა“.

და წარმოვიდა ებისკოპოსი და მის თანა მოციქული, და ვითარ მოიწივნეს ადგილსა, C82v რომელსა ჰქან ერუშეთი, დაუტევნა მუნ ხურონი საქმედ ეკლესიასა, დაუტევნა განძი და სამსჭუალნი უფლისანი, და | წარმოვიდა და მოვიდა მანგლისს და იწყო ეკლესიასა [შენება], და დაუტევნა ფიცარნი იგი უფლისანი. მაშინ შეწუხნა მირიან მეფე, რამეთუ პირველ არა A50r სამეუფოსა ქალაქსა და ადგილთა იწყეს შენებად ეკლესიათა და დაუტევნეს ნაწილნი. ხოლო 10 მოვიდა მისა | წმიდაშ ნინო და ჰრქეა: „ნუ სწუხ, მეფეო, რამეთუ ესრეთ ჯერ-არს, სადაცა m80r მივიდოდიან, დასთუსვიდიან სახელსა ღმრთისასა. ხოლო არს | ქალაქსა ამას შინა სამოსელი იგი დიდებული უფლისად“.

მაშინ მოიყვანა მეფემან აბიათარ და მის თანა პურიანი მრავალნი და გამოიკითხა M137v მათგან კუართისა მისთვის. და მათ მიუთხრეს ყოველი, რომელი ზემო წერილ არს. და აღიპყრნა ქელნი თვეში მირიან და თქეა: „პურთხეულ ხარ შენ, უფალო იესუ ქრისტე, ძეო ღმრთისა ცხოველისაო, რამეთუ პირველითგანვე გინდა ქსნად ჩუენი ეშმაკისაგან და C83r ადგილისა ბნელისა. ამისთვის სამოსელი იგი შენი წმიდაშ წარმოეცა წმიდით ქალაქით | შენით იერუსალემით ებრაელთა მათ, ღმრთებისა შენისაგან უცხოქმნილთა, ჩუენ უცხოთა ნათესავთა“.

5

10

15

20

1 ქელთანი + და AC. წარმოგზავნებს Mm, წამოგზავნებს Q, წარმოგზავნნა A. მღდელნი Mm, მდელნი A. ხურონი] დღაკონნი A. ფრიად] დღა C. 2 აღაშენა + წმიდა AC. წმიდა Mm] ღმრთისა ხუთასი AC. 3 ებისკოპოზსა Am, ებისკოპოსსა QM. და – MQm. სადა Q. ჯერ-იყოს] ჯერ იჩინო AC. 4 მუნცა – A. აღაშენე m. სახელსა M. ~ ჩემსა ზედა A. ნიჭინი A. დამიმკუდრე საზღვართა] დამკუდრებ A, დამკუდრე ქალაქია C, დამიმკუდრე Mm. საზღვართა Mm. 6 ებისკოპოზი Cm. 7 რქეან A, ჰქეიან CMm. ერუშეთი + და mQ. მუნ ხურონი – MQ. ეკლესისა + და A. დაუტევა AC. განძი + იგი A. 8 წარმოვიდა] წარვიდა A. 9 და დაუტევნ ... წარმოვიდა – MQm. და მოვიდა – AC. მოვიდა მანგლისს] დაუტევნა წუნდას ხურონი იგი (– C) და განძი და რაჟამს ეწყო ოდენ ეკლესიასა წარმოვიდა და მოვიდა მანგლის და იწყო ეკლესიასა შენება. და დაუტევნა ფიცარნი იგი უფლისანი A, და დაუტევნა წუნდას ხურონი და განძი და რაჟამს ეკლესიასა და წარმოვიდა C. მანგლის AMQm. შენება – MQmC. და¹ – Q. შეწუხდა MQm. მეფე + ამისთუის A. 10 ~ ქალაქსა სამეფოსა C. ქალაქსა + მოვიდეს, არამედ სხუათა ქალაქია და A. ~ ქალაქსა სამეფოსა + მოვიდეს, არამედ სხუათა ქალაქია C. 11 მისსა MQC – A. ნინო + წინაშე მეფისა A. რქეა A, ჰქეა CMm. ჯერ არს + რათა C. სადაც Q. 12 მოვიდოდიან AC. დასთუსვიდენ AC. სახელსა ACQm. 13 ~ დიდებული (+ იგი C) სამოსელი უფლისა AC. იგი – A. 14 მოიყვანა M. აბიათარ + მღდელი AC. ურიანი ACMm, ჰქრიან Q. 14-15 ~ გამოიკითხა კუართისა მისთუის მათგან A. მისთუის ACMm. 15 და²] ხოლო A. მიუთხრეს] უთხრეს C. ყოელი C. და²] მაშინ C] – AC, თუისნი Mm. მირიან + მეფემან AC. იესო ACQ. 17 ღმრთისამ Q. ცხოვლისაო Q. 18 ადგილისა + მისგან AC. ბნელისა + და C. ამისთუის ACMm. ~ წმიდა შენი AC. წარმოეც AC, წმინდით m. 19 შენით – AC. იერუსალემით MC, იერუსალემით A, იმრუსალემით Q. ღმრთაებისა AQ, ღთაებისა m. შენისა Q. უცხოქმნილთა + მომეც C, უცხოქმნილთა + და AQM. ჩუენ] და ჩუენგან A. 20 ნათესავთაგან C.

ლეონტი მროველი

და წარემართა მეფე და ყოველი ქალაქი მტკიცედ ქრისტიანობასა, იწყეს ხუროთა
შენებად ეკლესიისა გარეუბანსა, მაყუალთა მათ ზედა წმიდისა ნინოხსთა, სადა აწ არს
ეკლესიად საებისკოპოსოდ.

A50v მაშინ თქეა წმიდამან ნინო: „კურთხეულ არს უფალი | იესუ ქრისტე და მამად
უფლისა ჩუენისად, რომელმან მოავლინა სიტყუად მისი წმიდად ცათაგან მაღალთა, თკო
ძლიერისაგან საყდრისა გარდამოსრული ქუეყანად მდაბლად, შობილი უეჭუელად თესლისა-
Q31v გან დავითისა, დედაკაცისაგან მარტოდშობილისა, წმიდისა და | უბიწოვესა, რომელი სათნო-
M138r ეყო მას, მიზეზთა მიზეზი ცხორებისა ჩუენისად, რომელმან ცასა ქუეშე ყოველივე განა-
m80v ნათლა და მორწმუნები | აცხოვნა, რომელი იშვა, ვითარცა კაცი, ნათელი ყოველთად, ხატი
C83v ღმრთისად, და ვითარცა მსახურმან ვინმე სჯულისამან, ნათელ-იღო წყლისაგან | და 10
სულისა, ჯუარს-ცეუა, დაეფლა და აღდგა მესამესა დღესა, ამაღლდა სიმაღლესა მამისა
თანა, და კუალად მოვალს დიდებითა, რომელსა პშუენის ყოველივე დიდებად თანა მამით და
სულით წმიდითურთ აწ და მარადის და უკუნითი უკუნისამდე, ამინ.

აღმართებისათუს პატიოსნისა ჯუარისა

ვითარცა ნათელ-იღეს მეფემან, და დედოფალმან და შვილთა მათთა და ყოველმან 15
ერმან მათმან, მაშინ დგა ხე ერთი ადგილსა ერთსა, კლდესა ერთსა ზედა შეუვალსა. და იყო
A51r ხე იგი შუენიერი ფრიად | სულნელი. და საკურველებად იყო ხისა მისგან: რამეთუ
ისარცემული ნადირი, რომელი მივიდის და ჭამის ფურცელი მისი, გინა თესლი ჩამოცკვნებუ-
ლი, განერის სიკუდილისაგან, დაღაცათუ საკლავსა აღაგსა დიდად წყლულ იყვის.

1 და¹ – AC. წარემართა] წარვიდა A, წარმოემართა Q. და² – MQm. ყოელი C. მკიცედ A. ქრისტიანობადასა Q.
2 ~ ეკლესიათა შენება A, ეკლესიასა C. ეკლესის Q, გარეუბანთა A] გარეგნივ ზღუდესა C. ზედა + საყოფელსა
AC. წმიდისა Q. ნინოსითა MQm, ნინოსა A, ნინოსასა C. 3 ეკლესი A. საებისკოპოზო A, საებისკოპოზო C,
საებისკოპოსო Mm. 4 უფალი + ღმერთი AC. იესო AMmQ. იესუ ქრისტე] ჩუენი C. 5 უფლისად Q. ჩუენისა
ACMm] + იესოს ქრისტესი AC. მისი – A. ~ წმიდა მისი C. [ცათაგან] ზეცითან A, ცითგან Q. მაღალთათ A,
მაღლითა Q. თუთ ACMm. 6 ძლიერებისაგან A. საყდრისად Q. ქუეყანად] ქუეწით C, ქუეწად Q. მდაბლა m.
უეჭუელად A, უეჭუელად Q, უეჭუელად m. 7 დავითისა MQm. მარტოდ-] მხოლოდ- C. წმინდისა m.
8 მიზეზთა AMQm. ცხოვრებისა Q. 9 აცხოვნა Mm. იშვა M. ყოელთა C + ჭუმმარტი C. 9-10 ~ ღმრთისა ხატი C.
ღმოსა m] + მამისა A. 11 ~ დღესა მესამესა C. ამაღლდა] აღქდა A. 12 დიდებითა – A. შუენის AC. ყოელი C. დიდება
AC + პატივი, თაყუანისცემა მამისა, მისა და სულისა წმიდისა C. 13 წმიდითურთ] წმიდი A, წმინდითურთ m. აწ
და ... ამენ – A. ამინ m] – Q. 14 აღმართებისათუების Mm] ამაღლებისათუების A, თქმული მისივე, აღმართებისათუების
პატიოსნისა და ცხოველსმყოფელისა ჯუარისათუების C. 15 მეფემა m. და¹ – Q. დედოფალმან + ნანა C. და² – Q.
ყოველმან 16 ერმან მათმან] და ყოველმან ერმან A, და ერმან მათმან ყოველმან C. ერთსა – AC. ზედა + ბორცუსა
AC. 17 შუენიერი Q. ფრიად + და A. სურნელი A, სულნელად Mm, სურნელად Q. საკუირველება M. და – CQ,
და + ესე A. 18 რომელი C. მოვიდის AC. მისი + და A. გინა] ანუ C. თესლი + მისი A.
18-19 ჩამოცკვნებული C] მისი A, ჩამოცკვნებული M. ჩამოცკვნებული Q, ჩამოცკინებული m. 19 დაღაცათუ
დაღაცასა C. აღაგსა] ადგილსა A. იფეის M.

ლეონტი მროველი

M138v ესე დიდად საკურველ უჩნდა პირველთა მათ | წარმართთა, და აუწყეს ებისკოპოსსა
იოვნებს ხისა მისთვის. ხოლო ებისკოპოსმან თქვა: „აპა, ჭუშმარიტად პირველითგანვე
C84r დამარხულ | არს ქუეყანად ესე ღმრთისაგან მსახურად თუსა, და ღმრთისა მიერ აღმოცენე-
ბულ არს ხე იგი და დამარხულ ჟამისა ამისთვის. და აწლა მოეფინა მადლი ღმრთისად
ქართლსა, და მის ხისაგან ჯერ-არს შექმნად ჯუარი პატიოსანი, რომელსა თაყუანის-სცეს 5
ყოველმან სიმრავლემან ქართლისამან“.

და წარვიდეს რევ, ძე მეფისად, და ებისკოპოსი, და მის თანა სიმრავლე ერისად, და
მოპკუეთეს ხე იგი და წარმოიღეს რტოთურთ მისით. და მოაქუნდა იგი ათსა ათეულსა
კაცსა ზე-ზე რტოთურთ და ფურცლითურთ, და შემოაქუნდა ქალაქად.

და შემოკრბა ერი ხილვად მწუანისფერობასა მას და ფურცლიანობასა ჟამსა ზამთ-
A51v რისასა, ოდეს სხუად ყოველი ხე ქმელ იყო, ხოლო ესე ფურცელდაუცკვნებელი, სუ-
m81r ლამოდ და სახილველად შუენიერი. და ძირსა ზედა აღმართეს | ხე იგი კარსა ზედა
C84v ეკლესისასა სამხრით, დაპბერვიდა ნელი ნიავი და შლიდა ფურცელთა მის ხისათა და
M139r ძრვიდა რტოთა მისთა. | და იყო ხილვად მისი შუენიერი, ვითარცა სმენით ვიცით, ხისა მის
აღვისად. 15

ესე მოპკუეთეს მარტსა ოცდახუთსა, დღესა პარასკევსა, და დაადგრა ხე იგი ეგრეთ
დღესა ოცდაჩუდმეტსა, და არა შეიცვალა ფერი ფურცელმან მისმან, ვითარმცა დგა ძირსავე
Q32r ზედა თუსსა, თავსა ზედა წყაროვესასა, ვიდრემდის ყოველნი ხენი მაღნარისანი | შეიმოსნეს
ფურცლითა და ხენი ნაყოფისა გამომღებელნი შეიმოსნეს ყუავილითა.

მაშინ თუესა მაისსა ერთსა შეიქმნეს ჯუარი ესე და შკდსა ამის თუსსა აღემართნეს
კელისა დადებითა მეფეთამთა, სიხარულითა და წადიერებითა ყოვლისა ერისა ქალაქისამთა. 20

1 ესე – A. საკუარველ ACMm. უჩნდის AC. ~ წარმართთა პირველთა A. და – C. 1-2 ~ იოვანე ებისკოპოსსა Cm. ებისკოპოზსა A, ეფისკოპოსსა M. 2 ხისა] სახლისა MmQ. მისთვის AC. ებისკოპოზმან A, ებისკოპოზმა m. აპა + ესერა A. პირველითგან Q] – C. 3 ქუეყანა[ღ] A, ქუეყანასა M, ქუეყანად Q. ~ მსახურად ღმრთისაგან A. თუისა C] – A. და] რამეთუ A. 3-4 ესე ... აღმოცენებულ არს – Q. ღმრთისა მიერ] ღმთისაგან A. აღმოცენებულ არს] აღმოსცენდა A. 4 და¹ – AM. დამარხული A] + არს C. ამისთვის AC, მისთვის Q, მისთვის M. და²] რამეთუ AC. აწლა] აწ A. 5 ქართლს AM. ხისაგან] ხისა C. შექმნა A. ჯუარისა A, ჯვარი m. პატიოსნისა A. თაყუანი-სცეს MQm. 6 ყოველმან C. 7 ებისკოპოზი Cm. და³ – MQm. მის თანა – AC. და⁴ – C. 8 მოპკუეთეს Q. მისით] თუესით A. – C. იგი – Am. ათსა ათეულსა] ათსა ათასეულსა MCQm. კაცს C. ათსა]ათსა M. 9 რტოთურთ და ფურცლითურთ] რტოთა და ფურცლითა A, რტოთურთ CQm. და² – AQCM. ქალაქად + და მოაქუნდა A. 10 შემოკრბად Q. ხილვად – A. მწუანისა MQ, ფერობასად Q. ფურცლიანობისა A. 10-11 ზამ-
თრისასა] ზაფხულის პირისასა AC, ზაფხულისასა QMm. 11 ყოველი – AC. ქმელი ACMm. იყოს A. -დაუცეივ-
ნებელი A, დაუცეივნებელი M, დაუცეივნებელი m, ფურცელდაცეივნებული C, ცკნელი Q. 11-12 სულპამო C, -ამო Q.
12 სახილველად] სახილველი C. შუშნიერი Q. და² – C. ზედა – C. ამართეს M. 13 და] სადა AC. ბერვიდა Am.
და ბერვიდა (დაპბერვიდა M.) ნელი ნიავი და შლიდა ფურცელთა – QM. ნელი – C. მის ხისათა] მისთა A. და¹ – A.
14 ძრვით M. შეტნიერი Q. სტნით] ხილვით A. 16 მარტს m. დაადგრად Q. 17 ოცდაჩუდმეტსა AC. არად Q.
ვითარცა A. 18 თუსსა] მისსა A, თუისსა MC, თუსსად Q. წყაროსასად Q. თავსა ზედა წყაროსასა – C. ყოველნი C.
18-19 მაღნარისანი ... გამომღებელნი – C. 19 ნაყოფის A. 20 თუესა Q. შექნეს A, შექმნეს Cm, შეიქმნეს M.
ჯუარი A. ესე – C. შუიდსა AC, შვიდსა Mm. მის] მის AC. თუისასა ACMm. აღმართნეს CQ. 21 მეფეთა თანა
MQm. სიხარულით AC, სახარულით Q. და – CMQm. წადიერებით A. ერისა – C.

ლეონტი მროველი

და იყვნეს ეკლესიასა შინა. იხილა ყოველმან ერმან ქალაქისამან ყოველთა მათ დღეთა:

A52r აპა, ჩამოვიდის ჯუარი ცეცხლისად ზეცით მის ზედა | გარემოს მსგავსად გურგუნთა
m81v ვარსკულავისათა და დაადგრის ზედა ეკლესიასა ვიდრე განთიადმდე. და რიურაუ ოდენ
C85r გამოვიდიან მისგან ორნი ვარსკულავნი: ერთი წარვიდის აღმოსავლით და ერთი –
M139v დასავლით. და იგი თავადი ეგრეთ ბრწყინვალედ ნელიად განვიდის მიერ კერძო, | ახლოს 5
წყაროსა მას, ზემო კერძო არაგუსა, და დადგის ბორცუსა ზედა კლდისასა, რომელი
აღმოაცენეს ცრემლთა წმიდისა ნინოვსთა, და მუნით აღიმაღლის ზეცად.

და ესრეთ მრავალგზის იხილა ყოველმან ერმან მაცხოვარებად ღმრთისა ჩუენისად. მაშინ იწყეს კითხვად ნეტარისა ნინოვსა, თუ „რად არს, რომელი გამოვალს ბრწყინვალე
ვარსკულავი, და ერთი წარვალს აღმოსავლით და ერთი – დასავლით?“ ხოლო მან თქუა: 10
„განავლინენით კაცნი მთათა ზედა მაღალთა აღმოსავლით ვიდრე კახეთისა მთამდე და
დასავლით ვიდრე სანახებადმდე ამის ქალაქისა. და ოდეს გამობრწყინდენ მთიები იგი,
ნახონ, თუ სადა დადგენ, და მუნცა აღემართნენ ორნი იგი ჯუარნი ქრისტესნი“.

A52v მაშინ ყო მეფემან ეგრე და შეიცვნა თავნი მთათანი მიწყებით. ხოლო დღე ესე იყო
C85v პარასკევი, და შაბათი | განთენდებოდა. იყო იგივე სასწაული, და იქმნა ეგრეთვე, ვითარცა 15
პირველ იქმნის. ხგალისა დღე მოვიდეს დასავლისანი, რომელი დგეს მთათა ზედა, | ქუაბთა
თავისათა, და მიუთხრეს მეფესა: „ვითარცა გამოვიდა ვარსკულავი იგი, ამაღლდა და მიიწია
მთასა ზედა თხოთისასა, გარდასავალსა კასპისასა, და დაადგრა ადგილსა ერთსა და ყოვლად
უჩინო იქმნა“.

და ეგრეთვე მოვიდეს მთით კახეთისათ და თქუეს: „ვიხილეთ ვარსკულავი, აქამთ 20
მომავალი, და დადგა დაბასა ბუდის, კუხეთისა ქუეყანასა“.

1 იყუნეს AMm. იხილად Q. ყოველმან] წმიდამან A, ყოელმან C. ერმან ერმან A. ქალაქისამან] ქალაქმან M. ფოელთა C.
2 ჩამოვიდეს MQm. ზეცით – C, ზეციდ M]+და A. მისა A. ზედა – A + ზეთ A. გარემოს AMQm]–C. გუირგუინისა
AC] გრგუნვითა Q. გ რგუნვითა M. 3 ვარსკულავთა A, ვასკულავთა C. და¹ – C. დაადგრეს MQ. ~ ეკლესიასა ზედა C.
ეკლესიათა A. რიუ-რაჟ Qm. 4 მისგან – C. აღმოსავლეთით m. და – A. 4-5 ერთი დასავლით – M. 4 ერთი
წარვიდის აღმოსავლით და – A. 4-5 და ერთი – დასავლით – Q. 5 ნელიად-ნელიად A. 5-6 ახლოს წყაროსა
მას ზემო კერძო – AC. წყაროსად Q. 6 არაგუსა AC, არაგვისა m, არაგუსა M. და C. ბორცუსა + მას AC. ზედა
– C. კლდისა C] + ზემო კერძო ახლოს წყაროსა მას AC. 7 აღმოაცენის M, აღმოცენის m. ცრემლით Qm.
წმიდისა] წმიდისათ A. ნინოსითa MmQ]–AC. აღამაღლის MQm. 8 ესრეთ] ესე AC. ყოელმან C. მაცხოარება C,
მაცხოვრება m. ღმრთისად Q. 9 მაშინ + იწყეს ACQ. იწყო M. კითხუად M. ნეტარისა] წმიდისა A. ნინოსა
MQm. რა] რა ACMm. რომელ A. 10 წავლის M, წავალს Q. აღმოსავლეთით C. და² – A. დასავლეთით C.
10-11 აღმოსავლით ... მაღალთა აღმოსავლით – MQ. 12 დასავლეთით C. სანახებადმდე ACQ. ოდეს] ოდენ MQ.
13 თუ – Q. დადგენ] დგენ A. და – MQ. ორნი – A. იგი – AC. ჯუარნი ესე A, ესე ჯუარნი C. 14 და – A. შეიცუნა M.
მიწყებით] მოწყებით Mm. ~ ესე დღე C. 15 პარასკევი + და გათხდებოდა პარასკევისა შემდგომად შაბათი და C.
16 პირველ] ყოვლადვე C. ხუალისა M. დასავლეთისანი Q] კაცნი იგი C. მთასა C. 16-17 ზედა ქუაბთა თავისთა და
მიუთხრეს მეფესა ვითარცა] მთასა დასავლისასა და თქუეს ვითარმედ C. მეფესა Q. 17 ვითარცა – A. და² – AC.
18 გარდასავალსა + ზედა A. დადგრად CQ. ფოვლად – C. 20 მოვიდის m. კახეთისათ AC, კახეთისით M. და² – AQ.
21 დადგად Q] დაადგრა AC. ბუდის] ბოდეს A, ბუდის – C. კუხეთისასა A, კუხისისა MQ. ქუეყნისა] – A.

ლეონტი მროველი

M140r მაშინ უბრძანა ნეტარმან ნინო: „წარიხუნით ორნივე ესე ჯუარნი და აღმართენით ერთი
m82r თხოთს, სადა-იგი ღმერთმან გამხილა | მალი მისი, და ერთი მიეც სალომეს, მქევალსა
ქრისტესა, აღმართოს უჯარმას ქალაქსა, რამეთუ ბუდი, დაბად კუხეთისად, არა წინა-აღუდგეს
Q32v ქალაქსა მეფეთასა, | რამეთუ ერისა სიმრავლე არს მუნ. და ბუდისა კულა დაბად თუთ იხილოს
— სათნოდ იგი ადგილი ღმრთისად“. და ყვეს ეგრე, ვითარცა უბრძანა დედოფალმან.

A53r ხოლო ესე სასწაულითა ზეცისახთა ჩუენებით ჯუარი პატიოსანი მცხეთას იპყრეს
C86v კელითა კაცობრივითა, მივიდეს ბორცუსა მას ქუეშე და წყაროსა მას ზედა ათიეს ლამე, და
ილოცეს ღმრთისა მიმართ. და ნეტარი ნინო ცრემლითა შეაზავებდა წყაროსა მას, და
M140v იქმნებოდეს კურნებანი და სასწაულნი დიდნი. ხოლო ხვალისა დღე აღვიდეს კლდესა მას
ზედა. და მივიდა ნეტარი იგი ბორცუსა მას ზედა, დავარდა ქვათა მათ ზედა, და ტიროდა თუთ
10 იგი და მის თანა მეფები და მთავარნი, და ყოველი სიმრავლე ერისად, ვიდრემდის მთანი ქმასა
სცემდეს. და დასდვა ქელი ერთსა ქვასა და ჰრეკა ებისკოპოსსა: „მოვედ, რამეთუ შენდა
ჯერ-არს, და დასწერე ჯუარი ქვასა ამას!“ და მან ყო ეგრეთ, და მუნ აღემართა ჯუარი იგი
დიდებითა მეფეთაგან, და მოდრკა ერი იგი ურიცხვ და თაყუანის-სცეს ჯუარისა და აღიარეს
ჭრმარიტად ძე ღმრთისა ცხოველისად, და ჰრწმენა სამებით დიდებული ღმერთი.

ხოლო დიდნი იგი მთავარნი არა განეშორებოდეს ეკლესიასა წმიდასა და სუეტსა
ნათლისასა და ჯუარსა მას ცხოველსა, რამეთუ ჰედვიდეს სასწაულთა მათ უზომოთა და
კურნებათა მათ მიუთხრობელთა.

m82v C86v A53v | და დღესა კურიაკესა, აღვსებისა ზატიკსა, ყო მირიან მეფემან და ყოველმან
მცხეთამან შესაწირავი, და | დღე იგი განაწესეს ჯუარისა მსახურებად — აღვსებისა ზატიკი
— ყოველმან ქართლმან დღეინდელად დღედმდე.

1 ნეტარან M. წარიხუნით Q. ორნივე ესე] ორნი A. აშმართენით M, აღმართეთ C, აშმართეთ m. 2 თხოთს A.
-იგი — A. ~ გამხილა ღმერთმან AC. გამხილა] სადა გამოხილა MQ. მისი] თუისი C. სილომეს M. მქევალსა m.
3 ქრისტესასა Q, ქრისტესა + და A. აღმართოს უჯარმას ქალაქსა — C. უჯარმოს MQ. ქალაქსად Q. ბუდი]
ბოდი AC. დაბა AM] დიდება C. ქუხეთისა MQ] — A, ქუერთხისა C. 4 მეფეთასად Q. მუნ] მას შინა A. და — AMQm,
და] ხოლო C. ბუდის AC, ბუდის Mm. კულა] კუალ A. დაბა M. თუით ACM. იხილოთ A. 5 ~ ადგილი
იგი სათნო A. ეგრეთ A, ესრეთ C. დედოფალმან] წმიდამან ნინო C. 6 ზეცისა MQm. ჩუენებით Q. ~ ჯუარი
პატიოსანი ჩუენებით A. ჯვარი m. მცხეთასა m. 7 კელითა] სახელითა A. კაცობრივითა + და AC. მივიდეს]
მივიდით ACMQm. და¹ — A. წყაროსად Q. ~ დაბა ათიეს A. დაბა — A. 8 ილოცვეს Q. ღმრთისად Q. ცრემლთა C.
9 კურნებანი] კურნებითა MQm. ხოლო — A. ხუალისა M. დღე — A. მას — A. 10 დავარდა ქვათა მათ ზედა —
C. ქვათა M. და² — A. თუით ACM. 11 იგი და — C. მეფე C. მთავარნი] წარჩინებული მისი C. ყოველი — C.
11-12 ქმა-სცემდეს AC, ქმა Q. 12 და¹ — A. დასდვად Q. ქუასა Mm. რქეა A, პქეა M] + ერთსა A. ებისკოპოზსა A.
რამეთუ — AC. 13 და¹ — M. ქუასა Mm. ეგრე C. და³ — A. იგი + სიმრავლე ACM. 14 დაბითა M. ~ მეფეთაგან
დიდებით C. ურიცხუი AC, ურიცხვი Mm. აღიარეს + ჯუარცმული C. 15 ძედ AC. ცხოველისად C. რწმენა C. და
ჰრწმენა სამებით დიდებული ღმერთი — A. ღმრთისად Q. 16 დიდნი იგი] დიდისა სახოებით Q. იგი] სამებით M.
წმიდისა A. სუეტისა A, სუეტსა Q. 17 და¹ — A. ცხოველსა C. ხედვიდეს ACMQ. და² — AC. 18 კურნებათა Q.
მიუთხრობელთა A. 19 კუირიაკესა Am, კვირიაკესა M. ზატიკისა MQ. ყოველმან C, და ყოველმან — MQm.
20 მცხეთამან] მცხეთას MQm] + შეწირეს A. და — ACMQ. ~ იგი დღე A. ჯუარისად Q, ჯვარისა m. ზატიკისა
MQm. 21 ყოველმან C. ქართლმან] ქართველმან m. დღეინდელად] მოდლენდელად AC.

ლეონტი მროველი

და იყო, რაოდენისამე დღისა შემდგომად, მარტკლიისა უკუანის, იხილეს სასწაული დიდად საშინელი დღესა ოთხშაბათსა: აპა, ესერა, სუეტი ერთი ნათლისა სახედ ჯუარისა დგა ჯუარსა მას ზედა, და ათორმეტნი ვარსკულავნი სახედ გურგუნისა გარემოდეს მისა, ხოლო ბორცვ იგი ჯუარისა კუმეოდა სახედ სულნელად, და ხედვიდეს სასწაულსა ამას ყოველნი, და მრავალნი უღმრთოთაგანნი მოიქცეს და ნათელ-იღეს მას დღესა შინა, 5 ქრისტიანენი უფროოს მორწმუნე იქმნებოდეს და ადიდებდეს ღმერთსა.

მერმე კუალად იხილეს სხეუად სასწაული ჯუარისა ვითარცა ცეცხლი დგა თავსა 987r ზედა მისსა, შკდწილად მზისა უბრწყინვალესი, ზედა დააგრა მას, ვითარცა საკუმილისა ნაბერწყალნი აღვლენ, ეგრე სახედ ანგელოზნი ღმრთისანი აღვიდოდეს და გარდამოვიდოდეს 10 Q33r მას ზედა, ხოლო ბორცვ იგი ჯუარისა იძრვოდა ძლიერად. და ვითარცა სასწაული იგი დასცხრებოდა, ეგრეთვე ძრვად იგი დასცხრებოდა. ვითარცა იხილეს სასწაული იგი, A54r დაუკურდა ყოველთა, უფროოსად და უმეტესად ადიდებდეს ღმერთსა. და ვითარცა იქმნებოდეს სასწაულნი იგი წლითი წლად, და ყოველი იგი ერი ხედვიდეს შიშით და ძრწოლით და მოვიდოდეს თაყუანისცემად გულსმოდგინედ.

მას ჟამსა რევს, ძესა მეფისასა, ესუა ყრმად მცირე წული, და იყო სნეულ, და 15 M141v მიწევნულ იყო სიკუდილად, რამეთუ იგი ოდენ მხოლოდ ესუა მათ. მოიღო და დადგა იგი წინაშე ჯუარსა წმიდასა და ცრემლით ითხოვდა: „უკუეთუ მომიბოძო ყრმად ესე ცოცხალი, m83r აღვაშნო კუბო | საყუდელად შენდა“. და მუნქუესვე | განიკურნა ყრმად იგი, და განკურნებული და განცოცხლებული წარიყვანა. მერმე მოვიდა აღთქუმისა აღსრულებად, და ყო მადლის C87v მიცემად, დიდითა სიხარულითა და გულსმოდგინებითა აღაშენა კუბოდ ჯუარისა მცხეთისა 20 რევ, ძემან მეფისამან, და წლითი წლად მოვიდის და აღასრულის აღნათქუები იგი

1 მარტუილისა AC, მარტგოლისა Mm, მარტკლისა Q. უკანასა Am, უკანისა Q. უკანისა – M. 2 ესერა – C. სუმტი Q, სვეტი m. ერთი – A. ნათლის Cm. ჯვარისა m. 3 დგად Q. ჯვარსა m. გუირგუინისა AC, გვირგვინისა Mm. მისსა ACMmQ. 4 ბორცუი ACM, ბორცვი m, ბორცვი Q. ჯუარისა m] – C. კუმოდა C, კმეოდა M] კუმევად A. სურნელად AMm. ხედვიდეს] მიჰედვიდეს A. 4-5 ~ ყოველი სასწაულსა ამას A. 5 უღმთოთაგანნი M, უღმთოთაგანნი Q. ნათელს-იღეს MQ. შინა + ხოლო AC. 6 უფროს AC, უფრო MQ. მორწმუნე] მორწმუნო C. ღმერთსა + და A. 7 სხეუა AM] – C. სასწაული + სახედ C. ჯვარისა m. ვითარცა + რა AC. ცეცხლისა C. 8 მისსა] მის A. შეიძწილად A, შვიდ წილად M. ~ უბრწყინვალესი შუიდ წილად მზისა C. ზედა² – C. საკმილისა MQ, საკმილის m. 9 ეგრეთ A. ~ აღვიდოდეს ანგელოზნი ღმრთისანი A. და – A. გარდოვიდოდეს m. 10 მას] მის A. ბორცუი ACM, ბორცვი m. ჯვარისა m] – C. 11 ეგრეთვე] ეგრეცა AC. ძვრა m. 12 დაუკურდა AC, დაუკურდა Q. ყოელთა C. უმეტეს C. 13 ~ წლით წლად სასწაულნი იგი AC. და – A. ყოელი C. იგი – A. ხედვიდა C. ზრწოლით Mm. 14 და – AQ. და მოვიდოდეს თუყანისცემად გულსმოდგინედ – C. 15 რევის MQ. მეფისსა Q. ~ წული მცირე A. წული – C. და² – A. 16 სიკუდილად] სიკუდილსა A. 15-16 და იყო სნეულ და მიწევნულ იყო სიკუდილად, რამეთუ იგი – MQm. 16 ოდენ – C. 17 ჯუარისა A. წმიდასა – A. ითხოვდა] იტყოდა C. უკეთუ AMQ. 18 საყუდელად] საყოფლად A. საყდელად Mm. მუნთქუესვე AMQ] მსწრაფლ A. განკურნა m. და² – Am. 19 განცოცხლებული – C. წარიყვანეს A. წარიყვანა MQm. აღთქმისა AMQm, აღნათქმისა C. აღმასრულებელად A. ყო] იყო A. 20 ~ სიხარულითა დიდითა C. გულსმოდგინებით ACMQm. ჯვარისა m. მცეთისა M, მცხეთისა Q. 21 მეფისამან + შესაწირავსა მსხუერპლისასა C. აღნათქმა M, აღნათქმა m.

ლეონტი მროველი

მსხურპლისაა. და მიერითგან უფროხს მოვიდოდეს ყოველნი უძლურნი და სნეულნი, განიკურნებოდეს და სიხარულით ადიდებდეს ჯუარსა წმიდასა ქრისტესა.

A54v იყო ვინმე მამაკაცი ჭაბუკი, და ორნივე თუალნი დასდგომოდეს. | ჯდა იგი წინაშე ჯუარსა წმიდასა ქრისტესა, და შემდგომად შკდისა დღისა აღეხილნეს თუალნი, ხედვიდა და ადიდებდა პატიოსანსა ჯუარსა.

მერმე დედაკაცი ერთი იყო, მარადის გუემული სულთაგან უკეთურთა ეგეოდენ, რომელ ძალი და გონებად მისი მიერო რვასა წელსა, და სამოსელსა მისსა დაიპებდა. და ვითარ მოიყვანეს და პატიოსანსა ჯუარსა შეამთხუეს, შემდგომად ათორმეტისა დღისა განიკურნა და თკითა ფერკითა წარვიდა, და ადიდებდა ღმერთსა და თაყუანის-სცემდა პატიოსანსა ჯუარსა.

M142r მერმე კუალად იყო ყრმად მცირე, და მეყსეულად დაცა, და მოკუდა. | აღიღო იგი 10 დედამან მისმან და დააგდო წინაშე ჯუარსა ყრმად იგი მომკუდარი დილეულითგან მიმ-
C88r წუხრადმდე, ხოლო დედად მისი | ტირილითა ილოცვიდა წინაშე ჯუარსა. სხუანი ეტყოდეს: „წარიღე, დედაკაცო, და დამარხე, რამეთუ მომკუდარ არს, და ნუღარა აწყინებ“. ხოლო მან
m83v არა წარიკუეთა სასოებაა, | არამედ უფროხს და უმეტეს საწყალობელად ტირიდა და ილოცვიდა. მწუხრისა ოდენ უამსა სულიერ იქმნა და თუალნი აღიხილნა, და შემდგომად 15 შკდისა დღისა განკურნებული და განცოცხლებული წარიყვანა ყრმად იგი დედამან მისმან,
A55r და ადიდებდა ღმერთსა. |

Q33v | იხილეს რად სასწაული და კურნებად ყოვლად წმიდისა ჯუარისაა, მრავალნი უშვილო-
ნი მოვიდოდეს და ითხოვდეს შვილიერებასა, და შვილმრავალ იქმნებოდეს, შესაწირავთა და
მადლთა ჰყოფდეს. არა ხოლო თუ რომელნი მოვლენ, მათ ოდენ მიანიჭის კურნებაა, არამედ 20

1 მსხურპლისა Q. მიერითგან] მერითგან M. უფრო MQ. ყოელნი C. 2 და სიხარულით ადიდებდეს – MQm. ჯუარსა წმიდასა ქრისტესა] ღმერთსა C. წმინდასა m. ქრისტეს Q. 3 მამაკაცი – C. ჭაბუკ A. და ორნივე თუალნი დასდგომოდეს] ერთი, რომელი დაბრმობილი იყო C, თუალნი დასდგომოდეს] A. 4 წმიდასა ქრისტესა] პატიოსანს ჯუარს C. წმიდასა – A. და – ჯვარისა m. შეიდისა AC, შეიდისა Mm. დღისა] წლისა A. 5 პატიოსანსა – A. ჯუარსა] ღმერთსა A. 6 ერთი] ვინმე A. მარადის – A. გუემულ A, გუემული Q. სულისაგან უკეთურისა A, უკუეთურთა C. 7 მიიღო MQm. რვასად Q. წელსად Q. ~ წელსა რვასა A. წელსა] თავის C. სამოსელსად Q. დააპობდა Mm, დაპობდა Q, დაპოებდა A. 8 მოიყვანეს M. და¹ – A. ჯუარსა + და A. შეამთხუივეს A, შეამთხვიეს M + და C, შეამთხუის Q. ათორმეტისა] ათისა C. დღისა] წლისა A. 9 თუისითა ACM, თვისითა m. და² – Q. თაყუანის-ცემდა A. პატიოსანსად Q. ჯვარისა m] – C. 10 მერმე] და A. კუალად – C. ყრმა ACMm] + ვინმე A. მეყსეულად m. მოკუდა + და C. 11 და – C. დაადგო Q. ~ ყრმა იგი წინაშე ჯუარისა C + პატიოსანსა მომწყდარი დილითგან C. ჯვარისა m. ყრმა ACMm. ყრმა + ვინმე A. იგი – A. მომკუდარი] მომწყდარი AC. დილეულითგან] დილითგან A, დილითგან C. 11-12 მიმწუხრადმდე] მიმწუხრი A, მიმწუხრამდე Cm. 12 ტირილით A. წინაშე ჯუარსა – C. ჯუარისა Q, ჯვარისა m] + და A. სხუანი Q. იტყოდეს CQ. 13 წარიღე] წარვედ A. 14 წარიკუეთა Q. უფროსად C. და უმეტესად – C. საწყალობლად Q. 15 ილოცვიდა + ხოლო A. მწუხრისა] მიმწუხრის A. ოდენ – AC. სულიერ] სრულ Mm. თვალნი m. აღეხილნეს A. 16 შუიდსა AC, შეიდისა Mm. დღისა] წლისა C, დღისაგან Q. განკურნებული] განიკურნა A. და – Q. განცოცხლებული – C. ყრმად იგი – A. 16-17 წარიყვანა ... ადიდებდა ღმერთსა] წარვიდა C. 18 წმინდასა m. ჯვარისა m. 18-19 უშვილონი] შვილნი MQm. 19 მივიდოდეს MQ. შვილიერობასა C. იქმნებოდეს + და CQ. 20 ჰყოფდეს] შესწირვიდეს A. არად Q. ხოლო – AC. რომელნი] მრავალნი A] – MQ. მოვლენ] მოვიდოდეს A, მოვიდიან C. მიანიჭეს MQm] მიიღიან A.

ლეონტი მროველი

რომელნი შორით ითხოვდიან შეწევნასა წმიდისა ჯუარისა მცხეთისაგან, მუნქუესვე შეწევნითა მისითა მიიღიან მადლი, მბლე იქმნიან მტერთა, და მოსწრაფედ მოვიდიან შეწირვად მადლისა.

M142v მრავალნი უკუე ულმრთონი ჭირსა შთაცკვიან, და, რაჟამს ხადიან | წმიდასა ჯუარსა, 5
მუნქუესვე განერნიან ჭირისაგან, და მოვიდიან შემთხუევად პატიოსნისა ჯუარისა. და
C88v მრავალთა ნათელ-იღეს და სიხარულით ადიდებდეს ღმერთსა. მრავალნი უკუე მრავალთა
A55v ჭირთა შთაცკვენეს და ძალითა პატიოსნისა ჯუარისა/თა განიკურნების და მრავალნი პირად- 10
პირადთაგან სატანჯველთა. და მოივლტიედ ვედრებად, მყის განიკურნებიედ მოდღეინდელად
დღემდე, და ადიდებდეს მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა, რომლისა არს დიდებად | აწ და
მარადის და უკუცნითი უკუცნისამდე, ამენ.

A55v | წიგნი, რომელი მიუწერა პატრიაქმან და ბრანჯთა მეფემან ნინოს,
მეფესა და ყოველთა ერთა ქართლისათა*

m84r მათ დღეთა შინა მოიწია წიგნი პრომით წმიდისა | პატრიაქისა ნინოხსა, და მეფისა
და ყოვლისა ერისა ქართლისახსა, და მოუვლინა ბრანჯი დიაკონი ქებისა შესხმად და
კურთხევისა მიცემად და ამის ნეტარისა ნინოხს ლოცვისა წარლებად და მადლისა ზიარე- 15
M143r ბად. აქუნდა წიგნი ბრანჯთა მეფისა ნინოსცა თანა, და მამისა მისისაგან ნათელ-ეღლ
ბრანჯეთს ყოველსა, და ყოველი ესე მისმენილ იყო იერუსალემით და კოსტანტინეპოლით,
ვითარმედ ქუეყანასა მას ქართლისასა მიეფინა მზე სიმართლისა. ამისთვის სანატრელი წიგნი

1 ითხოვდიან შეწევნასა] ილოცვიდიან A. შეწევნასა] კურნებასა C. წმიდასა A. ჯუარისა და Q. მცხეთი-
საგან – A. მუნთქუესვე MAQ. 2 იქმნიან] ექმნის A. 3 ~ მადლისა შეწირვად A. მადლისა – M. 4 უკუე Q. ულმონი
M, ულთონი m. შთაცუვიან A, შთაცუიან Mm, შთაცუენული C. და – MCQ. ხადიან] ხადოდიან AC. წმინდას m.
ჯვარსა m. 5 მუნიქეებევ AQMm. განერნიან] განერიან MQm, განიკურნიან A. მუნქუებევ განერნიან] შეწრაფლ
იქსნიან C. მოვიდიან] მოვიდოდიან A. შემთხუებად Q] + სიხარულით A. ჯუარისა და Q, ჯვარისა m.
6 მრავალთა] და მსწრაფლ A. -იღეს] -იღაან A] + და A. სიხარულით – AC. ადიდებდეს] ადიდებდიან A. ღმერთსა] პატიოსასა ჯუარისა + და მრავალთა ნათელ იღეს, სიხარულით ადიდებდეს უფალსა A. ნათელს M. უკუე Q.
მრავალთა] მრავალსა AC. 7 ჭირთა] ჭირსა A. შთაცკვენეს] შთაცვიგნეს Q. შთაცუივეს Mm, შთაცუივნილნი A,
შთაცუივნელი C. და¹ – A. ჯვარისათა m. განიკურნეს] განიკურნებოდეს A, განიკურნეს Q. და² – MQ. და მრავალნი
– A. პირად] პირველად M. 7-10 პირად-პირადითგან ... ამენ] უკუე მრავალთა სწეულებათა და ეშმაკთაგან
შეპრობილნი იქსნნეს მოდღენდელად დღედმდე და ადიდებდეს დმერთსა, მამასა და ძესა და წმიდასა სულსა C.
8 და – M. განიკურნებიან MQm. მოდღენდელად] დღენდელად (დღენდელად M) დღედმდე AM, მუნდღენდელად
MQm, დღედმდე MQ. 9-10 აწ ... ამენ – A. 10 ამენ – Q. 11-12 პატრიაქმან + რომისამან A, პრომისამან C. ნინოს
+ და AC. მეფესა + მირანს A. ყოველსა ერსა ქართლისა A] ყოელთა ქართველთა C, ერთა – m. 13 მოწია] მოვიდა
AC. რომით A. ნინოს AC. მეფესა ACM, მეფესა და Q. 14 ყოველსა AMQ, ყოელსა C, ყოველთა m. ერსა და Q, ერსა
ACM] + თანა C. მოუვლინა] მოავლინა Cm, მუვლინა M, მოვიდა A. დიაკონი] დიანი MQ. ~ შესხმად ქებისა A. ქების
CQ. 15 კურთხევისა და Q, კურთხევის m. და¹ – A. ამის] მის Q] – C. ნეტარისა] წმიდისა A. ნინოსაგან AC, ნინოს
Q, ნინოსა M. ლოცვისა და Q. წაღებად C. მადლისა Q. 16 და] რმეოუ AC, მისისგან Q. -ეღლ] -იღო MQm. 17 ყოელსა C, ყოველთა Q] – A, ~ და ესე ყოველი A, და ესე ყოელი C. მისმენილ] მსმენელ A, მასმენელ MmQ. იელუსალემით
ACMm, ისრუსალემით Q. და² – A. კოსტანტინეპოლით C. 18 ამისთუის MAC.

* ღმერთო, წარმართე დედოფალთ დედოფალი მარიამ და ცოდვანი მისნი შეუნდვენ. ღმერთო, შეიწყალე მწერალი
ამისი გიორგი“ (M).

ლეონტი მროველი

C89r მოეწერა, რათამცა ეუწყნეს აქანი იგი სასწაულნი | სუეტისა მის მაყულოვანისა და ძალი
იგი კურნებისაა. ესე ყოველი იხილა და მოისმინა სასწაულნი იგი ყოველნი, რომელნი
ქმნილ იყვნეს მცხეთას, დიაკონმან ბრანჯთამან და განკურვებული ადიდებდა ღმერთსა, და
წარილო წიგნები.

მაშინ მეფემან პრქუა წმიდასა ნინოს და ებისკოპოსა: „მნებავს ესრეთ, რათა 5
A56r იძულებით მახულითა მოვაქცინეთ მთეულნი და სიძე ჩემი, ფეროზ, და დავამონნე ძესა
ლმრთისასა, და ვათაყუანნე პატიოსანსა ჯუარსა“. მაშინ პრქუა მას: „არა ბრძანებულ არს
Q34r უფლისაგან მახულისა აღებად, არამედ სახარებითა და პატიოსნითა ჯუარითა უჩუენოთ
m84v გზად ჭეშმარიტი, მიმყვანებელი | ცხორებად საუკუნოდ, და მადლმან ლმრთისამან განანათ-
ლოს ბნელი იგი გულთა მათთად“. 10

და წარვიდა წმიდად ნინო და ებისკოპოსი იოვანე, და მათ თანა წარიყვანა მეფემან
M143v ერისთავი ერთი, და მივიდეს და დადგეს | წობენს. და მოუწოდეს მთეულთა, პირუტყვს
C89v სახეთა მათ კაცთა: ჭართალელთა, ფხოველთა, გუდამაყრელთა, | და უქადაგეს მათ სჯული
ქრისტიანეთა ჭეშმარიტი, მიმყვანებელი ცხორებად საუკუნოდ. ხოლო მათ არა ინებეს
ნათლისლებად. მაშინ ერისთავმან მეფისამან მცირედ წარმართა მახული მათ ზედა და 15
ძლევით შემუსრნა კერპნი მათნი.

გარდამოვიდეს მუნით და დადგეს ჟალეთს, და უქადაგეს ერწო-თიანელთა. ხოლო მათ
A56v შეიწყნარეს და ნათელ-იღეს, ხოლო ფხოველთა დაუტევეს ქუეყნად მათი | და გარდავიდეს
თუშეთს. და სხუანიცა მთეულნი უმრავლესნი არა მოიქცეს. არამედ დაუმძიმა მათ მეფემან
ხარკი, ოდეს არა ინებეს ნათლისლებად. ამისთვისცა წარკრბეს იგინი, შესცოეს, რომელნიმე 20

- 1 მოუწერა AC. ეუწყნეს] ეწყუნეს A. აქანი] აქაურნი Cm. სუეტისა Q. სვეტისა m. მის] მისთუის A, მის და C. მაყლოვნისა AM, მაყულოვნისა C. ძალი m. 2 იგი – Q. ყოელი C. მოისმინა A. 2-3 იგი + ~ ბრანჯმან დიაკონმან, რომელი ქმნილ იყო მცხეთას A. ყოველნი – A. რომელი] რომელი A. 3 იყუნეს] იყო A, იყუნეს M. ბრანჯმან A. 3 განკუირვებული ACM, განკუირვებული M, განკუირებული Q. და² – ACMQ. 4 წიგნები + და წარვიდა AC. 5 ~ რქუა მეფემან A. პქუა CMm. წმინდასა m. და – Q. ებისკოპოზსა A] ებისკოპოსმან MQ, ებისკოპოზმან m. რათა] – A. 6 იძულებნე M. მახუილითა AC. მოვაქცივნეთ CQ. მთიულნი C. და² – AC. დავამონნეთ AC. მახულითა მოვაქცინეთ მთეულნი და სიძე ჩემი ფეროზ და დავამონნე – M. 7 ღვთისასა m. ვათაყუანეთ AC. ~ ჯუარსა პატიოსანს C. ჯვარსა m. რქუეს A, პქუეს C, პქუა Mm. მას] მათ C] – A. 8 მახუილისა AC, მახვილისა M, მახვილის m. სახარებითა] სახიერებითა M. ~ ჯუარითა პატიოსნითა AC. პატიოსნისა M. უჩუმნოთ Q, უჩვენოთ m. 9 ჭეშმარიტი + და m. მიმყუანებელი MQ. ცხოვრებად Qm. მადლმა m. ღმრთოსამან Q. 10 ბნელი] სიბნელე A. გულითა Q. 11 წარვიდეს C. წმინდა m] – A. ებისკოპოზი m. მათ თანა – A. წარიყვანა] წარვიდა A, წარავლინა C. მეფემან] მეფე A. 12 და¹ – AC. მოვიდეს MQ. წობენს] წორბნას MQ. მთიულთა MCQ. პირუტყვუთ A, პირუტყუთა C, პირუტყუთა Mm. 13 სახეთა მათ კაცთა] და სხუათა მათ კაცთა C. კაცთა + ჭირვულთა Q. ჭართლელთა AM. ფხოელთა CMQm] + წიაღლა-კასანელთა და AC. გუდამაყრალთა MQ. 13-14 [სჯული] ჯუარი M, ჯუარი და სჯული C. ქრისტიანთა Q. 14 მიმყუანებელი Mm. ცხოვრებად Q. არამ Q. ინებეს] ისმინეს M. 15 მეფისამან] ქართლისამან A. მახუილი AC, მახვილი Mm. და – AC. 16 შემუსრნეს AC. კურპნი მათნი] კერპთანი C. 17 ჟაფსა m. ჟალეთსა MQ. აქადაგეს m. 18 ფხოელთა Cm, ფხობლთა Q. გარდავოდეს] განვიდეს C, გარდვიდეს Q. 19 თუშეთს C. სხუანიცა A, სხუანიცა Q. სხვანიცა m. მთიულნი C, მთიულელნი MQm. ~ არავე მოიქცეს უმრავლესნი C. არამ Q. არამედ – C. ~ მათ ხარკი მეფემან C. 20 ოდეს] რომელთა C. ამისთვისცა] არამედ A, ამისთუისცა M, ამისთუის C, ამისთვისცა m. წაკრბეს Mm, წაკრეს Q. იგინი + და A. რომელნიმე + მათგანნი C.

ლეონტი მროველი

უკუანათსკნელ მოაქცივნა აბიბოს ნეკრესელ ებისკოპოსმან, რომელნიმე მათგანნი დარჩეს წარმართობასავე შინა დღესამომდე.

ხოლო წმიდად ნინო წარსლვად რანს მოქცევად ფეროზისა, და ვითარცა M144r მიეახლა კუხეთს, დაბასა ბოდისასა, დაყვნა მუნ დღენი. და მოგიდეს მისა კახეთით, C90r ჰკითხვიდეს და აღიარებდეს სწავლასა | მისსა სიმრავლე ერისა. მაშინ დასწულდა მუნ, და ვითარცა ცნა რევ, ძემან მეფისამან, და სალომე, ცოლმან მისმან, რომელნი ცხოვნებოდეს უჯარმას, მოვიდეს ნინოსა, და აცნობეს მეფესა და დედოფალსა. ხოლო მათ მიავლინეს ებისკოპოსი იოვანე წარყვანებად, ხოლო წმიდად ნინო არა ერჩდა.

ხოლო წარვიდა ოჯო მეფე და სიმრავლე ერისა ძლიერისა. და ხედვიდეს ყოველი იგი A57r ერი პირსა ნინოსესა, ვითარცა | ზეცისა ანგელოზისასა, და მოსწულედიან ფესუსა სა- 10 მოსლისა მისისასა, მიიღებდიან და ემთხუეოდიან სარწმუნოებით. და იძულებით ევედრე- m85r ბოდეს ყოველნი მეფენი და დედოფალნი გარემოსმსხდომნი, რომელთა გარდამოსდიოდეს ცრემლნი თუალთაგან | მათთა განშორებისათვის მოძღურისა მის და მოღუაწისა და სწულ- 15 თანა მკურნალისა კელოვანისა. და ეტყოდეს სალომე უჯარმელი და პერიუავრი სივნიელი, და Q34v მათ თანა ერისთავნი და მთავარნი ჰკითხვიდეს, ოუ: „ვინათ, | ანუ სადათომე იყო აღზრდად 20 C90v შენი, დედოფალო? მაუწყე საქმე შენი, რადესა იტყვა ტყუობასა, ტყუეთა მჯსნელი სანა- M144v ტრელო? რამეთუ, ესერა, გვსწავიეს შენ მიერ, ვითარმედ ყოფილ არიან წინაასწარმეტყუელნი პირველ ძისა ღმრთისასა, და შემდგომად მოციქულნი ათორმეტნი, და სხუანი სამოცდა- ათორმეტნი, და ჩუენდა არა ვინ მოავლინა ღმერთმან სხუამ, გარნა შენ, და შენ ვითარ A57v იტყვა, ვითარმედ: „მე ტყუე ვარ?“ ანუ: „ვარ უცხო?“ |

1 ნეკროსელი Q, ნეკრესელმან და A. ეფისკოპოზმან Mm] – A. 2 წარმართებასავე MQm. შინა – MQ. დღესამომდე] დღეს აქამომდე A, დღესამობამდე m. 3 წმინდა m. წარსულად Mm. ფეროზისასა m. 4 მიეახლა] მივიღა A, მიიახლა M. ბოდისსა Q. დაყუნა ACMm. დღენი + რაოდენიმე A. და – A. მისსა ACMQm. 5 აღიარებდეს] აღიღებდეს MQ. ერისა ACMQm. 6 ცნა – M. სალომე + დედოფალმან C. ცოლმან] დამან MQ. ცხოვნებოდეს] ცხოვებდეს A, ცხონდებოდეს Q. 7 უჯარმოს MQm. ნინოსა MQm. მეფეს MQm. დედოფალსა 8 Q. ებისკოპოზი M. წარმოვანებად AC, წარყვანებად Mm] + ნინოსა A. ხოლო – MQm. წმიდა A. ნინო] იგი C. არამ Q. 9 ხოლო] მაშინ AC. წარვიდა] მივიდა A. ოჯო] ოუით ACMm. ერისა + და შეკრბა მის ზედა სიმრავლე ერთა A+ და მივიდეს მას ზედა და შეკრბა სიმრავლე ურიცხუთა ერთა C. ძლიირისა და Q] ძლიირთა A. და] რამეთუ AC. ხედვიდეს] ხედვიდა AC. ყოველი – C. 9-10 ~ ერი იგი C. 10 ნინოსასა C, ნინოსა Q. ვითარცა + პირსა AC. ზეცისა და Q] – C. ანგელოზისა Q. მოსწულედიან C, მოსწულედიან M, მოსწულედიან Q. 11 მიიღებდიან და ემთხუეოდიან] მიიღებდეს და ემთხუეოდეს ACMQ, ემთხუეოდეს Q. 12 ყოველნი მეფენი – C. ყოველნი მეფენი და – Qm, მეფენი და დედოფალნი – M, მეფენი და დედოფალნი] დაფლულნი M. გარემოსმსხდომნი] გარემოსდიოდეს QMm, რომელთა გარდამოს- დიოდეს – MQm. 13 ცრემლი m. განშორებისათუის AM. მის] მათისა A. მოღვაწისა Q. 14 კელოვნისა AM, კელოვნისა C. ეტყოდა C. და² – MQ. პერიუავარი A, პერიზავარი C. სვნელი M, სივნელი AC. 15 ოუ – A. ვინა ACMmQ] + და A. ანუ + სადათ მოხუედ ამა ქუეყანასა (ქუეყანასა ამას C) მაცხოვრად ჩუენდა AC. აღზრდილობა C. 16 შენი + და C. მაუწყეს M] + ჩუენ AC. საქმე] აღზრდა A. რას Mm. იტყვი ACMm. ტყუხობასა Q, ტყუხობა Q. 17 ესერამ Q, ესერა – A. გუისწავიეს A, გასწავა C. გვისწავიეს Mm. შენ მიერ] შენგან A. წინასწარმეტყუელნი Q. 18 ღისა CM, ღისა Am, ღმრთისა და Q. სამოცდაათორმეტნი] სამეოც და ათნი A, სამეოცდაათორმეტნი Q, სამოცდათორმეტნი m. 18-19 და სხუანი სამოცდაათორმეტნი – C, სხუანი Q. 19 ჩვენდა m. არამ ვინ Q. სხუა Mm] – AC. შენ² – AC. 20 იტყვი AC. ვითარმედ] ოუ C. ~ ტყუე ვარი მე AC. ტყუმ Q. ვარ უცხო] ვითარცა (ვითარ M) უცხო AM, უცხოებით ვითარ მოხუედ C. ვარ] ვითარ MQ.

ლეონტი მროველი

ხოლო მაშინ იწყო სიტყუად წმიდამან ნინო და თქუა: „ასულნო სარწმუნოებისანო, მახლობელნო და დედოფალნო ჩემნო, გხედავ თქუენ, ვითარცა პირველთა მათ დედათა ყოველთა სარწმუნოებასა და სიყუარულსა ქრისტესსა, და გნებავს გზათა ჩემთა ცნობად, გლახაკისა მქევლისათად, და გაუწყოცა. რამეთუ, ესერა, მოსრულ არს სული ჩემი ქორცად ჩემდა, დამემინებიან მე ძილითა დედისა ჩემისათა საუკუნოდ. არამედ მოიხუენით საწე-
C91r რელნი, და დაწერეთ გლახაკი და უდები ცხოვრებად ჩემი, რათა უწყოდიან შვილთაცა
თქუენთა სარწმუნოებად თქუენი და შეწყნარებად ჩემი და სასწაული ღმრთისანი, რომელნი გიხილვან“.

მაშინ მსწრაფლ მოიხუეს საწერელნი სალომე უჯარმელმან და პეროვავრი სივნიელ-
m85v M145r მან, იწყო | სიტყუად, და იგინი წერდეს. და წარმოუთხრა ყოველი, რომელი | ზემომთ 10
დავწერეთ, ცხოვრებად მის წმიდისა და ნეტარისათ. და შევედრა მეფესა იაკობ მღდელი,
A58r რათა შემდგომად იოანესა იგი იყოს ებისკოპოს. მაშინ იოვანე ებისკოპოსმან შეწირა უამი
და აზიარა წმიდად ნინო ქორცსა და სისხლსა ქრისტესსა. | და შევედრა სული მეუფესა
ცათასა ქართლად მოსლვითგან მისით მე-იდ წელსა, და ქრისტეს ამაღლებითგან ტლც 15
წელსა, და დასაბამითგან წელთა ჭყლც.

მაშინ შეიძრნეს ორნივე ესე ქალაქნი: მცხეთა და უჯარმა და ყოველი ქართლი
მიცვალებასა მისსა, მივიდეს და დამარხეს ძლევით შემოსილი გუამი მისი ადგილსავე ზედა
C91v კუხეთისასა, დაბასა ბუდისსა, რამეთუ | მუნ ითხოვა დაფლვად მეფისაგან, შეხედვითა
ღმრთისათა და სიმდაბლისათვს ქმნა ესე წმიდამან, რამეთუ ადგილი იგი შეურაცხ იყო. და
მწუხარე იყო მეფე და ყოველნი წარჩინებულნი მუნ დაფლვასა მისსა, არამედ მცნებისა და 20
ანდერძისა მისისა აღსრულებისათვს დაფლეს მუნ.

1 ხოლო] მაშინ A. იწყო A. წმინდამან მ. 2 მახლობელნო] მახარებელნო AC. და – ACMQ. დედოფალნო] დაფლულნო M. 3 ყოველთა C] – A. სარწმუნოებისა Q. და სიყუარულისა Q] ზედა A. გნებავს – A. 4 გლახაკისათ მქევალისათა Q. მქევლისათა] მქევლისა A. და გაუწყოცა] აწ გაუწყო C. ქორცად AQM. 5 დამემინების A. არამედ – A. მოიხუმნით Q. 5-6 საწერელი A. 6 და დაწერეთ – A. და] და აწ ესრუთ A. ცხორება ACMQ. ჩემი – Q. 7 და² – A. ღმრთისანი Q. რომელ Q. 8 გიხილავნ C. გიხილვენ Q. 9 პეროვარ A. 9-10 სივნელმან ACQ, სინელმან Mm. 10 სიტყუად + წმიდამან ნინო A. სიტყუად Q. და] ხოლო A. სწერდეს m. წარმოუთხრად Q. ყოველი C. ზემო A. 11 დავწერეთ] წერილ არს A. ცხოვრებად – Q. მისი წმიდასა A. წმიდისა Q. და ნეტარისათ – A. შევედრად Q. ნეფეს M. ~ მღდელი იაკობ A. მღდელელი M. 12 იოგანესა ACMQ. ებისკოპოსი A, ებისკოპოსი C, ებისკოპოზმან Mm, ებისკოპოსმან C. შეწირა] წირა A. უამი] ყოველი Q. 13 ~ ქორცსა და სისხლსა ქრისტესსა წმიდა ნინო A. ქრისტესასა Q. შევედრა] შევედრა ACMQm. სული + თუისი AC. 14 ქართლსა A. მოსულითგან CMQ] მოსულითგან m – A. მისით] მისითგან A, მისი Q. მე-იდ] მეათოთხმეტესა AC. და – A. ტლც] სამას ოცდათურამეტსა AC, ხუთიათს რვას ოცდათურამეტსა A, ხუთიათს ხუთას ოცდათურამეტსა C. 15 და – Qm. დასაბამითგან Q. წელთა – Q. 16 ესე] იგი C. მცხეთად m. უჯარმა MQ, უჯარმად m. 17 მიცუალებასა M. მისსა] ნინოსსა] + მუნ AC. ზედა] თუისსა C. 18 უჯეთს AC, უჯეთისა MQm. ბუდისასა Mm, ბოდისასა AC. მუნ – C, მუნ] თუით C, მუნით MQ + თუ Q. ~ ითხოვა თუით A. ითხოვა] ხოვლით M. შეხედვებითა C. 19 ღოთსათა CM, ღოთსასა m, ღოთისათა Q. და¹ – A. სიმდაბლისათუის AC. წმინდამან m. შეურაცხი AMQ. იყო – A. და² – A. 20-21 ~ ანდერძისა და მცნებისა A. მცნებისა QM. ანდერძისა QM. 21 მისსა MQ. აღსრულებისათუის A] აღსარებისათუის C.

ლეონტი მროველი

და ვითარ აღესრულა ესე ყოველი, ღმრთივგანბრძნობილმან მირიან მეფემან განამტკიცა
Q35r ყოველი ქართლი და ჰერეთი | სარწმუნოებასა ზედა სამებისა, ერთარსებისა, ღმრთისა
M145v დაუსაბამოესა, დამბადებელისა ყოვლისადასა, და განმტკიცნეს სრულსა სარწმუნოებასა ზედა.

A58v მაშინ კეისარსა კოსტანტინეს, რომელ ჰყავა მძევალი მე მირიანისი, რომელსა ერქუა
m86r ბაქარ, გამოუგზავნა მეფემან | კოსტანტინე ნიჭითა დიდითა და მოუწერა ესრეთ: „მე,
კოსტანტინე, თუთმპყრობელი, ახალი მონად ცათა მეუფისად, პირველ ეშმაკისაგან წარ-
ტყუული და გამოკისნილი დამბადებელისა მიერ, მოვსწერ შენდა, ღმრთივ განბრძნობილი-
სა, ჩემ თანავე ახალნერგისა მორწმუნისა მეფისა მირიანისა: იყავნ შენ თანა მშკდობად და
C92r სიხარული, ვინამოთგან იცან შენ სამებად და ერთარსებად, ღმერთი დაუსაბამოე, დამბადებე-
ლი ყოვლისად, არღარა მიჯმს მე | შენგან მძევალი, არამედ კმა არს ჩუენ შორის 10
შუამდგომელად ქრისტე, მე ღმრთისად, პირველ უამთა შობილი, რომელი განკაცნა
კისნისათვს ჩუენისა, და ჯუარი მისი პატიოსანი, რომელი მოცემულ არს ჩუენდა წინამძღუ-
M146r რად ჩუენდა, გულითა მოსავთა მისთა. და შუამდგომელობითა ღმრთისა დამბადებელისათა
ვიყვნეთ ჩუენ სიყუარულსა ზედა მმებრივსა. შვილი შენი შენდავე მიმინიჭებია, იხილე და
განიხარე, და ღმრთისაგან მოვლინებული ანგელოზი მშკდობისად იყავნ შენ თანა მარადის. 15
A59r განდევნენ | ღმერთმან დამბადებელმან ეშმაკი მაცოური საზღვართაგან შენთა“:

მოვიდა ბაქარ, მე მეფისად, და მოციქული კოსტანტინე მეფისად მცხეთას. აღივსნეს
სიხარულითა მირიან მეფე და ნანა დედოფალი, და ჰმადლობდეს ღმერთსა, ნიჭთა დიდთა
მომცემელსა. მაშინ მირიან მეფემან განასრულა ეკლესიად საებისკოპოსოდ და აღასრულა
m86v სატფურებად მისი მრავლითა დიდებითა, და მოქცევითგან მირიან მეფისათა | კ ე წელ-
სა მოკუდა მე მისი, რევ, სიძე თრდატ სომეხთა მეფისად, რომელსა მიეცა მეფობად 20

---

1 ვითარ] ვითარცა A. ყოელი C] – A. განბრძნობილმან A] განბრწყინვებულმან M. განამტკიცეს m. 2 ერეთი
AC + და QM. სამებისა + წმიდისასა A. ერთარსებისად MQ. 3 დაუსაბამოსასა A. დამბადებელსა
MQm. ყოვლისა A. განმტკიცდეს A, განამტკიცნეს C, განამტკიცეს MQm. სარწმუნოებისად Q. ზედა – A.
4 რომელი A, რომელსა C. ყვა A, ჰყუა M. მძევალი – A. ერქუად Q. 5 ბაქარ] ბილქარა M, ბაქარა Q.
გამოუგზავნა] გამოგზავნა იგი AC. მოუწერად Q, მოუწერა m. 6 კოსტანტინე + მეფე AC. ოუთმპყრობელი AC,
t90v თვითმპყრობელი m. ცათა – A. მეუფისა Mm] მეფისა A. ეშმაკისა C. 6-7 წარტყუცნილი Q. 7 და + მერმე A.
დამბადებლისა Q. მოვსწერე AQm, მოვსწერი M] მოვსწრავე C. 7-8 განბრძნობილსა Q] + და A. 8 ჩემ-თვე M.
მირანისა ACMQ, მირიანისასა m. მშუიდობა AC. 9 ვინაოთგან A, ვინადგან M. და – ACQ. 10 ყოვლისა ACM] – Q. არღარად Q. ქმად Q. 11 შუამდგომლად m. პირველთა MQ. უამთა] ყოელი C + ყოველთა MQ. განპკაცენ MQm.
12 ქსნისათუეს ACM. ჩუენისად Q, ჩვენისა m. ჯვარი m. 13 ჩუენდა – AC. და – C. ღმრთისად Q.
დამბადებლისათად Q] დაუსაბამოსათა C. 14 ვიყუნე A, ვიყუნეთ CM. სიყუარული A. ზედა – A. მმებრივ A,
მმებრისა C] + და A. მიმინიჭებიეს A. 15 მშუიდობისა AC, მშკდობისა Q, მშვიდობისა M. მარადის – A.
16 განსდევნენ M. დამბადებელმან] დამდებელმან m. 17 ბაპქარ Q. მეფისა ACMQm] + მირიანისი A. კარსა Mm,
კასრისა Q. 18 და² – A. მადლობდეს AC. ნიჭითა CMmQ. დიდითა MQ] სრულითა A, სრულითა C.
19 მოცემელსად Q. საებისკოპოზო Mm. აღასრულა Q. 20 მრვალითა A. მეფისათ A, მეფისათ MQm.
მეოცდახუთესა A, მეოცდა ექუსესა C. 20-21 წელი MQ. 21 თარდატ MQ. სომეხთ Q. რომელსა] რომლისადავე
A, რომლისად C.

ლეონტი მროველი

C92v სიცოცხლესავე | თუსსა, და დაფლეს აკლდამასავე, რომელი თუთ მასვე, რევს, აღეშენა. და
მასვე წელიწადსა დასწულდა მირიან მეფე, რომელიცა აღესრულა.

A59v და მოიყვანა ძე მისი, ბაქარ,* | და ცოლი მისი, ნანა, და პრქუა ნანას: „აჰა, ესერა, მე
წარვალ, ვინაოცა მოვედ, და ვპმადლობ მრავალმოწყალესა ღმერთსა, დამბადებელსა ცათა
M146v და ქუეყანისასა, რომელმან წარტყუენული ეშმაკისაგან მიქსნა მე პირისაგან ჯოჯოხეთისა 5
Q35v | და ლირს-მყო მე მარჯუენითთა მისთა თანა. და შენ, ნანა, უკუეთუ გეცესლა მოცალებად
ცხორებისამ ჩემსა შემდგომად, განყავ სამეფოდ განძი ჩუენი ორად და მიიღე სამარხავსა
ნინოესსა, განმათლებელისა ჩუენისა, უამთა შეცვალებისათუს, რამთა არა შეირყიოს უკუ-
ნისამდე იგი ადგილი, რამეთუ მეფეთა საჯდომი არს, არამედ მწირ არს“.

ეგრეთვე დავედრა ებისკოპოსთა, რამთა ადიდონ დიდებად მის ადგილისამ, რამეთუ 10
ლირს არს პატივისცემისა. ხოლო ძესა თუსსა პრქუა: „შვილო ჩემო, შეიცვალა ბნელი ჩემი
ნათელად და სიკუდილი – ცხოვრებად. შენდა მომიცემია გურგუნი მეფობისა ჩემისამ,
C93r ღმერთმან, დამბადებელმან ცისა და ქუეყანისამან, დაგამტკიცენ სრულსა | სარწმუნოებასა
ზედა, იწურთიდი ყოვლადვე მცნებათა ძისა ღმრთისათა და დაადგერ სრულიად მათ ზედა,
და სახელსა ზედა ქრისტესსა სიკუდილი ცხოვრებად გიჩნდინ, რომლითა წარუვალი 15
M147r ცხოვრებად მოიგო, და, სადა ჰპოვნე ვნებანი იგი ცეცხლისმსახურებისანი, კერპნი, ცეცხლითა
m87r დაწუენ და ნაცარი შეასუ, რომელნი მათ ესვიდენ. და ესე | შვილთაცა შენთა ამცენ, რამეთუ
მე ვიცი იგი, რომელ კავკასიანთაცა შინავე დაილევიან. ხოლო შენ ამას შეუდეგ გულითა
შენითა, და თავი შენი შეჰვედრე ძესა ღმრთისასა, და პირველ უამთა შობილსა, განკაცე-
ბულსა და ვნებულსა ქსნისათუს ჩუენისა, და წარმღუანებითა პატიოსნისა ჯუარისამთა 20
სბლო მტერთა, ვითარცა აქუს ჩუეულებად გულით მოსავთა შენთა და პატივ-სცემდი

1 სიცოცხლისავე Q. თუსსა] მისსა AC, თუსისა Q, თუისსა m. აკალდამასა A] + მას C. თუთ] თუთ ACm. რევსა A.] – Mm. 2 რომელიცა] რომლითაცა A. 3 მოიყვანა M. და² ცოლი მისი ... ნანს – MQm. რქუა C. ესერად Q. 4 ვიცა
m. ვმადლობ CMQm. ცათა] ცისა C. 5 ქუეყნისასა Q, ქუეყნისათა m. წარტყუენულნი C, წარტყუენული Q] + მტერის
მიერ C. ეშმაკთაგან m. 6 მარჯუენითა M, მარჯუენით C, მარჯვენით Q, მარჯვენით m. მისთა თანა] მისითა M, მის
თანა C. და² – MQm. უკეთ QCM. 7 ცხოვრებისა Q. ჩემსა] ჩემისა CMQm. შემდგომად] შენ C. განიყო Mm, გაფავ
C. ჩუენი – C. მიიღეს MmQ. სამარგავსა m, მარჩეასა QMm. 8 ნინოსასა C. ნინოსა Q. განმანათლებელსა MQm.
ჩუენისა] ჩუენისა MQm, ჩემისასა C. შეცუალებისათუის m, შეცვალებისათუის C, შეცუალებისათუს M.
8-9 უკუნისამდის C. 9 [საჯდომი] ადგილი C. არს + და საჯდომი C. არს + და C, არს – Q. 10 ებისკოპოსნი MQ,
ებისკოპოსსა C, ებისკოპოზნი m. მისი Q. 11 ღირსა არს M. პატივ-ცემასა CMm, პატივისცემასა Q. თუისსა CMm.
რქუა CMm. შეცვალე] შეცუალე M, შეცვალე Qm. ჩემი – MQm. 12 ნათელად] ნათლად CMQm. ცხორებად C.
მამიცემა Mm. გვირგვინი Mm, გვირგვინი C. 13 ქუეყნისამან Q. და განამტკიცენ Mm, დაგამტკიცენ Q, დაგამტკიცენ
+ შენ C. სარწმუნოებასა] სიყვარულსა C, ზედა + და სარწმუნოებასა C. 14 ზედ m. მცნებასა M. დაადგერ] დადგრა
Mm, დაადგრად Q. 15 ქრისტესა C. ცხორებად CMQ. გიჩნდენ MQm. ცხოვრება Mm, ცხორება C. რომლითა] რამთა
Q. 15-16 ~ ცხორება წარუვალი C. 16 პოვნე CMQm. ცეცხლისმსახურებისანი] ცხოველისანი M, ცხოვლისანი m,
ცეცხლისანი CQ. 17 დაწუენა Mm, დაწუნი Q. შეასვა m. ესუიდეს Q. 18 კავკასთაცა Mm, კავკასიათაცა CQ. დაიღვეიან
და აღვევიან M. 19 შევედრე CMQm. ღირსასა Mm. და² – Cm. 20 შობილსა + და C. ქსნისათუის CM, ქსნისათვის
m. ჯვარისათა m. 21 ჩუტეულებად Q. გულით CQ. შენთა] მისთა C.

* აქედან A ხელნაწერს აკლია.

ლეონტი მროველი

სუეტსა მას ცხოველსა, ღმრთივაღმართებულსა. და იყავნ ყოვლითურთ სასოებად შენი მისა მიმართ, და იყავნ მისლვად შენი ძილად საუკუნოდ სარწმუნოებასა ზედა წმიდისა სამები-
სასა“.

და მოაყვანებია ჯუარი იგი წმიდისა ნინოხსი, რომელი პირველითგანვე აქუნდა, და
ჩამოჰკიდა გურგუნი სამეფოდ ჯუარსა მას, და მოიყვანა ძე თუსი, ბაქარ, და თავსა მისსა 5
C93v გამოსახა სახე ჯუარისად, და აღილო გურგუნი ჯუარისაგან და დაადგა თავსა ზედა ძისა |
M147v თუსისასა. და აღესწულა მირიან მეფე, და დაეფლა ზემოსა ეკლესიასა, საშუალსა სუეტსა
A59v სამხრით, ჩრდილოეთ კერძო. | და* მას სუეტსა შინა არს ნაწილი ღმრთივაღმართებულისა
Q36r სუეტისად. და მეორესა წელსა მოკუდა ნანა დედოფალი და დაეფლა მასვე სუეტსა დასავალით,
სადა მირიან მეფე დამარხულ იყო. | 10

* * *

და დაჯდა ძე მისი, ბაქარ, და იყო მორწმუნე, ვითარცა მამად მისი. და ამან მოაქცივნა
უმრავლესნი კავკასიანნი, რომელი ვერ მოექცივნეს მამასა მისსა.

A60r და შთავარდა შორის მისა და სომეხთა მტერობად, რამეთუ სომეხნი ბაქარის ძმისწულისა,
რევის ძისა, თრდატ მეფისა ასულის წულისა მეფობასა ლამობდეს ქართლს.

ხოლო ესე ბაქარ ეზრახა სპარსთა მეფესა, მამისძმისწულსა მისსა, დაემოყურა და 15
გაუცეალა ქუეყანად და სიძესა მისსა, ფეროზს, რომელსა პქონდა რანი ბარდავამდის მიცემუ-
ლად მირიანისგან, და მისცა მის წილ სამშკლდითგან მიმართ ქუეყანად თავამდე აბოცისა.

m87v მაშინდა ნათელ-იღო ფეროზ და ერმან მისმან, და მოირთუს | ძალი ხუსროთაგან, და

1 სუეტსა Q. ცხოველსა m, ცხოველსა – C. ღმრთივაღმართებულსა m. მისა] მის m. 2 მისულა M, მისლვა CQ.
ძილიერად Mm. სარწმუნოებისად Q. წმიდისა – CMQm. 4 მოუყენებიეს Mm, მოუყენებიეს Q,
მოაყვანებინე C. ჯვარი m] + შენი MQ. წმინდასა ნინოს MmQ. პირველითგან CQ, პირველითგან M.
5 ჩამოჰკიდე CMm, ჩამოკიდე Q. გვირგვინი Mm, გუირგუინი C. სამეუფო CMm. და¹ – Q. მოიყვანა
Mm, მოიყვანე C. თუისი C, თვისი m. ბაქარ MQm. და² – C. 6 გამოსახე C. გუირგუინი C, გურგვინი M,
გვირგვინი m. ჯვარისაგან m. დადგა CMQm. ზედა – C. 7 თუისისასა MC, თუისისა m. ზემოსად Q. სუეტსად Q.
8 სამხრითსა C. სუეტსა Q. ღმრთივაღმართებულისა + მის C, აღმართებულისად Q. 9 სუეტსა Q. დაეფლად Q,
დაფლეს m. მასვე – A. სუეტსა Q. დასავლით CMmQ. 10 მეფე – A. 11-12 და³ – A. დაჯდა + მეფედ AC. ვითარცა
– A. მოაქცივნეს Q. მამისა მისისა Q. მისსა ACMQ. 13-14 ~ მტერობა სომეხთა A. მტერობდა C. ბაქარს Mm,
ბაქარს Q. ძმისწულის A, ძმისწულს MC, ძმისწულს m. ძმისწულს Q. ძმისასა C. თრდატისა A, თარდატი MQ.
თრდატისა + სომეხთ მეფის A. ასულისა წულის A, ასულისა წულის M. მეფობას Mm, მეფობასად Q. პლამოდეს
Q. ქართლსა A. 15 ეზრახად Q. მეფესად Q. მისი Mm. დაემოყვრად Q. 16 გაუცეალა M. და სიძესა] მისი ძესა A.
პქონდა] აქუნდა AC. ბარდამდის Mm. 16-17 მიცემულად] მოცემულად MQ. 17 მირიანისაგან Q. სამშკლდითგან
AC, სამშვილდითგან M, სამშვილდიდგან m. მიმართ] მიღმართ ACQ. ქუეყანანი A, ქუეყანა C] – M, ქუეყანად +
ვიდრე AQ. თავადმდე Q. აბოცისა] ამოტისა A, აბაოცისა M. 18 მაშინ M. ხუსროთაგან] ხუროსაგან A, ხუსროსგან
C, ხოსროთაგან M, ხოსროთაგა m.

* აქედან გრძელდება A ხელნაწერი.

ლეონტი მროველი

- M148r ეწყვნეს სომეხთა ჯავახეთს, სძლეს და აოტნეს სომეხნი. მაშინ მეფემან ბაქარ შუამდგო-
C94r მელობითა ბერძენთა მეფისა და სპარსთა მეფისამთა დაწერა კელით წერილი ძმისწულისა
მისისა და დედისა მისისა სალომესგან: „ვიდრემდის იყოს ნათესავი ბაქარისი, რომელსა
ეძლოს პყრობად მეფობისად, მათი იყოს მეფობად, არაოდეს ძებნონ მეფობად ნათესავთა
რევისთა“.
A60v მაშინდა მოიყვანა ძმისწული მისი და მისცა კუხეთი, და დასუა რუსთავის 5
ერისთავად. ამან ბაქარ ყოველნი დღენი ცხოვრებისანი მისისანი დიდსა სარწმუნოებასა შინა
აღასრულნა, და განამრავლნა მღდელნი და დიაკონი ყოველსა ქართლსა და რანსა შინა
ეკლესიათა მსახურად. ამან აღაშენა ეკლესიად წილკნისად. მოკუდა და დაეფლა ძმისავე
თვესისა თანა.
- და დაჯდა მეფედ ძე მისი მირდატ, და მეფობდა დიდსა სარწმუნოებასა შინა, და მან 10
აღაშენნა ეკლესიანი თუხარისისა ციხესა შინა, რამეთუ კევსა კლარჯეთისასა არა იყო
ეკლესიად, და მუნ შინა დაადგინნა მღდელნი მოძღურად კლარჯთა, და ჰმატა შენებად
M148v ერუშეთისა და წუნდისა | ეკლესიათა.
- მაშინ, ამის მირდატის მეფობასა, იწყეს ქართველთა სუეტისა ცხოველისაგან ნაწილისა
გამოღებად და ქმნად ჯუარად, რამეთუ დიდნი სასწაულნი და კურნებანი იქმნებოდეს, სადაცა 15
C94v იყვის ნაწილი სუეტისა ცხოველისად, და არა | აყენებდა მირდატ მეფე ნაწილისა განღებად,
Q36v რამეთუ ებისკოპოსმანცა, ჭეშმარიტმან იაკობ, ეგრეთვე ჯერ-იჩინა და თქუა: „მინიჭებულ არს
უფლისაგან, და ჯერ-არს სუეტისა მის ღმრთივალმართებულისა ქმნად სახედ ჯუარისა“. და
A61r განეფინა ყოველთა ადგილთა ქართლისათა ნაწილი სუეტისა მის ცხოველისად.
- მაშინ ამან მეფემან მირდატ მისვე სუეტისაგან შექმნნა ჯუარნი, და ერთი წარგზავნა 20
m88r ერუშეთს, და, რომელი დარჩა | სუეტისაგან მის ცხოველისა, მას გარე მოქმნა ქვითკირითა

1 ეწყუნეს A, და ეწყუნეს Mm. სომეხთ მ. ჯავხეთს A. სძლიეს MmQ. აოტეს A. 1-2 შუამდგომლობით C, შუამდგომლობით M. 2 ბერძენთ A. მეფისათ A. სპარსთ A. და სპარსთა მეფისამთა – Q. დაწერინა Am, დაწერა M. დაწერად Q. ძმისწულსა A, ძმისწულთ CMQ. 3 მისისა A, მისთა CMQ. დედისა მისისა^{2]} დედასა მისისა A, მათისა CMQ, მათისი m. სალომეს A + ესრეთ სალომესაგან Q. ვთარმედ A. რომელ CMQm. 4 მებობისა A. მათი] მისი A. იყოს] იყო Q. მათი იყოს მეფობად – C. იყოს მეფობა – m. მეფობად + და A. ძებნონ] ძებანონ M. მებობა A, მეფობა CM. 5 რევისათა Q. მოიყვანნა Mm, მოიყვანნა Q. ძმისწულნი მისნი MAQ. მისცნა m. დასუა] დასხნა AMQ, და სხუა C. რესთავს ACQ. 6 ბაჟქარ C. ცხოვრებისა AC, ცხოვრებისა M, ცხოვრებისად Q. მისისანი + და C. სარწმუნოვებასა A. 7 მღვდელნი M, მღვდელნი Q. ყველსა + შინა A. რანასა Q. შინა – A. 8 შახურებად A. წილკნისა ACMm] + და A. ძმასავე ACQM, 9 თუისსა ACM, თუისსა Qm. 10 მეფედ – A. მიდრატ A. დიდსა – A. 11 აღაშენა AC. ეკლესია A. თუხარისისა Mm. რამეთუ] და A. არად Q. 12 შინა – A. დაადგინნა m. მღვდელნი M, მღვდელნი Q. კლარჯეთს A. მატა A] + შემკობა AC + და A. 13 ეშერეთსა A. 14 ამის] ამას m. მიდრატის A. სუეტის M, სუეტის Q, სვეტის m. 14-15 ნაწილისა გამოღებად] ნათლისლებად A. ნაწილის m. 15 გამოღებად] გაღებად Q. ქმნა Cm. ჯვარად m. რამეთი A. კურნებისანი C, კურნებამნი Q, კურნება m. 16 იყენეს m. სუეტისა Q. ცხოველისა Q, ცხოვლისა m. მიდრატ A. მეფე – A. ნაწილის MQ, ნაწილის m. გამოღებად A, გაღებად CM, გააღებდა Q. 17 ებისკოპოსმანცა AC, ებისკოპოსმანცა M. ეგრეთ AC. 18 უფლისამაგან Q. და¹ – A. სუეტის Q, 19 სუეტის Q. მის – AC. 20 ~ მირდატ მეფემან AC. მიდრატ A. სუეტისაგან Q, სვეტისაგან m. შექმნა ACQm, შექმანა M. ჯუარი AC] + ზომიერი A. 20-21 ერთი წარგზავნა ერუშეთს – AC. 21 სუეტისაგან მის] სუეტისა მისგან AC, სუეტის Q, სვეტის m. გარეთ მოქმნა A, გარე მოადგა ქმნა Mm, გარემოდგად ქმნა Q. ქვითკირითა + და აღამაღლა (ქვითკირი A) ქვითკირითა AC.

ლეონტი მროველი

პირველ სუეტის ოდენად, და თავსა ზედა მის სუეტისასა აღმართა იგი ძელი განმაცხოველუბელი, და ყოველნი დღეზი ცხოვრებისა მისისანი უშფოთველად აღასრულნა სარწმუნოებასა შინა დიდსა. და მის ზე მოკუდა იაკობ ებისკოპოსი, და დაჯდა იობ სომეხი, ნერსე M149r კათალიკოზისა დიაკონი. და მოკუდა მირდატ მეფე.

და დაჯდა მეფე ძე მისი, ვარაზ-ბაქარ, და შეირთნა ორნი ცოლნი: ერთი, ასული 5 თრდატისი, რევის ძისა, მირიანის ძისწულისაჲ, და ერთი, რევის დისწული, ასული ფეროზისი, მირიანისვე ასულის წული. და უშვნა რევის ძისწულმან ორნი ძენი, რომელთა ერქუა მირდატ და თრდატ, და ერთი უშვა ფეროზის ასულმან, რომელსა ერქუა ფარსმან.

C95r ესე ვარაზ-ბაქარ მეფე იყო კაცი ურწმუნოე და მოძულე სჯულისაჲ, და ვერ 10 A61v იკადრებდა ერისაგან განცხადებად სჯულისა სიძულილსა. და მოქცეულ იყო ქართლი და სარწმუნოებასა შინა იყვნეს აზნაურნი და ყოველი ერი ქართლისაჲ. და ვარაზ-ბაქარ შიშისა მათისაგან ვერ განაცხადებდა დატევებასა სჯულისასა, არასადა აღაშენა ეკლესიამ, და არცა ჰმატა აღშენებულთა, და ყოვლითავე იქცეოდა უსჯულოდ.

M149v ამის ზე გამოგზავნა სპარსთა მეფემან ერისთავი სპითა დიდითა სომეხთა და ქართველ- 15 თა ზედა ხარკისა დადებად. მაშინ სომეხთა მოგზავნეს ვარაზ-ბაქარისა მოციქული და ჰრქუეს, რათა შეკრბენ და მოირთონ ძალი ბერძნთაგან, და განუხუნენ | კარნი კავკასიან- 20 Q37r თანი, და გამოიყვანნენ ოვსნი და ლეკნი, და წინა-აღუდგენ სპარსთა. და წარჩინებულნი m88v თვისნიცა ეტყოდეს წინააღდგომასა სპარსთასა. | და არა ისმინა არცა | სომეხთამ, არცა წარჩინებულთა მისთამ, რამეთუ იყო იგი ჩუკენი და მოშიში, და უკუ-ჯდა ქევსა კახეთისასა, და აღაშენა ციხე კიდარს, და განამაგრნა ციხე-ქალაქნი, და უბრძანა ყოველთა, რათა დამალნენ ჯუარნი. 25

C95v მოვიდეს სპარსნი პირველად სომხითს, და მოაოქრეს, და შემოვიდეს ქართლს, | და A62r აღაშენა ერისთავმან სპარსთამან ტფილისი კართა შორის ციხედ მცხეთისა. მაშინ

1 სუეტისა ოდნად A. სუეტისა Q. ოდნად M. ზედა – A. სუეტისასა Q. აღმართა + ჯუარი AC. 2 ცხორებისა AC. მისისანი] მისსა Mm. 3 მისსა CMQ. ებისკოპოზი Mm. ~ ებისკოპოსი იაკობ A. ობ] იოსებ A. სომეხა MQ, სომეხთა Q. 4 კათალიკოზის m, კათოლიკოზისა M. მიდრატ A. 5 მეფე – CMQm. -ბაქაქ A, -ბაქარ Q. 6 თარდატისი MQ. ძისა] მმისა CMQm. ძისწულისა] მმისწულისა CMQm, ძისწული ACM. რევის დისწული – A. რევისა Q. დისწული] წული CQ, რევისი წული M. ასული] ძისწული A] – CMQ. 7 მირიანის A, მირიანისავე Q. წულისა ACMQ. უშვნა M] + მირიანს A. რომელსა MQ] + სახელები A. 8 თარდატ M. და თრდატ – Q. და² – A. ერთ m. უშვად Q. ასულმან] ძის წულმან ACMQ. 9 ~ კაცი იყო მეფე M. ~ მეფე კაცი იყო Q. 10 ერისგან MQ. სიძულილისა AQ. მოქცეული m. და¹] რამეთუ A + დიდსა AC. 11 იფენეს ACM. -ბაქარ] -ბაკურ M. 12 ვერ განაცხადებდა – C. სჯულისა C + მათისასა C. არამ-სადა Q. და – A. არცა] არა Q, არცა-რა A. 13 მატა A. შეგებულთა AMm. ყოვლითავე A, ყოვლითვე C. იქცეოდ A. 14 ამისსა-ზე CMQm. სპარსთ A. 14-15 ქართუელთა M. 15 ხარკისამ Q, ხარკის m. ვარზა- ACMm, ვარაზ-ბაქარისასა C, ვარაზა- Q, -ბაქარს A, -ბაქარისსა QCm, -ბარიქისსა M. 16 რქუეს ACQ, ჰქუეს Mm. შეკრბეს Q. განახუნეს C, განახუნენ A. 16-17 კავკასიათანი m. 17 და¹ – Q. გამოიყვანნენ A, გამოიყვანნეს CMm, გამოიყვანნეს Q. წინააღუდგეს CMQm. და³ – AMm. 18 თვისნიცა ეტყოდეს წინააღდგომასა სპარსთასა – A. წინააღმდეგომასა M. და – AQ. არცა – A. 19 წარჩინებულთა + თუისნიცა ეტყოდეს წინააღდგომასა მტერთასა A. მისთა – AC. და¹ – AQ. უკუ-ჯდა + იგი A. კახეთისას m. 20 კიდრს A. გაამაგრნა AC. 21 ჯუარნი + და A. 22 და მოვიდეს A. პარსნი Q. მოაოქრეს + სომხითი A. და³ – AQm. 23 ტფილისის A, ტბილისი m] – C. შერის C. ციხე A. მცხეთისად C.

ლეონტი მროველი

ვარაზ-ბაქარ ეზრახა შევრდომით და ითხოვა მშკდობად, ხოლო ერისთავმან სპარსთამან ჰრეჯუა მას: „პირველად მომეც რანი და მოვაკანი, რამეთუ საზღვართა სპარსეთისაგანი არს, და მათი არს, რომელნი სრულიად შვილნი არიან სპარსთა მეფეთანი, და სხენან საყდართა მამათა მათთასა, და თქუენდა კმა არს ქართლი, რომელნი ნაშობნი ხართ მქევლისანი. გაქუნდეს უკუნისამდე ქართლი და ხარკსა მისცემდით მეფეთა ხოსროვანთა“.

M150r მაშინ ვარაზ-ბაქარ ვერლარად პასუხი მიუგო შიშისაგან დიდისა, მისცა რანი და მოვაკანი | და განუკუეთა ხარკი, ხოლო მან ერისთავმან მისცა ციხე ტფილისისად და წარვიდა, და მიერითგან იქმნეს მოხარკე.

და ამისა შემდგომად განუდგეს კლარჯნი ვარაზ-ბაქარს და მიერთნეს ბერძენთა. და დაიპყრეს ბერძენთა თუხარისი და ყოველი კლარჯეთი ზღუგონა არსიანთამდე.

A62v C96r და დარჩა ვარაზ-ბაქარს ქართლი თუნიერ კლარჯეთისა, და ჰერეთი და ეგრისი. მანვე ერისთავმან სპარსთამან წარიყვანნა ტყუედ შვილნი ფეროზისნი, ასულისწულნი მირიანისნი, მორწმუნისა მეფისანი, და ქუეყანად იგი, საზღვარი ქართლისად, მოსცა ვარაზ-ბაქარსვე. და მოკუდა | ვარაზ-ბაქარ, და დარჩეს ძენი მისნი, რომელნი ვერ იყორბდეს მეფობასა.

m89r მაშინ | წარჩინებულთა ქართლისათა ზრახვა-ყვეს და დასუეს მეფედ სიმამრი ვარაზ-ბაქარისი, კაცი მოხუცებული, თრდატ სახელით, და მისცნეს შვილნი ვარაზ-ბაქარისნი საზრდოდ, ასულის წულნი მისნი. და მესამესა შვილსა მეორისა ცოლისასა ზრდიდა სამშკლდისა ერისთავი, რომელსა ერქუა სახელი ფეროზ.

M150v Q37v ხოლო მეფობდა ესე თრდატ მოხუცებული კეთილად, იყო კაცი მორწმუნე, ბრძენი და გონიერი. ამან სიბრძნითა თუსითა დაამშკდნა სპარსნი, გამოაჩინნა ჯუარნი და შეკაზმნა ეკლესიანი. და ამის ზე მოკუდა ებისკოპოსი, და დასუა მის წილ ელია, და ხარკსა მისცემდა

1 ვარზა-ბაქარ ACMQ. ითხოვად Q. მშკდობა] შენდობა A, მშეიდობა C, მშვიდობა M. 2 რქუა AC, ჰქუა Mm. მას – A. მოვაკანი C. სპარსეთისაგან AQ, სპარსეთისაგანთა C, სპარსეთისგანი M. 3 მათი] მით MQm. სპარსთანი C. 4 რომელნი ნაშობნი ... ქართლი – A. 5 უკუნისამდე] უკუე M, უკუტ Q] – C. ხარაკასა M. მისცემდეთ A. ხუასროვანთა AQ, ხოსროანთა C, ხოვსროვანთა M. 6 ვარზა-ბაქარ ACMQ. ვერდარა CMQm] ვერა A. 7 მოვაკანი C. განუკუეთა] გაუკუეთა A, განკუტითა Q. მან – A. ერისთავმან + სპარსთამან A. მისცა] მოსცა A. 7-8 და წარვიდა – A. 8 და – Q. მიერიდგან M. იქმნეს + სომეხნი და ქართველნი სპარსთა მოხარკენი A. 9 და¹ – A. ამისსა ACMQ. განუდგეს] განდგეს A, გადგეს C, განგდეს MQm. ვარზა-ბაქარისაგან A, ვარზა-ბაქარს CM, ვარზა-ბაქარ არს Q, ბაქარს + არს MQ. მიერიდგეს MQ, ვარზა-ბაქარისაგან წარსულნი C. და³ – A. 10 თუხარასი A. და – A. ზღუითგან AC, ზღვითგან M. 11 და¹ – A. დაპრჩა A. ვარზა-ბაქარს ACMQ. თუნიერ AC. კლარჯეთისად Q. ერგო AC, ჰერეთი M. ეგრისი] ჰეგრისი M, ჰეგრისი Qm. ეგრის წყალი C. 12 ~ წარიყვანა სპარსეთად C. წარიყუანნა AMm. ტყუედ Q. ფეროზისანი Q. მირიანისანი Q. 13 ქუეყანა AC] ქუეყანისა M, ქუეყნისა Q. იგი] მათი AC, მათისა MQ. საზღუარი MQ, საზღური m. მოსცა A. ვარზა-ბაქარსვე ACMQ. 14 მოკუდად Q. ვარზა-ბაქარ ACMQ. ძენი] შვილნი A. მისნი + სამნი C, მისნი] + წურილნი AC. 15 ზრახუა C, ზრახვად Q. ფუეს Mm. და – Q. დასუეს Q] – m. მეფედ + ძე რევისი (–A) ძის წული მირიანისი AC. 15-16 ~ სიმამრი ვარზა-ბაქარის მეფედ A. ვარზა MQ. 16 თრდატ A, თარდატ MQ. ~ სახელით თერდატ A. სახელითა m. ვარზა-ბაქარისნი ACMQ. 17 ასულისა A. და – A. მეორის A, მეორესა MQm. 18 ~ ერისთავი სამშვილდისა AC. სამშვილდისა M, სამშკლდისა Q, სამშვილდის m. ~ სახელი ერქუა A. ერქუა Q. ფეროზ] ფარსმან AC. 19 თრდატ A, თარდატ MQ. 20 ამან] მან C. თუისითა ACMm. დაამშეიდნა AC, დაამშეიდნა Mm. ჯვარნი m. შეეაზმა C. 21 ამისსა AC. ზე] შემდგომად A. მოკუდა + იაკობ A. ებისკოპოზი A. დასუეს C, დასვა m. ელიად Q. ხარაკასა M, ხარკსა Q.

ლეონტი მროველი

სპარსთა მეფესა. და მან გამოითხოვა რუსთავი და აღაშენა ეკლესია. და მანვე აღაშენა ნეკრისი. და მეფობდა უშვოთველად, და მოკუდა სარწმუნობასა შინა დიდსა.

A63r და დაჯდა მეფედ ძე ვარაზ-ბაქარისი, ძის წულისწული ფეროზისი, რომელსა ერქუა ფარსმან, რამეთუ იგი უხუცესი იყო ძმათა. და მოკუდა ელია ებისკოპოსი, და დასუეს სუმეონ.

C96v ესე ფარსმან იყო კაცი მორწმუნე, მკედარი შემმართებელი, და ეზრახა მეფესა ბერძნთასა, ითხოვა მისგან შეწევნა, აღასრულა თხოვა მისი კეისარმან. მაშინ განადგა სპარსთა, აღარა მისცა ხარკი, და განამრავლნა ჯუარნი და განაახლნა ეკლესიანი ყოველსა ქართლსა შინა, აღაშენა ეკლესია ბოლნისისა, და მცირედ უამ მეფობდა და მოკუდა.

დაჯდა მეფედ ძმა მისი მირდატ, ასულისწული თრდატისი, ძე ვარაზ-ბაქარისი, 10 მამულად ბაქარიანი, დედულად რევიანი, ორთავე მირიანის ძეთა ნათესავი.

M151r და იყო ესე მირდატ კაცი ქველი, მკედარი შემმართებელი, ურწმუნო და უშიში m89v ღმრთისა, ლალი და ამპარტავანი, და მინდობილი მკედრობასა თუსსა. | და არა ჰმსახურა მან ღმერთსა, არცა აღაშენა ეკლესია, არცა რამ ჰმატა აღშენებულთა და სილალითა მისითა მტერ ექმნა ბერძნთა და სპარსთა. ბერძნთაგან ეძიებდა კლარჯეთს, საზღვართა 15 ქართლისათა, ხოლო სპარსთა არა მისცემდა ხარკსა.

A63v მაშინ სპარსთა მეფემან გამოგზავნა ერისთავი, რომელსა ერქუა უშარაბ, | სპითა C97r ძლიერითა მირდატის ზედა. მაშინ მირდატ სილალითა მისითა არა ჰრიდა სიმრავლესა სპარსთასა, მცირედითა სპითა მიეგება გარდაბანს და ეწყო. აოტეს და შეიპყრეს სპარსთა, შემოვიდეს ქართლს და დაიპყრეს ქართლი, და განრყუნეს ეკლესიანი, ხოლო ნათესავნი 20 მეფეთანი დარჩეს ქვესა კახეთისასა, და სუმეონ ებისკოპოსი მათ თანავე. ხოლო მირდატ წარიყვანეს ბალდადს და მუნ მოკუდა.

1 და¹] ხოლო A. გამოითხოვა] გამოიღო A, მოითხოვა Q. და² + მუნ C. აღაშენა + ეკლესია A. 2 ნეკრესისა A, ნეკრესი CQ. შინა] შინი M. 3 და¹ – A. ვარზა (ვარზ Q) -ბაქარისი ACMQ, ბაქარისა m. ძის წულისწული] ძისწული AC. ფეროზისა m. რომელსა ერქუა] სახელით A, ერქუა Q. 4 იგი – Q. ძმათა A, ძმათა CMQ] + მისია A. დასუტს Q, დასვეს m. 5 სუიმონ AM, სუმონ Q] + და C, სვიმიონ m. 6 მკედარი + და A. და] ხოლო A, და – MQm. მეფესა Q. 7 ბერძნსა MQ] + და A. ითხოვა Q. შეწევნა AMQm] + და A. თხოვა AM. განდგა A, გადგა MQm] + და A. 8 ~ არღარა მისცა სპარსთა ხარკი A. აღარ M, აღარა Q. ხარაკი M. ყოველსა] ყოველნი A. 9 შინა + და A. ბოლნისა Q. 10 მარდატ M] + მეფედ Q. ~ ძმა მისი მარდატ მეფედ MQ. ძმა Q. თრდატისი] თრდატისი MQ, თრადატისი m. ძე – A. ვარზა-ბაქარისი AMQm. 11 ბაქარიანი + და A. 12 და¹ – A. ქუველი A, ქუელი Mm, ქუტლი Q. მკედარი + და MQ, თებელი Q. და² – A. მკედრობისა Am. თვისისა m] მისია A. და² – A. არა Q. ჰმსახურა Q, ჰმსახურა AMm. 14 მან – A. ეკლესია ACMQm] + და A. არცარა AM. მატა AQ. შენებულთა A, აღშენებულსა m. 15 მტერ ექმნა – MQm. საზღვართა A, საზღვართა Mm. კალარჯეთს Q. 16 ქართლისასა A. ქართლისთა Q. 17 გამოგზავნა] გაგზავნა A. ერისთავნი m. უშარაბ] უფრობ A, უბრაბ M, უბრაბ m, უბრაბ Q. 18 მიდრატს A, მირდატსა m. მაშინ მირდატ] ხოლო A. არა Q. ჰრიდა] დარიდა A, რიდა M. 19 მიეგება Q. და¹ – QMm. აოტეს] აოტეს A. შეიპყრეს] დაიპყრეს m. 20 ქართლს] ქართლად A. და¹ – A. განრყუნენეს A. 21 სუიმონ A, სვიმიონ Mm, სუმონ Q. ებისკოპოზი A.

